J. Krishnamurti

Bunları Düşün

Krishnamurti Kitaplığı-1

OMEGA

Jiddu Krishnamurti (12 Mayıs 1895 - 17 Şubat 1986)

Hindistan'ın Madanapalle kentinde doğdu. 1909 yılında C. W. Leadbeater tarafından keşfedildi. 13 yaşındayken Theosophical Society tarafından "dünya öğretmeni" seçildi. Konuşmaları ve yazıları herhangi bir dinle bağlantılı değildi. Kendisine mesihlik yakıştırılmış olmasına rağmen bunu hiçbir zaman kabul etmedi. Dünyanın her yerinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış olmasına rağmen iradesi dışında oluşturulan bu topluluğu kendi isteğiyle dağıttı. Çünkü hiçbir zaman kendisini bir otorite olarak görmedi ve çevresinde müritlerin oluşmasına izin vermedi. Onun yaklaşımı bir birey olarak başka bir bireyle iletişim kurmak üzerineydi.

Eserleri, dünyayı dolaşarak yaptığı konuşmalardan, başkaları tarafından derlendi. Konuşmalarında "hakikatin/gerçeğin, yolları olmayan bir ülke" olduğunu ve bireyin ancak farkındalıkla ve yaşamla bütünleşerek gerçeğe/hakikate ulaşabileceğini işaret etti. Ölümle yaşamın bir ve tekliği, yaşamın durağan olamayacağı, korku, özgürlük, şiddet, doğa ve çevre üzerine konuşmalar yaptı.

Yaşamının büyük bölümünü Hindistan, İngiltere ve Amerika arasında gidip gelerek geçiren Jiddu Krishnamurti ardında sayısız eser bırakarak, 17 Şubat 1986'da 90 yaşındayken kanserden öldü.

J. Krishnamurti'nin Omega Yayınları'ndan Çıkan Kitapları

Bunları Düşün
Bilinenden Kurtulmak
İlk ve Son Özgürlük (Yakında)

J. KRISHNAMURTI

BUNLARI DÜŞÜN

Editör:
D. Rajagopal

İngilizce aslından çeviren:
Deniz Aktan

OMEGA

1. baskı: Omega Yayınları, 2009
2. baskı: Omega Yayınları, 2009

J. Krishnamurti

BUNLARI DÜŞÜN
Krishnamurti Kitaplığı – 1

Özgün Adı: *Think On These Things / Edited by D. Rajagopal*

Copyright © 1964 by Krisnamurti Foundation of America
Krishnamurti Foundation of America
P. O. Box 1560, Ojai, California 93024 USA
E-mail: kfa@kfa.org
Website: www.kfa.org

J. Krishnamurti ve Krishnamurti Foundation
hakkında bilgi almak için www.jkrishnamurti.org adresini
ziyaret edebilirsiniz.

Yayın Hakları © Omega Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN 978-975-468-810-8
Sertifika No: 10962

Yayın Yönetmeni: Aslı Kurtsoy Hısım
İngilizce Aslından Çeviren: Deniz Aktan

Baskı: Lord Matbaacılık ve Kâğıtçılık
Davutpaşa Cad. Davutpaşa Matbaacılar Sitesi
No: 103/430 Topkapı/İstanbul
Tel: (0212) 674 93 54

Omega Yayınları
Ankara Cad. 54/12 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul
Telefon: 0 212 - 512 21 58 • Faks: 0 212 - 512 50 80
web: omegayayincilik.com • omegayayincilik@gmail.com

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 54/4 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul
Telefon: 0 212 - 528 17 54 • Faks: 0 212 - 512 50 80
online satış: www.saykitap.com • e-posta: dagitim@saykitap.com

İÇİNDEKİLER

Editörün Notu (D. Rajagapol)....7

1. Eğitimin İşlevi....9
2. Özgürlük Sorunu....19
3. Özgürlük ve Sevgi....27
4. Dinlemek....37
5. Yaratıcı Hoşnutsuzluk....45
6. Yaşamın Bütünlüğü....55
7. Hırs....63
8. Düzenli Düşünme....71
9. Açık Bir Zihin....79
10. İç Güzellik....87
11. Konformizm ve Başkaldırı....95
12. Masumiyetin Verdiği Güven Duygusu....105
13. Eşitlik ve Özgürlük....115
14. Öz Disiplin....123
15. İşbirliği ve Paylaşma....131
16. Zihni Tazelemek....143
17. Yaşam Nehri....153
18. Dikkatli Bir Zihin....163
19. Bilgi ve Gelenek....173
20. Dindar Olmak Gerçeğe Karşı Duyarlı Olmaktır....183
21. Öğrenmenin Amacı....193
22. Sevginin Basitliği....203
23. Tek Başına Kalma İhtiyacı....215
24. Yaşam Enerjisi....225
25. Çaba Harcamadan Yaşamak....235
26. Zihin Her Şey Değildir....245
27. Tanrıyı Aramak....255

EDİTÖRÜN NOTU

İster biriyle arasında geçen bir konuşmadan söz ederken, ister bir günbatımını anlatırken, isterse konuşma yaparken, Krishnamurti'nin sadece o anda hitap ettiği kişilere değil, her yerde, onu dinleyen herkese hitap eden bir ifade biçimi olduğu gibi tüm dünyada onu dinlemek isteyen de pek çok kişi var. Çünkü söyledikleri önyargısız, evrensel ve insanlığın sorunlarının nedenlerini, kökenlerini etkileyici bir biçimde ortaya koyuyor.

Bu kitapta sunulan metnin ilk hali, Hindistan'da öğrencilere, öğretmenlere ve anne babalara yapılan konuşmalardır. Ancak derinliği ve sadeliğiyle dünyanın her yanında, her yaştan düşünen insana hitap eder niteliktedir. Krishnamurti, kendine özgü nesnel bakışıyla bizim kültür, eğitim, din, politika ve gelenek demekten hoşlandığımız şeylerin dışavurumlarını irdeliyor ve hırs, açgözlülük, kıskançlık, güvenlik arzusu ve güç ihtirası gibi temel güdülerimize ışık tutarak tüm bunların insan toplumundaki çürüme unsurları olduğunu gözler önüne seriyor.

Krishnamurti'ye göre, gerçek kültür ne bir görgü, ne öğrenme ne yetenek ve hatta ne de deha meselesidir; gerçek kültür onun sözleriyle, "mutluluğu, Tanrıyı, hakikati bulmaya yönelik zamandışı bir hareket"tir. Ve "bu hareket otorite, gelenek, korku tarafından engellendiğinde," hangi birey, ırk, kültür söz konusu olursa olsun, yeteneklerine ya da başarılarına bakmaksızın, "çürüme ortaya çıkar". Krishnamurti, ödün vermez açık sözlülüğüyle, tavırlarımızdaki ve kurumlarımızdaki yanlışları gösteriyor. Sözlerinin etkisi çok büyük ve bugün hâlâ geçerliliğini koruyor.

Metnin içerisinde Batılı okurlara yabancı gelebilecek –*guru, sannyasi, puja* ve *mantra*– gibi bazı sözcükler yer alıyor. Bu sözcükleri burada kısaca açıklamayı gerekli gördük. *Guru* spritüel öğretmen; *sannyasi* Hindu inançlarına göre dünyadan el etek çekmiş rahip; *puja* Hinduların ibadeti; *mantra* ise kutsal söz ya da ilahi anlamına gelmektedir.

D. Rajagopal

1

EĞİTİMİN İŞLEVİ

Eğitimin ne anlama geldiğini kendimize sorduk mu hiç, merak ediyorum. Neden okula gideriz, neden çeşitli dersler alır, sınavlara girer ve daha iyi notlar almak için başkalarıyla rekabet ederiz? Eğitim denen şeyin anlamı nedir ve neyle ilgilidir? Bu soru, yalnızca öğrenciler için değil, anne babalar, öğretmenler ve bu dünyayı seven herkes için gerçekten çok önemli bir sorudur. Neden eğitim almak için mücadele ederiz? Yalnızca birtakım sınavları geçmek ve bir iş bulmak için mi? Yoksa henüz gençken, bizi hayatın tüm süreçlerini anlamaya hazırlamak mıdır eğitimin işlevi? Bir iş sahibi olmak, hayatını kazanabilmek gereklidir ama her şey bundan mı ibarettir? Yalnızca bunun için mi eğitiliyoruz? Yaşam elbette ki yalnızca bir işten, meslekten ibaret değildir; yaşam olağanüstü bir genişlik ve yoğunluktadır; büyük bir gizemdir; içinde insan olarak faaliyette bulunduğumuz geniş bir alandır. Kendimizi yalnızca hayatımızı kazanabilmek için yetiştirirsek, hayatın tüm anlamını kaçırırız; ve hayatı anlamak, yalnızca sınavlara hazırlan-

maktan ya da matematikte, fizikte ya da herhangi bir konuda yetkin olmaktan çok daha önemlidir.

Yani ister öğretmen ister öğrenci olalım, kendimize, neden eğittiğimizi ya da eğitildiğimizi sormamız önemli değil midir? Peki yaşam ne anlama gelir? Yaşam olağanüstü bir şey değil midir? Kuşlar, çiçekler, yeşillenen ağaçlar, gökyüzü, yıldızlar, nehirler ve nehirlerin içindeki balıklar... Tüm bunlar yaşamdır. Yaşam, fakirler ve zenginlerdir; yaşam sınıflar, ırklar ve milletler arasındaki mücadeledir; yaşam meditasyondur; yaşam din dediğimiz şeydir ve aynı zamanda zihnin tuhaf, gizli yönleri, kıskançlıklar, hırslar, tutkular, korkular, memnuniyet ve endişelerdir. Tüm bunlar ve çok daha fazlasıdır yaşam. Ama biz genelde kendimizi onun yalnızca küçük bir kısmını anlayabilmek üzere hazırlarız. Belirli sınavları geçer, bir iş bulur, evlenir, çocuk sahibi olur ve giderek daha da çok makinelere benzeriz. Yaşam karşısında korkak, endişeli ve ürkek kalırız. Öyleyse, eğitimin işlevi, yaşamın tüm süreçlerini anlamamıza yardımcı olmak mı, yoksa bizi yalnızca bir mesleğe, bulabileceğimiz en iyi işi bulmaya hazırlamak mıdır?

Büyüyüp birer yetişkin olduğumuzda başımıza neler gelecek? Hiç kendinize, büyüyünce ne yapacağınızı sordunuz mu? Büyük olasılıkla, evlenecek ve neye uğradığınızı anlayamadan anne baba olacaksınız; ve sonra bir işe ya da mutfağa bağlanmış olacaksınız ki bu bağlılık sizi azar azar kurutacak. *Yaşamınız* bundan mı ibaret olacak? Hiç kendinize bu soruyu sordunuz mu? Sormanız gerekmez mi? Eğer aileniz varlıklı ise, iyi bir konuma gelmeyi zaten garantilemiş olabilirsiniz, babanız size rahat bir iş sağlayabilir ya da gösterişli bir evlilik yapabilirsiniz; ama yine de çürüyüp bozulacaksınız. Anlıyor musunuz?

Eğer tüm incelikleri, olağanüstü güzelliği, keder ve neşesiyle yaşamın muazzam genişliğini anlamanıza yardımcı olmuyorsa, eğitimin kesinlikle bir anlamı yoktur. Okullardan mezun olabilir, adınızın önüne çeşitli unvanlar ekleyebilir ve

çok iyi bir işe girebilirsiniz; ama ya sonra? Bu süreçte zihniniz yorulur, körelir ve aptallaşırsa, tüm bunların ne anlamı olur? Öyleyse henüz gençken hayatın anlamını öğrenmeyi arzulamanız gerekmez mi? Ve tüm bu sorunlara cevap bulacak zekâyı size kazandırmak, eğitimin gerçek işlevi değil midir? Zekânın ne olduğunu biliyor musunuz? Elbette özgürce, korkmadan, hiçbir formüle bağlı kalmadan düşünebilme kapasitesidir ki böylece neyin gerçek, neyin doğru olduğunu kendi kendinize öğrenmeye başlarsınız; fakat korkarsanız asla zeki olamazsınız. Maddi ya da manevi her tür hırs endişe ve korku doğurur. Bu nedenle hırs, sade, açık, dolaysız ve de zeki bir zihin yaratmaya yardımcı olamaz.

Gençken korkunun olmadığı bir ortamda yaşamak gerçekten çok önemlidir. Yaşımız ilerledikçe, çoğumuz ürkekleşir, yaşamaktan, işimizi kaybetmekten, gelenekten, komşuların ya da eşimizin ne diyeceğinden, ölümden korkarız. Çoğumuzun şu ya da bu biçimde korkuları vardır; ve korkunun olduğu yerde zekâ yoktur. Hepimizin, gençken, içinde korkuya yer olmayan bir özgürlük ortamında olmamız mümkün değil midir? Yalnızca istediğimizi yapabilmemizi değil, yaşamın tüm süreçlerini anlayabilmemizi de sağlayan bir özgürlük ortamında. Yaşam onu dönüştürdüğümüz bu çirkin şey değildir, gerçekten çok güzel bir şeydir ve onun zenginliğini, derinliğini, olağanüstü güzelliğini ancak her şeye –örgütlü dinlere, geleneğe, bugünkü çürümüş topluma– başkaldırdığınızda takdir edebilirsiniz ve böylece, bir insan olarak hakikati kendi kendinize öğrenirsiniz. Taklit etmek değil, keşfetmek – işte eğitim *budur*, öyle değil mi? Toplumunuzun, anne babalarınızın ya da öğretmenlerinizin size söylediklerine uymak çok kolaydır. Bu güvenli ve kolay bir varolma yoludur; ama yaşamak değildir; çünkü içinde korku, çürüme ve ölüm vardır. Yaşamak, hakikati kendi kendinize bulmak demektir ve bunu ancak özgürlük söz konusu olduğunda, içinizde içe dönük, sürekli bir devrim olduğunda yapabilirsiniz.

Ama sizler, bunu yapmaya teşvik edilmezsiniz; hiç kimse size Tanrının ne olduğunu, sorgulayarak, kendi kendinize öğrenmenizi söylemez. Çünkü başkaldıracak olursanız, tüm yanlış şeylere karşı bir tehlike oluşturursunuz. Anne babanız ve toplum, güvenli biçimde yaşamanızı ister; siz de güvenli biçimde yaşamayı arzu edersiniz. Oysa güvenli yaşamak, genellikle taklit ederek, dolayısıyla korku içinde yaşamak demektir. Şüphesiz ki eğitimin işlevi her birimizin özgür ve korkusuzca yaşamasına yardım etmektir, öyle değil mi? Ve korku barındırmayan bir atmosfer yaratmak; öğretmen, eğitici kadar sizin de kafa yormanızı gerektirir.

Bu ne demektir, biliyor musunuz? Korku barındırmayan bir atmosfer yaratmak ne olağanüstü bir şey olurdu, farkında mısınız? Ve onu yaratmak zorundayız, çünkü dünyanın sonu gelmeyen savaşlara tutulduğunu, sürekli güç peşindeki politikacılar tarafından yönetildiğini görüyoruz; bu avukatların, polislerin ve askerlerin dünyası; mevki peşinde koşan ve bu uğurda birbirleriyle mücadele eden kadın ve erkeklerin dünyası. Ve bir de sözde azizler, dindar *guru* ve müritleri var ortada; onlar da güç ve mevki istiyorlar, bu dünyada ya da diğerinde. Komünistlerin kapitalistlere karşı savaştığı, sosyalistlerin her ikisine de direndiği, herkesin birbirine karşı olduğu; güvenli bir yere gelebilmek, rahat ya da güçlü bir konuma kavuşabilmek için mücadele ettiği, tümüyle karmakarışık, çılgın bir dünya bu. Dünya, çatışan inançlar, kast ve sınıf ayrımları, ayrılıkçı milliyetçilikler, her türden aptallık ve zalimlik tarafından hırpalanmış bir halde ve sizler işte bu dünyaya uyum sağlamak üzere eğitiliyorsunuz.

Şimdi, eğitimin işlevi yalnızca bu çürümüş sosyal düzene uyum sağlamanıza yardımcı olmak mıdır, yoksa size büyümeniz, değişik bir toplum, yeni bir dünya yaratmanız için tam bir özgürlük sağlamak mıdır? Bizler bu özgürlüğe gelecekte değil, şimdi sahip olmak istiyoruz; aksi halde, tümümüz yok edilebiliriz. Yaşayıp doğru olanı kendi başınıza öğ-

renmeniz için, zeki olmanız için, yalnızca uyum sağlamakla kalmayıp dünya ile yüzleşerek onu anlayabilmeniz, böylece içten içe, derinlerde, ruhsal olarak sürekli bir başkaldırı haline girmeniz için derhal bir özgürlük atmosferi yaratmalıyız. Çünkü hakikati keşfedenler, uyum sağlayanlar, birtakım gelenekleri takip edenler değil; yalnızca sürekli bir başkaldırı halinde olanlardır. Yalnızca sürekli araştırdığınız, sürekli gözlemlediğiniz, sürekli öğrendiğinizde hakikati, Tanrıyı ya da sevgiyi bulursunuz ve eğer korkarsanız araştıramaz, gözlemleyemez ve farkında olamazsınız. Öyleyse, kuşku yok ki eğitimin işlevi, insan düşüncesini, insan ilişkilerini ve sevgiyi tahrip eden bu korkunun içsel ve dışsal alanda kökünü kurutmaktır.

SORU: Tüm bireyler başkaldırı halinde olursa, dünyada kaos olacağını düşünmüyor musunuz?

KRISHNAMURTI: Önce soruyu dinleyelim, çünkü sadece bir cevap beklemek değil, soruyu anlamak çok önemlidir. Soru şu: Tüm bireyler başkaldırı halinde olsaydı, dünya kaosa sürüklenmez miydi? Bugünkü toplum böyle kusursuz bir düzende midir ki herkes ona başkaldırırsa kaos ortaya çıksın? *Şu anda* kaos yok mu zaten? Her şey yozlaşmamış bir halde ve güzel mi? Herkes dolu dolu, mutlu ve zengin bir yaşam mı sürüyor? İnsanlar karşı karşıya gelmiyor mu? Hırs ve acımasızca bir rekabet yok mu? Demek ki dünya zaten kaos halinde, farkına varılması gereken ilk şey bu. Bunun düzenli bir toplum olduğunu baştan varsaymayın; kendinizi sözcüklerle uyutmayın. Burada, Avrupa'da, Amerika'da ya da Rusya'da, her yerde, dünya bir çürüme sürecindedir. Çürümeyi görüyorsanız, önünüzde çözülmesi gereken bir sorun vardır: bu acil sorunu çözecek bir yol bulmanız gerekiyor. Ve buna nasıl tepki verdiğiniz de önemlidir, öyle değil mi? Bir Hindu

ya da bir Budist, bir Hıristiyan ya da bir komünist olarak tepki verirseniz eğer, tepkiniz çok sınırlı olur ki bu, hiç tepki vermemekle eşdeğerdir. Yalnızca içinizde hiç korku yoksa; bir Hindu, bir komünist ya da bir kapitalist olarak değil, bu problemi çözmeye çalışan "tam" bir insan gibi düşünürseniz, tam olarak gereken tepkiyi verebilirsiniz. Ve bizzat kendiniz her şeye, toplumun üzerine inşa edilmiş olduğu hırs ve açgözlülüğe başkaldırmadığınız sürece çözüme ulaşamazsınız. Yalnızca hırslı, açgözlü, kendini güvenceye alma merakında olmadığınızda soruna çözüm getirebilir, yeni bir dünya yaratabilirsiniz.

SORU: Başkaldırmak, öğrenmek, sevmek... Bunlar üç farklı süreç midir yoksa tümü eşzamanlı mıdır?

KRISHNAMURTI: Elbette bunlar farklı süreçler değildir; bu bölünmez bir süreçtir. Sorunun ne anlama geldiğini bulmak çok önemlidir. Bu soru deneyime değil teoriye dayalıdır; yalnızca söze dayalı ve zihinseldir, bu yüzden de hiçbir geçerliliği yoktur. Gerçekten korkusuz, başkaldıran biri, öğrenmenin, sevmenin ne demek olduğunu anlamaya çalışan biri, bunun tek bir süreç mi yoksa üç ayrı süreç mi olduğunu sormaz. Sözcükleri kullanmakta oldukça maharetliyiz ve açıklamalar önererek sorunu çözdüğümüzü düşünüyoruz.

Öğrenmek ne demektir, biliyor musunuz? Gerçekten öğrenmeye başladığınızda, tüm hayatınız boyunca öğrenirsiniz ve bunun için belli bir öğretmene ihtiyacınız da olmaz. O zaman her şey, kuru bir yaprak, uçan bir kuş, bir koku, gözyaşı, zengin ve fakir, ağlayanlar, bir kadının gülümsemesi, bir adamın kibri, her şey size bir şeyler öğretir. Her şeyden bir şeyler öğrenirsiniz, dolayısıyla rehbere, filozofa, ya da *guruya* gerek yoktur. Yaşamın kendisi sizin öğretmeninizdir ve sürekli bir öğrenme halindesinizdir.

SORU: Toplumun açgözlülük ve hırs üzerine kurulu olduğu doğru ama hiçbir hırsımız olmasaydı zayıf düşmez miydik?

KRISHNAMURTI: Bu gerçekten çok önemli bir soru ve büyük bir dikkat gerektiriyor.

Dikkatin ne olduğunu biliyor musunuz? Haydi keşfedelim. Sınıfta pencereden dışarı bakarsanız ya da birinin saçını çekerseniz, öğretmen dikkatinizi derse vermenizi söyler. Bu ne anlama gelir? Öğrendiğiniz şeye ilgi duymadığınız için öğretmen sizi dikkatinizi toplamaya zorlar ki bunun aslında dikkatle bir alakası yoktur. Dikkat, bir şeyle yoğun bir biçimde ilgilendiğinizde ortaya çıkar çünkü o zaman onunla ilgili her şeyi öğrenmeye can atarsınız ve tüm zihninizle, varlığınızla orada olursunuz. Benzer biçimde, "Hırslarımız olmasaydı zayıf düşmez miydik?" sorusunun ne kadar önemli olduğunu anladığınız anda onunla ilgilenir ve meselenin içyüzünü öğrenmek istersiniz.

Peki, hırslı insan kendini yok etmez mi? Bulmamız gereken ilk şey hırsın doğru mu yanlış mı olduğu değil, budur. Etrafınıza bakın, hırslı insanların tümünü gözlemleyin. Hırslı olduğunuzda ne olur? Kendinizi düşünürsünüz, öyle değil mi? Zalimleşirsiniz, diğer insanları bir kenara itersiniz çünkü hırsınızı tatmin etmeye, önemli biri olmaya çalışırsınız ve böylece toplumda başarılı olanlarla geride kalanlar arasında bir çelişki yaratırsınız. Siz ve sizinle aynı şeyin peşinde olanlar arasında sürekli bir çatışma olur. Peki bu çelişki, yaratıcı yaşamın bir ürünü müdür? Anlıyor musunuz, yoksa çok mu zor?

Bir şeyi severek yaptığınızda, hırslı olur musunuz? Bir şeyi kendinizi tümüyle vererek yaptığınızda; bir yere varmak, daha fazla fayda ya da daha iyi sonuçlar sağlamak için değil, yalnızca sevdiğiniz için yaptığınızda ortada hiç hırs yoktur, değil mi? Böyle bir durumda rekabet olmaz; birincilik için kimseyle mücadele etmezsiniz. Ve yaşamınızın başından sonuna kadar, her şeye değdiğini düşündüğünüz, sizin için

gerçekten derin anlamı olan bir şeylerle meşgul olabilmeniz için, eğitimin gerçekten ne yapmayı sevdiğinizi bulmanıza yardımcı olması gerekmez mi? Aksi halde, yaşamınızın sonuna dek mutsuz olursunuz. Gerçekten ne yapmak istediğinizi bilmezseniz, zihniniz yalnızca sıkıntı, çürüme ve ölümle yüklü bir döngüye girer. Bu yüzden daha gençken ne yapmayı gerçekten *sevdiğinizi* öğrenmeniz çok önemlidir; ve bu, yeni bir toplum yaratmanın tek yoludur.

SORU: Pek çok ülkede olduğu gibi Hindistan'da da eğitim devlet tarafından kontrol ediliyor. Bu şartlar altında, tarif ettiğiniz türden bir deneye girişmek mümkün müdür?

KRISHNAMURTI: Eğer hiç devlet yardımı olmasaydı, bu tip bir okulun ayakta kalma şansı olur muydu? Bu beyefendinin sorduğu şey bu. Zihinlerimizi ve kalplerimizi biçimlendirmek, belli bir biçimde düşünmemizi sağlamak isteyen devletlerin, politikacıların, otorite sahibi kişilerin dünyada her şeyi giderek daha fazla kontrol ettiğini görüyor. Rusya'da ya da başka herhangi bir ülkede genel eğilim, eğitimin devlet eliyle kontrol edilmesi yönünde; ve beyefendi, benim bahsettiğim türden bir okulun devlet yardımı olmaksızın kurulmasının mümkün olup olmadığını soruyor.

Peki, *siz* ne dersiniz? Bir şeyin gerçekten önemli ve değerli olduğunu düşünüyorsanız, devlet ya da toplum iradesine bakmaksızın, yüreğinizi ona adarsınız ve o zaman başarı kaçınılmaz olur. Ama çoğumuz yüreğimizi hiçbir şeye adamıyoruz, bu yüzden de bu tür sorular soruyoruz. Eğer her birimiz içsel, psikolojik ve ruhsal anlamda tümüyle başkaldırırsak yeni bir toplumun kurulabileceğine yürekten inanıyorsak, o zaman kalplerimizi, zihinlerimizi ve bedenlerimizi korkunun ve hiçbir göstergesinin yer bulamayacağı bir okul yaratmaya adamalıyız.

Efendim, gerçekten devrimci olan her şey, hakikati gören ve bu hakikate göre yaşamaya hazır olan az sayıda kişi tarafından yaratılmıştır; fakat hakikati keşfetmek, gelenekten kopmayı gerektirir ki bu tüm korkulardan kurtulmak demektir.

2

ÖZGÜRLÜK SORUNU

Sizinle özgürlük sorununu tartışmak istiyorum. Bu, derin bir kavrayış ve çalışma gerektiren, çok karmaşık bir sorundur. Özgürlük konusunda, dinsel özgürlük ve istediğini yapma özgürlüğü konusunda pek çok söz duyarız. Uzmanlar tüm bunlar üzerine ciltler dolusu şey yazmıştır. Fakat ben, bu soruna çok basitçe ve doğrudan yaklaşabileceğimizi düşünüyorum ve belki de bizi gerçek çözüme ulaştıracak olan da bu.

Hiç güneş batarken durup da batıdaki olağanüstü kızıllığa ve hemen ağaçların üzerinde yükselen utangaç yeni aya baktınız mı, merak ediyorum. Genellikle bu saatte nehir çok sakindir ve her şey onun yüzeyine yansır: Köprü, üzerinden geçen tren, yeni ay ve hava kararırken de yıldızlar. Hepsi çok güzeldir. Ve güzel olanı görmeniz, izlemeniz ve tüm dikkatinizi vermeniz için zihninizin tüm meşguliyetlerden kurtulması gerekir, öyle değil mi? Zihniniz sorunlar, sıkıntılar, tahminlerle meşgul olmamalıdır. Yalnızca zihniniz çok sakin olduğunda gerçekten gözlemleyebilirsiniz, ancak o zaman zihin olağanüstü güzelliğe karşı duyarlı olur ve belki de bu, özgürlük problemimiz için bir ipucudur.

Özgür olmak ne anlama gelir? Özgürlük size uyan neyse onu yapmak, istediğiniz yere gitmek, istediğinizi düşünmek midir? Bunu her şekilde yaparsınız. Sadece bağımsız olmak, özgürlük anlamına gelir mi? Dünyada pek çok insan bağımsızdır ama pek azı özgürdür. Özgürlük, muazzam bir zekâya işaret eder, öyle değil mi? Özgür olmak, zeki olmaktır, fakat zekâ, yalnızca özgür olmayı istemekle ortaya çıkmaz; zekâ tüm çevrenizi, sizi kuşatan sosyal, dini, ailevi ve geleneksel tüm etkileri anlamaya başladığınızda ortaya çıkar. Fakat çeşitli etkileri, anne babanızın, devletin, toplumun, ait olduğunuz kültürün, inançlarınızın, Tanrılarınızın ve batıl inançlarınızın, düşünmeden uyum sağladığınız geleneklerin etkisini anlamak, tüm bunları anlayıp bunlardan kurtulmak, derin bir kavrayış gerektirir. Ama sizler korktuğunuz için, genellikle onlara teslim olursunuz. Hayatta iyi bir konuma gelememekten, din adamlarının ne diyeceğinden, gelenekten kopmaktan, doğru olanı yapmamaktan korkarsınız. Ama özgürlük aslında, içinde korku ve baskıya, güvende olma ihtiyacına yer olmayan bir zihin durumudur.

Çoğumuz güvende olmak istemez miyiz? Ne muhteşem insanlar olduğumuzun, ne kadar güzel göründüğümüzün ya da ne sıradışı bir zekâya sahip olduğumuzun söylenmesini istemez miyiz? Aksi halde adlarımızın önüne unvanlar eklemezdik. Tüm bunlar bize kendine güven, bir tür önemli olma hissi verir. Hepimiz ünlü insanlar olmak isteriz ve bir şey olmak istediğimiz anda artık özgür olmayız.

Lütfen dikkat edin, çünkü özgürlük sorununu anlamak için çok önemli bir ipucudur bu. İster politikacıların, gücün, statünün ve otoritenin dünyası olan bu dünyada; ister erdemli, yüce, mübarek olmayı arzuladığınız o sözde manevi dünyada, biri olmayı arzuladığınız anda, artık özgür olmazsınız. Tüm bunların saçmalığını gören ve dolayısıyla da kalbi masum olan, biri olma tutkusuyla hareket etmeyenler, işte böyle insanlar özgürdür sadece. Eğer bunun ne kadar basit olduğunu anlarsanız, olağanüstü güzelliğini ve derinliğini de görürsünüz.

Sonuçta, sınavlar size bir mevki kazandırmak, sizi önemli "biri" yapmak için var. Unvanlar, mevkiler ve bilgi sizi bir şey olmaya teşvik ediyor. Anne babalarınızın ve öğretmenlerinizin size hayatta bir şey olmanız, amcalarınız ya da büyükbabalarınız gibi başarılı olmanız gerektiğini söylediğini fark etmediniz mi hiç? Ya da bir kahramanı taklit etmeye, ustalara, azizlere benzemeye çalışır ve hiçbir zaman özgür olamazsınız. Bir ustayı, bir azizi, bir öğretmeni, bir akrabanızı örnek alıp onun izinden mi gidiyorsunuz ya da bir geleneğe mi bağlı kalıyorsunuz, hiç fark etmez, hepsi sizin açınızdan bir şey *olmayı* talep etmeye karşılık gelir ki özgürlük, ancak bu durumu gerçekten anladığınızda ortaya çıkar.

Öyleyse çocukluktan itibaren eğitimin işlevi birilerini taklit etmenize değil, her zaman kendiniz olmanıza yardımcı olmaktır. Ve bu çok zor bir iştir: İster çirkin olun ister güzel, ister haset dolu ister kıskanç; her zaman neyseniz o olmak, fakat aynı zamanda bunun bilincinde olmak. Kendiniz olmak çok zordur, çünkü olduğunuz şeyi küçük görür, onu yüceltebilirseniz harika olacağını düşünürsünüz; ama bu asla gerçekleşmez. Oysa, aslında olduğunuz şeye bakıp onu anlarsanız, bu anlayışın kendisi bir dönüşümü de beraberinde getirir. Demek ki özgürlük, başka bir şey olmaya çalışmakta, geleneğin, anne babanızın, *gurunuzun* otoritesini takip etmekte değil; anbean olduğunuz şeyi anlamakta yatmaktadır.

Ancak, sizler bunun için eğitilmediniz. Aldığınız eğitim sizi o ya da bu olmaya teşvik ediyor. Fakat bu, kendinizi anlamanıza yol açmıyor. "Kendiniz" dediğimiz şey, çok karmaşık bir şeydir; o yalnızca okula giden, tartışan, oyun oynayan, korkan bir varlık değil, aynı zamanda saklı olan, apaçık görünmeyen bir şeydir. Yalnızca sizin düşüncelerinizden değil, aynı zamanda diğer insanların, kitapların, gazetelerin, liderlerin kafanıza soktuğu şeylerden de oluşur. Ve tüm bunları anlamak, sadece önemli biri olmak istemediğinizde, taklit ve takip etmediğinizde, yani önemli biri olma geleneğine ger-

çekten başkaldırdığınızda mümkün olur. İnsanı o olağanüstü özgürlüğe götüren tek gerçek devrim budur. Bu özgürlüğü ortaya çıkarmak, eğitimin gerçek işlevidir.

Anne babalarınız, öğretmenleriniz ve kendi arzularınız, mutlu ve güvende olmak için sizin şu ya da bu şekilde tanımlanmanızı ister. Fakat zeki olmak için sizi köleleştiren ve ezen tüm etkileri yarıp geçmeniz gerekmez mi?

Yeni bir dünya umudu, yanlış olanı görmeye başlayıp ona karşı sadece sözle değil fiilen başkaldıranlarınızın içindedir. Bu nedenle, doğru dürüst bir eğitim sisteminin peşine düşmeniz gerekir; çünkü yalnızca özgürlük içinde büyüdüğünüz takdirde, gelenek üzerine kurulmamış ya da bir filozof veya idealistin görüşlerine göre şekillenmemiş yeni bir dünya yaratabilirsiniz. Yalnızca önemli biri olmaya çalıştığınız ya da daha yüce bir örneği taklit ettiğiniz sürece özgürlük ortaya çıkamaz.

SORU: Zekâ nedir?

KRISHNAMURTI: Soruya yavaş bir biçimde, sabırla yaklaşıp yanıtı öyle keşfedelim. Çünkü yanıtı keşfetmek, bir sonuca varmak değildir. Aradaki farkı görebiliyor musunuz, bilmiyorum. Zekânın ne olduğuna dair bir sonuca vardığınız anda, zeki olmayı bırakırsınız. Yetişkinlerin çoğunun yaptığı budur: sonuçlara varır, bu yüzden de zeki olmaya bir son verirler. Demek ki hemen burada bir şey keşfettiniz: Zeki olan bir zihin sürekli öğrenen, asla sonuçlara varmayan bir zihindir.

Zekâ nedir? Zekânın ne olduğuna dair bir tanım pek çok insanı tatmin eder. Ya, "Bu güzel bir açıklama," der ya da kendi açıklamalarını tercih ederler; bir açıklama ile tatmin olan bir zihin çok yüzeysel bir zihindir ve bu yüzden de zeki değildir.

Zeki olan bir zihnin açıklamalarla, yargılarla tatmin olmayan bir zihin olduğunu görmeye başladınız. Zeki bir zihin inanan bir zihin de değildir çünkü inanç da bir yargı biçimidir. Zeki bir zi-

hin, sorgulayan bir zihindir; izleyen, öğrenen, inceleyen bir zihindir. Peki bu ne demektir? Zekâ, sadece korku söz konusu olmadığında; başkaldırmaya, Tanrının ne olduğunu öğrenmek ya da herhangi bir konuda hakikati keşfetmek için tüm sosyal yapıya karşı gelmeye istekli olduğunuzda ortaya çıkar demektir.

Zekâ, bilgi değildir. Dünyadaki tüm kitapları okumak, sizi zeki yapmaz. Zekâ hemen göze çarpan bir şey değildir; demir attığı bir yer yoktur zekânın. Yalnızca zihnin, bir filozofun ya da öğretmenin yorumladığı anlamda değil, kendi zihninizin, tüm süreçlerini anladığınızda ortaya çıkar. Zihniniz tüm insanlığın eseridir ve onu anladığınızda tek bir kitabı bile incelemenize gerek kalmaz, çünkü zihin zaten geçmişin tüm bilgisini içermektedir. Demek ki zekâ, kendinizi anlamanızla ortaya çıkar; ve kendinizi ancak insanlar, şeyler ve fikirler dünyasıyla ilişkileriniz çerçevesinde kavrayabilirsiniz. Zekâ, öğrenme gibi sonradan edinebileceğiniz bir şey değildir; büyük bir başkaldırı ile, yani korku ortadan kalktığında, yani sevgi hissi gerçekten var olduğunda ortaya çıkar. Çünkü sevgi ancak korku olmadığında varolur.

Yalnızca açıklamalarla ilgileniyorsanız, korkarım ki sorunuzu cevaplamadığımı hissedeceksiniz. Zekânın ne olduğunu sormak yaşamın ne olduğunu sormak gibidir. Yaşam çalışma, oyun, seks, iş, tartışma, kıskançlık, hırs, sevgi, güzellik, hakikattir – yaşam her şeydir, öyle değil mi? Fakat görüyorsunuz ki çoğumuz bu sorgulamayı ciddi ve tutarlı bir biçimde sürdürmek için gerekli sabra sahip değiliz.

SORU: Ham bir zihin duyarlı hale gelebilir mi?

KRISHNAMURTI: Soruya, kelimelerin ardındaki anlama kulak verin. Ham bir zihin duyarlı hale gelebilir mi? Eğer "zihnim ham ve duyarlı olmaya çalışıyorum" dersem, duyarlı olmaya çalışma uğraşının kendisi hamlık olur. Lütfen dikkat edin. Karmaşıklaştırmadan takip edin. Eğer değişmek

istemeksizin ham olduğumun farkına varırsam, eğer hamlığın ne olduğunu anlamaya başlarsam ve bu hamlığı, yani açgözlü bir biçimde yemek yiyişimi, insanlara karşı inceliksiz davranışlarımı, gururu, kibri, alışkanlıklarımın ve fikirlerimin bayağılığını yaşamımda gün be gün gözlemlersem, o zaman bu gözlemin kendisi, olmakta olanı dönüştürür.

Benzer biçimde, eğer aptalsam ve "zeki olmam gerek" diyorsam, zeki olma uğraşının kendisi daha da büyük bir aptallık biçimi olur; çünkü önemli olan aptallığı anlamaktır. Ne kadar çok zeki olmaya çalışırsam çalışayım, aptallığım devam edecektir. Bu durumda, en fazla, öğrenmenin yüzeysel cilasını edinebilir, kitaplardan alıntılar yapabilir, büyük yazarlardan bölümler okuyabilirim ama özümde hâlâ aptal biri olarak kalırım. Fakat eğer aptallığı günlük yaşamımda kendini ortaya koyduğu biçimde, yani hizmetçilerime davranış şeklimde, komşuma, fakirlere, zenginlere, memurlara gösterdiğim davranış şeklinde görebilir ve anlayabilirsem, o zaman bu farkındalık aptallığın sonunu getirir.

Bunu deneyin. Hizmetçilerinizle konuşurken kendinizi izleyin, bir yöneticiye duyduğunuz saygının olağanüstü büyüklüğünü ve size verebilecek hiçbir şeyi olmayan birine gösterdiğiniz saygının azlığını gözlemleyin. O zaman ne kadar aptal olduğunuzu keşfetmeye başlarsınız; aptallığın kavranmasında, zekâ ve duyarlılık mevcuttur. Duyarlı *olmak* zorunda değilsiniz. Bir şey olmaya çalışan insan çirkindir, duyarsızdır; kaba ve ham bir insandır.

SORU: Anne babasının ve öğretmenlerinin yardımı olmadan bir çocuk ne olduğunu nasıl öğrenebilir?

KRISHNAMURTI: Ben öğrenebilir mi dedim, yoksa siz mi sözlerimi böyle yorumladınız? Eğer içinde yaşadığı çevre buna yardımcı olursa, çocuk kendisi hakkında bilgi edinebilir.

Anne babalar ve öğretmenler, çocuğun kimliğini keşfetmesi gerektiğine gerçekten inanıyorlarsa, onu zorlamayacak; kendini tanıyabileceği bir ortam yaratacaklardır.

Bu soruyu sordunuz; fakat bu sizin için gerçekten hayati bir problem mi? Bir çocuğun kendi kendini keşfetmesinin önemli olduğunu ve otoritenin hâkimiyetindeyken bunu yapamayacağını yoğun bir biçimde hissetseydiniz, doğru ortamın yaratılmasına yardımcı olmaz mıydınız? Yine o eski tutum: "Bana ne yapılacağını söyleyin, ben de yapayım." Hiçbir zaman, "Birlikte yapalım" demiyoruz. Oysa, çocuğun kendisi hakkında bilgi sahibi olabileceği bir ortamın yaratılması herkesi, anne babaları, öğretmenleri ve bizzat çocukları ilgilendiren bir sorundur. İnsanın kendisine dair bilgiler ona empoze edilemez ve anlayış baskıyla oluşturulamaz. Bu sizin için, benim için, anne babalar ve öğretmenler için hayati bir sorunsa, o zaman yapmamız gereken hep beraber doğru dürüst okullar yaratmaktır.

SORU: Çocuklar bana köylerde, "musallat olma" gibi bazı tuhaf olgulara rastladıklarını söylüyorlar ve hayaletler, ruhlar ve bu tür şeylerden korkuyorlar. Ölüm hakkında da sorular soruyorlar. Tüm bu soruları nasıl yanıtlamalı?

KRISHNAMURTI: Gelecek derste ölümün ne olduğunu sorgulayacağız. Fakat görüyorsunuz ki korku muazzam bir şey. Siz çocuklara hayaletlerden, anne babalarınız ya da diğer büyükleriniz bahsetmiş olmalı; aksi halde, muhtemelen hayalet görmezdiniz. Birileri size musallat olmaktan söz etmiş olmalı. Bu tür şeyleri bilmek için henüz çok gençsiniz. Bunlar sizin deneyimleriniz değil, yetişkinlerin size anlattıklarının bir yansıması. Ve çoğunlukla yetişkinlerin kendileri de tüm bunlar hakkında hiçbir şey bilmezler. Yalnızca bir kitapta bunlarla ilgili bir şeyler okumuş ve anladıklarını sanmışlardır. Bu

da çok farklı bir soruyu getirir: geçmişin izlerini taşımayan bir deneyim var mıdır? Eğer bir deneyim geçmişin izlerini taşıyorsa, o yalnızca geçmişin bir devamıdır ve dolayısıyla özgün bir deneyim değildir.

Önemli olan, sizler gibi çocuklarla ilgilenenlerin kendi safsatalarını, kendi hayalet tasarımlarını, kendi özel düşünce ve deneyimlerini onlara empoze etmemeleridir. Bundan kaçınmak çok zordur çünkü yetişkinler, genelde, yaşamda hiçbir önemi olmayan bu anlamsız şeylerden sık sık bahsederler ve çocuklara kendi endişe, korku ve batıl inançlarını aktarırlar ve çocuklar da doğal olarak duyduklarını tekrar ederler. Genellikle kendileri de bu tip şeyler hakkında hiçbir şey bilmeyen yetişkinlerin, çocukların önünde bunlardan bahsetmek yerine onların özgürce ve korkusuz bir biçimde yetişebilecekleri bir ortam yaratılmasına katkıda bulunmaları çok önemlidir.

3

ÖZGÜRLÜK ve SEVGİ

Belki de bazılarınız özgürlük hakkında söylediklerimin tümünü tam anlamıyla anlamadınız. Ancak, daha önce de altını çizdiğim gibi, yeni fikirlere, alışık olmadığınız şeylere açık olmak gerçekten çok önemlidir. Güzel olanı görmek elbette iyidir; ama yaşama dair çirkin şeyleri de gözlemlemeniz gerekir. Her şeye karşı uyanık olmalısınız. Aynı şekilde, tamamen anlayamadığınız şeylere de açık olmalısınız; çünkü öyle ya da böyle, sizin için zor olabilecek konular üzerinde ne kadar çok düşünür, bunlara ne kadar kafa yorarsanız, zengin bir hayat yaşama kapasiteniz de o kadar yüksek olur.

Bu sabah erken saatlerde, suya vuran güneş ışığını fark ederniniz oldu mu bilmiyorum. Işık ne kadar yumuşaktı ve karanlık sular gökyüzündeki tek yıldızla, ağaçların üzerindeki sabah yıldızıyla nasıl da dans ediyordu. Bunlardan birini olsun fark ettiniz mi? Yoksa çok mu doluydunuz, her günkü rutin programınızla çok mu meşguldünüz de bu dünyanın –hepimizin üzerinde yaşamak zorunda olduğu bu dünyanın– zengin

güzelliğini unutuverdiniz? Belki de zaten hiç bilmiyordunuz. Kendimize ne dersek diyelim, komünist ya da kapitalist, Hindu ya da Budist, Müslüman ya da Hıristiyan; kör, topal, sağlıklı, mutlu, nasıl olursak olalım bu dünya bizim. Anlıyor musunuz? Bu bizim dünyamız, başka birinin değil; bu sadece zenginlerin dünyası değil, sadece güçlü yöneticilere, toprak sahibi soylulara ait değil; bu bizim dünyamız; sizin ve benim. Bir hiç olsak da yine de bu dünya üzerinde yaşıyoruz ve birlikte yaşamak zorundayız. Bu dünya zenginin olduğu kadar fakirin de, okur yazarın olduğu kadar kara cahilin de dünyasıdır; bu *bizim* dünyamız ve bunu hissetmek; dünyayı sadece ara sıra, huzur dolu sabahlarda değil, her zaman sevmek kesinlikle çok önemlidir. Ancak özgürlüğün ne olduğunu anladığımızda bunun bizim dünyamız olduğunu hissedebilir ve onu sevebiliriz.

İçinde yaşadığımız zamanda özgürlük diye bir şey yok; özgürlük ne demek bilmiyoruz. Özgür olmak istiyoruz ancak, fark ettiyseniz herkes –öğretmenler, anne babalar, avukatlar, polisler, askerler, politikacılar, işadamları– kendi küçük köşesinde, bu özgürlüğü engellemek için bir şeyler yapıyor. Özgür olmak ne istiyorsan onu yapmak ya da seni bağlayan dış şartlardan kaçıp kurtulmak değildir; bağlı olma sorununu tam olarak anlamaktır aslında. Peki bağlı olmak nedir biliyor musunuz? Ailelerinize bağlısınız, değil mi? Öğretmenlerinize, aşçılara, postacıya ya da sütçüye ve daha birçoklarına bağlısınız. Bu tarz bir bağlılık kolayca anlaşılabilir. Ama bağlılığın daha derinlere giden bir türü var ki özgür olabilmek için insanın önce bunu anlaması gerek: Mutlu olmak için bir başkasına bağlı olmak. Mutlu olmak için başkasına bağlı olmak ne demek biliyor musunuz peki? Burada söz konusu olan sadece fiziksel bir bağlılık değil; bilakis sözde mutluluğu çıkarsadığınız içsel, psikolojik bir bağlılık. Çünkü birine bu şekilde bağlanırsanız, bir köle haline gelirsiniz. Yaşınız ilerledikçe, duygusal anlamda ailenize, karınıza ya da kocanıza, bir *guruya* ya da bir fikre bağlanırsanız kölelik çoktan

başlamıştır. Çoğumuz, özellikle de gençken, özgür olmak istesek de işte bunu anlamayız.

Özgür olmak için tüm içsel bağlılıklara başkaldırmalıyız; ancak neden bağlı olduğumuzu anlamazsak başkaldıramayız. Bunu anlayana, gerçekten tüm içsel bağlılıklardan kurtulana kadar, özgür olamayız; çünkü özgürlük yalnızca bu kavrayışla mümkündür. Ancak özgürlük sadece basit bir tepki değildir. Tepki nedir biliyor musunuz? Eğer sizi incitecek bir şey söylersem, eğer size çirkin bir isim takarsam ve siz de bana sinirlenirseniz, bu tepki olur – bağlılıktan doğan bir tepki; ve bağımsızlık da bir sonraki tepkidir. Ama özgürlük bir tepki değildir ve biz tepkiyi anlayıp, onun ötesine geçene kadar özgürlük mümkün değildir.

Birini sevmek ne demektir biliyor musunuz? Bir ağacı, bir kuşu, küçük bir hayvanı sevmek nasıl bir şeydir? Size karşılığında hiçbir şey vermese de, gölgesini sunmasa da, sizi izlemese, size bağlı kalmasa da ona bakmak, onu beslemek, ona şefkat göstermek... Bir çoğumuz bu şekilde sevmez; sevgimiz hep, aynı zamanda içsel anlamda başkasına bağlı olduğumuza, sevilmek istediğimize de işaret eden, endişe, kıskançlık, korku çitleriyle çevrili olduğundan bu tip bir sevgi nasıl bir şeydir bilmeyiz. Sadece sevmekle kalmaz; karşılığında bir şey bekleriz. Bizi bağlı kılan da bizzat bu bekleyiştir.

O halde özgürlük ve sevgi birlikte varolur. Sevgi, bir tepki değildir. Eğer sırf beni seviyorsun diye seni seversem, bu düpedüz bir alışveriş, pazardan alınan bir şey olur; bu sevgi değildir. Sevmek, karşılığında bir şey beklememek; hatta bir şey veriyormuş gibi hissetmemektir. Sadece böylesi bir sevgi özgürlüğü bilebilir. Ancak, gördüğünüz gibi, siz bunun için eğitilmediniz. Matematik, kimya, coğrafya, tarih konusunda eğitildiniz, o kadar; çünkü anne babanızın tek endişesi iyi bir iş bulmanız, hayatta başarılı olmanız için size yardımcı olmak. Eğer paraları varsa sizi yurtdışına gönderebilirler ama diğerleri gibi, tüm amaçları zengin olmanız, toplumda saygıdeğer bir

mevki sahibi olmanızdır. Ve siz ne kadar yükseğe tırmanırsanız, başkalarına o kadar sefalet, acı getirirsiniz; çünkü oraya çıkabilmek için rekabet etmeniz, zalim olmanız gerekir. Bu nedenle, anne babalar çocuklarını hırsın, rekabetin hüküm sürdüğü, sevginin olmadığı okullara gönderirler ve işte bu yüzden, bizimki gibi toplumlar dinmez bir mücadele içinde sürekli çürür durur. Ve politikacılar, hâkimler, toprak sahibi sözde soylular barıştan söz etseler de bu hiçbir şey ifade etmez.

Şimdi, sizler ve ben bu özgürlük sorununu tamamıyla anlamak zorundayız. Sevmenin anlamını kendimiz bulmalıyız; çünkü eğer sevmezsek, nazik, özenli ya da düşünceli olamayız. Düşünceli olmak ne demektir biliyor musunuz? İnsanların çıplak ayakla yürüdüğü bir yolda sivri bir taş gördüğünüzde, o taşı kaldırır atarsınız. Bu sizden istendiği için değil, hayır, bunu başkalarını düşündüğünüz için yaparsınız. Bu başkasının kim olduğu önemli değildir; onunla hiç karşılaşmaya da bilirsiniz. Bir ağaç dikmek, ona şefkat göstermek; bir nehre bakmak ve dünyanın tamlığının zevkine varmak; uçan bir kuşu seyretmek ve uçuşunun güzelliğini görmek; duyarlı olmak ve yaşam denen bu olağanüstü harekete açık olmak; tüm bunlar için özgürlük şarttır ve özgür olmak için sevmeniz gerekir. Sevgi olmadan özgürlük olmaz; sevgi olmadan, özgürlük sadece fikirdir. Bu nedenle, sadece, içsel bağlılığı anlayan ve ondan kurtulanlar ve böylelikle sevginin ne olduğunu bilenler için özgürlük söz konusudur. Yeni bir medeniyeti, bambaşka bir dünyayı yaratacak olanlar da yalnız onlardır.

SORU: Arzunun kaynağı nedir ve arzudan nasıl kurtulabilirim?

KRISHNAMURTI: Bu soruyu genç bir adam soruyor; neden arzudan kurtulması gereksin ki? Anlıyor musunuz? Genç bir

adam, yaşam, canlılık dolu; neden arzudan kurtulması gereksin? Ona denmiş ki arzulardan kurtulmak en büyük erdemlerden biridir ve arzudan arındığında, Tanrıyı ya da, hangi isimle adlandırılıyorsa, nihai varlığı bulacaksın. Bu nedenle soruyor, "Arzunun kaynağı nedir ve arzudan nasıl kurtulabilirim?" Ancak arzudan kurtulma dürtüsünün ta kendisi arzunun bir parçasıdır, öyle değil mi? Korku tarafından kışkırtılmış bir parçası hem de.

Arzunun kaynağı, kökeni, başlangıcı nedir? Çekici bir şey görür ve onu istersiniz. Bir araba ya da bir tekne görürsünüz ve ona sahip olmak istersiniz; zengin biri konumuna gelmek ya da belki de bir *sannyasi* olmak istersiniz. Arzunun kaynağı şudur: Görmekten, temas etmekten duyumlar kaynaklanır, duyumlar da arzuyu meydana çıkarır. Şimdi, arzunun beraberinde çatışma getirdiğinin de farkında olarak, soruyorsunuz, "Arzudan nasıl kurtulabilirim?" O halde, asıl istediğiniz arzudan kurtulmak değil; arzudan kaynaklanan üzüntüden, endişeden, acıdan kurtulmak. Arzunun acı meyvelerinden kurtulmak istiyorsunuz, arzunun kendisinden değil. Bu üzerinde durmamız, anlamamız gereken önemli bir husus. Eğer arzuyu, onunla beraber gelen acıdan, kederden, mücadeleden, tüm endişe ve korkulardan arındırabilirseniz, yani geride bir tek hazzı bırakırsanız, o zaman arzudan kurtulmak ister misiniz?

Kazanma, elde etme, olma arzusu var oldukça, hangi seviyede olursa olsun, kaçınılmaz biçimde endişe de, üzüntü de, korku da olur. Zengin olma, şu ya da bu olma hırsı ancak çürümüşlüğü, hırsın çürütücü doğasını anladığımızda damla damla azalıp yok olur. Hangi biçimde olursa olsun güç arzusunun; bir başbakanın, yargıcın, rahibin, *gurunun* gücünün temelde kötücül olduğunu anladığımız anda, güçlü olmaya dair bir arzumuz da kalmaz. Ama hırsın bizi yozlaştırdığını, güç arzusunun kötülüğünü görmüyoruz; aksine, gücü iyilik için kullanacağımızı söylüyoruz; ki bu tamamen bir saçma-

lıktır. Doğru bir amaca, sonuca ulaşmak için hiçbir zaman yanlış bir araç kullanılamaz. Araç kötüyse, sonuç da kötü olacaktır. İyi, kötünün zıddı değildir; iyi ancak kötü tamamen yok olduğunda var olabilir.

O halde, sonuçlarıyla, yan ürünleriyle birlikte, arzunun bütüncül önemini anlamazsak, sadece arzudan kurtulmaya çalışmanın da hiçbir anlamı olmaz.

SORU: Toplum içinde yaşadığımız sürece bağlılıktan nasıl kurtulabiliriz?

KRISHNAMURTI: Toplum nedir, biliyor musunuz? Toplum, insanlar arasındaki ilişkidir, öyle değil mi? Karmaşıklaştırmadan, bir sürü kitaptan alıntılar yapmadan, basitçe düşünelim. Göreceksiniz ki, toplum sizlerle benim aramdaki, diğerleriyle aramızdaki ilişkidir. Toplumu insan ilişkileri meydana getirir. Halihazırdaki toplumumuz bir açgözlülük, para hırsı ilişkisinin üzerine inşa edilmiştir, değil mi? Çoğumuz para, güç, mal-mülk, otorite isteriz; şu ya da bu seviyede statü, prestij isteriz. Bu yüzden de açgözlü bir toplum inşa ettik. Açgözlü olduğumuz, statü, prestij, güç ve benzer şeyler istediğimiz sürece, bu topluma aitiz ve bu nedenle, bu topluma bağlıyız. Ama eğer insan bunların hiçbirini istemez ve alçakgönüllülük içinde, olduğu gibi kalırsa o, bu toplumun dışındadır artık; bu topluma başkaldırır ve bu toplumdan kurtulur, bağımsızlaşır.

Ne yazık ki, şimdiki eğitim sistemi, sizi bu açgözlü topluma uyum sağlayan, kendini bu topluma göre ayarlayan insanlar haline getirmeyi amaçlıyor. Anne babalarınız, öğretmenleriniz, kitaplarınız hep bununla ilgili. Uyum sağladığınız; hırslı, açgözlü, yoz olduğunuz, statü ve güç için başkalarını yok ettiğiniz sürece saygıdeğer bir yurttaş olarak anılırsınız. Bu topluma uyum sağlamak için eğitildiniz ama bu eğitim değildir, sadece sizi bir kalıba uymaya koşullandıran bir

süreçtir. Eğitimin asıl işlevi, sizden bir kâtip, yargıç, başbakan çıkarmak değildir; bu çürümüş toplumun tüm yapısını anlamanıza yardım etmek ve özgürlüğe erişmenizi mümkün kılmaktır ki çemberi kırıp farklı bir toplum, yeni bir dünya yaratabilesiniz. Başkaldıran, eskiye karşı kısmi değil, bütüncül bir başkaldırı içinde olan birileri olmak zorunda; çünkü sadece onlar açgözlülüğün, gücün, prestijin üzerinde yükselmeyen yeni bir dünya yaratabilirler.

Yetişkinlerin sözlerini duyar gibi oluyorum, "Bu mümkün değil. İnsan doğası neyse odur. Saçmalıyorsun." Ama yetişkin zihnindeki koşullanmaları yıkmayı ya da çocukları koşullandırmamayı hiç düşünmüyoruz. Elbette, eğitim hem iyileştirici hem de önleyicidir. Siz yaşça büyük öğrenciler çoktan şekle girdiniz, çoktan koşullandınız, çoktan hırslı insanlar oldunuz bile. Babanız gibi, vali gibi ya da herhangi başka biri gibi başarılı olmak istiyorsunuz. Eğitimin gerçek işlevi sadece kendinizi koşullandırmamanıza değil, aynı zamanda tüm bu yaşam sürecini anlamanıza da yardım etmektir ki özgürlüğe erişebilin ve şimdikinden tamamen farklı, yeni bir dünya yaratabilin. Ne yazık ki, ne aileleriniz ne öğretmenleriniz, ne de genel anlamda kamu bununla ilgili. Bu yüzden, eğitim öğrenciyi olduğu kadar öğretmeni de eğitmeye dair bir süreç olmak zorunda.

SORU: İnsanlar neden kavga ederler?

KRISHNAMURTI: Erkek çocuklar neden kavga ederler? Ara sıra kardeşlerinizle ya da buradaki diğer çocuklarla kavga ediyorsunuz, öyle değil mi? Neden? Bir oyuncak için. Belki de çocuklardan biri topunuzu ya da kitabınızı aldı diye. Yetişkin insanlar da aynı nedenlerle kavga ederler ancak onların oyuncakları konumlarıdır, varlıkları, güçleridir. Eğer sen güç istersen, ben de güç istersem kavga ederiz; milletler

de bu yüzden savaşa girerler. Bu kadar basit. Bunu sadece filozoflar, politikacılar, sözde din adamları karmaşıklaştırır. Çok fazla bilgi ve deneyime sahip olmak, yani hayatın zenginliğini, varolmanın güzelliğini, mücadeleleri, ıstırapları, kahkahaları, gözyaşlarını bilmek ve buna rağmen zihnini saf tutabilmek büyük bir sanattır. Ve ancak nasıl seveceğinizi bildiğinizde saf bir zihne sahip olabilirsiniz.

SORU: Kıskançlık nedir?

KRISHNAMURTI: Kıskançlık, kendinizden memnun olmadığınızı ve başkalarına imrendiğinizi gösterir, değil mi? Kendinizden hoşnut olmamak imrenmenin başlangıcıdır. Daha bilgili ya da daha güzel olmak; daha büyük bir evi, daha çok gücü olan, sizden daha iyi bir konumda bulunan bir başkası gibi olmak istersiniz. Daha erdemli olmak istersiniz, daha iyi meditasyon yapmayı bilmek, Tanrıya ulaşmak istersiniz; olduğunuzdan farklı olmak istersiniz; bu nedenle, imrenir, kıskanç olursunuz. Kim olduğunuzu anlamaksa son derece zordur, çünkü bu, başka birine dönüşmeye dair tüm arzularınızdan tamamen arınmanızı gerektirir. Kendini değiştirme arzusu imrenmeye, kıskançlığa yol açar; oysa, kendini, kim olduğunu anlama süreci, bir değişimi de beraberinde getirir. Ama gördüğünüz gibi, tüm eğitiminiz sizi olduğunuzdan farklı biri olmaya çabalamaya sevk ediyor. Kıskanç olduğunuzda, size "Kıskanç olma, bu kötü bir şey," deniyor. Siz de kıskanç olmamaya çalışıyorsunuz. Oysa bizzat bu çaba kıskançlığın bir parçası çünkü farklı olmak istiyorsunuz.

Güzel bir gül güzel bir güldür; ama biz insanlara düşünme kapasitesi verilmiştir ve biz yanlış düşünürüz. *Nasıl* düşünmek gerektiğini bilmek oldukça güçlü bir idrak, kavrayış gerektirir; ancak *ne* düşünmek gerektiğini bilmek nispeten daha kolaydır. Şimdiki eğitim sistemimiz bize *ne* düşünmemiz gerektiğini söylemeye dayanıyor, bize *nasıl* düşünme-

miz, idrak etmemiz, incelememiz gerektiğini öğretmiyor. Ancak öğretmenler de öğrenciler kadar nasıl düşünmek gerektiğini öğrendiğinde okul, okul adını hak eder.

SORU: Neden hiçbir şeyden tatmin olmuyorum?

KRISHNAMURTI: Bu soruyu küçük bir kız soruyor ve eminim, bu soruyu sormasını bir başkası ona söylememiş. Bu genç yaşta, neden hiç tatmin olmadığını bilmek istiyor. Siz ne dersiniz yetişkinler? Bu sizin işiniz; küçük bir kızın neden hiçbir şeyden tatmin olmadığını sorduğu bu dünyayı yaratan sizlersiniz. Bir de eğitimci olacaksınız ama buradaki trajediyi görmüyorsunuz. Meditasyon yapıyorsunuz ama anlayışsız, bitkin ve içsel anlamda ölüsünüz.

İnsanlar neden hiç tatmin olmazlar? Mutluluğu aradıklarından ve sürekli değişimle mutlu olacaklarını düşündüklerinden, öyle değil mi? Bir işten bir başka işe, bir ilişkiden bir başkasına, bir dinden ya da ideolojiden bir diğerine geçiyorlar; bu sürekli değişimle mutluluğu bulacaklarını düşünüyorlar; ya da hayatın durgun sularını seçiyor ve orada kalakalıyorlar. Elbette, tatmin tamamen farklı bir şey. Tatmin ancak, kendinizi kınamadan ya da kıyaslamadan, değişmeye dair bir arzu taşımadan, olduğunuz gibi gördüğünüzde oluşur. Ancak bu gördüğünüzü tamamen kabul edip gidip yatmalısınız demek de değildir. Zihin kıyaslamayı, yargılamayı, değerlendirmeyi bırakıp anbean, değiştirmek istemeden, *olanı* görmeyi başardığında – işte bu kavrayışta sonsuzluğu bulacaktır.

SORU: Neden okumak zorundayız?

KRISHNAMURTI: Neden okumak zorundasınız? Sadece sessizce dinleyin. Neden oynamak zorunda olduğunuzu, neden yemek yemek zorunda olduğunuzu, neden nehre bakmak

zorunda olduğunuzu, neden zalim olduğunuzu sormuyorsunuz, değil mi? Bir şeyi yapmak istemediğinizde başkaldırıyor neden yapmak zorunda olduğunuzu soruyorsunuz. Ama okumak, oynamak, gülmek, zalim olmak, iyi olmak, nehri, bulutları görmek, tüm bunlar hayatın parçalarıdır; ve okumayı bilmezseniz, yürümeyi bilmezseniz, bir yaprağın güzelliğini takdir edemezseniz, yaşamıyorsunuz demektir. Yaşamın bütününü anlamanız gerek, sadece küçük bir parçasını değil. İşte bu yüzden okumak zorundasınız, işte bu yüzden gökyüzüne bakmak zorundasınız, bu yüzden şarkı söylemek, dans etmek, şiirler yazmak, acı çekmek ve anlamak zorundasınız; çünkü tüm bunlar hayattır.

SORU: Çekingenlik nedir?

KRISHNAMURTI: Bir yabancıyla karşılaşınca çekingenlik hissetmez misiniz? Bu soruyu sorduğunuzda çekingenlik hissetmediniz mi? Ya da benim gibi, bu platformun üzerinde oturup konuşmak zorunda olsaydınız, çekingenlik hissetmez miydiniz? Birdenbire güzel bir ağaçla ya da narin bir çiçekle, yuvasındaki bir kuşla karşılaşsanız çekingenlik hissetmez misiniz, kendinizi biraz acemi bulmaz, öylece hareketsiz kalmak istemez misiniz? Görüyorsunuz ki çekingen olmak iyidir. Ama birçoğumuz için çekingenlik özgüven eksikliğine işaret eder. Önemli biriyle karşılaştığımızda, tabii önemli biri diye bir şey varsa, kendimizin farkına varırız. "Ne kadar da önemli biri, ne kadar tanınmış, oysa ben bir hiçim," diye düşünür ve çekiniriz bu da özgüven eksikliğidir. Ama çekingenliğin bir başka çeşidi daha vardır ki bu, gerçekten duyarlı olmaktır ve bu çekingenlikte, özgüven eksikliğinin yeri yoktur.

4

DİNLEMEK

Neden burada beni dinliyorsunuz? İnsanları neden dinlediğinizi hiç düşündünüz mü? Birisini dinlemek ne anlama gelir? Burada hepiniz konuşmakta olan birinin önünde oturuyorsunuz. Kendi düşüncelerinizi onaylayacak bir şeyler duymak için mi, yoksa öğrenmek için mi dinliyorsunuz? Aradaki farkı görüyor musunuz? Öğrenmek için dinlemek, yalnızca kendi düşündüklerinizi onaylayan bir şeyler duymak için dinlemekten oldukça farklı bir anlama sahiptir. Eğer yalnızca onaylanmak, kendi düşüncelerinize destek bulmak için buradaysanız, beni dinlemenizin pek de bir anlamı yok. Ama öğrenmek için dinliyorsanız, o zaman zihniniz özgürdür, hiçbir şeye bağlanmamıştır; duyarlı, zeki, canlı, sorgulayıcı, meraklı ve dolayısıyla da keşfetmeye açıktır. Öyleyse niye dinlediğinizi ve neyi dinlediğinizi değerlendirmek çok önemlidir, öyle değil midir?

Dikkatinizi bir yere toplamadan, konsantre olmak için çaba harcamadan, sakin ve hareketsiz bir zihinle sessizce oturup kaldınız mı hiç? O zaman her şeyi duyarsınız, değil mi?

Hemen yakınınızdaki sesler gibi, uzaktaki gürültüleri de duyarsınız ki bu, gerçekten her şeye kulak verdiğiniz anlamına gelir. Zihniniz küçük dar bir kanalla sınırlanmamıştır. Eğer bu şekilde, sakince, gerilmeden dinleyebilirseniz, içinizde sıradışı, isteminiz dışında, çağrılmadan gelen bir değişimin gerçekleştiğini görürsünüz ki bu değişimde büyük bir güzellik ve kavrayış derinliği vardır.

Bir deneyin bunu, hemen şimdi deneyin. Beni dinlerken, sadece beni dinlemeyin etrafınızdaki her şeye kulak verin. Tüm şu çanları, ineklerin ve kiliselerin çanlarını dinleyin; uzaktaki treni ve sokaktaki yük arabalarını dinleyin; ve sonra sessizce yakına gelip beni dinleyin ve dinlemede ne kadar büyük bir derinlik olduğunu görün. Fakat bunu yapmak için zihninizin çok sakin olması gerekir. Gerçekten dinlemek isterseniz, zihniniz doğal bir biçimde sakinleşir, öyle değil mi? O zaman yanı başınızda olan bir şey dikkatinizi dağıtmaz; derin bir biçimde her şeyi dinlediğiniz için zihniniz sakin olur. Bu biçimde rahatça, içinizde bir mutlulukla dinleyebildiğinizde, kalbinizde, zihninizde şaşırtıcı bir değişimin, hiç hayal etmediğiniz bir değişimin kendiliğinden gerçekleştiğini görürsünüz.

Düşünce çok tuhaf bir şeydir, değil mi? Düşüncenin ne olduğunu biliyor musunuz? Düşünme ya da düşünce birçok insan için zihin tarafından oluşturulan şeylerdir ve insanlar düşünceleriyle mücadele ederler. Fakat gerçekten her şeyi, bir nehrin sularının kıyıya çarpmasını, kuşların şarkısını, bir çocuğun ağlamasını, annenizin sizi azarlamasını, bir arkadaşınızın size sataşmasını, eşinizin size söylenmesini dinleyebilirseniz, o zaman göreceksiniz ki tüm sözcüklerin, insanın varlığını yıpratıp duran tüm sözlü ifadelerin ötesine geçivermişsiniz.

Sözlü ifadelerin ötesine geçmek çok önemlidir; çünkü, sonuçta, hepimizin istediği nedir ki? Genç ya da yaşlı, tecrübesiz ya da tecrübeli olalım, hepimiz mutlu olmak isteriz, öyle değil mi? Öğrenciyken, oyunlarımızı oynayarak, ders çalışa-

rak, yapmaktan hoşlandığımız tüm o küçük şeyleri yaparak mutlu olmak isteriz. Yaşımız ilerledikçe, mutluluğu sahip olduklarımızda, parada, güzel bir evde, anlayışlı bir eş ve iyi bir işte ararız. Bunlar artık bizi tatmin etmediğindeyse, başka bir şeye geçeriz. "Bağlarımdan kurtulmalıyım, o zaman mutlu olurum," deriz. Böylece bağlarımızdan kurtulmayı denemeye başlarız. Ailemizi terk ederiz, malımızı mülkümüzü bırakırız, dünyadan ayrılıp bir köşeye çekiliriz. Ya da toplanıp kardeşlikten söz etmekle, bir lideri, bir *guruyu*, bir Ustayı, bir ideali takip etmekle, aslında bir aldatmaca, illüzyon, hurafe olan bir şeye inanmakla mutlu olacağımızı düşünür, dini bir topluluğa katılırız.

Neden söz ettiğimi anlıyor musunuz?

Saçınızı taramanız, temiz kıyafetler giyip güzel görünmeye çabalayışınız, tüm bunlar mutlu olma arzunuzun birer parçasıdır, öyle değil mi? Sınavlarınızı geçip adınızın başına bir unvan eklemenizde, bir iş bulmanızda, bir ev ya da başka bir mülk edinmenizde, evlenmenizde, çoluk çocuk sahibi olmanızda, liderleri, görünmez ustalardan mesaj getirdiğini iddia eden dini bir topluluğa katılmanızda, tüm bunların ardında, bu sıradışı dürtü, bu mutluluğu bulma arzusu vardır.

Fakat mutluluk kolay kolay gelmez çünkü mutluluk, bunların hiçbiri değildir. Keyif alabilirsiniz, yeni bir tatmin yolu bulabilirsiniz fakat er ya da geç sıkılırsınız. Çünkü bildiğiniz şeylerin hiçbirinde kalıcı bir mutluluk yoktur. Öpücüğü gözyaşı, kahkahayı acı ve perişanlık izler. Her şey solar, çürür. İşte bu nedenle, henüz gençken mutluluk denen bu tuhaf şeyin ne olduğunu öğrenmeye başlamanız gerekir ki bu, eğitimin önemli görevlerinden biridir.

Mutluluğa mücadele ederek ulaşamazsınız. Dile kolay gelse de, en büyük sır işte budur. Mutluluğu birkaç basit sözcüğe sığdırabilirim ama sadece beni dinleyip, duyduklarınızı tekrar etmekle mutlu olamazsınız. Mutluluk tuhaftır; onu aramadığınızda gelir. Mutlu olmak için çaba harcamadığınız-

da, saflıktan ve yaşamın güzelliğinden doğan mutluluk beklenmedik ve gizemli bir biçimde birden beliriverir. Ama bu bir topluluğa katılmayı ya da biri olmaya çalışmayı değil, yüksek düzeyde bir kavrayışı gerektirir. Hakikat, başarılacak bir şey değildir. Hakikat, kalbiniz ve zihniniz tüm uğraşlardan temizlendiğinde ve artık biri olmaya çalışmadığınızda ortaya çıkar. Zihniniz sakin olduğunda, gerçekleşen her şeye kulak verdiğinizde meydana çıkar. Bu sözcükleri dinleyebilirsiniz fakat mutluluğun gerçekleşmesi için asıl öğrenmeniz gereken, zihninizi tüm korkulardan arındırmaktır.

Bir şeyden ya da birinden korktuğunuz sürece mutlu olamazsınız. Anne babalarınızdan, öğretmenlerinizden, sınavları geçememekten, ilerleyememekten, Efendinize, hakikate yaklaşamamaktan, onaylanmamaktan, sırtınızın sıvazlanmamasından korktuğunuz sürece mutlu olamazsınız. Hiçbir şeyden korkmazsanız, bir sabah uyandığınızda ya da yalnız başınıza yürürken, birden tuhaf bir şeyler olduğunu görürsünüz: aşk, hakikat, mutluluk denen şey davet edilmeden, çağrılmadan, aranmadan birden karşınıza çıkar.

Gençken doğru biçimde eğitilmeniz bunun için çok önemlidir. Şu an eğitim dediğimiz şey, eğitim falan değildir çünkü kimse size bunlardan bahsetmez. Öğretmenleriniz sizi sınavları geçmeniz için hazırlar fakat size en önemli şeyden, yaşamdan bahsetmezler; çünkü çok az kimse nasıl yaşanacağını bilir. Çoğumuz yalnızca hayatta kalır, bir biçimde sürükleniriz. Bu yüzden de yaşam korkunç bir şey haline gelir. Gerçekten yaşamak, büyük bir sevgi, derin bir sessizlik ve saflığın yanı sıra deneyim zenginliği de gerektirir. Açık bir biçimde düşünebilen, önyargılar, hurafeler, umut ya da korkularla sınırlandırılmamış bir zihin gerektirir. Tüm bunlar yaşamın kendisidir ve yaşamak için eğitilmiyorsanız, eğitimin hiçbir anlamı yoktur. Düzenli, terbiyeli olmayı öğrenebilir ve tüm sınavlarınızı geçebilirsiniz; fakat toplum yapısal anlamda parçalanırken bu yüzeysel şeylere birincil önem atfetmek,

tıpkı ev yanarken tırnaklarını temizleyip cilalamaya benzer. Görüyorsunuz, hiç kimse sizinle tüm bunlar hakkında konuşmuyor, hiç kimse sizinle bunların üzerine gitmiyor. Matematik, tarih, coğrafya gibi belli konuları çalışmak için günlerinizi harcarken, bu derin konuları konuşmak için de zaman ayırmanız gerekir. Bu, yaşamı zengin kılmak için gereklidir.

SORU: Tanrıya tapmak, gerçek din değil midir?

KRISHNAMURTI: Öncelikle, dinin ne *olmadığını* görelim. Doğrusu da bu değil midir? Dinin ne *olmadığını* anlayabilirsek belki başka bir şeyin de farkına varabiliriz. Kirli bir pencereyi temizledikten sonra arkasını çok daha net görebilmek gibi. Öyleyse dinin ne olmadığını anlayıp bunu aklımızdan silip atabilir miyiz bir bakalım. "Bunu düşüneceğim," diyip sözcüklerle oynamayalım. Belki sizler bunu yapabilirsiniz fakat yetişkinlerin çoğu çoktan tutsak olmuş, din olmayan şeyin içine rahatça yerleşmiştir ve kesinlikle rahatsız edilmek istemezler.

Öyleyse din ne değildir? Bunu hiç düşündünüz mü? Size defalarca dinin ne olması gerektiği –yani Tanrıya inanma ve benzeri bir sürü şey– anlatıldı fakat hiç kimse sizden dinin ne *olmadığını* öğrenmenizi istemedi. Şimdi sizler ve ben bunu kendi kendimize öğreneceğiz.

Beni ya da bir başkasını dinlerken yalnızca söyleneni kabul etmeyin, meselenin içyüzünü anlamak için kulak verin. Dinin ne olmadığını kendi kendinize bir kez anladınız mı, o zaman hayatınız boyunca hiçbir din adamı ya da kitap sizi aldatamaz; hiçbir korku, inanıp takip edebileceğiniz bir yanılsama yaratamaz. Dinin ne olmadığını anlamak için gündelik olandan başlayıp gittikçe yükselmeniz gerekir. Uzağa gitmek için yakından başlamanız gerekir; en yakın basamak en önemlisidir. Öyleyse din ne değildir? İbadet törenleri din midir? Tekrar tekrar *puja* yapmak din midir?

Gerçek eğitim *nasıl* düşüneceğini öğrenmektir, *ne* düşüneceğini değil. Nasıl düşünüleceğini bilirseniz, gerçekten bu kapasiteniz varsa, o zaman; dogmalardan, hurafelerden, ibadet törenlerinden bağımsız özgür bir insan olur ve dinin ne olduğunu bulabilirsiniz.

İbadet törenlerinin din olmadığı açıktır, çünkü ibadet ederken yalnızca size öğretilenleri tekrar edersiniz. İbadet etmekten, başkalarının sigara ya da alkol içmekten aldığına benzer bir keyif alabilirsiniz. Peki din bu mudur? İbadet ederken hakkında hiçbir şey bilmediğiniz bir şey yaparsınız. Babalarınız ve büyükbabalarınız öyle yaptı diye siz de yapar, yapmadığınızda azarlanırsınız. Bu din değildir, öyle değil mi?

Peki tapınakta ne vardır? Bir insan tarafından kendi imgelemine göre şekillendirilmiş, oyma bir heykel. Heykel bir sembol de olsa bir imgedir, gerçek bir nesne değildir. Bir sembol, bir sözcük, temsil ettiği nesnenin kendisi değildir. Örneğin, "kapı" sözcüğü kapının kendisi değildir, öyle değil mi? Sözcük nesnenin kendisi değildir. Tapınağa ibadet etmeye gideriz. Neye ibadet etmeye? Sembol olduğu varsayılan bir imgeye; fakat sembol gerçek nesne değildir. Öyleyse neden gitmeli? Kınamıyorum, bunlar sadece gerçekler. Gerçekler bunlar olduğuna göre, ister "dokunulmaz" olsun ister "brahman" olsun, tapınağa kimin gittiğiyle neden ilgilenmeli? Kimin umurunda? Bildiğiniz gibi, yetişkinler sembolü, uğrunda kavga etmeye, savaşmaya, öldürmeye gönüllü oldukları bir dine çevirmişlerdir; fakat Tanrı orada değildir. Tanrı asla bir sembolde değildir. Öyleyse bir sembole ya da bir imgeye tapınmak din değildir.

Peki, inanç din midir? Bu daha da karmaşık. Yakın olandan başladık ve şimdi biraz daha ilerliyoruz. İnanç din midir? Hıristiyanlar bir biçimde inanıyorlar, Hindular başka bir biçimde, Müslümanlar bir başka biçimde, Budistler daha da başka bir biçimde ve hepsi kendilerini çok dindar görüyorlar. Hepsinin kendi tapınakları, Tanrıları, sembolleri, inançları var.

Peki din bu mudur? Tanrı'ya, Rama'ya, Sita'ya, Ishwara'ya ve benzerlerine inanmak din midir? Böyle bir inanca nasıl sahip olunur? Ya babalarınız ve büyükbabalarınız inandığı için inanırsınız; ya da Shankara veya Buda gibi bir öğretmenin sözleri olduğu varsayılan şeyleri okuyup onlara inanır ve doğru olduğunu söylersiniz. Çoğunuz *Gita*'nın söylediklerine inanıyorsunuz ve bu yüzden de onu başka bir kitabı incelediğiniz gibi incelemiyor, hakikati görmeye çalışmıyorsunuz.

İbadet törenlerinin din olmadığını, tapınağa gitmenin din olmadığını, inancın din olmadığını gördük. İnanç insanları ayırır. Hıristiyanların inançları vardır; bu onları diğer inançlara sahip olanlardan ayırırken, kendi aralarında da böler. Hinduların sonu gelmez ayrılıkları vardır çünkü kendilerinin brahman olduklarına ya da olmadıklarına, şu ya bu olduklarına inanırlar. Öyleyse inanç düşmanlık, bölünme ve yıkım getirir ki bunun din olmadığı açıktır.

Öyleyse din *nedir*? Pencereyi temizlediyseniz, yani ibadet etmekten, tüm inançlardan, bir lideri ya da *guruyu* takip etmekten vazgeçtiyseniz zihniniz de tıpkı pencere gibi temiz ve parlaktır. Artık dışarıyı çok daha net görebilirsiniz. Zihin tasvirlerden, ayinlerden, inançlardan, sembollerden, tüm sözcüklerden, *mantralardan* tekrarlardan ve tüm korkulardan arındırılıp temizlendiğinde, gördüğünüz şey gerçek, zamandışı, sonsuz bir şey olacaktır ki buna Tanrı adı verilebilir. Fakat bu muazzam bir sezgi, kavrayış ve sabır gerektirir ki bu yalnızca dinin ne olduğunu sorgulayan ve bunu sonuna kadar arayanlar içindir. Yalnızca bu insanlar gerçek dinin ne olduğunu bilebilir. Gerisi yalnızca hatiplik taslar. Tüm süslemeler, takılar, *pujalar* ve çanlar, hepsi, hiçbir anlamı olmayan hurafelerdir. Zihin, ancak tüm sözde dinlere başkaldırdığında gerçeği bulur.

5

YARATICI HOŞNUTSUZLUK

Sessizce, hareketsiz bir biçimde oturdunuz mu hiç? Deneyin, hiç hareket etmeden, sırtınızı dik tutarak oturun ve zihninizin ne yaptığını gözlemleyin. Onu kontrol etmeye çalışmayın, ona bir düşünceden diğerine, bir nesneden diğerine sıçramaması gerektiğini söylemeyin, sadece zihninizin nasıl sıçradığının farkına varın. Bunu engellemek için hiçbir şey yapmayın, yalnızca kıyısında oturduğunuz bir nehrin sularının akışını izler gibi izleyin onu. Akan nehirde pek çok şey vardır, balıklar, yapraklar, ölü hayvanlar ama o her zaman yaşar, hareket eder. Zihniniz de bunun gibidir. Daimi bir hareket halindedir, bir şeyden diğerine bir kelebek gibi uçuşur durur.

Bir şarkı dinlediğinizde, onu nasıl dinlersiniz? Şarkıyı söyleyenden hoşlanabilirsiniz, hoş bir yüzü olabilir ve şarkının sözlerinin anlamını takip edebilirsiniz ama tüm bunların ötesinde, bir şarkı dinlediğinizde tonları ve tonların arasındaki sessizlikleri dinlersiniz, değil mi? Aynı biçimde, hiç kıpırdanmadan, ellerinizi ya da parmaklarınızı bile oynatmadan sessizce oturmayı deneyin ve yalnızca zihninizi

izleyin. Oldukça eğlencelidir. Eğer bunu eğlenmek, oyalanmak için denerseniz, kontrol etmek için bir çaba harcamadan zihniniz durulmaya başlar. O zaman ne sansür ne yargı ne de değer biçen biri kalır ortada ve zihniniz sessiz ve kendiliğinden hareketsiz olduğunda, siz de neşeli olmanın ne demek olduğunu keşfedersiniz. Neşeli olmanın ne olduğunu biliyor musunuz? Sadece gülmek, herhangi bir şeyin tadını çıkarmak, yaşamın keyfine varmak, gülümsemek, hiç korku duymadan başkalarının yüzüne doğruca bakmaktır neşeli olmak.

Daha önce birinin yüzüne gerçekten baktınız mı hiç? Öğretmeninizin, anne babanızın, önemli bir memurun, bir hizmetçinin, fakir bir işçinin yüzüne bakınca neler olduğunu gördünüz mü hiç? Çoğumuz bir başkasının yüzüne doğrudan bakmaktan korkarız ve başkaları da bizim onlara bu şekilde bakmamızı istemezler çünkü onlar da korkarlar. Kimse kendini ortaya koymak istemez; hepimiz savunma halindeyiz. Türlü sefalet, acı, özlem ve umut katmanlarının ardına saklanıyoruz ve doğrudan yüzünüze bakıp gülümseyebilecek çok az insan var. Ve gülümsemek, mutlu olmak çok önemlidir; çünkü insanın kalbinde bir şarkı yoksa hayat çok donuklaşır. İnsan tapınaktan tapınağa ya da bir eşten diğerine koşabilir veya kendine yeni bir öğretmen ya da *guru* bulabilir; ama bu içsel keyif eksikse eğer, hayatın pek az anlamı vardır. Ve bu içsel keyfi yakalamak kolay değildir; çünkü çoğumuzun duyduğu hoşnutsuzluk gayet yüzeyseldir.

Hoşnutsuz olmanın ne demek olduğunu biliyor musunuz? Hoşnutsuzluğu anlamak çok zordur çünkü çoğumuz hoşnutsuzluğu belli bir yöne kanalize ederek, onu boğma yoluna gider. Yani, ilgilendiğimiz tek şey kendimizi kazancı iyi ve prestiji yüksek olan güvenli bir konuma yerleştirmek ve böylece hiç tedirgin olmamaktır. Bu, ev ve okul için de geçerlidir. Öğretmenler tedirgin olmak istemedikleri için eski rutini takip ederler; çünkü biri hoşnutsuzluk duyup araştırmaya,

sorgulamaya başladığında rahatsızlık yaratması kaçınılmazdır. Fakat ancak gerçek hoşnutsuzluk yoluyla insan inisiyatif sahibi olur.

İnisiyatifin ne olduğunu biliyor musunuz? Yapmanız istenmediği halde bir şeyi başlattığınız ya da bir işe girişiğinizde inisiyatif sahibi olursunuz. Bunun çok önemli ya da sıradışı bir şey olması da gerekmez; yaptığınız iş bu nitelikleri sonradan da kazanabilir. Ama kendi kendinize bir ağaç diktiğinizde, kendiliğinizden nazik olduğunuzda, ağır bir yük taşıyan bir adama gülümsediğinizde, yolun ortasında duran bir taşı yoldan kaldırdığınızda ya da önünüze çıkan bir hayvanı okşadığınızda inisiyatifin kıvılcımı da parıldar. Yaratıcılık denen sıradışı şeyi öğreneceksiniz, sahip olmanız gereken muazzam inisiyatif için bu sadece küçük bir başlangıçtır. Yaratıcılığın kökleri yalnızca derin bir hoşnutsuzluk haliyle birlikte ortaya çıkan inisiyatiftedir.

Hoşnutsuzluktan korkmayın ve kıvılcım ateşe dönene kadar, sonu gelmez bir biçimde her şeyden, işinizden, ailenizden, para, güç, konum peşinde koşulan düzenden, hoşnutsuz olana kadar onu besleyin ve böylece gerçekten düşünmeye, keşfetmeye başlayın. Fakat yaşınız ilerledikçe bu hoşnutsuzluk ruhunu korumak çok zordur. İhtiyaçlarını karşılamanız gereken çocuklarınız, gereklerini düşünmek zorunda olduğunuz bir işiniz ve komşularınızın, toplumun etrafınızı kuşatan görüşleri vardır ve çok geçmeden bu hoşnutsuzluk ateşini yitirmeye başlarsınız. Hoşnutsuzluk duyduğunuzda radyoyu açar, bir *guruya* gider, *puja* yapar, bir kulübe gider, alkol alır, kadınların peşinden koşar ve ateşi söndürmek için her şeyi yaparsınız. Fakat bu hoşnutsuzluk ateşi olmadan asla yaratıcılığın başlangıcı olan inisiyatife sahip olamazsınız. Neyin doğru olduğunu anlamak için kurulu düzene başkaldırmanız gerekir; fakat aileniz daha fazla para kazandıkça, öğretmenleriniz kendilerini işlerinde daha güvende hissettikçe başkaldırmanızı daha az isterler.

Yaratıcılık yalnızca resim yapmak ya da şiir yazmak değildir. Bunları yapmak güzel olsa da yeterli değildir. Önemli olan tümüyle hoşnutsuz olmaktır çünkü bu hoşnutsuzluk, olgunlaştıkça yaratıcı bir hal alacak olan inisiyatifin başlangıcıdır. Ve hakikati, Tanrıyı anlamanın tek yolu budur çünkü Tanrı bu yaratıcı durum bizzat Tanrıdır.

Demek ki insan, bu bütüncül hoşnutsuzluğa sahip olmalıdır ama bundan keyif alarak. Anlıyor musunuz? İnsan, şikâyet etmeden, keyif alarak, neşe ve sevgi içinde tümüyle hoşnutsuz olmalıdır. Hoşnutsuz olanların çoğu korkunç derecede sıkıcıdır; her zaman şunun ya da bunun doğru olmadığından şikâyet eder, daha iyi bir konumda olmayı diler ya da şartların başka türlü olmasını isterler; çünkü hoşnutsuzlukları çok yüzeyseldir. Hiç hoşnutsuzluk duymayanlarsa, zaten ölüdür.

Eğer gençken başkaldırı içinde olabilirseniz ve yaşınız ilerledikçe hoşnutsuzluğunuzu neşe ve şefkatle canlı tutmayı bilirseniz, o zaman bu hoşnutsuzluk ateşi olağanüstü bir anlam kazanacaktır çünkü inşa edecek, yaratacak, yeni şeyler var edecektir. Bunun için sizi yalnızca bir iş edinmeye ya da başarı merdivenlerini tırmanmaya hazırlayan tipte bir eğitimden değil, düşünmenize yardım eden ve size alan açan –daha geniş bir yatak odası ya da daha yüksek bir çatı değil, zihninizin içinde genişleyeceği ve böylece herhangi bir inanç ya da korku tarafından sınırlandırılmayacağı bir alan açan– doğru türde bir eğitimden geçmiş olmanız gerekir.

SORU: Hoşnutsuzluk zihni açık tutmayı engeller. Bu engeli nasıl aşmalıyız?

KRISHNAMURTI: Söylediklerimi dinlemiş olduğunuzu sanmıyorum; belki de kendi sorunuzla ilgileniyordunuz ve onu nasıl soracağınızı düşünüyordunuz. Değişik biçimlerde

hepinizin yaptığı bu. Herkesin kendi kaygısı var ve söylediklerim sizin duymak istedikleriniz değilse, onları bir kenara itiyorsunuz; çünkü zihniniz hep kendi sorunlarınızla meşgul. Soruyu soran, söylenenleri dinleseydi eğer, hoşnutsuzluğun, neşenin, yaratıcı olmanın iç doğasını gerçekten hissetseydi, o zaman bu soruyu yöneltmezdi.

Şimdi, hoşnutsuzluk zihni açık tutmayı engeller mi? Peki zihni açık tutmak nedir? Düşünme sayesinde bir şey elde etmek istiyorsanız, zihni açık tutmak mümkün müdür? Eğer zihniniz bir sonuç elde etmekle ilgileniyorsa onu açık tutabilir misiniz? Yoksa yalnızca bir sonuç aramadığınızda, bir şey elde etmeye çalışmadığınız da mı zihninizi açık tutabilirsiniz?

Peki bir önyargınız, belli bir inancınız varsa yani bir Hindu, bir komünist ya da bir Hıristiyan olarak düşünüyorsanız, zihninizi açık tutabilir misiniz? Tabii ki, ancak zihniniz bir inanca, bir maymunun sırığa bağlandığı gibi bağlı değilse; ancak bir sonuca ulaşmaya çalışmıyorsanız; ancak bir önyargınız yoksa zihninizi açık tutabilirsiniz. Tüm bunlardan çıkan sonuç şudur, yalnızca zihniniz herhangi bir tür güvenlik hissinin peşinde olmadığında ve dolayısıyla korkudan arındığında açık, saf ve dolaysız bir biçimde düşünebilirsiniz.

Demek ki bir biçimde hoşnutsuzluk, gerçekten zihni açık tutmayı *engeller*. Hoşnutsuzluk yoluyla bir sonuca ulaşmak istediğinizde ya da tedirginlikten nefret ederek, her ne pahasına olursa olsun dinginlik ve huzur istediğiniz için hoşnutsuzluğu boğmak istediğinizde zihninizi açık tutmanız mümkün değildir. Fakat her şeyden, önyargılarınızdan, inançlarınızdan, korkularınızdan hoşnutsuzsanız ve bir sonuca ulaşmaya çalışmıyorsanız, o zaman bu hoşnutsuzluğun kendisi düşüncenizi odaklar. Ancak bu odaklanma belli bir obje üzerine ya da belli bir yöne değildir ve tüm düşünme süreçleriniz bu yolla saf, dolaysız ve açık hale gelir.

Genç ya da yaşlı, çoğumuz hep bir şeyler istediğimiz için –daha fazla bilgi, daha iyi bir iş, daha güzel bir araba, daha

büyük bir kazanç– hoşnutsuz oluruz. Hoşnutsuzluğumuz "daha fazla"sına duyduğumuz arzuya dayanmaktadır. Çoğumuzun hoşnutsuz olmasının nedeni, daha fazla şey istememizdir. Ama benim bahsettiğim bu tür bir hoşnutsuzluk değil. Zihni açık tutmayı engelleyen "daha fazla"sına karşı duyulan arzudur. Bir şeyler istediğimiz için değil, *ne* istediğimizi bilmeden hoşnutsuz olmuşsak; işimizden, para kazanmaktan, konum ve güç peşinde koşmaktan, gelenekten, sahip olduklarımızdan ve olabileceklerimizden hoşnutsuzluk duyuyorsak; tek bir şeyden değil her şeyden tatminsizsek, o zaman hoşnutsuzluğumuzun zihnimize bir berraklık getirdiğini de görürüz bence. Kabul etmek ve takip etmek yerine sorgulamayı, araştırmayı ve bir şeylerin içyüzünü anlamayı seçtiğimizde, beraberinde yaratıcılık ve keyif de getiren bir kavrayış ortaya çıkacaktır.

SORU: Kendini tanımak nedir ve ona nasıl ulaşabiliriz?

KRISHNAMURTI: Bu sorunun ardındaki zihniyeti görüyor musunuz? Soruyu yöneltene saygısızlık etmek istemiyorum fakat, "Nasıl ulaşabilirim, kaça satın alabilirim? Ona ulaşmak için ne yapmalıyım, ne fedakârlıkta bulunmalıyım, hangi disiplini ya da meditasyonu izlemeliyim?" diye soran zihniyete bir bakalım. "*Bunu* elde etmek için *şunu* yapmalıyım," diyen zihin makine benzeri, ortalama bir zihindir. Sözde dindar insanlar bu terimlerle düşünürler fakat kendini tanımak bu şekilde gerçekleşmez. Onu çabayla ya da çalışmayla satın alamazsınız. Kendini tanıma, kendinizi arkadaşlarınız, öğretmenleriniz ve etrafınızdaki bütün insanlarla olan ilişkileriniz içinde gözlemlediğinizde ortaya çıkar; bir başkasının tavırlarını, davranışlarını, giyim tarzını, konuşma biçimini, küçümsemelerini ya da dalkavukluklarını ve sizin bunlara gösterdiğiniz tepkileri gözlemlediğinizde ortaya çıkar; içinizdeki ve

etrafınızdaki her şeyi izlediğinizde ve kendinizi, yüzünüzü aynada görür gibi gördüğünüzde ortaya çıkar. Aynaya baktığınızda kendinizi olduğunuz gibi görürsünüz değil mi? Başınızın farklı bir biçimi olsun isteyebilirsiniz, biraz daha çok saçınız olmasını ve yüzünüzün biraz daha az çirkin olmasını isteyebilirsiniz; fakat gerçek oradadır, aynadan açıkça yansımaktadır ve onu bir kenara itip, "Ne kadar güzelim!" diyemezsiniz.

İlişkilerin aynasına tıpkı sıradan bir aynaya baktığınız gibi bakabildiğiniz takdirde, kendini tanımanın da sınırı olmaz. Kıyısı olmayan dipsiz bir okyanusa girmek gibidir bu. Oysa, çoğumuz bir sonuca ulaşmak, "Kendimi tanıyorum ve mutluyum," diyebilmek isteriz; fakat durum hiç de böyle değildir. Gördüğünüz şeyi kınamadan, kendinizi başkasıyla kıyaslamadan, daha güzel ya da erdemli olmayı istemeden kendinize bakabilirseniz, yalnızca ne olduğunuzu gözlemleyip bunu kabullenebilirseniz, son derece uzağa gidebilmenin mümkün olduğunu da görürsünüz. O zaman, yolculuğun da bir sonu olmaz. İşin gizemi ve güzelliği de buradadır.

SORU: Ruh nedir?

KRISHNAMURTİ: Kültürümüz, pek çok insanın ortak tutkusu ve iradesi olan medeniyetimiz, "ruh" kelimesini icat etti. Hint medeniyetine bakın. Pek çok insanın arzu ve iradesinin ürünü değil midir? Her medeniyet ortak irade denen şeyin ürünüdür; ve ortak irade bu mesele için ölen, çürüyen fiziksel bedenden daha fazlasının, çok daha büyük, daha engin, yok edilemez, ölümsüz bir şeyin olması gerektiğini söylemiş; böylelikle de ruh fikrini oluşturmuştur. Ara sıra ölümsüzlük denen sıradışı şeyle, ölümün olmadığı bu durumla ilgili kendi kendilerine bir şeyler keşfeden bir ya da iki kişi çıkmış ve sonra tüm ortalama zihinler, "Evet, bu doğru olmalı; o

haklı olmalı," demiş; ölümsüzlük istedikleri için de "ruh" kelimesine sarılmışlardır.

Fiziksel varlıktan daha fazlasının olup olmadığını öğrenmek istiyorsunuz, öyle değil mi? Bir ofise gitmenin, coşkun bir ilgi duymadığınız bir işte çalışmanın, tartışmanın, kıskanmanın, çocuk yapmanın, komşunuzla dedikodu yapmanın, boş boş konuşmanın bitmez tükenmez çemberinden daha fazlasının olup olmadığını bilmek istiyorsunuz. "Ruh" kelimesinin kendisi parçalanamaz, zamandışı bir durum düşüncesini içeriyor, değil mi? Fakat, böyle bir durumun var olup olmadığını kendi kendinize hiçbir zaman öğrenemiyorsunuz. "Ne İsa'nın, Shankara'nın ya da herhangi bir başkasının ne dediğiyle ilgileniyorum ne de geleneğin, sözde medeniyetin buyruklarıyla; zamanın kapsamı dışında bir halin mevcut olup olmadığını kendi başıma bulacağım," demiyorsunuz. Medeniyet ya da ortak irade tarafından biçimlendirilen şeye başkaldırmıyorsunuz; aksine, onu kabul ediyor ve, "Evet, ruh var," diyorsunuz. Siz bu biçimlendirmeye bir isim veriyorsunuz, bir başkası başka bir isim veriyor ve sonra bölünüp, çatışan inançlarınız yüzünden düşman oluyorsunuz.

Zamanın kapsamı dışında bir halin var olup olmadığını öğrenmeyi gerçekten isteyen insan, medeniyetten arınmış olmalıdır; yani ortak iradeden ayrılmalı, tek başına durmalıdır. Ve bu, tek başına ayakta durmayı öğrenmek, eğitimin esas görevlerinden biridir. Bunu öğrenirseniz, çoğulun ya da tekilin iradesine kapılmaz ve hakikati kendi başınıza keşfedebilirsiniz.

Kimseye bağımlı olmayın. Ben ya da bir başkası size zamandışı bir halin varolduğunu söyleyebilir, fakat bunun sizin için ne değeri olur ki? Acıkmışsanız yemek istersiniz ve yalnızca sözcüklerle beslenmek istemezsiniz. Önemli olan sizin kendi kendinize öğrenmenizdir. Çevrenizdeki her şeyin çürüdüğünü, yok edildiğini görebilirsiniz. Bu sözde medeniyet artık ortak irade tarafından bir arada tutulamıyor; parça-

lanıyor. Hayat anbean size meydan okur ve bu meydan okumaya yalnızca alışkanlığın etkisiyle yanıt verirseniz, ki bu kabullendiğiniz için yanıt verdiğiniz anlamına gelir, o zaman yanıtınızın hiçbir geçerliliği olmaz. "Daha fazlası" ya da "daha azı"na yer olmayan zamandışı bir durumun olup olmadığını yalnızca, "kabul etmeyeceğim, araştıracak ve keşfedeceğim," dediğinizde öğrenebilirsiniz ki bu tek başına durmaktan korkmadığınız anlamına gelir.

6

YAŞAMIN BÜTÜNLÜĞÜ

Çoğumuz yaşamın küçük bir parçasına tutunur ve bu parça üzerinden bütünü keşfedeceğimizi düşünürüz. Odamızdan ayrılmadan, nehrin tüm uzam ve genişliğini keşfetmeyi ve kıyısındaki yeşil çayırların zenginliğini algılamayı umarız. Oysa, küçük bir odada yaşıyoruz, hayatı el yordamıyla kavradığımızı ya da ölümün önemini anladığımızı düşünerek, küçük bir tuvale resim yapıyoruz; ama anlamıyoruz. Kavramak için dışarı çıkmak gerek. Ama, bu küçük pencereli odayı terk etmek; yargılamadan, kınamadan, "Bunu severim, şundan hoşlanmam," demeden her şeyi olduğu gibi görmek çok zordur; çünkü çoğumuz parça üzerinden bütünü anlayabileceğimizi düşünürüz. Tek bir jant teli üzerinden tekerleği anlamayı umarız; ama bir jant teli bir tekerlek etmez, öyle değil mi? Tekerlek denen şeyi ortaya çıkarmak için birçok jant telinin yanı sıra bir göbek ve bir jant gerekir ve onu anlamak için tüm tekerleği görmemiz şarttır. Aynı şekilde, hayatı gerçekten anlamak istiyorsak, tüm yaşam süreçlerini kavramamız gerekir.

Tüm bunları anladığınızı umarım, çünkü eğitim sizi yalnızca bir iş bulmaya, evliliğinizle, çocuklarınızla, sigortanızla, ibadetlerinizle ve küçük Tanrılarınızla bilindik ilişkiler sürdürmeye hazırlamak için değildir. Eğitim, yaşamın bütününü anlamanıza yardımcı olmalıdır. Fakat düzgün bir eğitim verebilmek, muazzam bir zekâ ve anlayış gerektirir; bu nedenle eğitimcinin kendisinin de, yalnızca sizi eski ya da yeni bir örneğe göre eğitmek üzere değil, tüm yaşam süreçlerini anlayabilmek üzere eğitilmiş olması son derece önemlidir.

Hayat sıradışı bir gizemdir. Kitaplarda rastladığımız ya da insanların bahsedip durdukları türde bir gizem değil; insanın kendi kendine keşfetmesi gereken bir gizemdir. Bu nedenle de küçük olanı, sınırlı olanı, önemsiz olanı anlamanız ve bunların ötesine geçmeniz çok önemlidir.

Gençken hayatı anlamaya başlamazsanız, içten içe berbat biri haline gelirsiniz; dışta paranız olsa, pahalı arabalara binseniz, havanız olsa bile, içte donuk ve boş biri olursunuz. Bu nedenle küçük odanızdan çıkıp göklerin tüm enginliğini kavramanız çok önemlidir. Fakat içinizde sevgi yoksa, bunu yapamazsınız. Bedensel ya da kutsal sevgi değil, sadece sevgi; kuşlara, ağaçlara, çiçeklere, öğretmenlerinize, anne babalarınıza; anne babalarınızın da ötesinde insanlığa duyduğunuz sevgi.

Sevmenin ne olduğunu keşfetmezseniz, bu büyük bir trajedi olmaz mı? Eğer sevmeyi şu anda bilmiyorsanız, onu asla bilemezsiniz, çünkü yaşınız ilerledikçe, sevgi denen şey de çirkinleşir ve sahiplenilen, alınıp satılan bir şey olur. Fakat şimdi kalbinizde sevgiye yer vermeye başlarsanız, diktiğiniz ağacı, okşadığınız sahipsiz hayvanı severseniz, büyüdüğünüzde de dar pencereli küçük odanızda kalmaz, oradan çıkıp hayatın bütününü seversiniz.

Sevgi duygusal değil olgusaldır; uğruna ağlanacak bir şey, bir duygu değildir. Sevginin duygusallıkla bir ilgisi yoktur. Ve sevgiyi gençken tanımanız çok ciddi, önemli bir meseledir. Ama belki de anne babalarınız ve öğretmenleriniz sevgi-

yi bilmiyorlardır. Kendisiyle ve diğer toplumlarla sürekli çatışma halinde olan böylesine berbat bir dünya, berbat bir toplum yaratmalarının sebebi de budur. Dinleri, felsefeleri ve ideolojileri tümüyle yanlıştır çünkü içlerinde sevgiye yer yoktur. Sadece bir parçayı kavrayıp, dar bir pencereden dışarı bakarlar. Gördükleri şey, hoş ve geniş olabilir ama hayatın enginliği bu değildir. Bu yoğun sevgi hissi olmadan asla bütünü kavrayamaz; bunun için de daima mutsuz olursunuz. Ve yaşamınızın sonunda, elinizde küllerden ve bir sürü boş laftan başka bir şey kalmaz.

SORU: Neden ünlü olmak isteriz?

KRISHNAMURTI: Neden ünlü olmak istediğinizi düşünüyorsunuz? Açıklayayım, ama sonunda ünlü olmayı istemekten vazgeçecek misiniz? Ünlü olmak istiyorsunuz çünkü bu toplumda etrafınızdaki herkes ünlü olmak istiyor. Anne babalarınız, öğretmenleriniz, *gurular*, *yogiler*... Hepsi ünlü, tanınmış insanlar olmak istiyor ve siz de istiyorsunuz.

Bunu hep beraber düşünelim. İnsanlar neden ünlü olmak isterler? Öncelikle, ünlü olmak kârlı bir şeydir ve size oldukça keyif verir, öyle değil mi? Eğer dünyanın dört bir yanında tanınıyorsanız, kendinizi çok önemli hissedersiniz ki bu da size bir ölümsüzlük hissi verir. Ünlü olmak, tanınmak, dünyadaki herkesin bahsettiği biri olmak istiyorsunuz çünkü içinizde, siz bir hiçsiniz. İçinizde hiçbir zenginlik yok, orada hiç bir şey yok, bu yüzden dışarıdaki dünyada tanınmak istiyorsunuz; ama içiniz zenginse, o zaman tanınmış olmak ya da olmamak sizin için hiçbir önem taşımaz.

İç dünyanızda zengin olmanız, dış dünyada zengin ve ünlü olmaktan çok daha zordur; çok daha fazla dikkat ve ilgi gerektirir. Biraz yeteneğiniz varsa ve onu kullanmayı biliyorsanız ünlü olursunuz ama iç zenginlik bu şekilde elde edile-

mez. İç dünyanızın zengin olması için, zihin ünlü olmak gibi şeylerin önemsizliğini anlayıp bunları bir kenara koymak zorundadır. İç zenginlik tek başına durmayı gerektirir; ama ünlü olmak isteyen biri, tek başına durmaktan korkar çünkü başkalarının övgülerine, beğenisine muhtaçtır.

SORU: Gençliğinizde yazdığınız bir kitapta, "Bunlar benim sözlerim değil, Ustamın sözleri," diyordunuz. Şimdi nasıl oluyor da kendi kendimize düşünmemizde ısrar ediyorsunuz? Ve Ustanız kimdi?

KRISHNAMURTI: Hayattaki en zor şeylerden biri bir fikre bağlı kalmamaktır; bağlı kalmaya tutarlı olmak deniyor. Eğer şiddet karşıtı bir idealiniz varsa, bu ideal konusunda tutarlı olmaya çalışırsınız. Şimdi *soru* şöyle diyor, "Bize kendi kendimize düşünmemiz gerektiğini söylüyorsunuz ama bu eskiden söylediklerinizle çelişiyor. Neden tutarlı değilsiniz?"

Tutarlı olmak ne anlama gelir? Bu gerçekten çok önemli bir nokta. Tutarlı olmak belli bir düşünme şeklini şaşmaz bir biçimde takip eden bir zihne sahip olmaktır ki bu, bugün bir biçimde, yarın bir başka biçimde davranmamanız, birbiriyle çelişen şeyler yapmamanız gerektiği anlamına gelir. Tutarlı bir zihnin nasıl bir şey olduğunu anlamaya çalışıyoruz. "Bir şey olmak için bir yemin ettim ve hayatımın sonuna kadar bu şey olarak kalacağım," diyen bir zihne tutarlı denmektedir; ama bu aslında en aptal zihindir; çünkü bir çıkarıma varmış ve bu çıkarıma göre yaşamaktadır. Bir insanın etrafına bir duvar örüp hayatın geçip gitmesini izlemesi gibidir bu.

Bu çok karmaşık bir sorundur; çok basitleştiriyor da olabilirim ama sanmıyorum. Zihin sadece tutarlı olduğunda, mekanik bir şeye dönüşür; canlılığını, parıltısını ve serbest hareketin güzelliğini yitirir. Belli bir biçimde hareket eder. Bu, sorunun sadece bir parçası.

Diğer parçası da şu: Usta kimdir? Tüm bunların ne ima ettiğini bilmiyorsunuz. Gördüğünüz gibi eskiden bir kitap yazdığım söylendi ve sorunun içinde, bir Ustanın kitabın yazımına yardım ettiğine dair bir cümle kitaptan alıntılandı. Şimdi, teosofistler gibi, Himalayalar'da yaşayan ve dünyaya yardım ve rehberlik eden Ustaların varlığına inanan kimi gruplar var; ve soruyu soran beyefendi sözü edilen Ustanın kim olduğunu öğrenmek istiyor. Dikkatli dinleyin çünkü bu sizi de ilgilendiriyor.

Bir Usta ya da *gurunun* kim olduğu o kadar önemli mi? Önemli olan, sizin için hayatı yorumlayan bir Usta, bir lider, bir öğretmen ya da *guru* değil, hayatın kendisidir. Hayatı anlamak zorunda olan *sizsiniz;* acı çeken, mutsuz olan *sizsiniz;* ölümün, doğumun, meditasyon ve kederin anlamını bilmek isteyen *sizsiniz;* ve bunları kimse size anlatamaz. Başkaları açıklamaya çalışabilir ama açıklamaları tümüyle hatalı, tamamen yanlış olabilir.

Öyleyse, şüpheci olmakta yarar var, çünkü bu size bir *guruya* ihtiyacınız olup olmadığını anlamak için de bir şans sunar. Önemli olan, kendi kendinizin ışığı olmanız, kendinizin Ustası ve çırağı, yani aynı anda hem öğretmen hem öğrenci olmanızdır. Öğrendiğiniz sürece, öğretmen diye bir şey yoktur. Yalnızca hayatın tüm süreçlerini, işleyişini araştırmayı, keşfetmeyi anlamayı bıraktığınızda öğretmen var olmaya başlar ve böyle bir öğretmenin hiçbir değeri yoktur. Bu durumda siz ölüsünüz demektir ki dolayısıyla öğretmeniniz de ölüdür.

SORU: İnsan neden gurur duyar?

KRISHNAMURTI: Güzel bir yazı yazdığınızda, bir oyunu kazandığınızda ya da bir sınavı geçtiğinizde gurur duymaz mısınız? Hiç, bir şiir yazıp ya da bir resim yapıp bir arkadaşınıza gösterdiğiniz oldu mu? Eğer arkadaşınız bunun çok güzel

bir şiir ya da harika bir resim olduğunu söylerse, bu çok hoşunuza gitmez mi? Birilerinin çok iyi bulduğu bir şey yaptığınızda bir hoşnutluk hissi duyarsınız, buraya kadar her şey iyi, güzel; fakat bir dahaki sefere bir resim yaptığınızda ya da bir şiir yazdığınızda ya da bir odayı temizlediğinizde ne olur? Birilerinin gelip ne kadar harika biri olduğunuzu söylemesini beklersiniz ve eğer bunu yapan kimse çıkmazsa, artık resim yapmayı, şiir yazmayı ya da temizlik yapmayı önemsemezsiniz. Yani başkalarının beğeni yoluyla size verdiği hoşnutluk hissine muhtaç duruma düşersiniz. Bu kadar basit. Ya sonra ne olur? Yaşınız ilerledikçe, yaptığınız şeyin daha çok insan tarafından bilinmesini istersiniz. "Bu işi *gurum* için, ülkem için, insanlık için, Tanrı için yapıyorum," dersiniz; fakat aslında tüm bunları onaylanmak, tanınmak için yaparsınız. İşte bundan gurur doğar ve bu şekilde yapılan hiçbir şey, yapılmaya değmez. Tüm bunları anlayıp anlamadığınızı merak ediyorum.

Gurur gibi bir şeyi anlayabilmek için dosdoğru düşünebilmeniz gerekir. Onun nasıl başladığını, nasıl bir felaket getirdiğini, tümünü görebilmelisiniz ki bu, zihninizin yarı yolda durmayıp bunu sonuna kadar götürmesini ne kadar çok istediğinize bağlıdır. Bir oyun gerçekten ilginizi çekiyorsa onu sonuna kadar oynarsınız, ortasında bırakıp eve gitmezsiniz. Ama zihniniz bu tür bir düşünme biçimine alışık değildir ve bu size sadece birkaç konuyu değil, hayatın tüm süreçlerini sorgulama yolunu açması gereken eğitimin bir parçasıdır.

SORU: Çocukluğumuzda bize neyin güzel, neyin çirkin olduğu anlatılır ve sonunda tüm yaşam boyu, "Bu güzel, şu çirkin," diye tekrar eder dururuz. İnsan gerçek güzelliğin ve çirkinliğin ne olduğunu nasıl bilebilir?

KRISHNAMURTI: Diyelim ki bir bina size göre güzel ama bir başkasına göre çirkin. Şimdi, önemli olan nedir? Bir şeyin

güzel ya da çirkin olduğuna dair çelişen fikirler üzerinden çatışmak mı, yoksa hem güzelliğe hem de çirkinliğe karşı duyarlı olmak mı? Hayatta pislik, sefalet, aşağılanma, keder ve gözyaşı kadar sevinç, kahkaha ve gün ışığında parlayan bir çiçeğin güzelliği de vardır. Önemli olansa, elbette, yalnızca neyin güzel neyin çirkin olduğuna karar verip bu fikre bağlı kalmak değil; her şeye karşı duyarlı olmaktır. Eğer "tüm çirkinliği reddedip güzelliği büyütmeye çalışacağım," dersem ne olur? Güzelliği büyütmek sonunda duyarsızlığa neden olur. Bu, bir adamın sağ kolunu geliştirip çok güçlü bir hale getirirken sol kolunu zayıf bırakması gibidir. Yani güzellik kadar çirkinliğe karşı da duyarlı olmalısınız. Dans eden yaprakları, köprünün altından akan suyu, akşamın güzelliğini görmeli ama aynı zamanda sokaktaki dilenciyi de fark etmelisiniz; ağır bir yük taşıyan fakir kadını görmeli ve ona yardım etmeye, elinizi uzatmaya hazır olmalısınız. Tüm bunlar şarttır ve yalnızca her şeye karşı bu duyarlılığa sahip olduğunuzda reddetmek, kınamak yerine, çalışmaya ve yardım etmeye başlayabilirsiniz.

SORU: Affedersiniz ama Ustanızın kim olduğunu söylemediniz.

KRISHNAMURTI: Bu çok mu önemli? O kitabı yakın, atın gitsin. Ustanın kim olduğu gibi önemsiz bir şeye önem verdiğinizde tüm varoluşu önemsiz bir mesele haline getirirsiniz. Her zaman Ustanın, alim kişinin, resmi yapan sanatçının kim olduğunu bilmek istiyoruz. Resmin içeriğini sanatçının kişiliğinden bağımsız olarak kendi başımıza keşfetmeyi hiçbir zaman istemiyoruz. Yalnızca şairin kim olduğunu bildiğimizde şiirin çok güzel olduğunu söylüyoruz. Bu züppeliktir, yalnızca bir fikrin tekrarıdır ve nesnenin gerçekliğine dair içsel algınızı yok etmektedir. Bir resmin güzel olduğunu düşünü-

yorsanız ve değerini takdir ediyorsanız, o resmi kimin yaptığı gerçekten önemli midir? Eğer ilgilendiğiniz şey resmin içeriğini, hakikatini bulmak ise o zaman resim anlamını size iletecektir zaten.

7

HIRS

Sevgiye sahip olmanın ne kadar önemli olduğunu tartıştık ve sevginin satın alınamaz ve elde edilemez olduğunu gördük. İçinde sömürüye, devlet müdahalesine yer olmayan o mükemmel toplumsal düzene dair tüm planlarımız sevgi olmadan hiçbir anlam taşımaz. Ve bence henüz gençken bunu anlamamız çok önemli.

Bu dünyada insan nereye giderse gitsin, toplumu sürekli bir çatışma halinde bulur. Daima bir yanda güçlü, zengin ve tuzu kurular, diğer yanda işçiler bulunur. Ve herkes kıskanç bir rekabet içindedir, herkes daha yüksek bir konum, daha yüksek bir kazanç, daha fazla güç, daha çok prestij ister. Dünyanın hali budur. İşte bu yüzden, içte ve dışta daima sürüp giden bir savaş vardır.

Şimdi, sizler ve ben toplumsal düzende kökten bir devrim yapmak istiyorsak, anlamamız gereken ilk şey, işte bu güç istencidir. Çoğumuz şu ya da bu biçimde güç sahibi olmak isteriz. Biliriz ki, zenginlik ve güç vasıtasıyla seyahat edebilir, önemli insanlarla birlikte olabilir, üne kavuşabiliriz; ya da

mükemmel bir toplum yaratmayı düşleriz. Güç vasıtasıyla iyi şeyler yapabileceğimizi düşünürüz; ancak kendimiz, ülkemiz ya da ideolojimiz için güç peşinde koşmanın kendisi kötü ve yıkıcıdır; çünkü kaçınılmaz bir biçimde karşıt güçler yaratır ve böylece devamlı bir çatışma hali hâkim olur.

O halde, yaşınız ilerledikçe eğitimin, içsel ve dışsal çatışmalar barındırmayan, statü ve güç istencinden kaynaklanan hırs dürtüsünün ortadan kalktığı, hiç kimseyle çatışmaya girmeyeceğiniz bir dünya yaratmanın önemini anlamanıza yardımcı olması gerekmez mi? İçsel ya da dışsal herhangi bir çatışma barındırmayan bir toplum yaratmak mümkün müdür? Toplum, sizinle benim aramdaki ilişkidir ve eğer ilişkimiz hırs üzerine kuruluysa, her birimiz diğerinden daha güçlü olmak ister. Böylece, daimi bir çatışma içinde yer alırız. Peki, çatışmaya yol açan bu neden ortadan kaldırılabilir mi? Hepimiz kendimizi rekabetçi olmama, bir başkasıyla kıyaslamama, şu ya da bu konumu, statüyü istememe ya da tek bir sözcükle, hırslı olmama yolunda eğitebilir miyiz?

Ailenizle birlikte okul dışına çıktığınızda, gazete okuduğunuzda ya da insanlarla konuştuğunuzda fark etmişsinizdir, neredeyse herkes dünyaya bir değişiklik getirmek ister. Peki, yine aynı şekilde, bu insanların fikirler, mal mülk, ırk, kast, din, şu ya da bu yüzünden birbirleriyle çatışma içinde olduğunu fark etmediniz mi hiç? Anne babalarınız, komşularınız, bakanlar ve bürokratlar, hepsi de hırslı değiller mi? Daha iyi bir konum için mücadele etmiyorlar mı ve bu yüzden de her zaman birileriyle çatışmıyorlar mı? Elbette, hepimizin mutlu ve yaratıcı bir hayat sürebileceği huzurlu bir toplum ancak bu rekabet son bulduğunda ortaya çıkacaktır.

Peki, bu nasıl olacak? Düzenlemeler, yasalar ya da zihninizi hırslı olmama adına eğitmek hırsı yok edebilir mi? Dışsal anlamda, hırslı olmamak için eğitilebilirsiniz, toplumsal olarak diğerleriyle yarışmaya bir son verebilirsiniz; ama ya içsel anlamda? Hırslı olmaya devam edeceksiniz, öyle değil mi?

Peki, pek çok acıya neden olan hırsı tamamen söküp atmak mümkün mü? Büyük bir ihtimalle, bunu daha önce düşünmediniz çünkü daha önce kimse sizinle böyle konuşmadı. Ama şimdi hazır sizinle bu konuda konuşuyorken, rekabet olmadan, hırs dürtüsünün yıkıcılığı olmadan bu dünyada zengin, mutlu, yaratıcı bir biçimde, dolu dolu yaşamanın mümkün olup olmadığını öğrenmek istemez misiniz? Bir başka yaşamı tahrip etmeden ya da bir başkasına gölge etmeden yaşamanın yolunu öğrenmek istemez misiniz?

Bunun hiçbir zaman gerçekleşmeyecek, ütopik bir hayal olduğunu düşünüyoruz. Ama ben bir ütopyadan söz etmiyorum, bu çok anlamsız olurdu. Sizin, benim gibi sıradan insanlar, güç, statü istenci gibi çeşitli şekillerde kendini gösteren hırs güdüsü olmadan, bu dünyada yaratıcı bir biçimde yaşayabilirler mi? Yanıtı, yaptığınız işi sevdiğiniz zaman bulacaksınız. Eğer bir mühendisseniz ve bunu sırf hayatınızı kazanmak zorunda olduğunuz için veya babanızın ya da toplumun sizden beklentisi bu olduğu için yapıyorsanız, bu da başka bir baskı çeşididir ve ne çeşit olursa olsun, baskı da bir çelişki, çatışma kaynağıdır. Oysa, gerçekten mühendis ya da bilim insanı olmayı seviyorsanız ya da tanınmak, onaylanmak için değil, sırf sevdiğiniz için ağaç dikebiliyor, resim yapabiliyor, şiir yazabiliyorsanız, işte o zaman bir başkasıyla hiçbir zaman yarışmadığınızı, boy ölçüşmediğinizi görürsünüz. Bence gerçek anahtar da budur: Yaptığın işi sevmek.

Ama gençken ne yapmayı sevdiğini bilmek çoğu zaman çok zordur, çünkü birçok şeyi birden yapmak istersiniz. Mühendis olmayı, makinist olmayı, mavi göklerde hız yapan bir pilot olmayı istersiniz; ya da ünlü bir hatip ya da politikacı olmak istersiniz. Sanatçı, kimyager, şair ya da marangoz olmayı da isteyebilirsiniz. Belki kafanızı kullanarak çalışmayı, belki de ellerinizle bir şeyler yapmayı istersiniz. Bunların içinde gerçekten yapmayı sevdiğiniz bir şey var mı, yoksa bunlara olan ilginizin nedeni sadece toplumsal baskı karşısında gös-

terdiğiniz tepki mi? Bunu nasıl bilebilirsiniz? Büyüdükçe zihninizi, kalbinizi, bedeninizi gerçekten ne yapmayı sevdiğimizi bulmaya verebilmeniz için size *yardımcı* olmak eğitimin gerçek amacı değil mi?

Ne yapmayı sevdiğini bulmak, bir hayli anlayış ister; çünkü eğer hayatınızı kazanamamaktan ya da bu yoz topluma uyamamaktan korkarsanız bunu hiçbir zaman bulamazsınız. Ancak korkmazsanız, anne babalarınızın, öğretmenlerinizin, toplumun sığ talepleri tarafından geleneğin rutini içine itilmeyi reddederseniz, işte o zaman gerçekten ne yapmayı sevdiğinizi keşfetme imkânına kavuşabilirsiniz. Keşfetmek için, hayatta kalmayı başaramama korkusu olmamalıdır.

Ama çoğumuz hayatta kalamamaktan korkarız, "Eğer ailemin dediklerini yapmazsam, bu topluma uymazsam, başıma ne gelir?" deriz. Korkumuzdan bize söyleneni yaparız ki bunda sevgi yoktur, sadece çelişki vardır ve bu iç çelişki, yıkıcı hırsı ortaya çıkaran etkenlerden biridir.

Bu nedenle, gerçekten ne yapmayı sevdiğinizi bulmakta size yardımcı olmak, eğitimin temel işlevidir. Böylelikle, tüm zihninizi ve kalbinizi buna verebilirsiniz; çünkü insan onurunu yaratan da sıradanlığı, küçük burjuva zihniyetini ortadan kaldıran da budur. Bu nedenle, doğru öğretmenlere, doğru atmosfere sahip olmak çok önemlidir.

Böylelikle, kendini yaptığınız işte gösteren sevgiyle birlikte büyürsünüz. Bu sevgi olmadan, sınavlarınız, bilginiz, kapasiteniz, konumunuz, malınız, mülkünüz hiçbir anlam taşımaz, birer hiçtir; bu sevgi olmadan eylemleriniz beraberinde daha çok savaş, daha çok nefret, daha çok fesat ve yıkım getirir.

Tüm bunlar sizin için bir anlam ifade etmiyor olabilir, çünkü dışsal anlamda hâlâ çok gençsiniz; ancak umuyorum ki öğretmenleriniz için bir anlamı olur– ve içte bir yerlerde, sizin için de tabii...

SORU: Neden çekingenlik hissediyorsunuz?

KRISHNAMURTI: Yaşam içinde isimsiz olmak yani ünlü ya da önemli biri olmamak, bilge olmamak, muhteşem bir reformcu ya da devrimci olmamak, sadece bir hiç olmak olağanüstü bir şeydir. Ve gerçekten böyle hissederken, bir sürü meraklı insan tarafından aniden çevrelenmek, insanda bir geri çekilme hissi yaratıyor. Hepsi bu.

SORU: Gündelik yaşamımızda hakikati nasıl fark edebiliriz?

KRISHNAMURTI: Hakikat ve gündelik yaşamın farklı şeyler olduğunu düşünüyorsunuz ve gündelik yaşamınızda neye hakikat diyebileceğinizi öğrenmek istiyorsunuz. Ancak hakikat gündelik yaşamınızdan ayrı mı ki? Yaşınız ilerlediğinde, hayatınızı kazanmak zorunda kalacaksınız, değil mi? Nihayetinde, sınavlarınızı bunun için geçiyorsunuz; kendinizi yaşamınızı kazanmaya hazırlamak için. Ama birçok insan para kazandığı sürece hangi iş alanına girdiğini önemsemez. Bir işe sahip oldukları sürece, asker, polis, avukat ya da dolandırıcı bir işadamı olmanın ne anlama geldiği onlar için önem taşımaz.

Şimdi, geçimini sağlamanın doğru yolunun ne olduğunu bulmak önemlidir, değil mi? Çünkü hakikat yaşamınızın içindedir, dışında değil. Nasıl konuştuğunuz, ne söylediğiniz, nasıl güldüğünüz, hilekâr olup olmadığınız, insanlara yaltaklanıp yaltaklanmadığınız, tüm bunlar, gündelik hayatınızın hakikatleridir. Bu nedenle, asker, polis, avukat ya da kurnaz bir işadamı olmadan önce, bu mesleklerin içyüzünü anlamak zorundasınız, öyle değil mi? İşte bu nedenle de yaptığınız işin hakikatini görmez ve bu hakikat tarafından yönlendirilmezseniz, yaşamınız korkunç bir karmaşa haline gelir.

Diğer meslekler biraz daha karmaşık olduğu için, asker olmanızın iyi olup olmayacağına bir bakalım hep beraber. Pro-

paganda ve diğer insanların ne söylediği bir yana bırakılırsa, askerlik mesleği ile ilgili hakikat nedir? Eğer biri asker olursa bu, onun ülkesini korumak için savaşmak zorunda olması, zihnini düşünmek üzere değil, emirlere itaat etmek üzere disiplin altına almak zorunda olması demektir. Öldürmeye ya da ölmeye hazırlanmalıdır – ama ne için? Önemli ya da önemsiz, kimi insanların doğru olduğunu söyledikleri bir fikir için. Yani, kendinizi feda etmek ve başkalarını öldürmek için asker olursunuz. Peki, bu doğru bir meslek midir? Başkasına sormayın, bu meselenin hakikatini kendiniz bulun. Diyelim size gelecekteki harikulade bir ütopya için öldürmeniz söylendi – sanki bunu söyleyen adam gelecek hakkında her şeyi biliyormuş gibi! İster ülkeniz ister örgütlü bir din için olsun, öldürmenin doğru bir iş olduğunu düşünüyor musunuz? Öldürmenin doğru olduğu bir durum olabilir mi?

Öyleyse, kendi hayatınızın, bu canlı sürecin hakikatini keşfetmek istiyorsanız, tüm bunları derinlemesine sorgulamanız gerekiyor. Zihninizi ve kalbinizi buna vermek zorundasınız. Bağımsız, açık, önyargısız bir biçimde düşünmelisiniz; çünkü hakikat yaşamın dışında değil; gündelik yaşamınızın her anındadır.

SORU: Tasvirler, Ustalar ve azizler bize doğru biçimde meditasyon yapma konusunda yardım edemez mi?

KRISHNAMURTI: Doğru meditasyonun ne olduğunu biliyor musunuz? Hakikati kendiniz bulmak istemez misiniz? Peki doğru meditasyon'un ne olduğunu bir otoriteye dayanarak kabul ederseniz, hakikati bulabilir misiniz?

Bu büyük bir soru. Meditasyon sanatını keşfetmek için, düşünme denen o olağanüstü süreci tüm derinliği ve genişliğiyle bilmek zorundasınız. Eğer, "Bu şekilde meditasyon yapın," diyen bir otoriteyi kabul ederseniz, bir sistem ya da fik-

rin müridi, körü körüne uşağı olursunuz. Otoriteyi kabul etmeniz, bir sonuca ulaşma umudu üzerine kuruludur ve bu meditasyon değildir.

SORU: Bir öğrencinin görevleri nelerdir?

KRISHNAMURTI: "Görev" kelimesi ne anlama gelir? Neye karşı görevler? Bir politikacıya göre, ülkenize karşı görevleriniz mi? Anne babanıza göre, onlara karşı görevleriniz mi? Onlar size, görevinizin onların söylediklerini yapmak olduğunu söyleyeceklerdir; ve söyledikleri şeyler, geçmişleri, gelenekleri vb. tarafından koşullandırılmıştır. Ya öğrenci olmak ne demektir? Öğrenci okula giden, sınavlarını geçmek için birkaç kitap okuyan bir kız ya da oğlan mıdır? Yoksa, her zaman öğrenen ve öğrenmekte sınır tanımayan biri midir? Elbette, bir konuda okumalar yapan, sınavını geçen ve sonra da okumayı kesen kişi öğrenci değildir. Gerçek öğrenci, yirmisine, yirmi beşine kadar değil, tüm hayatı boyunca çalışan, öğrenen, sorgulayan, araştıran kişidir.

Öğrenci olmak için her zaman bir şeyler öğrenmek gerekir; ve öğrendiğiniz sürece öğretmen de yoktur, değil mi? Öğrenci olduğunuz anda, size bir şeyler öğretecek özel biri yoktur; çünkü siz her şeyden öğrenirsiniz. Rüzgârın uçurduğu bir yaprak, nehrin kıyısına çarpan suların çağıltısı, yükseklerde kanat çırpan bir kuşun uçuşu, sırtında ağır bir yük taşıyan zavallı adam, hayata dair her şeyi bildiklerini sanan insanlar... Tüm bunlardan bir şeyler öğrenirsiniz. Bu nedenle de öğretmen diye biri yoktur ve siz de mürit değilsiniz.

O halde, bir öğrencinin görevi sadece ve sadece öğrenmektir. Bir zamanlar İspanya'da Goya adında ünlü bir ressam vardı. En büyük ressamlardan biriydi ve oldukça yaşlı olduğu bir dönemde, tablolarından birinin altına, "Hâlâ öğreniyorum" yazdı. Kitaplardan bir şeyler öğrenebilirsiniz

ama bu sizi çok da ilerletmez. Bir kitap size ancak yazarının söylemek istediği şeyi verebilir. Oysa kendi kendinize öğrenmenin sınırı yoktur, çünkü kendi kendine öğrenmeniz, nasıl dinleneceğini, nasıl gözlemleneceğini de bilmeniz demektir. Böylece her şeyden, müzikten, insanların söylediklerinden ya da neyi nasıl söylediklerinden, öfkeden, açgözlülükten, hırstan bir şeyler öğrenebilirsiniz.

Bu dünya *bizim* dünyamız; komünistlerin, sosyalistlerin ya da kapitalistlerin değil, bizim; sizin ve benim dünyamız, mutlu ve zengin bir biçimde, çatışma olmadan yaşamamız için. Ancak yaşamın bu zenginliği, bu mutluluk, bu, "Dünya bizimdir" hissi, baskıyla, kanunla yaratılamaz. Bu his, içindeki her şeyle beraber dünyayı sevdiğimiz için, içten gelmelidir, öğrenme hali de zaten budur.

SORU: Saygı ile sevgi arasındaki fark nedir?

KRISHNAMURTI: "Saygı" ve "sevgi" kelimelerinin anlamlarına bir sözlükten bakıp cevabı bulabilirsiniz. Bilmek istediğiniz şey bu mu? Bu kelimelerin yüzeysel anlamlarını mı yoksa artlarında yatan önemi mi bilmek istiyorsunuz?

Önemli biri, bir bakan ya da bir vali bir yere uğradığında, herkesin onu nasıl selamladığını fark ettiniz mi hiç? Buna saygı dersiniz, değil mi? Ama bu tip bir saygı sahtedir, yapmacıktır çünkü ardında korku, açgözlülük vardır. Zavallı şeytandan bir şeyler istersiniz ve bu yüzden gidip onun boynuna bir çelenk takarsınız. Bu saygı değildir, sadece pazarda size alışveriş yaptıran bozuk paradır. Hizmetçinize ya da köylülere saygı duymazsınız, sadece sayelerinde bir şeyler elde etmeyi umduğunuz insanlara saygı duyarsınız. Bu tip bir saygı aslında saygı değil korkudur; hiçbir anlamı da yoktur. Ama kalbinizde gerçekten sevgi varsa, sizin için vali de, öğretmeniniz de, hizmetçiniz de birdir. İşte o zaman saygı duyar, hepsi için aynı şeyi hissedersiniz, çünkü sevgi karşılık beklemez.

8

DÜZENLİ DÜŞÜNME

Yaşama dair pek çok başka şeyin yanı sıra çoğumuzun giyim kuşamımız, davranışlarımız, düşüncelerimiz ve yaptığımız işler konusunda neden bu kadar özensiz olduğunu düşündünüz mü hiç? Neden dikkatsiz ve başkalarına karşı saygısızız? Peki her şeye, giysilerimize, düşüncelerimize, konuşmamıza, yürüme biçimimize, bizden daha az şanslı olan diğer insanlara karşı tutumumuza düzen getiren nedir? Bir zorunluluk, planlama, kasıt olmaksızın her şeyi bu şaşırtıcı düzene sokan nedir? Bunu hiç düşündünüz mü? Düzen ile neyi kastettiğimi anlıyor musunuz? Baskı olmadan sessizce oturmak, acele etmeden zarif bir biçimde yemek yemek, telaşa düşmeden dakik olmak, açık düşünceli ve samimi olmak. Yaşamdaki bu düzeni kuran nedir? Bu gerçekten çok önemli bir noktadır ve bence, insan düzeni oluşturan şeyi keşfetmek için eğitilebilseydi, bu gerçekten çok anlamlı olurdu.

Elbette ki düzen, erdem aracılığıyla oluşur. Çünkü yalnızca küçük şeylerde değil her şeyde erdemli olmazsanız, hayatınız kaotik olur, öyle değil mi? Erdemli olmak kendi başına

çok az anlam taşır; ama eğer erdemliyseniz, düşüncenizde kesinlik, tüm varlığınızda düzen bulunur ve erdemin işlevi de zaten budur.

Peki insan erdemli olmaya *çalıştığında*, nazik, çalışkan, düşünceli, saygılı olmak için kendini eğittiğinde, insanları incitmemeye çalıştığında, iyi olmak için debelendiğinde, tüm enerjisini düzen kurmak için harcadığında ne olur? Çabaları yalnızca saygınlığa yol açar ki bu zihni sıradanlaştırır ve sonuçta kişi erdemli olmaz.

Bir çiçeğe çok yakından baktınız mı hiç? Tüm o taç yapraklarıyla, nasıl da şaşırtıcı biçimde kusursuzdur; sıradışı bir incelik, koku ve güzellik taşır. İnsan düzenli olmaya *çalıştığında*, kusursuz bir yaşama sahip olabilir fakat çiçekteki o çaba harcanmadan gelen inceliği kaybeder. Öyleyse zor olan, çaba harcamadan kusursuz, berrak ve açık olabilmektir.

Düzenli ya da derli toplu olmak için harcanan *çabanın* sınırlayıcı bir etkisi vardır. Odamda düzenli olmaya çalışırsam, her şeyi yerine koymaya dikkat edersem, sürekli kendimi, adım attığım yeri izlersem, ne olur? Kendim ve başkaları için katlanılmaz derecede sıkıcı biri olurum. Sürekli bir şeyler olmaya çalışan, dikkatle tertiplenmiş fikirleri olan, bir fikri diğerine tercih eden bezdirici birisi. Böyle birisi son derece derli toplu, temiz olabilir, sözcükleri kusursuz kullanabilir, dikkatli ve düşünceli olabilir fakat o, yaşamın yaratıcı keyiflerini kaybetmiş biridir.

Öyleyse sorun nedir? İnsan nasıl bu yaratıcı keyifleri kaybetmeden, engin duygulara, geniş fikirlere sahip olup aynı zamanda titiz, temiz ve düzenli bir yaşam sürebilir? Çoğumuzun böyle olduğunu sanmıyorum çünkü hiçbir zaman derin duygular taşımıyor, kendimizi hiçbir şeye bütünüyle vermiyoruz. Diken gibi kuyrukları ve güzelim kürkleriyle iki kırmızı sincabın sırf yaşamın keyfine varmak için on dakika boyunca yüksek bir ağaç üzerinde hiç durmadan birbirlerini nasıl da kovaladığını izlediğimi hatırlıyorum.

Sizler ve ben, derin duygular taşımazsak, yaşamlarımızda tutku –iyi şeyler yapma ya da yenilikler getirme anlamında değil, güçlü duygulara kapılma anlamında– olmazsa bu keyfi anlayamayız; ve bu yaşamsal tutkuya ancak düşüncemizde ve tüm varlığımızda kökten bir devrim olduğunda sahip olabiliriz.

Ne kadar azımızın herhangi bir şey hakkında derin duygulara sahip olduğunu fark ettiniz mi hiç? Hiç öğretmenlerinize, anne babalarınıza, bir şeyden hoşlanmadığınız için değil de bazı şeyleri yapmak istemediğinize dair derin, coşkun bir hisse sahip olduğunuz için başkaldırdınız mı? Bir şeye dair derin, coşkun hisleriniz varsa, bu hislerin tuhaf bir biçimde yaşamınıza yeni bir düzen getirdiğini de görürsünüz.

Düzenli, derli toplu, açık düşünceli olmak kendi başlarına çok önemli olmasalar da duyarlı, derin duygulara sahip, sürekli içsel başkaldırı halinde olan bir insan için önemlidir. Fakirlere, zengin biri arabasıyla geçerken toza boğulan dilenciye karşı derin hisleriniz varsa, sıradışı bir biçimde her şeye karşı anlayışlı ve duyarlıysanız, o zaman bu hassasiyetin kendisi düzen ve erdem yaratır ki ben, bunun hem eğitimci hem de öğrenci tarafından anlaşılmasını çok önemli buluyorum.

Ne yazık ki tüm dünyada olduğu gibi bu ülkede de pek çok şeye çok az özen gösteriyoruz ve hiçbir şeye karşı derin duygular taşımıyoruz. Pek çoğumuz entelektüeliz. Çok zeki olmak; neyin doğru neyin yanlış olduğuna, nasıl düşüneceğimize, ne yapacağımıza dair teorilerle dolu olmak anlamında yüzeysel bir entelektüelliğe sahibiz. Zihinsel anlamda gelişmiş durumdayız, fakat içsel bir zenginlik, değer taşımıyoruz. Oysa, gerçek hareketi, yani bir fikre bağlı olmayan hareketi yaratan da aslında bu zenginliktir.

Tutku, öfke gibi çok güçlü duygular taşımanız ve onları izlemeniz, onlarla oynamanız, onların özünü kavramanız bunun için gereklidir; onları bastırıp, "Öfkelenmemeliyim, tutkuya kapılmamalıyım, çünkü bu yanlıştır," dediğiniz anda

zihniniz gitgide bir fikre saplanır ve sığlaşır. Muazzam bir zekâya, ansiklopedik bilgiye sahip olabilirsiniz; fakat içinizde derin ve güçlü duyguların coşkusu yoksa, kavrayışınız da kokusu olmayan bir çiçek gibidir.

Tüm bunları henüz gençken anlamanız çok önemlidir, çünkü o zaman büyüdüğünüzde gerçek devrimciler olur, –bir ideolojiye, teoriye ya da kitaba göre devrimci değil, kelimenin tam anlamıyla devrimci– eski tarafından zehirlenmiş tek bir nokta bile taşımazsınız. O zaman zihniniz taze, masum ve sıradışı yaratıcılığa açık olur. Fakat tüm bunların değerini anlamazsanız, toplum, aileniz, eşiniz, teoriler, dini ve politik topluluklar tarafından bastırılacağınız için yaşamınız da sıkıcı bir hale gelir. Doğru biçimde eğitilmeniz bu nedenle zorunludur ki bu, bu sözde medeniyetin kabuğunu kırmanıza, ezberci makineler yerine, kendi hikâyesi olan mutlu ve yaratıcı bireyler olmanıza yardımcı olabilecek öğretmenleriniz olmasını gerektirir.

SORU: Öfke nedir ve insan neden öfkeye kapılır?

KRISHNAMURTI: Ayağınıza bassam, sizi çimdiklesem ya da bir eşyanızı alıp götürsem öfkelenmez misiniz? Neden öfkelenmeyesiniz ki? Neden öfkenin yanlış olduğunu düşünüyorsunuz? Çünkü birileri size böyle söyledi. Öyleyse öfkeyi anlamak, yalnızca öfkelenmek yanlıştır dememek için, insanın niye öfkelendiğini anlamak çok önemlidir.

Peki, neden öfkelenirsiniz? Çünkü incinmek istemezsiniz ve bu, hayatta kalmaya dair normal bir insan davranışıdır. Bir insan, devlet ya da toplum tarafından kullanılmamanız, ezilmemeniz, mahvedilmemeniz ya da sömürülmemeniz gerektiğini düşünürsünüz. Biri size tokat attığında kendinizi incinmiş ve aşağılanmış hissedersiniz ve bu histen hoşlanmazsınız. Sizi inciten kişi, karşılık veremeyeceğiniz kadar büyük

ve güçlü ise, siz de onun yerine başkasını incitir, acısını kardeşinizden, ablanızdan ya da varsa hizmetçinizden çıkarırsınız. Böylece devam eder öfke oyunu.

Öncelikle, incinmekten kaçınmak doğal bir tepkidir. Neden bir başkası sizi istismar etsin ki? Dolayısıyla incinmemek için kendinizi korur, bir savunma, bir bariyer oluşturmaya başlarsınız. Açık ve anlayışlı olmayarak, etrafınıza içsel bir duvar örersiniz ve böylece samimi hisleri keşfetme şansınızı yitirirsiniz. Başka duygulara da yaptığınız gibi, öfkenin çok kötü olduğunu söyler, öfkeyi mahkûm edersiniz; böylece yavaş yavaş boş ve yavan bir hale gelir, tüm güçlü duygularınızı yitirirsiniz. Anlıyor musunuz?

SORU: Annelerimizi neden bu kadar çok seviyoruz?

KRISHNAMURTI: Babanızdan nefret ederseniz, annenizi sever misiniz? Dikkatle dinleyin. Birini çok sevdiğinizde diğerlerini bu sevgiden dışlar mısınız? Eğer annenizi gerçekten seviyorsanız aynı zamanda babanızı, halanızı, komşunuzu, hizmetçinizi de sevmez misiniz? Önce sevgi duygusuna sonra da birini sevme hissine sahip olmaz mısınız? "Annemi çok seviyorum," dediğinizde, ona karşı saygılı olmanız gerekmez mi? Onun başına bir sürü anlamsız bela açabilir misiniz? Ve annenize karşı saygılıyken kardeşinize, ablanıza, komşunuza karşı da saygılı olmaz mısınız? Aksi halde annenizi gerçekten sevmiyorsunuz, sevginiz lafta kalıyor, alışkanlıktan böyle diyorsunuz demektir.

SORU: Nefret doluyum. Lütfen bana sevmeyi öğretir misiniz?

KRISHNAMURTI: Hiç kimse size sevmeyi öğretemez. Sevmek insanlara öğretilebilseydi eğer, dünya meseleleri çok basit olurdu, değil mi? Eğer bir kitaptan matematik öğrendiğimiz gibi sevmeyi de öğrenebilseydik, dünya olağanüstü bir yer olur-

du; nefret, istismar, savaş, zengin–fakir ayrımı ortadan kalkar ve hep beraber dostça geçinir giderdik. Fakat sevgi böyle kolay bir biçimde ortaya çıkmaz. Nefret etmek kolaydır ve nefret insanları hep beraber bir modeli izlemeye yönlendirir; her türlü fanteziyi yaratır, savaşta olduğu gibi çeşit çeşit işbirliği biçimleri ortaya çıkarır. Fakat sevgi çok daha zordur. Nasıl sevgi besleneceğini öğrenemezsiniz, yapabileceğiniz şey, nefreti gözlemlemek ve onu nazikçe bir kenara koymaktır. Nefretle savaşmayın, insanlardan nefret etmenin ne kadar kötü olduğunu söylemeyin; fakat nefreti olduğu gibi görün ve onun eriyip gitmesine izin verin ya da onu bir kenara itin. Önemli olan nefretin zihninize hâkim olmasına izin vermemektir. Anlıyor musunuz? Zihniniz zengin bir toprak gibidir ve yeterli zaman verilirse, meşgul olduğu herhangi bir sorun yabani bir ot gibi ona hâkim olabilir. Sonra sizin onu atmak için uğraşmanız gerekir. Ama soruna yayılması için yeterli zamanı vermezseniz büyüyecek yeri kalmaz ve kuruyup gider. Nefreti teşvik ederseniz, ona büyüyecek, olgunlaşacak, hâkim olacak kadar zaman verirseniz, çok büyük bir soruna dönüşür. Fakat nefret içinizde her uyandığında, onun geçip gitmesine izin verirseniz, zihninizin duygusallığa kapılmadan giderek duyarlılaştığını; böylece de sevgiyi öğrendiğini görürsünüz.

Zihin duyumların, arzuların peşine düşebilir fakat sevgiyi kovalayamaz. Sevginin zihne kendiliğinden gelmesi gerekir. Ve sevgi bir kez geldiğinde, tensel ve kutsal diye bir ayrım yoktur; sevgi sevgidir. Sevginin sıradışı olan yanı da budur: Varoluşu, tümden kavramayı sağlayan yegâne meziyettir sevgi.

SORU: Yaşamda mutluluk nedir?

KRISHNAMURTI: Keyif veren bir şey yapmak istediğinizde, onu yaparak mutlu olacağınızı düşünürsünüz. En zengin adamla ya da en güzel kadınla evlenmek, bir sınavı geçmek,

birisi tarafından övülmek isteyebilir ve istediğinizi elde ettiğinizde mutlu olacağınızı düşünürsünüz. Fakat mutluluk bu mudur? Sabah açıp akşam solan çiçekler gibi uçup gitmez mi böyle bir mutluluk? Yine de yaşamımız böyledir ve tüm istediğimiz de budur. Bir araba sahibi olmak ya da güvenli bir konum edinmek gibi sığlıklarla; rüzgârlı bir havada uçurtma uçurup mutlu olan, birkaç dakika sonra ise gözyaşları içinde kalan bir çocuk gibi beyhude şeylere duygulanmakla tatmin oluruz. Bu şekilde yaşarız ve bu bizi tatmin eder. "Kalbimi, enerjimi, tüm varlığımı mutluluğu bulmaya adayacağım," demeyiz hiç. Pek ciddi olmadığımız, güçlü bir kavrayışa sahip olmadığımız için küçük şeylerle tatmin oluruz.

Fakat mutluluk arayıp bulunabilecek bir şey değildir; bir sonuçtur, bir yan etkidir. Eğer mutluluğun peşine düşerseniz, hiçbir anlamı kalmaz. Mutluluk davet edilmeden gelir ve mutlu olduğunuzun farkına vardığınız andan itibaren artık mutlu değilsinizdir. Bunun farkına varmış mıydınız merak ediyorum. Birden, özel bir şey olmadan neşelendiğinizde, gülme, mutlu olma özgürlüğü vardır; ama bunun bilincine vardığınız anda onu kaybedersiniz, değil mi? Bilinçli olarak mutlu olmak ya da mutluluğu kovalamak, mutluluğun sonudur. Mutluluk yalnızca insan kendisini ve taleplerini bir tarafa koyduğunda ortaya çıkar.

Size matematik hakkında bir sürü şey öğretiliyor, günlerinizi tarih, coğrafya, fizik, biyoloji vb. çalışmakla geçiriyorsunuz; fakat sizler ya da öğretmenleriniz bu çok daha ciddi konuları düşünmek için hiç zaman ayırıyor musunuz? Hiç sessizce, hareketsizce oturup sessizliğin güzelliğini hissettiniz mi? Hiç zihninizin küçük şeylerle meşgul olmak yerine engin, geniş, derin bir gezintiye çıkmasına ve keşfetmesine izin verdiniz mi?

Peki dünyada neler olup bitiyor biliyor musunuz? Dünyada olanlar her birimizin içinde olanların izdüşümüdür; biz neysek dünya da odur. Çoğumuz karmaşa içindeyiz, açgözlüyüz, mal mülk düşkünüyüz, kıskancız ve yine de başkala-

rını suçluyoruz. Dünyada olan da tam olarak budur; belki biraz daha dramatik ve acımasız bir biçimde. Fakat ne siz ne de öğretmenleriniz tüm bunları düşünmek için vakit ayırıyorsunuz. Kökten bir devrim yapma ve yeni bir dünya yaratma şansı ancak sizler bu meseleleri ciddiyetle düşünmek için her gün biraz zaman ayırdığınız takdirde doğar. Ve sizi temin ederim ki yeni bir dünya, çürümüş toplumların bir biçimde devamı olmayan bir dünya yaratmak şarttır. Fakat zihniniz uyanık, tetikte ve her şeyin farkında olmadan, yeni bir dünya yaratamazsınız. Bu nedenle de henüz gençken yalnızca bir iş bulmak ve sonunda ölmekten başka hiçbir şeye hizmet etmeyen birkaç derse çalışmak yerine, bu çok ciddi meseleleri düşünmeye biraz zaman ayırmanız çok önemlidir. Öyleyse tüm bunlara ciddi bir biçimde kafa yorun çünkü bu uğraşta sıradışı bir keyif ve mutluluk vardır.

SORU: Gerçek yaşam nedir?

KRISHNAMURTI: "Gerçek yaşam nedir?" Küçük bir çocuk sordu bu soruyu. Oyunlar oynamak, güzel şeyler yemek, koşmak, zıplamak; onun için gerçek yaşam budur. Görüyorsunuz, yaşamı gerçek ve sahte olarak bölüyoruz. Gerçek yaşam, tüm benliğinizle sevdiğiniz şeyleri yapmanız, böylece içinizde bir çelişkiye, yaptığınız şeyle yapmanız gerektiğini düşündüğünüz şey arasında bir çatışmaya yer bırakmamanızdır. O zaman yaşam çok keyifli, bütüncül bir kopma olur. Fakat bu yalnızca psikolojik olarak bir kişiye ya da bir topluluğa bağlı olmadığınızda, içsel anlamda bütüncül bir çekilme yaşadığınızda gerçekleşebilir. Çünkü ancak o zaman yaptığınız şeyi gerçekten sevmeniz mümkün olur. Tümden bir başkaldırı halindeyseniz, bahçıvanlık da yapsanız başbakan da olsanız başka bir işle de uğraşsanız hiç fark etmez; yaptığınız şeyi seversiniz ve bu sevgiden sıradışı bir yaratıcılık türer.

9

AÇIK BİR ZİHİN

Öğrenmenin ne olduğunu keşfetmek bir hayli ilginçtir. Bir kitaptan ya da bir öğretmenden matematik, coğrafya, tarih hakkında bir şeyler öğreniriz; Londra'nın, Moskova'nın ya da New York'un nerede olduğunu öğreniriz; bir makinenin nasıl çalıştığını ya da kuşların yuvalarını nasıl yaptığını, yavrularına nasıl baktığını öğreniriz. Gözlemleyerek ve çalışarak öğreniriz ki bu, öğrenmenin sadece bir türüdür.

Öğrenmenin bir başka türü daha vardır: Deneyim yoluyla öğrenme. Nehrin üzerinde yelkenleri sakin sulara yansıyan bir tekne gördüğümüzde bu olağanüstü bir deneyim değil midir? Peki sonra ne olur? Zihin bu tip bir deneyimi, tıpkı bilgiyi depoladığı gibi kayda alır ve ertesi sabah, benzer bir hissi, o keyifli deneyimi, hayatımıza nadiren uğrayan o huzur hissini yeniden yaşamak için tekneyi seyretmek üzere oraya gideriz. Yani zihin azimle deneyim depolar ve hafıza olarak iş gören bu depolama faaliyeti de düşünmemizi sağlayan şey değil midir? Düşünme dediğimiz şey aslında hafızanın tepkisidir. Nehrin üzerindeki tekneyi seyredip keyif aldığımızda,

bu deneyimi bir hatıra olarak depolar, sonrasında onu yinelemek isteriz; böylece düşünme süreci harekete geçirilmiş olur, öyle değil mi?

Çok azımız, gerçekten nasıl düşünülmesi gerektiğini bilir. Çoğumuz, sadece bir kitapta okuduklarımızı ya da başkalarının bize söylediklerini tekrar etmekle kalır ya da düşünme sürecimiz, sınırlı deneyimlerimizin sonucunda ortaya çıkar. Tüm dünyayı gezmiş, sayısız deneyim edinmiş, bir sürü farklı insanla tanışmış, onları dinlemiş, örflerini, âdetlerini, dinsel törenlerini gözlemlemiş bile olsak, tüm bunların hatıralarını saklayabiliriz; bu da düşünmeye yol açar. Kıyaslarız, yargılarız, seçim yaparız ve bu süreç vasıtasıyla, hayata dair mantıklı tutumlar geliştirmeyi umarız. Ancak bu tip bir düşünme gayet sınırlıdır, küçük bir alana hapsedilmiştir. Nehrin üzerinde bir tekne, yakılmaya götürülen bir ceset ya da sırtında ağır bir yük taşıyan bir köylü kadın görme gibi deneyimleri yaşarız. Tüm bu izlenimler zihnimizdedir, ama bizler o kadar duyarsızız ki bunlar içimize işlemez, olgunlaşmazlar. Ve koşullanmalarımız tarafından sınırlandırılmayan başka türlü bir düşünme biçimi ancak çevremizdeki her şeye karşı duyarlı olduğumuzda ortaya çıkar.

Eğer bir inanca sıkı sıkıya bağlı kalırsanız, her şeye bu belirli önyargı ya da geleneğin penceresinden bakar, gerçeklikle bağınızı yitirirsiniz. Kasabaya yük taşıyan köylü kadınları fark ettiniz mi hiç? Gerçekten fark ettiğinizde ne olur, ne hissedersiniz? Bu kadınların önünüzden geçip gitmesine o kadar sık şahit oluyorsunuz ki hiçbir şey hissetmiyorsunuz çünkü buna alıştınız ve onları çok zor fark ediyorsunuz, öyle mi? Peki bir şeyi ilk kez gözlemlediğinizde ne olur? Gördüğünüz şeyi otomatikman önyargılarınıza uygun olarak tercüme edersiniz, değil mi? Bir komünist, sosyalist, kapitalist ya da başka bir "ist" olarak nasıl koşullanmışsanız onu öyle deneyimlersiniz. Halbuki, bunlardan biri değilseniz ve bu nedenle bir şeye bir fikrin ya da inancın penceresinden bakmıyor ve onun-

la doğrudan temasa geçiyorsanız, o zaman gözlemlediğiniz şeyle aranızda nasıl da sıradışı bir ilişkinin oluştuğunu fark edersiniz. Önyargılarınızdan, yanlı tutumlarınızdan kurtulursanız, açık olursanız, çevrenizdeki her şey olağanüstü derecede ilginç, canlı hale gelir.

İşte bu nedenle henüz tüm bunları gençken fark etmek çok önemlidir. Nehirdeki teknenin farkında olun, geçip giden treni izleyin, ağır bir yük taşıyan köylüyü görün, zenginlerin küstahlığına, bakanların, önemli adamların, çok bildiğini sananların kibrine dikkat edin; sadece izleyin onları, eleştirmeyin. Eleştirdiğiniz anda, ilişkiyi kaybedersiniz, onlarla aranıza bir duvar koymuş olursunuz; ama sadece gözlemlerseniz, insanlarla ve nesnelerle doğrudan ilişki kurmuş olursunuz. Eğer gözünüzü dört açarak, yoğunlaşarak, yargılamadan, sonuca varmadan gözlem yapabilirseniz, düşünme biçiminizin şaşırtıcı derecede keskinleştiğini fark edersiniz. Böylece her zaman öğrenmeye başlarsınız.

Etrafınızda her yerde doğum, ölüm; para, konum, güç mücadelesi, hayat dediğimiz o bitmek bilmez süreç var. Çok genç olsanız bile, tüm bunların ne anlama geldiğini ara sıra da olsa merak etmiyor musunuz? Çoğumuz bir yanıt bekler, tüm bunların ne anlama geldiğinin bize *söylenmesini* isteriz, bu yüzden de elimize siyasi ya da dini bir kitap alır ya da birinden bize bunları anlatmasını rica ederiz; ama kimse bize bunları anlatamaz çünkü yaşam ne kitaplardan öğrenilebilecek bir şeydir ne de önemi bir başkasının izinden gidilerek ya da bir yakarış vasıtasıyla anlaşılabilir. Sizler ve ben, bunu kendimiz anlamalıyız ve bunu ancak capcanlı, dikkatli, tetikte ve her şeyle ilgili olursak yapabiliriz. Böylece gerçekten mutlu olmanın ne olduğunu keşfederiz.

Çoğu insan mutsuzdur; mutsuzdur çünkü kalplerinde hiç sevgi yoktur. Diğerleriyle aranızdaki duvar ortadan kalktığında, insanlarla tanışıp onları yargılamadan gözlemlediğinizde, nehirdeki tekneyi görüp onun güzelliğinden keyif aldığınızda kalbi-

nizde sevgi doğacaktır. Şeyleri olduğu gibi görmenizi engelleyen önyargılarınıza geçit vermeyin; sadece gözlemleyin ve bu basit gözlemin sonucunda, ağaçları, kuşları, yürüyen, çalışan, gülümseyen insanları fark etmenin sonucunda içinizde bir şeyler olacaktır. Başınıza gelen bu sıradışı şey olmadan, yüreğinizde doğan sevgi olmadan hayatın pek bir anlamı yoktur. İşte tam da bu nedenle, tüm bunların önemini anlamada size yardımcı olmaları için eğitimcilerin de eğitilmesi çok önemlidir.

SORU: Neden lüks içinde yaşamayı isteriz?

KRISHNAMURTI: Lüksten ne kastediyorsunuz? Temiz kıyafetlere sahip olmayı, vücudunuzu temiz tutmayı, iyi yemekler yemeyi mi? Buna mı lüks diyorsunuz? Bu ancak açlıktan ölen, paçavralar giyen, her gün duş yapamayan birine lüks görünür. Yani lüks dediğimiz şey, insanın isteklerine göre değişir; bu bir seviye, sınıf meselesidir.

Peki, eğer lükse, konfora düşkünseniz ve hep kanepelerde ya da minderli koltuklarda oturmak istiyorsanız ne olur biliyor musunuz? Zihniniz uyuklamaya başlar. Bedeni rahat ettirmek iyidir ancak konforda diretmek, ona büyük bir önem vermek, uykulu bir zihne sahip olmak demektir. Şişman insanların çoğunun ne kadar mutlu olduğunu fark ettiniz mi hiç? Hiçbir şey yağ katmanlarını geçip de onları rahatsız edemez gibidir. Bu fiziksel bir durumdur ama beyin de aynı şekilde yağ katmanları edinir; sorgulanmak istemez, yoksa rahatsız olur ve böyle bir zihin gittikçe uyuklamaya başlar. Şu an eğitim dediğimiz şey de genel anlamıyla öğrencileri uyumaya teşvik ediyor çünkü eğer öğrencilerden biri gerçekten zor, zekice bir soru sorarsa, öğretmen çok rahatsız olur ve, "Dersimize geri dönelim lütfen," der.

Yani, zihin herhangi bir konfora bağlı olduğunda, bir alışkanlığa, inanca ya da "evim" dediği belirli bir noktaya tutun-

duğunda, uyuklamaya başlar ve bu gerçeği anlamak, lüks yaşayıp yaşamadığımızı sormaktan daha önemlidir. Aktif, tetikte, dikkatli bir zihin hiçbir zaman konfora bağlanmaz; onun için lüksün hiçbir anlamı yoktur. Ancak sadece bir iki tane giysiye sahip olmak da tetikte bir zihne sahip olmak demek değildir. Dışsal anlamda gayet basit yaşayan *Sannyasiler*, kendilerini erdeme adayarak, hakikate, Tanrıya erişmeyi isteyerek içsel anlamda gayet karmaşık olabilirler. Asıl önemli olan, içsel anlamda yalın ve gösterişsiz olmak, yani inançlarla, korkularla, sayısız istekle zihni tıkamamaktır çünkü sadece böyle bir zihnin gerçekten düşünme, araştırma ve keşfetme yetisi vardır.

SORU: Çevremizle mücadele içinde olduğumuz sürece yaşamımız huzurlu olabilir mi?

KRISHNAMURTI: Çevrenizle mücadele içinde olmamalı mısınız? Onları aşıp geçmemeli misiniz? Anne babanızın inançları, toplumsal geçmişiniz, gelenekleriniz, din adamlarınız, zenginler, fakirler – tüm bunlar sizin çevrenizdir. Ve sorgulayarak, başkaldırarak bu çevreyi delip geçmemeli misiniz? Başkaldırı içinde olmazsanız, çevrenizi olduğu gibi kabul ederseniz, bir çeşit huzur ortaya çıkar ancak bu ölümün huzurudur; oysa etrafınızdakileri aşıp geçmek, doğruyu kendi kendinize bulmak için mücadele ederseniz, durgunluktan azade olan başka tür bir huzur keşfedersiniz. Çevrenizle mücadele etmeniz bir zorunluluktur. Mücadele etmelisiniz. Bu nedenle, huzur önemli değildir. Önemli olan çevrenizi anlamanız ve onu aşıp geçmenizdir. Zaten huzur da buradan gelir. Ama, huzuru sadece çevrenizi kabul etmekte arıyorsanız, uyumaya teşvik edilirsiniz ve hatta ölü sayılabilirsiniz. Bu nedenle, küçük yaştan itibaren içinizde bir başkaldırı hissi taşımalısınız. Yoksa çürüyüp gidersiniz, öyle değil mi?

SORU: Mutlu musunuz?

KRISHNAMURTI: Bilmiyorum. Hiç düşünmedim bunu. Mutlu olduğunuzu düşündüğünüz anda, mutluluğunuz da yok olur gider, öyle değil mi? Gülüp eğlenip neşeyle bağırırken neşeli olduğunuzu fark ettiğiniz anda ne olur? Neşenizi kaybedersiniz. Bunu hiç fark ettiniz mi? Öyleyse, mutluluk öz-bilinçlilikle aynı anda, aynı mekânda varolamaz.

İyi olmaya çalışırsanız, iyi olur musunuz? İyiliğin alıştırması yapılabilir mi? Yoksa iyilik gördüğünüz, gözlemlediğiniz, anladığınız için doğal olarak ortaya çıkan bir şey midir? Aynı şekilde, mutlu olduğunuzun bilincinde olursanız, mutluluk da pencereden uçar gider. Mutluluğu aramak saçmadır çünkü mutluluk ancak aramadığınızda varolur.

"Alçakgönüllülük" ne demektir bilir misiniz? Alçakgönüllülüğe terbiye ile ulaşabilir misiniz? Her sabah, "Alçakgönüllü olacağım," diye tekrarlarsanız, alçakgönüllü olabilir misiniz? Yoksa, alçakgönüllülük gururdan, kibirden kurtulduğunuzda, kendi kendine mi ortaya çıkar? Aynı şekilde, mutluluğu engelleyen şeyler ortadan kaybolduğunda, endişe, hüsran, kendini güvenceye alma çabası yok olduğunda varolur mutluluk; onu aramak zorunda kalmazsınız.

Neden çoğunuz sessiz kalıyorsunuz? Neden benimle tartışmıyorsunuz? Biliyorsunuz ki ne kadar kötü bir biçimde olursa olsun, düşüncelerinizi ve duygularınızı dışa vurmak önemlidir. Bunun sizin için neden bu kadar önemli olduğunu söyleyeyim size. Tereddüt etseniz bile şimdiden düşüncelerinizi ve duygularınızı dışa vurmaya başlarsanız, yaşınız ilerlediğinde çevreniz, anne babanız, toplum, gelenek tarafından boğulmazsınız. Ancak ne yazık ki, öğretmenleriniz sizi soru sormanız için yüreklendirmiyorlar, size ne düşündüğünüzü sormuyorlar.

SORU: Neden ağlarız, üzüntü nedir?

KRISHNAMURTI: Küçük bir çocuk neden ağladığımızı ve üzüntünün, kederin ne olduğunu bilmek istiyor. Ne zaman ağlarsınız? Biri oyuncağınızı aldığında ya da canınız acıdığında, bir oyunu kazanamadığınızda, anne babanız ya da öğretmeniniz sizi azarladığında ya da biri size vurduğunda. Yaşınız ilerleyince gittikçe daha az ağlarsınız, çünkü hayat karşısında kendinizi katılaştırırsınız. Yaşlandığımızda çok azımız ağlar. Çünkü çocukluğun o olağanüstü duyarlılığını kaybetmiş oluruz. Ancak üzüntü sadece bir şey kaybetmek; engellendiğini, hayal kırıklığına uğratıldığını hissetmek değildir. Üzüntü, çok daha derin bir şeydir. Anlayışsızlık diye bir şey de vardır. Anlayışın olmadığı yerde ise büyük bir üzüntü, keder vardır. Eğer zihin kendi duvarlarını delip geçmezse, ortaya çıkan şey de keder olur.

SORU: Çatışma olmadan nasıl bir araya gelebiliriz?

KRISHNAMURTI: Neden çatışmaya karşısınız? Hepiniz çatışmanın korkunç bir şey olduğunu düşünüyor gibisiniz. Şu anda, siz ve ben çatışma içindeyiz, öyle değil mi? Ben size bir şey anlatmaya çalışıyorum ve siz anlamıyorsunuz; yani bir ihtilaf, çatışma var aramızda. Peki nesi yanlış ihtilafın, çatışmanın, rahatsızlığın? Rahatsız edilmemeniz mi lazım? Bir araya gelmenin, bütünlüğe ulaşmanın yolu çatışmadan kaçınmak değildir. Bütünlük, sadece çatışma vasıtasıyla, çatışma kavrandığında gerçekleşir.

Bütünlük, elde edilebilecek en zor şeylerden biridir, çünkü bu, tüm varlığınızın, yaptığınız, söylediğiniz, düşündüğünüz her şeyin birleşmesi demektir. Toplumla, fakirlerle, köylülerle, dilencilerle, milyonerlerle ya da valilerle kurduğunuz ilişkileri anlamadan bütünlüğe de sahip olamazsınız. Bu iliş-

kileri anlamak içinse, onlarla mücadele etmeli, onları sorgulamalı ve geleneğin, anne babalarınızın, din adamlarının, dinin ve ekonomik sistemin dayattığı değerleri kabul etmemelisiniz. İşte bu nedenle başkaldırmak sizin için zorunludur; aksi takdirde hiçbir zaman bütünlüğe ulaşamazsınız.

10

İÇ GÜZELLİK

Eminim ki hepimiz, yeşil çayırlardan, gün batımından, durgun sulardan ya da karla kaplı tepelerden bize ulaşan huzur ve güzellik hissini yaşamışızdır. Peki güzellik nedir? Güzellik yalnızca bizim hissettiğimiz bir beğeni midir yoksa algıdan bağımsız bir şey midir? Giyim zevkiniz iyiyse, uyumlu renkler kullanırsanız, ağırbaşlı davranışlar gösterirseniz, sakince konuşur, dik durursanız tüm bunlar güzelliği meydana çıkarır değil mi? Fakat bu yalnızca yazdığınız bir şiir ya da yaptığınız bir resim gibi içsel bir durumun dışa yansıyan ifadesidir. Nehrin üzerine yansıyan yeşil çayırlara bakabilir ve hiçbir güzellik hissi yaşamadan yanından geçip gidebilirsiniz. Eğer balıkçılar gibi, suyun üzerinde alçaktan uçan kırlangıçları her gün görüyorsanız, sizin için muhtemelen çok az şey ifade ederler; fakat böyle bir şeyin sıradışı güzelliğinin farkındaysanız, sizin içinizde gerçekleşen ve size, "Ne kadar da güzel!" dedirten şey nedir peki? Bu içsel güzellik hissini meydana getiren nedir? Dış formlara ait bir güzellik var: zevkli elbiseler, hoş resimler, alımlı mobilyalar ya da hiç mobilyasız iyi

oranlanmış çıplak duvarlar, mükemmel bir biçime sahip pencereler vb. Ama ben yalnızca bunlardan değil, iç güzelliği yaratan şeyin de ne olduğundan bahsediyorum.

Bu iç güzelliğe sahip olmak, tümden bir feragat; kontrol edilmeme, kısıtlanmama, savunmasızlık ve dirençsizlik hissi gerektirir; fakat feragat kanaatkârlıkla birlikte bulunmazsa, kaotik bir hal alabilir. Kanaatkâr olmanın, azla yetinmenin ve "daha fazla"sını düşünmemenin ne demek olduğunu biliyor muyuz? Bu feragat, zihin elde etmeye, kazanç sağlamaya yönelmediği ve hep "daha fazla"sını düşünmediği için olağanüstü bir sadelikle, derin bir içsel kanaatkârlıkla bir arada olmalıdır. Yaratıcı güzellik halini ortaya çıkaran da zaten bırakma ve kanaatkârlıktan doğan sadeliktir. Fakat sevgi olmadan sade ve kanaatkâr olmanız mümkün değildir. Sadelik ve kanaatkârlıktan bahsedebilirsiniz fakat sevgi olmadan bunlar yalnızca bir çeşit dayatmadır ve bu durumda, feragatin ortaya çıkması mümkün değildir. Yalnızca kendinden feragat eden, kendini tamamen unutan ve böylelikle de yaratıcı güzellik halini ortaya çıkaran kişi sevgiye sahip olur.

Güzelliğin biçimsel güzelliği de içerdiği aşikârdır; fakat iç güzellik olmadan yalnızca biçimsel güzelliğin beğenisi bir bozulmaya ve parçalanmaya yol açar. İç güzellik yalnızca insanları ve dünyaya ait olan her şeyi gerçekten sevdiğinizde ortaya çıkar ve bu sevgi ile birlikte muazzam bir saygı, sakınma, sabır da meydana gelir. Bir şarkıcı ya da şair olarak kusursuz bir tekniğe sahip olabilirsiniz, nasıl resim yapılacağını ya da sözcükleri nasıl bir araya getirmek gerektiğini bilebilirsiniz ama içinizde bu yaratıcı güzellik olmadan yeteneğinizin çok az bir değeri vardır.

Ne yazık ki pek çoğumuz yalnızca birer uzman haline geliyoruz. Sınavlar veriyoruz, yaşamımızı kazanmak için şu ya da bu uzmanlığı ediniyoruz; fakat iç dünyaya önem vermeden bir uzmanlık edinmek ya da bir yetenek geliştirmek dünyaya sadece çirkinlik ve kaos getirir. İçteki yaratıcı güzelliği uyandırırsak, o kendini dışta da ifade eder ve düzen işte o za-

man gelir. Fakat bu bir uzmanlık öğrenmekten çok daha zordur; çünkü kendimizden tümüyle feragat etmeyi, korkusuz, kısıtlamasız, dirençsiz ve savunmasız olmayı gerektirir. Yani yalnızca kanaatkâr olduğumuzda, büyük bir içsel sadelik hissi taşıdığımızda kendimizden feragat edebiliriz. Dışta sade olabiliriz, pek az giysimiz olabilir ve günde bir öğün yemekle yetinebiliriz fakat bu kanaatkârlık değildir. Kanaatkârlık, zihnin sonsuz deneyime hazır olması ve bu deneyimler sonucunda sadeliğini koruması ile meydana gelir. Fakat bu durum yalnızca zihin artık "daha fazla" merkezli düşünmediğinde, bir şey olmak ya da bir şeye sahip olmakla meşgul olmadığında zamanla ortaya çıkar.

Bahsettiğim şey sizin için anlaşılması güç olabilir, fakat gerçekten çok önemli. Uzman yaratıcı değildir ve dünyada giderek daha fazla uzman, ne yapılacağını ve nasıl yapılacağını bilen ancak yaratıcı olmayan insan bulunuyor. Örneğin Amerika'da insanın günde on saat çalışmayla yüz yılda çözebileceği matematik problemlerini birkaç dakikada çözebilen hesap makineleri var. Bu tip sıradışı makineler geliştiriyorlar. Fakat makineler asla yaratıcı olamaz ve insanlar giderek daha fazla makinelere benziyorlar. Başkaldırdıklarında bile bunu bir makinenin yapabileceği kadar yapıyorlar ki bu aslında hiç de başkaldırmadıkları anlamına geliyor.

Öyleyse yaratıcı olmanın ne anlama geldiğini bulmak çok önemlidir. Yalnızca feragat ettiğinizde, yani gerçekten hiçbir zorlama hissi ya da olmama, kazanamama, ulaşamama korkusu taşımadığınızda yaratıcı olabilirsiniz. O zaman büyük bir kanaatkârlık, sadelik ve sevgi ortaya çıkar. Bunların bütünü de güzellik, yaratıcılık halidir.

SORU: Ruh ölümden sonra yaşamaya devam eder mi?

KRISHNAMURTI: Gerçekten bilmek istiyorsanız, nasıl öğreneceksiniz? Shankara, Buda ya da İsa'nın bu konuda söyledik-

lerini okuyarak mı? Kendi liderinizi ya da bir azizi dinleyerek mi? Hepsi tümüyle yanılıyor olabilir. Bunu, zihninizin bir şeyleri sorgulaması gerekliliğini kabul etmeye hazır mısınız?

Önce, yaşamaya devam edecek bir ruh var mıdır onu öğrenmeniz gerekir. Ruh nedir? Ne olduğunu biliyor musunuz? Yoksa yalnızca anne babanız, din adamları, belli bir kitap ya da kültürel çevreniz ruhların var olduğunu söyledi ve siz de öylece kabul mü ettiniz?

Ruh sözcüğü fiziksel varlıktan daha fazlasını işaret eder, öyle değil mi? Fiziksel bedenimizle birlikte, karakterimiz, eğilimlerimiz, erdemlerimiz var; ve tüm bunları aşan bir de ruhumuz var diyorsunuz. Gerçekten böyle bir hal var ise, bunun tinsel, zamandışı bir hal olması gerekir ki siz, bu tinsel şeyin ölümü yenip yenemeyeceğini soruyorsunuz. Sorunun bir yönü bu.

Diğer yönü, ölümün ne olduğu. Ölümün ne olduğunu biliyor musunuz? Ölümden sonra yaşam olup olmadığını bilmek istiyorsunuz; fakat bu sorunun bir önemi yok. Önemli olan soru şu: Yaşarken ölümü bilebilir misiniz? Birisi size ölümden sonra yaşamın olduğunu ya da olmadığını söylese, bunun ne önemi olur ki? Hâlâ bilmiyorsunuz. Fakat kendi kendinize ölümün ne olduğunu öğrenebilirsiniz, öldükten sonra değil, yaşarken, sağlıklı ve dinçken, düşünüp hissederken.

Bu da eğitimin bir parçasıdır. Eğitimli olmak, yalnızca matematik, tarih ya da coğrafya bilmek demek değildir, aynı zamanda ölüm denen bu sıradışı şeyi, ölürken değil yaşarken, gülerken, bir ağaca tırmanırken, bir teknedeyken ya da yüzerken anlayabilme yeteneğine sahip olmak demektir. Ölüm bilinmeyendir ve önemli olan bilinmeyeni, yaşarken bilmektir.

SORU: Hastalandığımızda anne babalarımız bizim için neden endişelenip dururlar?

KRISHNAMURTI: Pek çok anne baba, çocuklarının bakımıyla en azından kısmen ilgilidir; fakat endişelenip durmaları

çocuklarından çok, kendileriyle ilgilendiklerini gösterir. Sizin ölmenizi istemezler çünkü, "Çocuğumuz ölürse bize ne olur?" derler. Anne babalar çocuklarını sevseydi ne olurdu biliyor musunuz? Eğer anne babanız sizi gerçekten sevseydi, korkacak bir şeyinizin olmaması, sağlıklı ve mutlu bireyler olmanız, dünyada savaş ve sefalet olmaması, toplumun sizi ya da etrafınızdaki hiç kimseyi, köylüleri, kentlileri ya da hayvanları ezmemesi için ellerinden geleni yaparlardı. Anne babalar çocuklarını gerçekten sevmedikleri için savaşlar ve fakirlik vardır. Kendi varlıklarını çocuklarına yatırmışlardır ve çocukları aracılığıyla varlıklarını devam ettirmeyi umnaktadırlar. Ciddi biçimde hastalandığınızda endişelenmeleri, kendi kederleriyle ilgilenmelerindendir. Fakat bunu kabul etmezler.

Mal mülk, toprak, isim, para ve aile insanın kendini devam ettirmesinin araçlarıdır ki buna ölümsüzlük de denir ve çocuklarına bir şey olduğunda anne babalar büyük bir kedere kapılırlar çünkü aslında kendilerini düşünmektedirler. Anne babalar gerçekten çocuklarını düşünselerdi toplum bir gecede dönüştürülebilir, başka türlü bir eğitim sistemimiz, farklı evlerimiz, savaşsız bir dünyamız olabilirdi.

SORU: Tapınaklar herkesin ibadetine açılmalı mıdır?

KRISHNAMURTI: Tapınak nedir? İçinde Tanrının bir sembolünün bulunduğu ibadet yeridir ki bu sembol bir zihin tarafından düşünülmüş ve bir el tarafından taştan oyulmuştur. Bu taş, bu tasvir Tanrı değildir, değil mi? Yalnızca bir semboldür ve bir sembol güneşte yürüdüğünüzde beliren gölgeniz gibidir. Gölgeniz siz değilsiniz. Bu semboller de Tanrı değildir. Öyleyse kimin tapınağa girip kimin girmeyeceğinin ne önemi var? Neden bunu sorun edelim ki? Hakikat kuru bir yaprağın altında, yol kenarındaki bir taşta, akşamın güzelliğini yansıtan suda, bulutlarda, yük taşıyan bir kadının gü-

lümsemesinde olabilir. Hakikat tapınakta bulunmak zorunda değildir ve genelde de tapınakta *bulunmaz*. Çünkü tapınak insanın korkusundan yapılmıştır; güvenlik tutkusu, inanç ve sınıf ayrımları üzerine inşa edilmiştir. Hakikat bu dünyanın tümünde bulunur. Dünya bizimdir, bizler birlikte yaşayan insanlarız ve bir insan Tanrıyı arıyorsa insanları bölen tapınaklardan sakınmalıdır. Hıristiyan kilisesi, Müslüman camisi, sizin Hindu tapınaklarınız, hepsi insanları böler. Tanrıyı arayan insan bunlardan uzak durmalıdır. Öyleyse, kimin tapınağa girip girmeyeceği sorusu yalnızca politik bir sorudur; bir gerçekliği yoktur.

SORU: Disiplin yaşamımızda nasıl bir rol oynar?

KRISHNAMURTI: Ne yazık ki çok önemli bir rol oynar, öyle değil mi? Hayatınızın büyük bölümü disiplin altına alınmıştır: *Bunu* yap, *şunu* yapma. Birileri size ne zaman uyanacağınızı, neyi yiyip neyi yemeyeceğinizi, neyi bilip neyi bilmeniz gerektiğini; okumanızı, okula gitmenizi, sınavlarınızı geçmenizi söyler. Anne babalarınız, öğretmenleriniz, toplum, gelenek ve kutsal kitaplar, hepsi size ne yapacağınızı söyler durur; yani disiplin yaşamınızı sarıp sarmalamış, sınırlandırmıştır, değil mi? Sizler '*yap*'ların ve *yapma*'ların tutsağısınız; kafesinizin parmaklıkları bunlar.

Peki, disiplinle sınırlandırılmış bir zihne ne olur? Yalnızca bir şeyden korktuğumuzda, bir şeye direndiğimizde disiplin zorunludur; böylece kendinizi kontrol eder, ayakta kalırsınız. Bunu ya kendi iradenizle yaparsınız ya da ailenizin, öğretmenlerinizin, gelenekleriniz ve kutsal kitaplarınızın meydana getirdiği toplum sizin için yapar. Fakat sorgulamaya, araştırmaya başlarsanız, korkuyu öğrenip anlarsanız, disiplin gerekli olur mu? O zaman bu anlayışın kendisi, zorlama ve baskı olmaksızın kendi gerçek düzenini ortaya koyar.

Bunu gerçekten bir düşünün, çünkü korku ile disiplin altına alındığınızda, toplumun baskısıyla ezildiğinizde, ailenizin ve öğretmenlerinizin söyledikleriyle yönlendirildiğinizde özgürlük ve keyif diye bir şey kalmaz; tüm inisiyatifiniz kaybolur. Kültür ne kadar eski olursa, sizi disiplin altına alan, neyi yapıp neyi yapmayacağınızı söyleyen geleneğin ağırlığı da o kadar artar. Böylece sizler bu geleneğin altında ezilirsiniz; psikolojik olarak üstünüzden bir lokomotif geçmiş gibi dümdüz olursunuz. Hindistan'da olan budur. Geleneğin ağırlığı o kadar büyüktür ki tüm inisiyatif ortadan kalkmıştır. Sizler birer birey değil, toplumsal makinenin bir parçasısınız ve bundan da memnunsunuz. Anlıyor musunuz? Başkaldırmıyor, patlamıyor, kaçmıyorsunuz. Anne babanız başkaldırmanızı istemiyor, öğretmenleriniz kaçıp kurtulmanızı istemiyor, yani eğitiminiz sizi kurulu düzene uydurmayı amaçlıyor. Bu durumda tam bir insan olamazsınız çünkü korku içinizi kemirir ve korku olduğu sürece keyif ve yaratıcılık da yoktur.

SORU: Az önce, tapınaktan bahsederken, Tanrının sembolünden yalnızca bir gölge olarak söz ettiniz. Bir insanın gölgesini, onu var eden insan olmadan göremeyiz.

KRISHNAMURTI: Gölgeyle tatmin oluyor musunuz? Acıktığınızda yalnızca yiyeceklere bakmakla tatmin oluyor musunuz? Öyleyse neden tapınaktaki gölge ile tatmin olasınız? Eğer gerçeği arıyorsanız, gölgeyi bırakırsınız. Fakat gördüğünüz gibi gölge, sembol, taş heykel sizi büyülemiştir. Dünyada olanlara bir bakın. İnsanlar bölünüyorlar çünkü camide, kilisede, tapınakta gölgelere ibadet ediyorlar. Gölgeler çoğaltılabilir, fakat gerçek tektir ve bölünemez; ve ne Hıristiyanlık ne Müslümanlık ne Hinduizm ne de bir başka din sizi gerçeğe götürebilir. Gerçeğe giden bir yol yoktur.

SORU: Sınavlar geleceği garanti altında olan zengin çocuklar için gereksiz olabilir, fakat hayatını kazanmaya hazırlanması gereken fakir öğrenciler için sınavlar bir gereklilik değil midir? Ve özellikle toplumu şu andaki haliyle ele alırsak, onların ihtiyaçları daha mı az acildir?

KRISHNAMURTI: Toplumun içinde bulunduğu durumu, sabit bir gerçek olarak alıyorsunuz. Neden? Yoksul sınıfa ait olmayan, hali vakti oldukça yerinde olan sizler, neden başkaldırmıyorsunuz? Bir komünist ya da sosyalist olarak değil, tüm toplumsal sisteme karşı bir başkaldırıya neden girişmiyorsunuz? Bunu yapmaya gücünüz yeter, öyleyse neden doğruyu bulmak ve yeni bir toplum yaratmak için zekânızı kullanmıyorsunuz? Fakirler başkaldırmayacaklardır çünkü ne enerjileri var ne de düşünmeye vakitleri; yalnızca yiyecek ve iş aramakla meşguller. Fakat sizin zekânızı kullanabilecek birazcık da olsa boş vaktiniz var, *siz* neden başkaldırmıyorsunuz? Neden düzgün, gerçek bir toplumun nasıl olması gerektiğini bulmuyor ve yeni bir medeniyet kurmuyorsunuz? Eğer bunu siz başlatmazsanız, fakirlerin başlatmayacağı açık.

SORU: Zenginler günün birinde, sahip olduklarının çoğundan fakirler için vazgeçmeye hazır olacaklar mı?

KRISHNAMURTI: Zenginlerin fakirler için nelerden vazgeçmeleri gerektiğinden bahsetmiyoruz. Neden vazgeçerlerse geçsinler, yine de bu, fakirleri tatmin etmeyecektir, fakat sorun bu değil. Rahatı yerinde olan ve bu nedenle de zekâyı işleme olanağı olan sizler, başkaldırı yoluyla yeni bir toplum yaratamaz mısınız? Bu size bağlı, başkasına değil; zenginlere, fakirlere, komünistlere değil, bize, her birimize bağlı. Görüyorsunuz, çoğumuzda bu başkaldırı ruhu, atılım, keşif dürtüsü yok. Oysa önemli olan işte tam da bu ruhtur.

11

KONFORMİZM ve BAŞKALDIRI

Hiç gözlerinizi kapatıp sakin bir şekilde otururak, düşüncenizin seyrini takip ettiniz mi? Zihninizin çalışmasını izlediniz mi? Ya da daha doğrusu duygularınızın, düşüncelerinizin ne olduğunu, ağaçlara, çiçeklere, kuşlara, insanlara nasıl baktığınızı, bir öneriye nasıl yanıt verdiğinizi, yeni bir fikre nasıl tepki gösterdiğinizi anlamak için zihniniz kendi çalışmasını izledi mi? Hiç yaptınız mı bunu? Eğer yapmadıysanız, çok şey kaçırıyorsunuz demektir. Zihnimizin nasıl çalıştığını anlamak eğitimin temel amaçlarından biridir. Zihninizin nasıl tepki verdiğini bilmiyorsanız, zihniniz kendi etkinliğinin farkında değilse, toplumun ne olduğunu asla bilemezsiniz. Sosyoloji üzerine kitaplar okuyabilir, sosyal bilimler alanında çalışabilirsiniz, fakat zihninizin nasıl çalıştığını bilmiyorsanız toplumun aslında ne olduğunu anlayamazsınız; çünkü zihniniz toplumun bir parçasıdır; zihniniz *toplumun* kendisidir. Tepkileriniz, inançlarınız, tapınağa gidişiniz, giydiğiniz elbiseler, yaptığınız ve yap-

madığınız şeyler ve düşündükleriniz; işte toplum bunlardan oluşur. Kendi zihninizde olup bitenlerin kopyasıdır o. Öyleyse zihniniz toplumdan, kültürünüzden, dininizden, çeşitli sınıf ayrılıklarınızdan, pek çok hırs ve çatışmalarınızdan ayrı bir şey değildir. Tüm bunlar toplumdur ve sizler de onun bir parçasısınız. Toplumdan ayrı bir "siz" yoktur.

Toplum her zaman gençlerin düşüncelerini kontrol etmek, biçimlendirmek ve bir kalıba sokmak ister. Doğduğunuz ve çeşitli etkilere açık hale geldiğiniz andan itibaren, anneniz ve babanız sürekli size neyi yapıp neyi yapmayacağınızı, neye inanıp neye inanmayacağınızı anlatır. Size Tanrının var olduğunu söylerler ya da Tanrının olmadığını, onun yerine Devletin ve onun peygamberi olarak da falanca diktatörün bulunduğunu söylerler. Çocukluğunuzdan itibaren bu şeyleri içinize akıtırlar. Böylelikle genç, etkilere açık, sorgulayıcı, meraklı ve öğrenmeye hevesli olan zihniniz de yavaş yavaş kapanır, koşullanır, ve belli bir toplumun şablonuna uyacak ve başkaldırmayacak biçimde şekillenir. Şablona uygun düşünme alışkanlığını zaten edinmiş olduğunuz için başkaldırsanız bile bunu bir şablon içinde yaparsınız. Mahkûmların daha iyi yemekler ve daha rahat şartlar için isyan etmesi gibidir bu, ama her şey hapishanenin içinde olur biter. Tanrıyı aradığınızda ya da en doğru yönetim biçiminin ne olduğunu öğrenmeye çalıştığınızda hep, "Şu doğru, bu yanlış; şu iyi, bu kötü; bu gerçek lider ve bunlar da azizler," diyen toplumun şablonu içinde kalırsınız. Öyleyse hırslı ya da çok zeki insanların yaptığı sözde devrimler gibi, sizin başkaldırınız da her zaman geçmiş tarafından sınırlandırılacaktır. Bu, başkaldırı ya da devrim değildir: yalnızca şablon içerisinde dozu artırılmış bir faaliyet, daha cesur bir mücadeledir. Gerçek başkaldırı, esas devrim, şablondan kurtulmak ve onun dışına çıkarak sorgulamaktır.

Her *kim* olurlarsa olsun, tüm reformcular yalnızca hapishane içindeki koşulların iyileştirilmesiyle ilgilenirler. Hiçbir zaman size boyun eğmemenizi söylemez, asla, otorite ve ge-

leneğin duvarlarını kırıp, zihni bağlayan koşullanmadan kurtulmanın gereği"ni dile getirmezler. Oysa gerçek eğitim, yalnızca çok çalışıp sınavları geçmenizi ya da ezberlediğiniz şeyleri yazmanızı şart koşmak değil, zihnin içinde tutulduğu hapishanenin duvarlarını görmenize yardım etmektir. Toplum hepimizi etkiler, sürekli olarak düşüncemizi şekillendirir ve toplumun dışarıdan gelen bu baskısı giderek bir iç baskıya çevrilir. Fakat ne kadar derine nüfuz ederse etsin yine de dış kökenlidir ve aslında, siz bu koşullanmayı kırmadığınız sürece iç diye bir şey de yoktur. Ne düşündüğünüzü ve bir Hindu, bir Müslüman ya da bir Hıristiyan olarak mı, yani bir biçimde ait olduğunuz din doğrultusunda mı düşündüğünüzü bilmeniz gerekir. Neye inanıp neye inanmadığınızın farkında olmalısınız. Tüm bunlar toplumun kalıplarıdır ve şablonun farkına varıp ondan kurtulmadığınız sürece özgür olduğunuzu düşünseniz bile yine de bir mahkûm olursunuz.

Fakat çoğumuz hapishanenin içindeki başkaldırıyla ilgileniyoruz. Daha iyi yemekler, daha fazla ışık ve biraz daha fazla gökyüzü görebilmek için daha geniş bir pencereye sahip olmak istiyoruz. Kast dışından birilerinin tapınağa girip giremeyeceği ile ilgileniyoruz. Bu sınıf ayrımını yıkmak istiyoruz ve bir sınıfı yıkarken bir diğerini, daha üst bir sınıf yaratıyoruz ve böylece mahkûm olarak kalıyoruz. Oysa hapishanede özgürlük diye bir şey yoktur. Özgürlük duvarların dışındadır, toplumun şablonunun ötesindedir. Ama bu şablondan kurtulmak için onun tüm içeriğini anlamanız, yani kendi zihninizi tanımanız gerekir. Mevcut medeniyeti, bu gelenek bağımlısı kültür ve toplumu yaratan bu zihindir ve kendi zihninizi tanımadan yalnızca bir komünist, bir sosyalist, şu ya da bu olarak başkaldırmanın pek bir anlamı yoktur. Kendini tanımak, tüm faaliyetlerinizin, düşüncelerinizin ve duygularınızın farkına varmak işte bunun için bu kadar önemlidir ve bu eğitimdir değil mi? Çünkü kendinizi tümüyle tanıdığınızda, zihniniz de son derece duyarlı ve uyanık olur.

Bunu deneyin – ama ileride bir gün değil, yarın ya da bu öğleden sonra deneyin. Odanızda çok fazla insan varsa, eviniz çok kalabalıksa, kendi başınıza dışarı çıkın; bir ağacın altına ya da bir nehir kenarına oturun ve sessizce zihninizin çalışmasını izleyin. Onu düzeltmeye çalışmayın, "Bu yanlış, şu doğru," demeyin. Yalnızca bir film izler gibi izleyin onu. Sinemaya gittiğinizde filmde rol almazsınız; rol alanlar aktörler ve aktrislerdir, siz yalnızca izlersiniz. Aynı şekilde, zihninizin çalışmasını izleyin. Bu gerçekten çok ilginçtir, herhangi bir filmden çok daha ilginçtir; çünkü zihniniz tüm dünyanın kalıntısıdır ve tüm insanlığın deneyimlerini içerir. Anlıyor musunuz? Zihniniz tüm insanlıktır ve bunu anlarsanız eğer, oldukça merhametli biri olursunuz. Sevgi de bu anlayıştan doğar ve o zaman hoş şeyler gördüğünüzde, güzelliğin ne olduğunu bilirsiniz.

SORU: Bahsettiğiniz tüm bu şeyleri nasıl öğrendiniz ve bunları bilebilmek için bizim ne yapmamız gerekir?

KRISHNAMURTI: Güzel bir soru, değil mi?

Kendimden bahsetmem gerekirse, bunlar hakkında hiç kitap okumadım. Ne *Upanishadları*, *Bhagavad Gita*'yı ne de herhangi bir psikoloji kitabı okudum. Ama size söylediğim gibi, kendi zihninizi izlerseniz, her şeyi orada bulabilirsiniz. Yani bir kez kendinizi tanımak için yola düştüğünüzde, kitaplar önemli değildir. Bu, yeni şeyler öğrenip şaşırtıcı keşifler yapacağınız tuhaf bir ülkeye düşmeye benzer. Ama unutmayın, kendinizi önemsemeniz tüm bunları yok eder. "Keşfettim, biliyorum, tüm bunları buldum, çok büyük biriyim ben," dediğiniz anda kaybolursunuz. Uzun bir yolculuğa çıkmanız gerekiyorsa çok az yükünüz olmalı, çok yükseğe tırmanmak istiyorsanız hafif yolculuk etmelisiniz.

Demek ki bu soru gerçekten önemli, çünkü keşif ve kavrayış, kendini tanıma ve zihnin gözlenmesi yoluyla ortaya çıkar. Komşunuz hakkındaki fikirleriniz, konuşma şekliniz, yürüme biçiminiz, gökyüzüne, kuşlara bakışınız, insanlara karşı tutumunuz, bir dalı nasıl kestiğiniz, tüm bunlar önemlidir çünkü sizi olduğunuz gibi gösteren bir aynaya benzerler ve dikkatli olursanız anbean yeni şeyler keşfedersiniz.

SORU: Başkaları hakkında bir fikre sahip olmalı mıyız?

KRISHNAMURTI: İnsanlar hakkında fikirleriniz olmalı mı? Birisi hakkında bir kanaate sahip olmak, bir yargıya varmak doğru mudur? Öğretmeniniz hakkında bir fikriniz olduğunda, sizin için önemli olan nedir? Öğretmeniniz değil, onun hakkındaki fikirlerinizdir. Ve yaşamda karşılaştığımız şey de aynen budur, öyle değil mi? Hepimizin insanlar hakkında fikirleri vardır. "O iyi biri," deriz. "Falanca kibirli", "Falanca batıl inançlı", "Falan kişi şöyle böyle," deriz. Kendimizle bir başkası arasına fikirlerden bir paravan koyarız ve böylece aslında o kişiyle hiç karşılaşmayız. Birinin bir şey yaptığını gördüğümüzde, "Şunu yaptı," deriz ve birden önemli güncel olaylardan biri olur bu. Anlıyor musunuz? Birini, iyi ya da kötü olduğunu düşündüğünüz bir şey yaparken gördüğünüzde onun hakkında artık değişmesi zor bir izlenim edinirsiniz ve bu kişi ile on gün ya da bir yıl sonra karşılaştığınızda onunla ilgili fikirlerinize hâlâ bu izlenim yön verir. Fakat o, bu süre içerisinde değişmiş olabilir. Bu yüzden, "O böyle biridir," demek yerine, "O şubatta böyleydi," demek daha anlamlıdır çünkü söz konusu kişi yıl bitmeden tümüyle değişmiş de olabilir. Birisi hakkında, "Bu kişiyi tanıyorum," dediğinizde tümüyle yanılıyor olabilirsiniz; çünkü onu ancak belli bir noktaya kadar ya da yalnızca

belli bir tarihte olmuş olaylar aracılığıyla tanırsınız ve bunun ötesinde aslında onu hiç de tanımazsınız. Demek ki önemli olan, insanlarla her karşılaşmada önyargılara, sabit fikirlere ve izlenimlere sahip olmak yerine yeni bir bakışa sahip olmaktır.

SORU: His nedir? Nasıl hissederiz?

KRISHNAMURTI: Fizyoloji dersi aldıysanız, öğretmeniniz muhtemelen size sinir sisteminin yapısını açıklamıştır. Biri sizi çimdiklediğinde acı hissedersiniz. Bunun anlamı nedir? Sinirleriniz beyne bir uyarı taşır, beyin bunu acı olarak tercüme eder ve siz, "Canım yandı," dersiniz. İşte bu hissetmenin fiziksel yanıdır.

Benzer bir biçimde, hissetmenin psikolojik bir yanı da vardır, öyle değil mi? Kusursuz güzellikte olduğunuzu düşünüyorsanız ve birisi size, "Sen çirkin bir insansın," derse incinirsiniz. Bu ne anlama gelir? Beynin nahoş ya da "aşağılayıcı" olarak tercüme ettiği belli kelimeleri duyup rahatsız olursunuz ya da biri sizi över ve siz, "Bunu duymak ne güzel," dersiniz. Öyleyse hissetme-düşünme, bir iğnelemeye, bir aşağılamaya, bir övgüye ve bu tür diğer etkilere verilen bir tepkidir. Bunların tümü bir hissetme-düşünme sürecidir. Fakat mesele bundan çok daha karmaşık da olabilir ve sizler, her zaman daha derine inebilirsiniz.

Ne zaman bir şey hissetsek ona bir isim buluruz, öyle değil mi? Keyifli ya da acı verici olduğunu söyleriz. Öfkelendiğimizde bu hisse bir isim verir, öfke deriz. Peki bir hisse isim vermezseniz ne olacağını hiç düşündünüz mü? Deneyin. Bir daha öfkelendiğinizde buna bir isim vermeyin, öfke demeyin ona. Bir isim vermeden yalnızca bu hissin farkında olun ve ne olduğunu bir görün.

SORU: Hint kültürü ile Amerikan kültürü arasındaki fark nedir?

KRISHNAMURTI: Amerikan kültüründen bahsettiğimizde aslında Amerika'ya taşınan ve burada yeni sınırlarla karşılaşarak fiziksel ve zihinsel anlamda değişen ve genişleyen Avrupa kültürünü kastederiz.

Ya Hint kültürü nedir? Burada sahip olduğunuz kültür nedir? "Kültür" kelimesi ile neyi kastediyorsunuz? Daha önce toprakla uğraştıysanız toprağı nasıl sürmek ve hazırlamak gerektiğini bilirsiniz. Kazar, taşları ayıklar ve gerekirse toprağı zenginleştirmek için yaprak, saman, ot, hayvan dışkısı ve başka organik maddelerin çürümüş bir karışımı olan gübreyi katarsınız ve sonra toprağı ekersiniz. Zengin toprak bitkiyi besler, büyütür ve bitki de gül denen o müthiş güzellikteki şeyi ortaya çıkarır.

İşte Hint kültürü buna benzer. Milyonlarca insan mücadele ederek, iradelerini kullanarak, şunu isteyip buna direnerek, sürekli düşünerek, acı çekerek, korkarak, sakınarak, eğlenerek ortaya çıkarmıştır onu; ve iklimin, yiyeceklerin ve giysilerin de etkisi olmuştur. Yani burada sıradışı bir toprağımız var. Toprak dediğimiz zihindir ve tümüyle kalıba sokulmadan önce tüm Asya üzerinde şimşek gibi çakan, hayat dolu birkaç yaratıcı insan vardı burada. Sizin gibi, "Toplumun iradesine uymalıyım. Yoksa babam hakkımda ne düşünür?" demediler. Aksine onlar bir şeyler buldular ve buldukları şeylere karşı kayıtsız değil, ilgiliydiler. Hint kültürü bunların bütünüdür. Yediğiniz yemek, giydiğiniz giysiler, davranışlarınız, gelenekleriniz, konuşmanız, resim ve heykelleriniz, Tanrılarınız, din adamlarınız, kutsal kitaplarınız; Hint kültürü bunların tümüdür, öyle değil mi?

Demek ki Hint kültürü Avrupa kültüründen bir biçimde farklıdır fakat altında yatan hareket aynıdır. Bu hareket Amerika'da kendini farklı bir biçimde ortaya koyar çünkü orada

talepler farklıdır; onlar daha az geleneğe, daha çok buzdolabına, arabaya vb. sahiptirler. Fakat altta yatan hareket, mutluluğu yakalama, Tanrının, hakikatin ne olduğunu bulma hareketi aynıdır ve bu hareket durduğunda bu ülkede olduğu gibi, kültür geriler. Bu hareket otorite, gelenek ya da korku tarafından engellendiğinde çürüme ve bozulma ortaya çıkar.

Tanrıyı, hakikati bulma arzusu tek gerçek arzudur ve tüm diğer arzular ancak ikincil bir önem taşır. Durgun bir suya taş attığınızda, genişleyen halkalar oluşur. Halkaların genişlemesi, toplumsal tepkiler gibi ikincil bir harekettir. Esas hareket merkezdeki, mutluluğu, Tanrıyı, hakikati bulmaya yönelik olandır. Korkuya kapıldığınız, tehditlere aldırdığınız sürece bunları bulamazsınız. Korku ve tehdit ortaya çıktığı andan itibaren kültür geriler.

Henüz çok gençken *koşullandırılmamanız*, anne babanız ve toplum tarafından korkuya *sevk edilmemeniz* işte bu nedenle çok önemlidir. Böylece hakikati bulmaya yönelik zamandışı hareket kendini sizde gösterir. Koşullara uyan ya da eski koşullandırmaların hapishanesinde başkaldıranlar değil; yalnızca hakikati, Tanrıyı arayan insanlar yeni bir kültür, yeni bir medeniyet yaratabilirler. Bir sofunun kılığına girebilir, şu ya da bu topluluğa katılabilir, bir dini bırakıp bir başkasına geçebilir, çeşitli yollarla özgür olmaya çalışabilirsiniz; fakat içinizde hakikati, doğruyu, sevgiyi bulmaya yönelik bu hareket yoksa, çabalarınız da bir anlam taşımaz. İyi eğitilmiş olabilirsiniz, toplumun iyi bulduğu şeyleri yapmış olabilirsiniz fakat bunların tümü geleneklerin hapishanesi dahilindedir ve bu nedenle devrim açısından değeri yoktur.

SORU: Hintliler hakkında ne düşünüyorsunuz?

KRISHNAMURTI: Bu gerçekten masum bir soru, öyle değil mi? Kanaat sahibi olmadan olguları görebilmek başka bir

şey, olgular hakkında kanaat sahibi olmaksa bambaşka bir şeydir. Bütün bir halkın batıl inançlara, korkulara kapıldığını görmekle bunu görüp kınamak apayrı şeylerdir. Kanaatler önemli değildir çünkü daha başkaları da olacaktır. Kanaatlere takılmak aptalca bir düşünme biçimidir. Önemli olan gerçekleri, bir kanaat geliştirmeden, yargılamadan, karşılaştırmadan görebilmektir.

Kanaat sahibi olmadan güzelliği hissetmek, tek gerçek güzellik algısıdır. Benzer biçimde Hindistan'ın insanlarını açıkça, sabit kanaatler edinmeden, yargılamadan oldukları gibi görebilirseniz, o zaman gerçeği görmüş olursunuz.

Hintliler kendilerine has özelliklere, geleneklere sahip olsalar da temelde herhangi bir halktan farklı değildirler. Başka yerlerdeki insanlar gibi sıkılır, korkar, zalimleşir, toplumun hapishanesinde başkaldırırlar. Bu günlerde rahatları çok yerinde olmasa da Amerikalılar gibi onlar da rahat etmek isterler. Dünyadan feragat ederek bir aziz gibi yaşamaya dair güçlü bir gelenekleri vardır; fakat aynı zamanda derinlere giden hırsları, ikiyüzlülükleri, açgözlülükleri ve kıskançlıkları da vardır. Başka yerlerde olduğu gibi, fakat biraz daha acımasız bir biçimde sınıflara bölünmüşlerdir. Burada, Hindistan'da, dünyada olan bitene dair her şeyi daha yakından görebilirsiniz. Sevilmek istiyoruz fakat sevginin ne olduğunu bilmiyoruz; mutsuzuz, gerçeklere susamış bir haldeyiz. Yüzümüzü kitaplara, *Upanishadlara, Gita*'ya ya da İncil'e dönmüş, bu yüzden de sözcüklerin, spekülasyonların içinde kaybolmuşuz. Burada, Rusya'da ya da Amerika'da insan zihni aynıdır; farklı olan sadece farklı bir gökyüzünün, farklı bir yönetimin altında kendini ifade ediş biçimidir.

12

MASUMİYETİN VERDİĞİ GÜVEN DUYGUSU

Hapishane içinde başkaldırmak üzerine tartışıyoruz. Reformcuların, idealistlerin ve sürekli kesin sonuçlar üreten başkalarının nasıl da daima kendi koşullanmalarının, kendi sosyal yapılarının duvarları arasında, çoğunluğun toplu iradesinin ifadesi olan medeniyetin kültürel kalıplarına bağlı olarak başkaldırdığını tartışıyoruz. Sanırım şimdi güvenin ne olduğunu ve nasıl ortaya çıktığını anlamanın da tam vaktidir.

İnisiyatif almak beraberinde güveni getirir; ancak şablonlar uyarınca inisiyatif almak yalnızca, özgüven doğurur. Bu da güvenden tamamen farklı bir şeydir. Güven duymak ne demektir bilir misiniz? Eğer kendi ellerinizle bir şey yaparsanız, bir ağaç dikip büyümesini izlerseniz, bir resim yapar, şiir yazar ya da yaşınız daha da ilerlediğinde, bir köprü inşa eder ya da yönetsel bir işi gayet iyi bir biçimde yürütürseniz, bu size bir şeyler yapabiliyor olma güveni verir. Ancak, gördüğünüz gibi, şu an bildiğimiz şekliyle güven her zaman toplumun –komünist, Hindu ya da Hıristiyan fark etmez– etrafımıza inşa et-

tiği hapishanenin içindedir. Hapishanenin içinde inisiyatif almak, gerçekten de belirli bir güven duygusu yaratır çünkü bir şeyler yapabildiğinizi hissedersiniz; bir motor tasarlayabilir, iyi bir doktor ya da mükemmel bilim insanı olabilirsiniz.

Ancak sosyal yapı içerisinde başarılı olma ya da reform yapma, daha fazla aydınlatma, hapishanenin iç mekânını yeniden düzenleme kapasitesiyle birlikte gelen bu güven hissi aslında özgüvendir. Bir şeyler yapabileceğinizi bilirsiniz ve bunları yaparken kendinizi önemli hissedersiniz. Oysa, sorgulama ve anlama ile parçası olduğunuz sosyal yapıdan ayrılırsanız; bu esnada ortaya çıkan, kendine önem verme hissini bünyesinde barındırmayan tamamen başka türde bir güven duygusudur. Ve bu ikisi arasındaki, yani özgüven ile güven arasındaki farkı anlayabilirsek bence bunun yaşamımız açısından büyük bir önemi olacaktır.

Eğer badminton, kriket ya da futbol gibi bir oyunu çok iyi oynuyorsanız, içinizde belli bir güven duygusu taşırsınız, öyle değil mi? Bu da size, bu oyunda gayet iyi olduğunuz hissi verir. Eğer matematik problemlerini hızlı bir biçimde çözüyorsanız, bu aynı zamanda kendinden emin olma hissine de kaynaklık eder. Güven, sosyal yapı içerisindeki bir eylemden doğduğunda, ona hep tuhaf bir kibir eşlik eder, öyle değil mi? Bir şeyler yapabilen, sonuçlar elde edebilen birinin güveni her zaman insanın bu kibriyle, "Bunu yapan benim," hissiyle karışır. Bir sonuç elde etme, hapishanede sosyal bir reform yapma eyleminin bizzat kendisinde de bir kibir; bunu yapan *benim, benim* ideallerim önemlidir, kazanan *benim* grubum hissi vardır. Sözü edilen bu "ben", "benim" hissiyatı, daima, kendini toplumsal hapishane dahilinde ifade eden güvenle birlikte bulunur.

İdealist olanların ne kadar kibirli olduklarını fark etmediniz mi hiç? Kesin sonuçlar elde eden, büyük reformlara imza atan siyasi liderlerin nasıl da kendilerini beğenmiş olduklarını; idealleriyle, başarılarıyla övünüp, nasıl kabardıklarını fark etmediniz mi hiç? Kendilerini ne kadar da önemserler.

Birkaç siyasi konuşma okuyun, kendilerine reformcu diyen bu insanlardan birkaçını bir izleyin; reform sürecinde aslında kendi egolarının tohumlarını ektiklerini; ne kadar kapsamlı olursa olsun, reformlarının yine de hapishane dahilinde olduğunu, bu yüzden de yıkıcı olduklarını ve insanlara sonuçta daha fazla acı ve çatışma getirdiklerini siz de göreceksiniz.

Şu halde, medeniyet dediğimiz toplu iradenin kültürel kalıplarını tüm bu toplumsal yapı içerisinden görebilirseniz, tüm bunları anlayabilir, bunlardan kopabilir; toplumun –Hindu, Komünist ya da Hıristiyan fark etmez– hapishane duvarlarını delip geçebilirseniz, işte o zaman kibirle lekelenmemiş bir güven duygusunun varolduğunu da görürsünüz. Bu, masumiyetin verdiği güven duygusudur. Her şeyi deneyebilecek denli masum olan bir çocuğun güveni gibidir bu. Yeni bir medeniyet yaratacak olan da işte bu masum güvendir. Ancak bu masum güven, sizler toplumsal kalıplar içerisinde kaldığınız sürece varlık bulamayacaktır.

Lütfen bunu çok dikkatle dinleyin. Konuşmacının hiçbir önemi yok ancak sizin, söylenenlerin hakikatini anlamanız çok önemli. Her şeyden öte, bu eğitimdir, değil mi? Eğitimin görevi sizi toplumsal kalıplara uygun hale getirmek değil, toplumsal kalıpları tamamen, derinlemesine anlamanıza ve böylelikle onlardan kurtulmanıza yardımcı olmaktır. İşte o zaman kibir taşımayan birer birey olur; gerçekten masum olduğunuz için güven duygusuna sahip olursunuz.

Neredeyse hepimizin sadece topluma nasıl uyum sağlayacağımızla ya da bu toplumda nasıl reform yapacağımızla ilgilenmesi büyük bir trajedi, öyle değil mi? Sorduğunuz soruların çoğunun bu tavrı yansıttığını fark ettiniz mi? Aslında, "Topluma nasıl uyum sağlayabilirim? Eğer topluma uyum sağlamazsam ailem ne der, başıma ne gelir?" diyorsunuz. Bu tavır, sahip olduğunuz her türlü güveni de inisiyatifi de yok eder. Ve okulunuzdan, üniversitenizden birer makine gibi, yüksek verim sağlayan ancak içinde hiçbir yaratıcılık ateşi ta-

şımayan biri olarak çıkıyorsunuz. Toplumu, içinde yaşadığınız çevreyi anlamanız ve bu anlama sürecinde, ondan kopmanız işte bu yüzden çok önemlidir.

Bu, tüm dünyanın sorunudur. İnsanlar yaşam karşısında yeni bir yanıt, yeni bir yaklaşım arıyorlar, çünkü Avrupa'da, Rusya'da ya da burada, eski yaklaşımlar çürüyüp gidiyor. Yaşam, daimi bir meydan okumadır ve sadece daha iyi bir ekonomik düzen getirmeye çabalamak, her zaman yeni olan bu meydan okumaya verilen bütünsel bir yanıt değildir. Kültürler, insanlar ve medeniyetler, yeni olanın meydan okumasına bütünsel biçimde yanıt veremeyecek durumda olduklarında yok edilirler.

Gerektiği gibi eğitilmez, masumiyetin verdiği bu sıradışı güvene sahip olmazsanız, kaçınılmaz biçimde, kolektif olan tarafından emilir ve sıradanlığın içinde kaybolursunuz. Adınızın başına bazı unvanlar ekler, evlenir, çoluk çocuğa karışırsınız; bu da sizin sonunuz olur.

Çoğumuz korkarız. Anne babalarınız, eğitimcileriniz ya da hükümetler ve dinler birey olmanızdan korkarlar çünkü çevresel ve kültürel etkilerin hapishanesinde, güvenli bir biçimde kalmanızı isterler. Ancak toplumsal kalıpları anlayıp onları delip geçenler, yalnızca kendi zihinlerinin koşullanmaları tarafından zapt edilmeyen bireylerdir. Yeni bir medeniyet yaratabilecek olanlar, uyum sağlayanlar ya da tarafından şekillendirildikleri için bir başka kalıba karşı koyanlar değil, yalnızca onlardır. Tanrı ya da hakikat arayışı hapishane içinde değil, hapishaneyi anlamakta, hapishanenin duvarlarını yıkıp geçmekte yatar. Ve özgürlüğe yönelen bu hareketin kendisi, yeni bir kültür, farklı bir dünya yaratır.

SORU: Efendim, neden bir arkadaşımız olsun isteriz?

KRISHNAMURTI: Bir kız çocuğu neden arkadaşlık kurmak istediğimizi soruyor. İnsan neden bir arkadaşı olsun is-

ter? Bu dünyada kocanız, karınız, çocuğunuz, arkadaşınız olmadan, tek başınıza yaşayabilir misiniz? İnsanların çoğu tek başına yaşayamaz, bu nedenle de arkadaşa ihtiyaç duyarlar. Tek başına olmak, muazzam bir zekâ gerektirir ve Tanrıyı, hakikati bulmak için tek başına *olmanız gerekir*. Arkadaş, eş, çoluk çocuk sahibi olmak güzeldir ama bildiğiniz gibi, tüm bunların içinde yitiveririz. Ailenin, işin, çürüyen bir varoluşun donuk, monoton rutininde kaybolurur. Buna alışırız ve sonrasında, tek başına yaşama fikri bize korkunç gelir; bu fikirden ürkeriz. Çoğumuz tüm inancımızı tek bir şeye bağlar, her şeyi bir anda yitirme riski yaratırız ve yaşamlarımızın arkadaşlarımızın, ailelerimizin, işlerimizin dışında bir zenginliği kalmaz. Ancak, eğer birinin yaşamında zenginlik varsa –herkesin elde edebileceği para ya da bilgi zenginliği değil, ebedi ve ezeli gerçekliğin hareketinden gelen zenginlik– o zaman, arkadaşlık da ikincil bir mesele olur.

Ama siz tek başına kalmak için eğitilmediniz. Dışarı çıkıp kendi başınıza yürüdünüz mü hiç? Tek başına dışarı çıkmak, elinde kitap, yanında bir arkadaş olmadan, kendi başına bir ağacın altına oturmak ve bir yaprağın düşüşünü seyretmek, suyun şıpırtısını, balıkçının şarkısını dinlemek, bir kuşun, zihninizin mekânında birbirini kovalayan düşüncelerinizin uçuşunu izlemek çok önemlidir. Eğer tek başına kalabilir ve bunları izleyebilirseniz, hiçbir hükümetin vergilendiremeyeceği, hiç kimsenin bozamayacağı, hiçbir şekilde yok edilemez sıradışı zenginlikleri keşfedersiniz.

SORU: Seminer vermek sizin hobiniz mi? Konuşmaktan sıkılmıyor musunuz? Bunu neden yapıyorsunuz?

KRISHNAMURTI: Bu soruyu sormanıza sevindim. Sevdiğiniz şeyi yapmak sizi hiç sıkmaz, yormaz. Ancak burada, içinde bir sonuca ulaşma, sayesinde bir şey elde etme isteği

olmayan sevgiyi kastediyorum. Bir şeyi sevdiğinizde, bu kendini tatmin etmek değildir, bu nedenle de bir hayal kırıklığı ya da bir son söz konusu olmaz. Bunu neden mi yapıyorum? Benzer biçimde, güllerin neden açtığını, yaseminlerin neden mis gibi koktuğunu ya da kuşların neden uçtuğunu da sorabilirsiniz.

Konuşmazsam ne olacağını görmek için *konuşmamayı* da denedim. Bu da sorun değil. Anlıyor musunuz? Eğer para ya da bir ödül elde etmek, kendinizi önemli hissetmek için konuşuyorsanız, o zaman ortaya çıkan şey yorgunluktur. Konuşmanız yıkıcı, anlamsız olur; çünkü bu sadece kendi kendini tatmindir. Ancak kalbinizde sevgi varsa, kalbiniz zihninize dair şeylerle dolu değilse, konuşmanız suyu sürekli tazelenen bir pınar, bir kaynak gibidir.

SORU: Sevdiğim biri bana öfkelendiğinde, öfkesi neden bu kadar yoğun oluyor?

KRISHNAMURTI: Öncelikle, kimseyi seviyor musunuz? Sevmenin ne demek olduğunu biliyor musunuz? Sevmek, karşılığında bir şey beklemek, sevilmek için dilenmek değil, zihninizi, kalbinizi, tüm benliğinizi bütünüyle vermektir. Anlıyor musunuz? Böylesi bir sevgi olduğunda, öfke söz konusu olabilir mi? Peki, sıradan, sözde sevgiyle birini sevdiğimizde neden öfkeleniriz? Sevdiğimiz insandan beklediğimiz şeyi alamadığımız için, öyle değil mi? Karımı ya da kocamı, oğlumu ya da kızımı seviyorum ama "yanlış" bir şey yaptıklarında öfkeleniyorum. Neden?

Bir baba, kızına ya da oğluna neden öfkelenir? Çünkü çocuğunun olmasını ya da yapmasını istediği bir şey, uymasını istediği belirli bir kalıp vardır ve çocuğu buna başkaldırır. Anne babalar malları, çocukları sayesinde kendilerini tatmin etmeye, ölümsüzleştirmeye çalışırlar. Ve çocukları onların onaylama-

dığı bir şey yaptığında, şiddetli bir öfkeye kapılırlar. Çocuklarının nasıl olması gerektiğine dair idealleri vardır ve bu idealler vasıtasıyla, kendilerini tatmin ederler. Çocukları, kendi tatminlerine denk düşen kalıba uymadığında da öfkelenirler.

Arkadaşlarınızdan birine bazen nasıl da öfkelendiğinizi fark ettiniz mi hiç? Burada işleyen de aynı süreçtir aslında. Ondan beklediğiniz bir şey vardır ve bu beklentiniz tatmin edilmediğinde hayal kırıklığına uğrarsınız ki bu, gerçekte, içsel anlamda, psikolojik olarak bu insana muhtaç olmanız demektir. Psikolojik muhtaçlığın olduğu yerde de hayal kırıklığı olur. Hayal kırıklığı ise kaçınılmaz olarak öfke, tatsızlık, kıskançlık ve başka pek çok çatışma biçimi doğurur. Bu nedenle, özellikle de gençken, tüm benliğinizle bir şeyi –bir ağacı, bir hayvanı, öğretmeninizi, anne babanızı– sevmeniz çok önemlidir. Çünkü çatışmanın, korkunun olmamasının nasıl bir şey olduğunu ancak o zaman anlayabilirsiniz.

Ama, eğitimciler genelde sadece kendileriyle ilgilenirler; ailelerine, paralarına, konumlarına dair şahsi endişelere tutsak olurlar. Kalplerinde sevgi yoktur ve bu, eğitimdeki önemli sıkıntılardan biridir. *Sizin* kalbinizde sevgi olabilir çünkü sevmek, gençken doğal bir şeydir. Ancak bu sevgi, anne babalar, eğitimciler, toplumsal çevre tarafından çok geçmeden yok edilir. Hayatın rayihası olan bu masumiyeti, sevgiyi muhafaza etmekse fevkalade güçtür; muazzam bir zekâ ve kavrayış gerektirir.

SORU: Zihin kendi engellerini nasıl aşabilir?

KRISHNAMURTI: Zihnin kendi engellerini aşması için, önce bu engellerin farkında olması gerekir, öyle değil mi? Zihninizin sınırlarını bilmeniz gerekir fakat bunları çok azımız bilir. Bildiğimizi söyleriz ancak bu sadece sözel bir iddia-

dır. Hiçbir zaman, "İçimde bir engel, beni esir eden bir şey var ve ben bunun ne olduğunu bilmek istiyorum; bu nedenle de onun farkında olacak, nasıl meydana geldiğini, doğasını anlayacağım," demeyiz. Eğer hastalığın ne olduğunu bilirsek, iyileşme olasılığımız da olur. Ancak hastalığı, zihne dair belirli bir kısıtlamayı, sınırı, engeli bilmek ve anlamak için onu kınamamalı, onun doğru ya da yanlış olduğunu söylememeliyiz. Bu engeli bir kanaate, önyargıya bağlanmadan gözlemlemeliyiz. Ancak bu oldukça zordur çünkü bizler kınamak, mahkûm etmek üzere yetiştirildik.

Bir çocuğu anlama uğraşında kınamaya yer yoktur. Onu kınamak hiçbir anlam taşımaz. Oynarken, ağlarken, yemek yerken onu izlemeniz, girdiği tüm ruh hallerini gözlemlemeniz gerekir. Ancak onun aptal, çirkin, şöyle ya da böyle olduğunu söylediğiniz takdirde bunu yapamazsınız. Aynı şekilde, eğer insan, zihninin engellerini –sadece yüzeyde olanları değil, aynı zamanda bilinçdışındaki daha derin engelleri– kınamadan, mahkûm etmeden izleyebilirse, zihni bu engelleri aşabilir ve bu, hakikate yönelen bir harekettir.

SORU: Tanrı neden bu kadar çok insan yarattı?

KRISHNAMURTI: Neden bizi Tanrının yarattığını varsayıyor, baştan kabul ediyorsunuz? Bunun çok basit bir açıklaması var: biyolojik içgüdüler. İçgüdü, arzu, tutku, şehvet, tüm bunlar yaşamın birer parçasıdır. Eğer, "Yaşam Tanrıdır," derseniz, o zaman iş değişir. O zaman, tutku, şehvet, haset, korku da dahil olmak üzere, Tanrı her şey olur. Tüm bu etkenler dünyada çok fazla sayıda insanın varolmasına neden olmuştur. Böylece de bu ülkenin önemli sıkıntılarından biri olan aşırı nüfus sorunu ortaya çıkmıştır. Ancak sizin de gördüğünüz gibi, bu sorunu çözmek öyle kolay değildir. İnsanlara miras kalan birçok dürtü ve zorlama vardır ve tüm bu

karmaşık süreci anlamadan, sadece doğum oranını düzenlemeye çalışmanın pek bir önemi yoktur. Hepimiz bu dünyayı altüst ettik, her birimiz. Çünkü yaşamanın ne demek olduğunu bilmiyoruz. Yaşamak, varoluşumuz dediğimiz bu adi, sıradan, disiplin altına alınabilen şey değildir. Yaşamak tamamen farklı bir şeydir, son derece zengindir, daima değişir. Ve biz bu ebedi hareketi anlamadıkça, yaşamlarımız çok az bir anlam taşımaya mahkûmdur.

13

EŞİTLİK ve ÖZGÜRLÜK

Kurak bir ülkede, yağmur sıradışı bir şeydir, öyle değil mi? Yaprakları yıkar, toprağı canlandırır. Ve sanırım hepimizin, yağmurun ağaçları yıkaması gibi, zihinlerimizi yıkayıp temizlememiz gerek; çünkü zihinlerimiz yüzyılların tortusuyla, bilgi ve deneyim dediğimiz şeylerin tortusuyla çok ağır biçimde yüklenmiş durumda. Sizler ve ben, her gün zihinlerimizi temizlesek, onları düne ait hatıralardan kurtarsak, hepimizin, varoluşa dair pek çok sorunla başedebilecek taze birer zihni olurdu.

Dünyayı uğraştıran büyük problemlerden biri de eşitlik denen şeydir. Bir bakıma eşitlik diye bir şey yoktur çünkü hepimizin pek çok farklı kabiliyeti vardır. Fakat eşitliği tüm insanların eşit muamele görmeleri gerektiği üzerinden tartışıyoruz. Bir okulda örneğin, müdürün, öğretmenlerin, yurt görevlilerinin konumları yalnızca birer meslek, iştir; fakat bilirsiniz ki belli işler, görevler beraberlerinde statü getirir ve statü saygı uyandırır çünkü güce ve prestije işaret eder ve insanları görevlendirebilecek, onlara emir verebilecek, arkadaşlara, akra-

balara iş bulabilecek bir konumda olmak anlamına gelir. Yani görevle birlikte statü gelir. Tüm bu statü, güç, konum, prestij, başkalarına fayda sağlama fikrini ortadan kaldırabilseydik, görevin çok daha farklı, çok daha basit bir anlamı olurdu, öyle değil mi? O zaman insanlar vali, başbakan, aşçı ya da basit bir öğretmen olmalarından bağımsız olarak aynı saygıyı görürlerdi çünkü hepsi farklı, fakat toplum için gerekli bir işlevi yerine getirir.

Özellikle bir okulda, görevden gücü, prestiji, "Ben yöneticiyim, demek ki önemliyim," hissini gerçekten ayırabilseydik ne olurdu biliyor musunuz? Hepimiz oldukça farklı bir ortamda yaşıyor olurduk, değil mi? Üst alt, önemli önemsiz türünden ayrımların bir hükmü kalmayacağından özgürlük ortaya çıkardı. Ve okulda böyle bir ortam; sevgiye yer olan, herkesin büyük bir güven hissi taşıdığı bir özgürlük ortamı yaratmamız çok önemlidir çünkü güven kendinizi tümüyle rahat, emniyette hissettiğinizde ortaya çıkar. Anneniz, babanız, büyükanneniz sürekli olarak size ne yapmanız gerektiğini söyleseler ve giderek kendi başınıza bir şeyler yapma güvenini kaybetseniz, kendinizi evinizde rahat hisseder misiniz? Büyüdükçe tartışma, kendi fikirlerinizi doğrulama ve onlarda ısrar etme kabiliyeti kazanmak zorundasınız. Acı, çile, maddi kayıp ve başka türden sıkıntılar getirse bile doğru bildiğinizin arkasında durabilmeli ve bunun için henüz gençken kendinizi tümüyle güvende ve rahat hissetmelisiniz.

Gençlerin çoğu kendilerini güvende hissetmiyorlar çünkü korkuyorlar. Büyüklerinden, öğretmenlerinden, anne babalarından korkuyorlar ve bu yüzden de hiçbir zaman kendilerini gerçekten evlerindeymiş gibi hissetmiyorlar. Fakat kendinizi evinizdeymiş gibi *hissettiğinizde* çok tuhaf bir şey olur. Odanıza gidip kapınızı kilitleyip, ne yapacağınızı söyleyen kimse olmadan tek başınıza kaldığınızda, kendinizi tümüyle güvende hissedersiniz ve o zaman gelişmeye, kavramaya, kendinizi ortaya koymaya başlarsınız. Kendinizi ortaya koy-

manıza yardım etmek okulun görevidir. Bunu yapamıyorsa aslında okul falan da değildir.

Kendinizi evinizde ve güvende hissettiğiniz, ezilmediğiniz, bir şeyler yapmaya zorlanmadığınız, mutlu ve tümüyle rahat olduğunuzda haylazlık etmezsiniz değil mi? Gerçekten mutlu olduğunuzda kimseyi incitmek, hiçbir şeye zarar vermek istemezsiniz. Fakat öğrencileri tümüyle mutlu etmek olağanüstü zor bir iştir çünkü okula gelirlerken, müdürün, öğretmenlerin ve yurt görevlilerinin onları itip kakacağını, onlara bir şeyler yapmalarını söyleyeceklerini düşünür ve bu yüzden korkarlar.

Çoğunuz statüye saygı göstermeniz gerektiği yönünde eğitildiğiniz okullardan ya da evlerden geliyorsunuz. Babanızın, annenizin, müdürün birer statüsü var, yani siz buraya statüye saygı duyarak, korkuyla geliyorsunuz. Fakat okulda gerçek bir özgürlük ortamı yaratmanız gerekir ve bu ancak statü ile görev birbirinden ayrıldığında ve bir eşitlik duygusu doğduğunda ortaya çıkabilir. Gerçek eğitimin esas uğraşı da hayat dolu, duyarlı, korkusuz ve statüye karşı anlamsız bir saygı beslemeyen bireyler olmanıza yardım etmektir.

SORU: Neden ders çalışmaktan değil de oyun oynamaktan hoşlanıyoruz?

KRISHNAMURTI: Çok basit bir nedenle, öğretmenleriniz nasıl öğretmeleri gerektiğini bilmedikleri için. Hepsi bu, çok karmaşık bir nedeni yok. Öğretmeniniz matematiği, tarihi ya da öğrettiği şey her neyse onu seviyorsa, siz de seversiniz çünkü bir şeyi sevmek kendini yayan bir olgudur. Bunu bilmiyor musunuz? Bir müzisyen şarkı söylemeyi seviyorsa ve buna tüm benliğini veriyorsa, siz dinleyicilere de yayılmaz mı bu duygu? Siz de şarkı söylemeyi öğrenmek istediğinizi hissetmez misiniz? Fakat eğitimcilerin çoğu öğrettikleri ko-

nuyu sevmezler. Bu, onlar için sıkıcı, hayatlarını kazanmaları için sürdürmeleri gereken bir rutine dönüşmüştür. Öğretmenleriniz öğretmeyi gerçekten sevselerdi size ne olurdu biliyor musunuz? Sıradışı insanlar olurdunuz. Yalnızca oyun oynamayı ve ders çalışmayı değil, aynı zamanda çiçekleri, nehri, kuşları ve dünyayı da severdiniz çünkü o şey kalbinizde kıpırdardı ve çok daha çabuk öğrenir, ortalama değil kusursuz zihinlere sahip olurdunuz.

Eğitimcileri eğitmek bu yüzden çok önemlidir; fakat bu aynı zamanda çok da zordur çünkü eğitimcilerin çoğu iyice yerleşmiş alışkanlıklara sahiptir. Fakat gençlerin alışkanlıkları o kadar güçlü değildir. Eğer bir tek şeyi bile gerçekten severseniz –oyunlarınızı, matematiği, tarihi, resim yapmayı ya da şarkı söylemeyi– o zaman entelektüel açıdan uyanık ve hayat dolu olduğunuzu görür, tüm çalışmalarınızda başarılı olursunuz. Zihin sorgulamak, bilmek ister çünkü meraklıdır. Ancak yanlış bir eğitim, bu merakı öldürür. Bu nedenle, eğitilmesi gereken yalnızca öğrenci değildir, aynı zamanda öğretmenin de eğitilmesi gerekir. Yaşamanın kendisi bir eğitim, öğrenme sürecidir. Sınavların bir sonu vardır fakat öğrenmenin sonu yoktur ve zihniniz meraklı ve dikkatliyse, her şeyden bir şeyler öğrenmek mümkündür.

SORU: Dediniz ki insan bir şeyin yanlış olduğunu fark ederse bu yanlış kaybolup gider. Ben her gün sigara içmenin yanlış olduğunu görüyorum fakat bu yanlış kaybolmuyor.

KRISHNAMURTI: Hiç büyüklerin anne babalarınızın, öğretmenlerinizin, komşularınızın ya da başkalarının sigara içişini izlediniz mi? Bu onlar için bir alışkanlık haline gelmiş, öyle değil mi? Yıllarca sigara içmeye devam eder ve bu alışkanlığın kölesi olurlar. Bazıları bir şeyin kölesi olmanın ne kadar aptalca olduğunun farkına varır ve bu alışkanlıkla mücadele eder,

kendilerini ona karşı disipline eder, ona direnirler, ondan kurtulmak için her yolu denerler. Fakat siz de bilirsiniz ki alışkanlık ölü bir şeydir, otomatikleşmiş bir eylemdir ve insan onunla ne kadar savaşırsa, onu o kadar güçlendirir. Fakat sigara içen kişi bu alışkanlığın farkına varırsa, elini cebine götürdüğünün, paketten sigarayı çıkardığının, tütününü sıkıştırdığının, ağzına götürdüğünün, yaktığının ve ilk nefesi aldığının farkına varırsa, tüm bu rutini her tekrarladığında kınamadan, sigara içmenin ne kadar kötü olduğunu söylemeden, yalnızca yaptıklarını izlerse, o zaman bu alışkanlığa yeni bir enerji kazandırmamış olur. Fakat alışkanlık haline gelmiş bir şeyi gerçekten ortadan kaldırmak için onu çok daha fazla incelemeniz gerekir ki bu, zihnin bu alışkanlığı neden geliştirdiği yani neden ihmalkâr davrandığı problemini de ele almayı gerektirir. Her gün dişlerinizi fırçalarken pencereden dışarıyı seyrederseniz, dişlerinizi fırçalamak bir alışkanlığa dönüşür fakat her zaman özenli bir biçimde, tüm dikkatinizi vererek dişlerinizi fırçalarsanız o zaman diş fırçalamak bir alışkanlığa, düşünmeden tekrar edilen bir rutine dönüşmez.

Bunu deneyin, zihnin nasıl alışkanlıklar yoluyla uyuşmak istediğini ve sonra da rahatsız edilmek istemediğini gözlemleyin. Pek çok insanın zihni alışkanlıkları uyarınca çalışır ve yaşlandıkça bu daha da kötüye gider. Muhtemelen şimdiden düzinelerce alışkanlık edinmişsinizdir bile. Anne babalarınızın söylediklerini yapmazsanız, örneğin babanızın isteğine uygun olarak evlenmezseniz olacaklardan korkarsınız. Bu yüzden de zihniniz daima bir rutin içinde işler. On ya da on beş yaşında olmanıza rağmen yaşlanmış, içten içe çürümeye başlamış olursunuz. Sağlıklı bir bedeniniz olabilir ama hepsi budur. Bedeniniz genç ve dik olabilir fakat zihniniz kendi ağırlığı altında ezilir.

Zihnin neden daima alışkanlıklar içine yerleştiğini, neden rutine girdiğini, bir tramvay gibi belli çizgiler içinde hareket ettiğini ve sorgulamaktan, araştırmaktan neden korktuğunu

anlamak çok önemlidir. "Babam bir *Sih*, bu nedenle ben de bir *Sih*'im ve saçımı uzatıp türban takacağım," derseniz, araştırmadan, sorgulamadan, kurtulmayı hiç düşünmeden bunu söylerseniz, o zaman bir makineye benzersiniz. Sigara içmek de sizi makineye, bir alışkanlığın kölesine çevirir ve yalnızca tüm bunları anladığınızda zihin tazelenir, gençleşir, hareketlenir ve canlanır. Her gün yeni bir gün olur, nehrin üzerine yansıyan her şafak keyifle izlenecek bir şeye dönüşür.

SORU: Bazı büyüklerimiz ciddileştiğinde neden korkarız? Ve onları ciddileştiren nedir?

KRISHNAMURTI: Ciddi olmanın ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü? Hiç ciddileşir misiniz? Her zaman neşeli, güler yüzlü müsünüz yoksa sessizleştiğiniz, ciddileştiğiniz, bir konuyla ilgili olarak değil sadece ciddi olduğunuz anlar var mı? Ve neden yetişkinler ciddileştiğinde korkasınız ki? Bunda korkulacak ne var? Sizde kendinizin hoşlanmadığı bir şeyleri göreceklerinden mi korkuyorsunuz? Görüyorsunuz, çoğumuz bu meseleleri düşünmüyoruz. Ağırbaşlı ya da ciddi bir yetişkinin varlığı bizi korkutuyorsa bu, sorgulamıyoruz, "Neden korkuyorum?" diye kendimize sormuyoruz demektir.

O halde ciddi olmak ne demektir? Bakalım. Çok yüzeysel şeyler konusunda ciddi olabilirsiniz. Bir *sari* satın alırken örneğin, tüm dikkatinizi bu işe verebilir, endişelenebilir, on değişik dükkâna girebilir ve bütün bir sabahı değişik modellere bakarak geçirebilirsiniz. Bu da ciddi olmaktır fakat böyle bir insan sadece yüzeysel olarak ciddidir. Sonra her gün tapınağa gitmek, oraya bir çelenk götürmek, din adamlarına bağış yapmak konusunda da ciddi olabilirsiniz fakat tüm bunlar çok yanlış şeylerdir, öyle değil mi? Çünkü hakikat ya da Tanrı hiçbir tapınakta bulunmaz. Ayrıca, bir başka yanlış şey olan milliyetçilik hakkında da çok ciddi olabilirsiniz.

Milliyetçiliğin ne olduğunu biliyor musunuz? "Eğrisiyle doğrusuyla benim Hindistan'ım, benim ülkem" hissidir ya da Hindistan'ın zengin manevi bilgi hazinelerine sahip olduğu ve bu nedenle de bütün diğer milletlerden üstün olduğu hissi. Kendimizi belli bir ülkeyle özdeşleştirip onunla gurur duyduğumuzda, milliyetçiliği dünyaya getirmiş oluruz. Milliyetçilik sahte bir Tanrıdır fakat milyonlarca insan bu konuda çok ciddidir; ülkeleri adına savaşa gidebilir, yok edebilir, öldürebilir ya da ölebilirler. Bu tür bir ciddiyet politikacılar tarafından kullanılır ve sömürülür.

Demek ki yanlış şeyler konusunda da ciddi olabilirsiniz. Fakat ciddi olmanın ne demek olduğunu sorgulamaya gerçekten başlarsanız, görürsünüz ki yanlış hareketlerle ölçülemeyen ve belli bir şablona uydurulmamış bir ciddiyet vardır; zihin bir sonuca, çıkarıma ulaşmaya çalışmadığında ortaya çıkan bir ciddiyet.

SORU: Kader nedir?

KRISHNAMURTI: Bu sorunla gerçekten uğraşmak istiyor musunuz? Bir soru sormak dünyadaki en kolay şeydir, fakat yalnızca sizi doğrudan ilgilendiriyorsa ve gerçekten ciddiyseniz sorduğunuz sorunun bir anlamı olur. Ne kadar çok insanın sorularını sorduktan sonra ilgilerini kaybettiklerini fark ettiniz mi? Geçen gün adamın biri bir soru sordu ve sonra esnemeye, kafasını kaşımaya ve yanındakiyle konuşmaya başladı. İlgisini tümüyle kaybetmişti. Yani bir konu hakkında gerçekten ciddi değilseniz soru sormamanızı öneririm.

Kaderin ne olduğu sorunu çok karmaşık ve zordur. Bilirsiniz ki bir neden ortaya çıktığında kaçınılmaz bir biçimde bir sonuca yol açar. Rus, Amerikalı ya da Hindu olsun pek çok insan savaşa hazırlanıyorsa, kaderleri savaştır. Barış istediklerini ve yalnızca kendilerini savunmak için hazırlandıklarını

söyleseler de aslında savaşı ortaya çıkaran nedenleri hazırlarlar. Benzer biçimde, milyonlarca insan belli bir medeniyetin ya da kültürün oluşumunda yüzyıllarca rol almış, hoşlansalar da hoşlanmasalar da bireylerin yakalanıp sürükleneceği bir hareket başlatmışlardır. İşte, tüm bu medeniyet ya da kültür tarafından yakalanıp sürüklenme sürecine kader denebilir.

Sizin avukat olmanızı isteyen bir avukatın oğlu olarak dünyaya geldiyseniz ve kendiniz başka bir şey yapmayı tercih etseniz bile onun isteklerine uyuyorsanız, o zaman belli ki kaderiniz avukat olmaktır. Fakat eğer avukat olmayı reddederseniz, sizin için doğru olduğuna inandığınız şeyi, yani yapmayı gerçekten sevdiğiniz şeyi yapmakta ısrar ederseniz bu ister yazı yazmak, resim yapmak ister dilenmek olsun, o zaman akıntının dışına çıkmış, babanızın size uygun gördüğü kaderden kurtulmuş olursunuz. Bir kültür ya da medeniyet için de durum aynen böyledir.

Gelenek tarafından boğulmamak, etnik, kültürel ya da ailevi grupların hazırladığı kadere kapılmamak, önceden belirlenmiş sonlara doğru ilerleyen mekanik varlıklar olmamak için doğru biçimde eğitilmemiz çok önemlidir. Tüm bu süreci anlayan, ondan kurtulan ve tek başına ayakta kalabilen insan, kendi hareket gücünü de kendisi yaratır ve yanlıştan kopup doğruya giden bir eylem içindeyse, bu hareketin kendisi doğru olur. İşte böyle insanlar kaderden bağımsızdır.

14

ÖZ DİSİPLİN

Neden disiplin altına alındığımızı ya da kendimizi neden disipline soktuğumuzu düşündünüz mü hiç? Dünyanın dört bir yanındaki siyasi partiler, parti disiplinlerinin izlenmesi gerektiği konusunda ısrar ediyor. Anne babalarınız, öğretmenleriniz, çevrenizdeki toplum, hepsi size disiplin altına alınmanız, kontrol edilmeniz gerektiğini söylüyor. Neden? Disiplin böylesine gerekli mi gerçekten? İster bize toplum, dindar bir öğretmen ya da ahlak kuralları tarafından kabul ettirilsin, ister kendi deneyimimiz sonucunda kabul edelim, disiplinin gerekli olduğunu düşünmeye alışkın olduğumuzu biliyorum. Bir şeyler başarmak, çok para kazanmak, önemli bir politikacı olmak isteyen hırslı biri için kendi hırsı, yine kendi kendini disiplin altına almasının aracı olur. Yani, çevrenizdeki herkes disiplinin zorunlu olduğunu söyler: Belirli bir saatte yatmak, belirli bir saatte kalkmak, ders çalışmak, sınavlarınızı geçmek, anne babanıza itaat etmek ve daha birçok şey yapmak zorundasınızdır.

Peki neden disiplin altına alınmanız gerekir? Disiplin ne anlama gelir? Disiplin kendinizi bir şeye uydurmanız demek-

tir, değil mi? Düşüncelerinizi başkalarının söylediklerine uydurmak, bazı arzulara karşı koyup bazılarına boyun eğmek, bir âdete uyup diğerine uymamak, yalnızca yüzeysel olarak değil, derinden boyun eğmek, bastırmak, izlemek. Disiplin denildiğinde akla gelenler tüm bunlardır. Ve yüzyıllar boyunca öğretmenler, *gurular*, din adamları, politikacılar, kralar, avukatlar, içinde yaşadığımız toplum, bize disiplinin zorunlu olduğunu söyleyip durmuştur.

Bu nedenle, kendi kendime soruyorum –umarım sizler de kendinize soruyorsunuzdur– : Disiplin gerçekten gerekli mi, acaba bu soruna tamamen başka bir açıdan yaklaşılabilir mi? Bence farklı bir yaklaşım *var* ve sadece okulların değil, tüm dünyanın karşı karşıya olduğu asıl mesele de bu. Verimli olmak için bir ahlak kuralı, politik bir inanç tarafından disiplin altına alınmanız ya da bir fabrikada makine gibi çalışmak üzere eğitilmeniz gerektiğine inanılır genellikle. Ancak bu disiplin altına alma süreci, uyum sağlama yoluyla zihni köreltir.

Peki, disiplin altına alınmak sizi özgürleştirir mi yoksa ister komünizmin ütopik şablonu olsun, ister herhangi bir ahlaki ya da dini şablon olsun, ideolojik bir şablona mı uydurur? Disiplin altına alınmak sizi özgürleştirebilir mi? Her ne çeşit olursa olsun disiplin sizi bağlayıp bir mahkûma dönüştürdükten sonra, gitmenize izin verebilir mi? Bu mümkün olabilir mi? Yoksa disiplin sorununun içyüzünü anlamanızı sağlayacak tamamen farklı bir yaklaşım var mı? Yani, sizler birer birey olarak, iki ya da daha fazla çatışan arzu yerine sadece tek bir arzuya sahip olabilir misiniz? Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Aynı anda iki, üç ya da on arzunuz birden varsa, disiplin sorunuyla yüz yüze gelirsiniz, öyle değil mi? Zengin olmak istersiniz, arabalarınız, evleriniz olsun istersiniz ve aynı anda, azla yetinmenin ya da hiçbir şeye sahip olmamanın ahlaka, dine daha uygun olduğunu düşünerek tüm bunlardan feragat etmek istersiniz. Peki, insanın, tüm benliğinin çatışmadan bütünlüğe erişmesini ve böylelikle de disipline ihtiyaç duymamasını sağ-

layacak biçimde eğitilmesi mümkün müdür? Bütünlüğe erişmek, özgürlüğe de işaret eder ve böylesi bir bütünlük ortaya çıktığında, disipline elbette ki gerek kalmaz. Bütünlüğe erişmek, tüm yönleriyle, bütünüyle tek bir şey olmak demektir.

Küçük yaşlardan itibaren doğru eğitim alabilirsek bu, içsel ya da dışsal herhangi bir çatışmaya yer vermeyen bir durumun ortaya çıkmasını sağlar ve bu durumda da disipline ya da baskıya ihtiyaç kalmaz. Çünkü yaptığınız şeyi bütünüyle, özgürce, tüm benliğinizle yapıyor olursunuz. Disiplin sadece çatışma olduğunda ortaya çıkar. Politikacılar, hükümetler, örgütlü dinler, sizin sadece tek bir biçimde düşünmenizi isterler; çünkü sizi tam bir komünist, tam bir Katolik ya da herhangi başka bir şey yapabilirlerse, o zaman sorun olmaktan çıkar, sadece inanır, bir makine gibi çalışırsınız. Yalnızca bir mürit olduğunuz için ortada herhangi bir çelişki de kalmaz. Ancak mürit olmak, mekanik bir şey olduğundan, içinde yaratıcı herhangi bir serbestliğe yer olmayan basit bir uyum sağlama olduğundan her zaman yıkıcıdır.

Peki, küçük yaşlardan itibaren, içimizde şu ya da bu olmak için herhangi bir mücadeleye yer vermeyecek bir güvenlik ve rahatlık hissi yaratabilir miyiz? Çünkü içsel bir mücadele yaşandığı anda, çatışma da ortaya çıkar ve bu çatışmanın üstesinden gelmek disiplin gerektirir. Oysa, doğru şekilde eğitildiğinizde, yaptığınız her şey bütüncül bir eyleme karşılık gelir. Bu durumda ortada herhangi bir çelişki, mecburi bir eylem yoktur. Disiplin, bütünlük olmadığı sürece var olur; ancak disiplin, insanı özgürlüğe yöneltmediği için yıkıcıdır.

Bütünlüğe erişmiş olmak, herhangi bir tür disiplin gerektirmez. Yani, iyi olanı, içgüdüsel olarak doğru olanı, gerçekten güzel olanı tüm benliğimle yaparsam, içte herhangi bir çelişki taşımam ve sadece bir şeye uyum sağlıyor olmam. Eğer yaptığım şey bütünüyle güzel bir şeyse; herhangi bir Hindu geleneğine ya da komünist teoriye göre değil, her durumda daima doğru bir şeyse, bütünlüğe erişmiş bir insan olurum ve disip-

line de ihtiyacım kalmaz. Peki ya, içinizde bütüncül bir güven hissi oluşturmak ve böylece yaptığınız şeyin sadece yapmak istediğiniz şey değil, aynı zamanda temelde iyi ve daima doğru bir şey olmasını da sağlamak okulun görevi değil midir?

İçinizde sevgi varsa, disipline de gerek kalmaz, öyle değil mi? Sevgi kendi yaratıcı anlayışını da beraberinde getirir, böylece de direnç, çatışma olmaz. Ancak böylesi bir bütünlükle sevmek, özellikle de gençken, sadece kendinizi tamamen güvende, tamamen rahat hissettiğinizde mümkündür. Bu aslında, eğitimciyle öğrencinin birbirine son derece büyük bir güven duyması gerektiği anlamına gelir. Aksi halde, şimdiki kadar çirkin ve yıkıcı bir toplum yaratırız. İçinde herhangi bir çelişki barındırmayan bütüncül eylemin önemini anlayabilirsek ve böylelikle disipline de gerek duymazsak, bence tamamen farklı türde bir kültür, yeni bir medeniyet yaratırız. Ama sadece direnir, bastırırsak, bastırdığımız şey kaçınılmaz biçimde başka yönlerden bize geri döner ve birçok zararlı eyleme, yıkıcı olaya sebebiyet verir.

Bu nedenle, disiplin sorununu anlamak çok önemlidir. Bence, disiplin bütünüyle çirkin bir şeydir; yaratıcı değil, yıkıcıdır. Ama meseleyi bu tip bir ifadeyle sonlandırmak, sanki her istediğinizi yapabilirsiniz demekmiş gibi görünebilir. Oysa, içinde sevgi olan insan, her istediğini *yapmaz*. İnsanı doğru eyleme yönelten sadece sevgidir. Sevmek, dünyaya düzen getirir. Bırakın sevgi istediğini yapsın.

SORU: Fakirlerden neden nefret ederiz?

KRISHNAMURTI: Gerçekten fakirlerden nefret mi ediyorsunuz? Sizi kınamıyorum, sadece soruyorum, gerçekten fakirlerden nefret mi ediyorsunuz? Eğer öyleyse neden? Bir gün siz kendinizin fakir düşebileceğini düşünüp kendi halinizi gözönüne getirdiğiniz için mi onları reddediyorsunuz? Yoksa fakirlerin iğrenç, pis, derbeder halinden mi hoşlanmıyorsunuz? Pa-

saklılıktan, düzensizlikten, bakımsızlıktan, pislikten hoşlanmayıp, "Fakirlerle bir alakam olsun istemem," diyorsunuz, öyle mi? Peki fakirliği, pisliği, düzensizliği kim yarattı bu dünyada? Siz, anne babalarınız, hükümetiniz, tüm toplum yarattı bunları; çünkü siz de biliyorsunuz ki kalplerimizde hiç sevgi yok. Ne çocuklarımızı ne komşularımızı, ne canlıları ne ölüleri seviyoruz. Aslında hiçbir şeyi sevmiyoruz. Politikacılar da dinler ya da reformcular gibi dünyadaki tüm bu sefaletin, tüm bu iğrençliğin kökünü kurutmayacaklar. Çünkü onlar sadece orayı burayı yamamakla meşgul. Oysa sevgi olsaydı, tüm bu iğrenç şeyler hemen yarın ortadan kaybolurdu.

Sevdiğiniz herhangi bir şey var mı? Sevmek nedir biliyor musunuz? Bir şeyi tümüyle, tüm benliğinizle severseniz, bu sevgi duygusal değildir, göreviniz değildir, fiziksel ya da ilahi olarak bölünmemiştir. Bir şeyi ya da birini, anne babanızı, bir arkadaşınızı, köpeğinizi ya da bir ağacı tüm benliğinizle sevdiniz mi hiç? Korkarım ki hayır. İşte bu yüzden, benliğinizde, içinde iğrençlik, nefret, kıskançlık olan büyük boşluklar var. Seven insanın içinde başka hiçbir şeye yer yoktur. Tüm bunları tartışmak ve zihnimizi karıştırarak sevmemizi engelleyen şeyleri nasıl ortadan kaldıracağımızı bulmak için gerçekten zaman ayırmalıyız. Çünkü sadece sevdiğimizde özgür ve mutlu olabiliriz. Sadece sevgi dolu, canlı, mutlu insanlar yeni bir dünya yaratabilirler, politikacılar, reformcular ya da birkaç ideolojik aziz değil.

SORU: Doğruluktan, iyilikten ve bütünlükten bahsediyorsunuz ki bu, diğer yandan, yalanın, kötülüğün, parçalanmanın varlığına da işaret eder. Öyleyse, disiplin olmadan, insan nasıl doğru ve iyi olabilir, bütünlüğe nasıl erişebilir?

KRISHNAMURTI: Ya da kıskanç biri; disiplin olmadan kıskançlıktan nasıl kurtulabilir? Bence sorunun kendisini anla-

mak çok önemli çünkü yanıt sorunun içinde. Yanıt sorudan ayrı değil.

Kıskançlık ne anlama gelir biliyor musunuz? Siz çok hoş görünüyorsunuz, çok güzel bir türban ya da *sari* takıyorsunuz, ben de böyle görünmek istiyorum ama elimden gelmiyor, bu nedenle kıskanıyorum. Kıskanıyorum çünkü sizin sahip olduğunuz şeyi istiyorum. Olduğumdan farklı olmak istiyorum.

Kıskanıyorum çünkü sizin kadar hoş olmak, sizin sahip olduğunuz güzel giysilere, şık evlere sahip olmak, sizin bulunduğunuz yüksek konuma gelmek istiyorum. Halimden memnun olmadığım için sizin gibi olmak istiyorum. Oysa tatminsizliğimi ve nedenini anlarsam, sizin gibi olmak istemem, sahip olduğunuz şeylere imrenmem. Diğer bir deyişle, bir kere kim olduğumu anlamaya başladım mı bir daha kendimi bir başkasıyla kıyaslamam ya da kimseyi kıskanmam. Kıskançlık kendimi değiştirmek, başkası gibi olmak istememden ortaya çıkar. Oysa, "Her neysem, onu anlamak istiyorum," dersem, kıskançlık ortadan kaybolur, disipline gerek kalmaz ve kim olduğumu anlamak, bütünlüğe erişmeyi de beraberinde getirir.

Eğitim sistemimiz, çevremiz, tüm kültürümüz, bir şey olmamız gerektiği konusunda ısrar ediyor. Felsefelerimiz, dinlerimiz ve kutsal kitaplarımız hep aynı şeyi söylüyor. Ama şimdi görüyorum ki bir şey olma sürecinin ta kendisi kıskançlığa işaret ediyor. Bu da kendimden memnun olmadığım anlamına geliyor. Ben kim olduğumu anlamak, kendimi neden başkalarıyla kıyasladığımı, neden bir şey olmaya çalıştığımı bulmak istiyorum. Kim olduğumu anlama sürecinde ise disipline gerek yok. Bu süreçte, bütünlük ortaya çıkar. İçimdeki çelişki kendimi anlamama karşı koyamaz ve bu, bütüncül eylemi de beraberinde getirir.

SORU: Güç nedir?

KRISHNAMURTI: İçten yanmalı motorlar, buhar ya da elektrik tarafından üretilen mekanik güç vardır. Bir ağacın içinde yer alan, ağacın özünü akıtan, yaprağı yaratan güç vardır. Açık düşünme gücü, sevme gücü, nefret etme gücü, bir diktatörün gücü, Tanrı adına, Ustalar adına, vatan adına insanları istismar etme gücü vardır. Tüm bunlar gücün çeşitli biçimleridir.

Elektrik ya da ışık olarak güç, atom gücü ve daha birçokları, kendi başlarına iyilerdir, öyle değil mi? Ama eğer zihnin gücü bunları saldırganlık ve zorbalık amacıyla, kendisi için bir şeyler elde etmek adına kullanırsa, böylesi bir güç her durumda kötüdür. Bir toplumun, kilisenin ya da dini bir grubun başında olup diğerleri üzerinde güç sahibi olan kişi kötü bir kişidir. Çünkü kontrol etmekte, biçimlendirmekte, kendisinin nereye gittiğini bilmeden başkalarını yönlendirmektedir. Bu sadece büyük örgütlenmeler için değil, dünyanın her yanındaki küçük topluluklar için de geçerlidir. İnsan açık düşündüğü, zihni karışmadığı anda liderliği de bırakır. Bu nedenle, artık gücü de yoktur.

Öyleyse insan zihninin neden başkaları üzerinde güç sahibi olmak istediğini anlamak çok önemlidir. Anne babaların çocukları üzerinde, eşlerin birbirleri üzerinde gücü vardır. Kötülük, çekirdek aileden başlayarak hükümetlerin, politik liderlerin, tarikat liderlerinin zorbalığına kadar yayılır. Peki, insan, güce karşı duyduğu bu açlık olmadan, başkalarını etkilemek ya da istismar etmek istemeden, kendisi için ya da bir grup, bir millet, bir Usta ya da bir aziz için güce sahip olmak istemeden de yaşayabilir mi? Gücün tüm bu biçimleri yıkıcıdır, insana acı verir. Oysa, gerçekten nazik, düşünceli olmanın, sevmenin tuhaf bir biçimde zamandışı bir etkisi vardır. Sevgi, sonsuzluktur. Sevginin olduğu yerde, kötü güç olmaz.

SORU: Neden ünlü olmak isteriz?

KRISHNAMURTI: Bu konuyu hiç düşündünüz mü? Bir yazar, şair, ressam, politikacı, şarkıcı ya da olmak istediğimiz şey her neyse o olarak üne kavuşmak isteriz. Neden? Çünkü yaptığımız işi gerçekten sevmiyoruz. Şarkı söylemeyi, resim yapmayı ya da şiir yazmayı seviyorsanız –ama gerçekten seviyorsanız– ünlü olmak ya da olmamak sizi ilgilendirmez. Ünlü olmayı istemek bayağı, saçma, aptalca bir şeydir; hiçbir anlamı yoktur. Ama yaptığımız işi sevmediğimiz için kendimizi şan şöhretle değerli kılmak isteriz. Mevcut eğitim sistemimiz bize yaptığımız işi değil, başarıyı sevmeyi öğrettiği için kötüdür. Eylemin sonucu eylemden daha önemli hale gelmiştir.

Işıltınızı gizlemeniz, bilinmemeniz, yaptığınız şeyi sevmeniz ve gösterişçi olmamanız iyidir. İsim yapmadan nazik olmak iyidir. Bu sizi ünlü yapmaz, fotoğraflarınızın gazetelere çıkmasına neden olmaz. Politikacılar kapınıza gelmez. Sadece adı sanı bilinmeden yaşayan yaratıcı bir insan olursunuz ki asıl zenginlik ve güzellik buradadır.

15

İŞBİRLİĞİ ve PAYLAŞMA

Hayata dair birçok mesele, birçok sorun hakkında konuştuk, öyle değil mi? Fakat "sorun"un ne demek olduğunu gerçekten bilip bilmediğimizi merak ediyorum. Zihinde kök salmalarına izin verilirse, sorunların çözülmesi zor olabilir. Zihin, sorunları yaratır ve sonra onların kök saldığı toprak halini alır ve sorun bir kez zihne yerleşti mi onu oradan sökmek son derece zordur. Önemli olan, zihnin kendisinin sorunu görüp, ona gelişmesi için gereken toprağı vermemesidir.

Dünyanın yüz yüze geldiği temel sorunlardan biri işbirliği sorunudur. "İşbirliği" sözcüğü ne anlama gelir? İşbirliği yapmak birlikte bir şeyler yapmak, birlikte hissetmek, bir şeyleri paylaşmak ve bu nedenle de rahatça birlikte çalışabilmek demektir. Fakat insanlar genelde doğal, rahat ve mutlu bir biçimde birlikte çalışma eğilimi hissetmez, bu yüzden de çeşitli biçimlerde, korku, tehdit, ceza ve ödül kullanılarak birlikte çalışmaya zorlanırlar. Dünya genelinde uygulanan ortak yöntem budur. Zorba yönetimler altında, birlikte çalışma-

ya gaddarca zorlanır, "işbirliği" yapmazsanız ortadan kaldırılır ya da bir toplama kampına gönderilirsiniz. Sözde medeni uluslarda ise "benim ülkem" kavramı çerçevesinde ya da dikkatlice işlenmiş ve yaygın biçimde propagandası yapılan bir ideoloji için birlikte çalışmaya ikna edilir ya da birilerinin çizdiği bir planı, bir ütopya tasarısını gerçekleştirmek için birlikte çalışırsınız.

Yani insanları birlikte çalışmaya ikna eden, bir plan, fikir ya da otoritedir. Buna genelde işbirliği denir ve bu, her zaman bir ödüllendirme ya da cezalandırma gerektirir. Yani bu tür bir "işbirliği"nin altında korku yatar. Her zaman bir şeyler *için*, ülkeniz, kralınız, partiniz, Tanrınız, Ustanız ya da barış için, şu ya da bu reformu gerçekleştirmek için çalışırsınız. İşbirliğinden anladığınız şey, belli bir sonuca ulaşmak için birlikte çalışmaktır. Kusursuz bir okul yaratmak gibi, uğrunda çalıştığınız bir idealiniz vardır ve işbirliğinin gerekli olduğunu düşünürsünüz. Tüm bunlar otoriteye işaret eder, öyle değil mi? Her zaman ne yapılması gerektiğini bilen birisi olur ve siz de, "Bunu yapmak için işbirliği yapmamız lazım," dersiniz.

Ben bunun işbirliği olduğunu hiç sanmıyorum. Bu işbirliği değil bir çeşit açgözlülük, bir çeşit korku, bir çeşit baskıdır. Bunun ardında, "işbirliği" yapmazsanız, resmi kabul göremezsiniz, beş yıllık plan başarısız olur, toplama kampına gönderilirsiniz, ülkeniz savaşı kaybeder ya da cennete gidemezsiniz gibi tehditler vardır. Ortada her zaman bir çeşit teşvik, rüşvet vardır ki bunların bulunduğu yerde gerçek işbirliği olamaz.

Sizler ve benim bir şey yapmak üzere anlaştığımız için birlikte çalışmamız da işbirliği değildir. Bu türden anlaşmalarda önemli olan birlikte çalışmak değil o şeyin yapılmasıdır. Sizler ve ben birlikte bir köprü inşa etmek, bir yol yapmak ya da ağaç dikmek için anlaşabiliriz; fakat bu anlaşmada, her zaman anlaşmazlık korkusu, benim payıma düşeni yapmayıp bütün işi size yıkacağım endişesi vardır.

Demek ki herhangi bir teşvik yoluyla ya da yalnızca anlaşma sonucu birlikte çalışmak işbirliği değildir çünkü bu türden çabaların ardında bir şey elde etme ya da bir şeyden kaçınma isteği yatar.

Bana göre işbirliği tamamen farklı bir şeydir. İşbirliği, bir arada olmaktan ve beraber iş görmekten keyif almaktır ki bunun için özellikle bir şey yapmak da gerekmez. Anlıyor musunuz? Küçük çocuklar genelde bir arada olma ve beraber bir şeyler yapma hissini bilirler. Bunu hiç fark etmediniz mi? Pek çok şeyde işbirliği yaparlar. Anlaşma ya da anlaşmazlık, ödül ya da ceza diye bir mesele yoktur; birbirlerine yalnızca yardım etmek isterler. İçgüdüsel olarak, bir arada olmanın ve beraber iş görmenin keyfi için işbirliği yaparlar. Fakat yetişkinler, çocuklardaki bu doğal ve kendiliğinden gelişen işbirliği ruhunu, çürüme unsurunu ortaya koyan, "Bunu yaparsan sana şunu veririm; bunu yapmazsan sinemaya gitmene izin vermem," sözleriyle yok ederler.

Öyleyse, gerçek işbirliği, yalnızca bir projeyi beraber yürütmeye karar vermekle değil, birliktelik duygusu ve bundan alınan keyifle ortaya çıkar. Çünkü bu duyguda, kişisel tasavvurun ve fikirlerin hırçınlığı yoktur.

Bu tür bir işbirliğini gördüğünüzde, ne zaman işbirliği yapmayacağınızı da bilirsiniz ki bu da aynı derecede önemlidir. Anlıyor musunuz? Hepimizin, içimizde bu işbirliği ruhunu uyandırması gerekir çünkü o zaman birlikte çalışmamıza neden olan bir plan ya da anlaşma değil, ödül ya da ceza fikri olmadan birlikte olmanın ve iş görmenin verdiği keyifli, sıradışı birliktelik duygusudur. Bu çok önemlidir. Fakat ne zaman işbirliği *yapmayacağınızı* bilmek de aynı derecede önemlidir çünkü akıllı olmazsak akılsızlıkla, Hitler ya da çağlar boyu görülen diğer zorbalar gibi muazzam planları, fantastik fikirleri olan hırslı liderlerle işbirliği yapabiliriz. Yani ne zaman işbirliği *yapmayacağımızı* bilmemiz gerekir ki bunu yalnızca gerçek işbirliğinin keyfini tatmışsak bilebiliriz.

Bu çok önemli bir sorundur çünkü size birlikte çalışmak teklif edildiğinde verdiğiniz tepki muhtemelen, "Ne için? Birlikte ne yapacağız?" olur. Başka bir deyişle, yapılacak şey birlikte olma, birlikte iş görme duygusundan daha önemli bir hale gelir ve yapılacak şey yani plan, kavram ya da ideolojik ütopya, birincil öneme sahip olursa gerçek işbirliğinden söz edilemez. O zaman bizi bir arada tutan şey yalnızca bir fikir olur ve eğer bir fikir bizi bir arada tutabiliyorsa, bir başkası da kolayca bölebilir. Öyleyse önemli olan, içimizde bu işbirliği ruhunu, bir ceza ya da ödül fikri olmaksızın birlikte olmak ve birlikte iş görmekten kaynaklanan keyif duygusunu uyandırmaktır. Yetişkinler tarafından bozulmadığı sürece gençlerin çoğu kendiliğinden ve özgür biçimde bu duyguyu zaten taşır.

SORU: Onları yaratan durumları ortadan kaldıramadığımızda zihinsel kaygılarımızdan nasıl kurtulabiliriz?

KRISHNAMURTI: O zaman onlarla yüzleşmeniz gerekir, değil mi? Kaygıdan kurtulmak için genelde sorundan uzaklaşmaya çalışırsınız; tapınağa ya da sinemaya gider, bir dergi okur, radyoyu açar ya da oyalanacak başka bir şeyler ararsınız. Fakat uzaklaşmak sorunu çözmez; çünkü geri geldiğinizde sorun hâlâ oradadır. Öyleyse neden daha baştan onunla yüzleşmeyesiniz?

Peki kaygı nedir? Sınavları geçip geçemeyeceğiniz sizi kaygılandırır. Geçememekten korkar, bu yüzden ter döker, uykusuz geceler geçirirsiniz. Geçemezseniz anne babanız hayal kırıklığına uğrar. Ayrıca siz de "Başardım, sınavlarımı geçtim," diyebilmek istersiniz. Sınav gününe ve sonuçları öğrendiğiniz ana kadar kaygılanmaya devam edersiniz. Bu durumdan uzaklaşabilir, kaçabilir misiniz? Aslında hayır, öyle değil mi? Öyleyse bununla yüzleşmeniz gerekir. Fakat neden

bunun için kaygılanasınız? Çalıştınız, elinizden gelenin en iyisini yaptınız ve geçecek ya da geçemeyeceksiniz. Ne kadar çok kaygılanırsanız o kadar korkar ve gerilirsiniz ve düşünme kabiliyetinizi de o oranda yitirirsiniz ve o gün geldiğinde, tek bir şey bile yazamaz, yalnızca saate bakarsınız.

Zihin durmadan bir sorunla meşgul olduğunda, hiç ara vermeden onunla ilgilendiğinde, buna kaygı deriz, öyle değil mi? Peki insan kaygıdan nasıl kurtulur? Her şeyden önce zihnin soruna, kök salacağı toprağı vermemesi önemlidir.

Zihnin ne olduğunu biliyor musunuz? Büyük filozoflar zihnin doğasını incelemek için yıllarını harcadılar ve bununla ilgili kitaplar yazıldı. Fakat ben, insan tüm dikkatini toplayabildiği takdirde, zihnin ne olduğunu anlamanın oldukça basit olduğunu düşünüyorum. Hiç kendi zihninizi izlediniz mi? Şu ana kadar öğrendiğiniz her şey, bütün küçük deneyimlerinizin hatıraları, anne babalarınızın, öğretmenlerinizin size anlattıkları, kitaplarda okuduğunuz ya da etrafınızda, dünyada gözlemlediğiniz şeyler; tüm bunlar zihindir. Gözlemleyen, fark eden, öğrenen, sözde erdemli şeyleri geliştiren, fikirleri ileten, tutkulara ve korkulara sahip olan zihindir. Yalnızca yüzeyde gördükleriniz değil, aynı zamanda içinde hırsları, güdüleri, dürtü ve çatışmaları saklayan bilinçdışının derin katmanlarıdır. Bilinç denen tüm bu şeyler zihindir.

Bir annenin çocuğu, bir ev kadınının mutfağı, bir politikacının popülaritesi ve parlamentodaki konumu için kaygılanması gibi durumlarda, zihin bir şey tarafından meşgul edilmek ister ve meşgul edilen bir zihin hiçbir sorunu çözemez. Bunu anlıyor musunuz? Yalnızca meşgul edilmeyen bir zihin, bir sorunu anlayabilecek canlılıkta olabilir.

Zihninizi gözlemleyin ve ne kadar hareketli olduğunu; önceki gün söylenmiş bir söz, yeni öğrenilmiş bir şey ya da sonraki gün yapılacaklar gibi şeyler tarafından daima meşgul edildiğini görün. Zihnin meşgul olmadığı bir an yoktur. Zihnin meşgul olmaması onun durgun olduğu ya da boş olduğu

anlamına *gelmez*. Neyle meşgul olursa olsun, zihin meşgul olduğu sürece küçüktür ve küçük bir zihin hiçbir sorunu çözemez; sadece onunla meşgul olur. Bir sorun ne kadar büyük olursa olsun, meşgul bir zihinde küçülür. Yalnızca meşgul olmayan ve dolayısıyla taze bir zihin bir sorunla uğraşıp onu çözebilir.

Fakat zihnin meşgul olmaması çok zordur. Nehrin kenarında ya da odanızda sessizce otururken kendinizi gözlemleyin ve bilincinde olduğumuz ve zihin adını verdiğimiz o küçük alanın nasıl sürekli bir biçimde, yağmur gibi gelen düşüncelerle dolduğuna bakın. İster bir ev kadınınınki olsun ister en büyük bilim insanının ki, dolu olduğu, bir şeylerle meşgul olduğu sürece zihin küçüktür ve uğraştığı sorun ne olursa olsun onu çözmesi mümkün değildir. Oysa meşgul olmayan, yeri olan bir zihin, bir sorunla uğraşıp onu çözebilir; çünkü böyle bir zihin tazelenmiştir. Soruna hatıralarının ve geleneklerinin eski mirası ile değil, değişik bir biçimde yaklaşır.

SORU: Kendimizi nasıl tanıyabiliriz?

KRISHNAMURTI: Yüzünüzü tanırsınız çünkü aynadaki yansımasına sıkça bakarsınız. Yalnızca yüzünüzü değil, düşündüklerinizin, hissettiklerinizin, güdülerinizin, isteklerinizin, dürtülerinizin ve korkularınızın tümünü, yani bütünüyle kendinizi görebileceğiniz bir ayna da vardır. Bu ayna ilişkilerin aynasıdır: Anne babalarınızla; öğretmenlerinizle; nehirlerle, ağaçlarla, dünyayla; düşüncelerinizle aranızdaki ilişkiler. İlişkiler kendinizi olmak istediğiniz gibi değil, olduğunuz gibi görebileceğiniz birer aynadır. Aynaya baktığımda beni güzel göstermesini isteyebilirim fakat bu gerçekleşmez; çünkü ayna yüzümü olduğu gibi yansıtır ve ben kendimi aldatamam. Aynı şekilde, kendimi başkalarıyla olan ilişkilerimin aynasında olduğum gibi görebilirim. İnsanlarla nasıl ko-

nuştuğumu gözlemleyebilirim, bana bir şeyler verebileceğini düşündüğüm kimselerle en kibar biçimde, veremeyecek olanlarla kaba ve küçümseyici bir biçimde konuştuğumu fark edebilirim. Korktuğum kişilere karşı dikkatli olurum. Önemli biri geldiğinde ayağa kalkarım ama hizmetçi geldiğinde umurumda olmaz. Yani kendimi ilişkilerin aynasında gözlemleyerek, insanlara gösterdiğim saygının ne kadar sahte olduğunu öğrenebilirim. Ağaçlarla, kuşlarla, fikirler ve kitaplarla aramdaki ilişkilere bakarak da kendimi keşfedebilirim.

Dünyadaki akademik derecelerin tümüne sahip olabilirsiniz fakat kendinizi tanımıyorsanız, aptal birisiniz demektir. Eğitimin esas amacı, insanın kendisini tanımasıdır. Kendini tanımadan yalnızca sınavları geçmek için bilgi toplayıp notlar tutmak aptalca bir varoluş biçimidir. *Bhagavad Gita*'dan, *Upanishadlar*'dan, Kuran'dan ya da İncil'den alıntılar yapabilirsiniz; fakat kendinizi tanımadığınız sürece kelimeleri tekrar eden bir papağandan farkınız olmaz. Oysa birazcık da olsa kendinizi tanımaya başladığınız anda, sıradışı bir yaratıcılık süreci de başlamış olur. Birdenbire kendinizi olduğunuz gibi görmek açgözlü, kavgacı, öfkeli, kıskanç ve aptal olduğunuzu görmek bir keşiftir. Gerçeği, onu değiştirmeye çalışmadan görmek, kendinizi tam da olduğunuz gibi görmek şaşırtıcı bir buluştur. Buradan adım adım sonsuzca bir derinliğe inebilirsiniz; çünkü kendini tanımanın sınırı yoktur.

Kendini tanıma yoluyla Tanrıyı, hakikati, o zamandışı hali tanımaya başlarsınız. Öğretmeniniz size *kendi* öğretmeninden aldığı bilgileri aktarıyor olabilir. Siz de sınavlarınızda başarılı olabilir, bir diploma alabilir ve benzer başarılara ulaşabilirsiniz. Fakat kendinizi aynadaki yüzünüzü tanıdığınız gibi tanımıyorsanız tüm diğer bilgilerin çok az önemi vardır. Kendilerini tanımayan eğitimli insanlar gerçekten akılsızdır. Düşünmenin ne olduğunu, yaşamın ne olduğunu bilmezler. Eğitimcilerin kelimenin tam anlamıyla eğitilmiş olmaları, yani zihinlerinin ve kalplerinin nasıl işlediğini bilmeleri ve ken-

dilerini ilişkilerin aynasında, nasıllarsa öyle görmeleri bu nedenle önemlidir. Kendini tanımak bilgeliğin başlangıcıdır. Evrenin sırrı kendini tanımada yatar. O, insanlığın tüm mücadelelerini kapsamaktadır.

SORU: Bize ilham veren birileri olmadan kendimizi tanıyabilir miyiz?

KRISHNAMURTI: Kendinizi tanımak için size ilham veren, sizi zorlayan, özendiren, iten birine ihtiyacınız olmalı mı? Soruyu dikkatlice dinleyin, doğru cevabı bulacaksınız. Bir sorun üzerinde düşünmenin sorunun yarısını çözmek olduğunu biliyorsunuz, değil mi? Fakat zihniniz büyük bir arzuyla, bir çözüm bulmakla meşgul oluyorsa, sorunu tümüyle kavrayamazsınız.

SORU: Kendini tanımak için bize ilham verecek birisine gerek yok mu?

KRISHNAMURTI: Bir *guruya*, size ilham verecek, aferin diyecek, sizi cesaretlendirecek birine ihtiyacınız varsa, bu insana bağımlısınız demektir ve sonunda o gittiği gün siz de kaybolursunuz. Bir insanın ya da bir fikrin vereceği ilhama bağlı olduğunuz an, zorunlu olarak korku ortaya çıkar ki hiç de gerçek bir ilham değildir bu. Oysa bir ölünün götürülüşünü ya da iki insanın tartışmasını izlemek düşünmenize neden olmaz mı? Çok hırslı birini gördüğünüzde ya da herkesin nasıl da bir idarecinin ayaklarına kapandığını gördüğünüzde düşünmez misiniz? Yani bir yaprağın düşmesinden, bir kuşun ölümünden insanın kendi davranışlarına kadar her şeyden bir ilham almak mümkündür. Tüm bunları izlemek size her zaman bir şeyler öğretir; fakat öğretmeniniz olarak bir insana bel bağlarsanız kaybolursunuz ve o insan sizin kâbusunuz

olur. Birilerini takip etmek, bir öğretmene bel bağlamak yerine nehirden, çiçeklerden, ağaçlardan, yük taşıyan kadınlardan, aile üyelerinden ve kendi düşüncelerinizden bir şeyler öğrenmek, bu nedenle çok önemlidir. Bu, kendiniz dışında hiç kimsenin size veremeyeceği bir eğitimdir ve güzelliği de buradadır. Kesintisiz bir dikkat ve sürekli sorgulayan bir zihin gerektirir. Gözlemleyerek, mücadele ederek, mutlu olarak ve hüzünlenerek öğrenmek zorundasınız.

SORU: İçindeki tüm çelişkilere rağmen, insanın benliğiyle yaptıklarının uyum içinde olması nasıl mümkün olabilir?

KRISHNAMURTI: İç çelişkinin ne olduğunu biliyor musunuz? Hayatta bir şeyler yapmak istiyorsam ve aynı zamanda başka şeyler yapmamı isteyen anne babamı memnun etmek de istiyorsam, o zaman içimde bir çatışma, bir çelişki oluşur. Peki bunu nasıl çözerim? Bu çelişkiyi çözemezsem, benliğimle yaptıklarım arasında bir bütünlük oluşmayacağı açıktır. Yani ilk olarak iç çelişkilerden arınmak gerekir.

Farz edelim ki resim yapmak hayatınızdaki en büyük keyif olduğu için resim eğitimi almak istiyorsunuz ve babanız bir avukat ya da bir işadamı olmanız gerektiğini, aksi halde sizi reddedeceğini ve eğitim masraflarınızı karşılamayacağını söylüyor. Bu durumda içinizde bir çelişki ortaya çıkar, değil mi? Peki çatışmadan ve getireceği acıdan kurtulmak için bu çelişkiyi nasıl yok edeceksiniz? İç çelişkinin esiri olduğunuz sürece düşünemezsiniz. Yani çelişkiyi ortadan kaldırmanız, seçeneklerden birini ya da diğerini seçmeniz gerekir. Peki hangisini? Babanıza mı boyun eğeceksiniz? Bu seçim hayatınızın uğraşını bir yana koyup sevmediğiniz bir şeyle evlenmeniz anlamına gelir ve bu, çelişkiyi giderir mi? Oysa babanızın karşısında durup, "Üzgünüm, açlık çekmek ve dilenmek zorunda olsam bile resim yapacağım," derseniz bir çeliş-

ki kalmaz. O zaman benliğiniz ve yaptıklarınız uyum içinde olur çünkü ne yapmak istediğinizi bilir ve bunu tüm kalbinizle yaparsınız. Fakat içten içe bir ressam olmak için yanıp tutuşurken, bir avukat ya da bir işadamı olursanız, hayatının geri kalanını acı, hüsran ve mutsuzluk içinde geçiren sönük, bıkkın bir insan olur, başkalarına zarar verir ve karşılığında zarar görürsünüz.

Bu sorun hakkında düşünmeniz çok önemlidir çünkü büyüdükçe anne babanız sizden belli şeyler yapmanızı isteyecektir ve siz gerçekten ne yapmak istediğinizi çok iyi bilmezseniz kesime götürülen bir koyun gibi güdülürsünüz. Fakat yapmayı sevdiğiniz şeyin ne olduğunu bulup tüm hayatınızı ona adarsanız hiçbir çelişki söz konusu olmaz ve bu durumda yaptığınız şey benliğiniz olur.

SORU: Yapmak istediğimiz şey uğruna anne babamıza karşı vazifelerimizi bir kenara mı bırakmalıyız?

KRISHNAMURTI: "Vazife" sözcüğü ile neyi kastediyorsunuz? Kime karşı vazife? Anne babanıza, hükümete, topluma? Diyelim, anne babanız bir avukat olup onlara destek olmanızın vazifeniz olduğunu söylüyor ama siz bir *sannyasi* olmak istiyorsunuz; ne yapacaksınız? Hindistan'da *sannyasi* olmak güvenlik ve saygı getirir; yani babanız buna ikna olabilir. Bir sofu elbisesi giydiğiniz anda önemli biri olursunuz ve babanız bundan faydalanabilir. Peki ellerinizle çalışmak istiyorsanız, basit bir marangoz ya da kilden harikalar yaratan biri olmak istiyorsanız, o zaman vazifeniz ne olacak? Bunu birisi size söyleyebilir mi? Bunu kendi kendinize, tüm ihtimalleri gözden geçirerek, çok dikkatli bir biçimde düşünmeniz ve böylece, "Benim için doğru olan şeyin şu olduğunu düşünüyorum ve anne babamın hoşuna gitsin ya da gitmesin bunda ısrarlıyım," diyebilmeniz gerekmez mi? Yalnızca anne baba-

nızın ve toplumun sizden istediklerini yerine getirmeye çalışmak değil, vazifenin tüm sonuçlarını düşünmek; neyin doğru olduğunu açıkça görmek ve açlık, sefalet ya da ölüm getirecek olsa bile tüm yaşamınız boyunca onda ısrarcı olabilmek –bunu yapmak muazzam bir zekâ, algı, kavrayış ve sevgi gerektirir. Yalnızca bunun vazifeniz olduğu düşüncesiyle anne babanıza destek oluyorsanız; desteğiniz önemsiz ticari bir meta gibidir çünkü içinde sevgiye yer yoktur.

SORU: Mühendis olmayı ne kadar çok istesem de babam buna karşı çıkıyor ve beni desteklemiyorsa nasıl mühendislik eğitimi alabilirim?

KRISHNAMURTI: Babanız sizi evden atsa da mühendis olmakta ısrar ettiğiniz takdirde mühendislik eğitimi almanın bir yolunu bulamayacağınızı mı ima ediyorsunuz? Dilenirsiniz, arkadaşlarınıza gidersiniz. Hayat çok tuhaftır efendim. Ne yapmak istediğinizi çok iyi bildiğiniz anda bir şeyler oluverir. Hayat yardımınıza koşar; bir arkadaş, bir tanıdık, bir öğretmen, yaşlı bir teyze, birileri size yardım eder. Fakat babanız sizi kovacağı için denemekten korkarsanız, o zaman kaybolursunuz. Hayat hiçbir zaman korku yüzünden boyun eğenlere yardım etmez. Fakat, "Gerçekten yapmak istediğim şey bu ve onu başaracağım," derseniz mucizevi bir şeyler olduğunu siz de görürsünüz. Aç kalmak, mücadele etmek zorunda kalabilirsiniz; fakat sonunda bir kopya olmak yerine değerli bir insan olursunuz ki mucize de işte buradadır.

Çoğumuz tek başına kalmaktan korkar ve biliyorum ki özellikle sizin gibi gençler için bu iyice zor bir iştir. Çünkü bu ülkede Amerika ya da Avrupa'da olduğu türden bir ekonomik bağımsızlık yoktur. Burası aşırı kalabalık bir ülke ve bu yüzden herkes teslim oluyor. "Bana ne olacak?" diyorsunuz. Fakat direnirseniz göreceksiniz ki birileri ya da bir şeyler si-

ze yardım edecektir. Yaygın baskıların önünde gerçekten durabilirseniz, o zaman birer birey olursunuz ve yaşam da yardımınıza gelir.

Biliyorsunuz biyolojide türün olağan özelliklerinden ani ve kendiliğinden bir ayrılış gösteren bireyleri tanımlamak için kullanılan "sapma" diye bir kavram vardır. Diyelim ki bir bahçeniz var ve belli bir tür çiçek ektiniz ve bir sabah uyandığınızda bu çiçeklerin arasından tamamen yeni bir şeyin ortaya çıktığını gördünüz. Bu yeni şeye "sapma" denir. Yeni olduğu için kendini belli eder ve bahçe sahibi ona özel bir ilgi gösterir. Yaşam da böyledir. Bir riske girdiğiniz anda içinizde ve çevrenizde bir şeyler olur. Yaşam çeşitli yollardan yardımınıza gelir. Size ulaştığı yol sefalet, mücadele ya da açlık olabilir. Bu hoşunuza gitmeyebilir fakat yaşamı davet ettiğinizde, bir şeyler olmaya başlar. Fakat bizler yaşamı davet etmek istemiyoruz, güvenli bir oyun oynamak istiyoruz ve güvenli oyunlar oynayanlar güven içinde ölürler. Öyle değil mi?

16

ZİHNİ TAZELEMEK

Geçen sabah yakılmak üzere götürülen bir ölü gördüm. Koyu pembe, parlak bir beze sarılıydı ve kendisini taşıyan dört ölümlünün ritmiyle yalpalanıyordu. Cansız bir bedenin insan üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığını merak ettim. Çürümenin, gittikçe bozulmanın neden meydana geldiğini merak ettiniz mi hiç? Yeni bir motor alırsınız ve birkaç yıl içinde eskir gider. Beden de aynı şekilde eskir, yıpranır. Peki ya biraz daha derine inerek zihnin neden gittikçe bozulduğunu sorguladınız mı hiç? Er ya da geç beden ölür gider ancak çoğumuzun zihni çoktan ölmüştür. Bozulma çoktan gerçekleşmiştir. Peki zihin neden gittikçe bozulur? Beden bozulur çünkü sürekli kullanımdadır ve fiziksel organizma yıpranır. Hastalık, kaza, yaşlılık, kötü beslenme, kalıtımsal zayıflıklar, tüm bunlar bozulmanın ve beden ölümünün nedenleridir. Ama ya zihin neden bozulsun, eskisin, ağırlaşıp donuklaşsın?

Bir ceset gördüğünüzde, bunu merak etmediniz mi hiç? Bedenlerimiz ölmek zorunda olsa da, zihin neden bozulsun ki? Bu soru aklınıza gelmedi mi hiç? Çünkü zihin *gerçekten* gittik-

çe bozuluyor. Bunu sadece yaşlılarda değil, gençlerde de görüyoruz. Genç zihinlerin çoktan donuklaştığını, ağırlaştığını, duyarsızlaştığını fark ediyoruz. Ve eğer zihnin neden bozulduğunu bulabilirsek, belki gerçekten de yok edilemez olanı keşfederiz. Sonu olmayan; zamana bağlı olmayan; bozulmayan; yakılmaya götürülüp külleri nehre atılan bir ceset gibi çürümeyen sonsuz yaşamın ne olduğunu anlayabiliriz belki.

Peki, zihin neden gittikçe bozulur? Hiç düşündünüz mü bunu? Toplum, anne babalarınız, çevreniz sizi şimdiden köreltmedilerse eğer, daha çok genç olduğunuz için taze, hevesli, her şeyi bilmek isteyen bir zihne sahipsiniz demektir. Yıldızların neden varolduğunu, kuşların neden öldüğünü, yaprakların neden döküldüğünü, uçakların nasıl uçtuğunu bilmek istersiniz. Bilmek istediğiniz o kadar çok şey vardır ki. Ancak sorgulamaya, keşfetmeye yönelen bu canlı dürtü çok geçmeden engellenir, öyle değil mi? Korku, geleneğin ağırlığı, yaşam denen bu sıradışı şeyle yüzleşme kabiliyetsizliği engeller bu dürtüyü. Hevesinizin sert bir sözle, küçümseyici bir mimikle, sınav korkusu ya da anne babanızdan gelen bir tehditle ne kadar da çabuk kırıldığını fark etmediniz mi? Bu, duyarlılığın çoktan bir kenara itildiği, zihnin köreldiği anlamına gelir.

Körelmenin bir başka nedeni de taklittir. Gelenek sizi taklit etmeye zorlar. Geçmişin ağırlığı sizi uyum sağlamaya, itaat etmeye mecbur eder. Uyum sayesinde de zihin kendini güvende hisseder. Kendine kolayca, rahatsız edilmeden, şüphe duymadan çalışabileceği, iyi işleyen bir rutin kurar. Etrafınızdaki yetişkinleri bir gözlemleyin bakalım; zihinlerinin rahatsız edilmek istemediğini görürsünüz. İstedikleri tek şey huzurdur ki bu huzur aslında ölümün huzurudur ve gerçek huzur bundan tamamen farklı bir şeydir.

Kendini bir rutine, bir şablona bağladığında, zihnin daima güvende olma arzusu tarafından yönlendirildiğini fark etmediniz mi hiç? Bir ideali, bir modeli, bir *guru*yu izlemesi de

bundandır. Güvende olmak, rahatsız edilmemek ister, bu yüzden taklit eder. Tarih kitaplarınızda büyük liderler, azizler, savaşçılar hakkında yazılanları okuduğunuzda, kendinizi onları taklit etmek isterken bulmuyor musunuz? Dünyada önemli insanlar yok değil; ama söz konusu olan onları taklit etme, onlar gibi olmaya çalışma dürtüsüdür ve bu, zihin böylelikle kendini bir kalıba soktuğu için, bozulmanın nedenlerinden biridir.

Bunun yanı sıra, toplum uyanık, hevesli, devrimci bireyler istemez; çünkü bu tip bireyler kurulu toplumsal şablona uymazlar ve bu şablonu yıkma ihtimali taşırlar. Bu nedenle toplum zihinlerinizi kendi şablonu içinde tutmaya çalışır ve sözde eğitiminiz de bu nedenle sizi taklit etmeye, takip etmeye, uzlaşmaya teşvik eder.

Peki, zihin taklit etmeye bir son verebilir mi? Yani, alışkanlıklar edinmeyi bırakabilir mi? Ya, çoktan alışkanlıkların esiri olmuş bir zihin, alışkanlıklardan kurtulabilir mi?

Zihin alışkanlıkların ürünüdür, değil mi? Geleneğin zamanın, tekrarın, geçmişin devamlılığın bir sonucudur. Peki, zihin, *sizin* zihniniz, "ne oldu" açısından ve –aslında "ne oldu"nun bir izdüşümü olan– "ne olacak" açısından düşünmeye bir son verebilir mi? Zihniniz alışkanlıklardan ve alışkanlıklar yaratmaktan kurtulabilir mi? Eğer bu sorunun derinine nüfuz ederseniz, zihnin tüm bunları yapabileceğini fark edersiniz. Zihin kendini, yeni şablonlar, alışkanlıklar yaratmadan, taklit etme rutinine bir kez daha kapılmadan tazelerse diri, genç, masum kalmayı da başarır ve böylece sonsuz bir anlama kapasitesine ulaşır.

Böyle bir zihin için ölüm söz konusu değildir; çünkü artık bir biriktirme süreci yoktur ortada. Çünkü alışkanlıkları, taklidi yaratan bu biriktirme sürecidir ve biriktiren bir zihin için bozulma, ölüm kaçınılmazdır. Ancak biriktirmeyen, yığınak yapmayan, her gün, her an ölen bir zihin için ölüm yoktur. O, sonsuz bir mekân halindedir.

Yani zihin, biriktirdiği her şey için, tüm alışkanlıklar, taklit edilen erdemler, kendini güvende hissetmek adına bel bağladığı her şey için ölmelidir. Çünkü ancak o zaman, kendi düşüncelerinin ağına takılmaz. anbean geçmiş için ölmek zihni tazeler. Böylece zihin gittikçe yıpranıp bozulmaz; karanlığın dalgalarını harekete geçirmez.

SORU: Bize anlattıklarınızı nasıl hayata geçirebiliriz?

KRISHNAMURTI: Doğru olduğunu düşündüğünüz bir şey duydunuz ve bunu, gündelik yaşamınızda uygulamak istiyorsunuz. Yani, düşündüğünüzle yaptığınız arasında bir boşluk var, değil mi? Bir şey düşünüyor, başka bir şey yapıyorsunuz. Ama düşündüğünüzü gerçekleştirmek istiyorsunuz. Eylemle düşünce arasında bir boşluk var ve siz, bu boşluğu nasıl kapatacağınızı, düşüncenizi eyleme nasıl bağlayacağınızı soruyorsunuz.

Bir şeyi yapmayı çok isterseniz yaparsınız, öyle değil mi? Kriket oynamak ya da gerçekten ilgi duyduğunuz başka bir şeyi yapmak isterseniz, bir yolunu bulur yaparsınız. Bu isteğimi nasıl gerçekleştirebilirim diye sormazsınız. Yaparsınız çünkü yapmaya can atarsınız; tüm benliğinizi, zihninizi ve kalbinizi yapmak istediğiniz şeye verirsiniz.

Ancak bu diğer mesele söz konusu olduğunda gayet kurnaz davranır, bir şey düşünür bir başka şey yaparsınız. "Bu mükemmel bir fikir ve entelektüel anlamda bunu onaylıyorum ama nasıl yapmalı bilmiyorum. Lütfen söyler misiniz bu fikri nasıl hayata geçirebilirim?" dersiniz ki aslında bu, onu hiç yapmak istemediğiniz anlamına gelir. Asıl istediğiniz eylemi ertelemektir. Çünkü, birazcık kıskanç olmak istersiniz örneğin. "Herkes kıskançlık yapıyor, ben neden yapmayayım?" der ve eskisi gibi devam edersiniz. Ama eğer gerçekten kıskanç biri olmak istemez ve bir yılanın içyüzünü görür

gibi kıskançlığın içyüzünü de görürseniz, kıskançlığa son verirsiniz. Olay da burada kapanır ve bir daha kıskançlıktan nasıl kurtulabilirim diye sormazsınız.

Bu nedenle, önemli olan, bir şeyin ardındaki gerçeği, onun içyüzünü görmek ve aslında bu şeyin içyüzünü görmediğiniz anlamına gelen, "Bunu hayata nasıl uygularım?" sorusunu sormamaktır. Yolda bir kobraya rast gelirseniz, "Ne yapmalıyım?" diye sormazsınız. Kobranın ne kadar tehlikeli olduğunu anlar ve ondan uzak durursunuz. Ancak kıskançlığı hiçbir zaman tüm boyutlarıyla gerçekten sorgulamazsınız. Kimse size bundan bahsetmez, sizinle birlikte meselenin derinine inmez. Size kıskanç olmamanız gerektiği söylenir ama kıskançlığın doğasını hiç incelemez, toplumun ve tüm örgütlü dinlerin kıskançlığı, bir şey olma arzusunu temel aldığını gözlemlemezsiniz. Ama kıskançlık üzerine düşünmeye başladığınız ve kıskançlığın içyüzünü gördüğünüz anda, kıskançlık da kaybolup gidecektir.

"Nasıl yapmalı?" sorusu düşünmeden sorulmuş bir sorudur çünkü nasıl yapıldığını bilmediğiniz bir şey eğer gerçekten ilginizi çekiyorsa, konunun üzerine gider ve kısa sürede onu yapmanın yollarını keşfetmeye başlarsınız. Eğer arkanıza yaslanır, "Lütfen bana açgözlülükten kurtulmanın kolay bir yolunu gösterin," derseniz, açgözlü olmaya devam edersiniz. Ancak dikkatli bir zihinle, önyargıları dışarıda bırakarak, tüm benliğinizi vererek, açgözlülüğü sorgularsanız, açgözlülüğün gerçeğini kendiniz keşfedersiniz. Sizi açgözlülükten kurtaran da bu gerçek olur; sizi kurtaracak bir yol aramanız değil.

SORU: Arzularımız neden hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleşmez? Neden hep bizi yapmak istediğimiz şeyi tam anlamıyla yapmaktan alıkoyan engeller ortaya çıkar?

KRISHNAMURTI: Bir şeyi yapma arzunuz tamsa, bir sonuca ulaşmayı beklemeden, tatmin olmayı ummadan yani kork-

madan tüm benliğinizi ona verirseniz eğer, engel de çıkmaz. Engeller, çelişkiler ancak arzunuz tam değilse, parçalanmışsa ortaya çıkar: Bir şey yapmak istersiniz ama aynı zamanda ya korkarsınız ya da az da olsa başka bir şey yapmayı istersiniz. Ayrıca, arzular tam anlamıyla gerçekleştirilebilir mi? Anlıyor musunuz? Açıklayayım.

İnsanlar arasındaki kolektif ilişkiler olan toplum, arzunuzun tam olmasını istemez. Çünkü o zaman, toplum için bir sıkıntı, bir tehdit olursunuz. Hırs, kıskançlık gibi saygıdeğer arzulara sahip olmanıza ise izin vardır – bu durumda herhangi bir sorun yoktur.

Kıskanç, hırslı, koşulsuz inanan ve taklit eden insanlardan oluşan bir toplum, kıskançlığı, hırsı, inancı, taklidi –aslında tüm bunlar korkuya işaret etseler de– onaylar. Arzularınız yerleşik bir şablona uyduğu sürece sizler de saygıdeğer vatandaşlar olursunuz. Ama şablon dışı bir arzuya sahip olduğunuz anda, bir tehdide dönüşürsünüz. Bu nedenle toplum, bütüncül benliğinizi ifade edecek ve böylelikle devrimci bir eylem yaratacak tam bir arzuya sahip olmanızı engellemek için tetikte bekler.

Olma eylemi, bir şey olma eyleminden tamamen farklıdır. Olma eylemi o kadar devrimcidir ki toplum tarafından reddedilir. Toplum, şablona uyduğu için saygıdeğer bulunan bir şey olma eylemiyle ilgilidir sadece. Ancak kendini bir şey olma eylemiyle ifade eden herhangi bir arzu aslında bir tür hırsa denk düşer ve tatmin sağlamaz. Er ya da geç önlenir, yıldırılır, engellenir. Bizim yıkıcı yollardan başkaldırdığımız şey de aslında bu engellenmedir.

Bu soru üzerinde düşünmek çok önemlidir çünkü yaşınız ilerledikçe, arzularınızın hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleşmediğini öğreneceksiniz. Her zaman kendini gerçekleştirmenin önüne engeller çıkacak, yüreğinizde şarkılar yerine çığlıklar olacaktır. Bir şey olma arzusunun –büyük biri, büyük bir aziz olma, büyük bir şu ya da bu olma arzusunun–

sonu yoktur. Bu nedenle, tatmini de mümkün değildir. Bir şey olma arzusu her zaman "daha fazlasını" istemektir ve böylesi bir arzu ıstırabı, sefaleti, savaşı da beraberinde getirir. Ancak insan bir şey olma arzusundan kurtulabilirse, eylemin tümüyle değişeceği bir olma hali meydana gelir. Böylesi bir halde, zaman da söz konusu değildir. Tatmine yönelik bir düşünce söz konusu değildir. Onun kendisi tatmindir.

SORU: Ben kendimi zeki bulmuyorum ama başkaları zeki olduğumu söylüyor. Beni hangisi etkilemeli? Kendi düşüncem mi, başkalarının sözleri mi?

KRISHNAMURTI: Şimdi, soruyu sessizce, dikkatle dinleyin. Bir yanıt bulmaya çalışmayın. Eğer benim zeki biri olduğumu söylerseniz ve ben aslında zeki olmadığımı gayet iyi biliyorsam, söylediğiniz şey beni etkiler mi? Eğer zeki olmaya çalışıyorsam etkiler, değil mi? O zaman sizin sözünüzden etkilenir, böbürlenirim. Peki, zeki olmayan birinin zeki olmaya çalışmakla zeki olamayacağını anlarsam ne olur?

Elbette, aptal olduğum halde zeki olmaya çalışırsam, aptal kalmaya devam ederim. Çünkü bir şey olmaya çalışmak da bir aptallıktır. Aptal biri de zekâ kırıntılarına sahip olabilir, birkaç sınav geçip iş bulabilir ama bu, aptal olmaktan kurtulduğu anlamına gelmez. (Lütfen takip edin, alaycı bir ifade değil bu.) Ama insan, zeki olmaya çalışmak yerine aptal olduğunun farkına vardığı anda, aptallığını incelemeye, anlamaya başlar. İşte o anda zekâ uyanır.

Açgözlülüğü ele alalım. Açgözlülük nedir biliyor musunuz? İhtiyaç duyulandan fazlasını yemek, oyun oynarken başkalarını gölgede bırakmayı istemek, daha fazla mal mülk istemek, herkesinkinden daha büyük bir araba istemektir. Açgözlü olmamanız gerektiğini söyler ve açgözlü olmama alıştırmaları yaparsınız ki bu çok aptalcadır. Çünkü açgözlü-

lük açgözlü olmamaya çalışıldığında ortadan kaybolmaz. Açgözlülüğü tüm boyutlarıyla anlamaya başladığınız, zihninizi ve kalbinizi açgözlülüğün içyüzünü anlamaya verdiğiniz takdirde açgözlülükten de açgözlülüğün tersinden de kurtulursunuz. İşte o zaman, olması *gerekeni* taklit ettiğiniz için değil, *olanla* uğraştığınız için zeki biri olursunuz.

Bu nedenle, eğer zeki değilseniz, zeki ya da akıllı olmaya çalışmayın; neden zeki biri olmadığınızı anlayın. Taklit, korku, bir modelin ya da idealin takipçisi olma – tüm bunlar zihni köreltir. Takip etmeyi bıraktığınızda, korkularınızı yendiğinizde, kendi başınıza açık bir biçimde düşünebildiğinizde, en zeki insan siz olmaz mısınız? Ama zeki değilseniz ve zeki olmaya çalışıyorsanız, zeki göründükleri halde zeki olmayanların saflarına katılırsınız.

SORU: Neden yaramazlık yaparız?

KRISHNAMURTI: Bu soruyu kendinize yaramazlık yaptığınız esnada sorarsanız, o zaman bir değeri, anlamı olur. Ama örneğin kızgın olduğunuzda neden kızgın olduğunuzu sormazsınız, öyle değil mi? Bu soruyu ancak sonradan sorarsınız. Kızgınlığınız geçerken, "Ne aptalca, hiç öfkelenmemeliydim," dersiniz. Oysa, kızgınlık anında, kınamadan kızgınlığınızın farkına varır, zihniniz karışmaya başladığında "aklı başında" davranırsanız öfkenizin de sönüp gittiğini görürsünüz.

Çocuklar belli bir yaşta yaramaz olurlar ki olmaları da gerekir. Çünkü enerji, yaşam, canlılık dolu olurlar ve bu enerjinin bir biçimde patlaması gerekir. Ama bu gerçekten de çok karmaşık bir soru; çünkü yaramazlığın nedeni yanlış beslenme, yetersiz uyku ya da kendini güvende hissetmeme de olabilir. İlgili faktörlerin tümü doğru biçimde anlaşılmadığı takdirde, yaramazlık çocuklar için, onlara kurtuluş imkânı tanımayan toplum içinde bir başkaldırıya dönüşür.

"Suçlu çocuk" ne demektir, biliyor musunuz? Her türlü korkunç şeyi yapan çocuklardır. Toplum hapishanesinin içinde başkaldırırlar çünkü varoluş sorununu anlamalarına hiç yardım edilmemiştir. O kadar canlıdırlar, bazıları o kadar sıradışı bir zekâya sahiptir ki başkaldırıları, "Anlamamıza, bu baskıyı, bu korkunç uyumu kırmamıza yardım edin," demenin bir yoludur. Bu nedenle bu soru, eğitime çocuklardan daha fazla ihtiyaç duyan eğitimciler için çok büyük bir önem taşır.

SORU: Çay içmek gibi bir alışkanlığım var. Öğretmenlerimden biri bunun kötü bir alışkanlık olduğunu söylerken bir diğeri sorun yok diyor.

KRISHNAMURTI: Siz ne dersiniz? Başkalarının dediklerini bir an için bir kenara bırakın, önyargılı olabilirler, ve soruya kulak verin. Şimdiden çay içmek, sigara içmek, aşırı yemek yemek gibi bir alışkanlığı olan küçük bir çocuk hakkında siz ne düşünürsünüz? Yetmiş seksen yaşınıza geldiğinizde, bir ayağınız çukurdayken bir alışkanlığa sahip olmanızda bir sorun olmayabilir ama henüz hayatın başındayken çoktan bir alışkanlığa sahip olmak korkunç bir şeydir, öyle değil mi? Asıl önemli olan da bu; çay içmenin sizin için iyi olup olmadığı değil.

Bir şeye alışmışsanız, zihniniz çoktan mezarlığın yolunu tutmuş demektir. Bir Hindu, komünist, Katolik, Protestan gibi düşünüyorsanız, zihniniz çoktan bozulmaya başlamıştır. Ama zihniniz dikkatliyse, belirli bir alışkanlığa neden tutulduğunuzu, neden belirli bir biçimde düşündüğünüzü bulmaya çalışıyorsa, sigara ya da çay içmenin iyi olup olmadığı gibi ikinci dereceden sorularla uğraşılabilir.

17

YAŞAM NEHRİ

Yürürken nehrin kenarındaki dar, uzun havuzu fark ettiniz mi bilmiyorum. Nehirle bir bağlantısı yok, balıkçılar tarafından kazılmış olmalı. Derin ve geniş nehir sakince akarken bu havuz pislikle doludur çünkü nehirdeki yaşamla bağlantısı yoktur ve içinde balık bulunmaz. Durgun ve pis bir sudur bu. Oysa hemen yanında yaşam ve canlılık dolu derin bir nehir hızla akar.

Peki insanların da böyle olduğunu düşünmüyor musunuz? Kendileri için hızla akan yaşam nehrinden uzak, küçük bir havuz kazar, o havuzda kokuşur, o havuzda ölüp giderler. Bizler de bu durgunluğa, bu çürümeye "varoluş" adını veririz. Yani hepimiz bir kalıcılık hali isteriz. Bazı arzuların sonsuza kadar sürmesini, zevklerin sonunun gelmemesini isteriz. Küçük bir kuyu kazarız ve içine girip etrafına ailemizden, hırslarımızdan, kültürümüzden, korkularımızdan, Tanrılarımızdan, çeşitli ibadet biçimlerimizden oluşan bir duvar örüp yaşamın; devamlılığı olan, sürekli değişen, hızlı, derin, sıradışı bir canlılık ve güzellikle dolu olan yaşamın dışarıda akıp gitmesine izin vererek orada ölürüz.

Nehrin kenarında sessizce oturduğunuzda onun şarkısını, suyun dalgalanmasının, akıntının ilerleyişinin sesini duyduğunuzu hiç fark etmediniz mi? Her zaman bir hareket, daha derine ve engine doğru bir hareket hissi vardır onda. Fakat küçük havuzda hiç kıpırtı yoktur, suyu hareketsizdir. Ve gözlemlerseniz göreceksiniz ki çoğumuzun istediği de budur: Yaşamdan uzak, küçük durgun varoluş havuzları. Havuzda olmanın iyi olduğunu söyleriz, onu haklı çıkarmak için bir felsefe icat eder, onu destekleyen sosyal, politik, ekonomik ve dini teoriler geliştirir ve rahatsız edilmek istemeyiz; çünkü sizlerin de bildiği gibi peşinde olduğumuz şey bir kalıcılık hissidir.

Kalıcılık peşinde olmanın ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Hoşa giden şeylerin sonsuza dek sürmesini ve hoşa gitmeyenlerin mümkün olduğunca çabuk sona ermesini istemek demektir. Taşıdığımız ismin bilinmesini, aile, mal mülk sayesinde devam ettirilmesini isteriz. İlişkilerimizde, faaliyetlerimizde bir kalıcılık hissi ararız, yani durgun havuzda, bitmeyen, sürekli bir yaşamın peşine düşer hiçbir gerçek değişim istemeyiz. Bize zenginliğin, ismin, ünün kalıcılığını garanti eden bir toplum yaratmamız da işte bundandır.

Fakat yaşam böyle bir şey değildir. Yaşam kalıcı değildir. Bir ağaçtan düşen yapraklar gibi her şey geçicidir. Hiçbir şey sonsuza dek sürmez; daimi olan yalnızca değişim ve ölümdür. Gökyüzüne karşı duran çıplak bir ağaç gözünüze çarptı mı hiç? Nasıl da güzeldir. Tüm dalları belirginleşmiştir ve çıplaklığında bir şiir, bir şarkı vardır. Yapraklarının her biri gitmiştir ve baharı beklemektedir. Bahar geldiğinde, ağacı yeniden pek çok yaprağın müziğiyle doldurur ve onlar da zamanı geldiğinde uçup giderler; yaşam bu yolla ilerler.

Fakat biz buna benzer bir şey istemiyoruz. Çocuklarımıza, geleneklerimize, topluma, isimlerimize, küçük meziyetlerimize sıkıca sarılıyoruz çünkü kalıcılık istiyoruz ve işte

bu yüzden ölmekten korkuyoruz. Tanıdık olanı kaybetmekten korkuyoruz. Fakat yaşam, olmasını istediğimiz gibi değildir. Yaşam hiç de kalıcı değildir. Kuşlar ölür, kar erir, ağaçlar kesilir ya da fırtınalar tarafından devrilir. Fakat biz, bize tatmin sağlayan her şeyin kalıcı olmasını istiyoruz; konumumuzun, insanlar üzerindeki otoritemizin devam etmesini istiyoruz. Aslında yaşamı olduğu gibi kabullenmeyi reddediyoruz.

Gerçek şu ki, yaşam bir nehir gibi, sonu gelmez bir biçimde hareket eder, araştırır, keşfeder, sıkıştırır, taşar ve her çatlağı suyu ile doldurur. Fakat zihin aynı şeyin kendi başına gelmesine izin vermez. Zihin, geçici, güvenli olmayan bir durumda yaşamanın tehlikeli, riskli olduğunu görür. Bu yüzden etrafına gelenekten, örgütlü dinlerden, politik ve sosyal teorilerden bir duvar örer. Aile, isim, mülkiyet, geliştirdiğimiz küçük yetenekler; bunların tümü yaşamdan uzakta, duvarların içindedir. Yaşam hareketli ve geçicidir ve durmaksızın arkasında kargaşa ve sefalet olan bu duvarları yıkmaya, içeri sızmaya çalışır. Duvarların içindeki tanrılar sahte tanrılardır ve onların kitaplarının da felsefelerinin de hiçbir anlamı yoktur çünkü yaşam onların ötesindedir.

Duvarları olmayan, kendi biriktirdiklerinin, topladıklarının, bildiklerinin yükünü taşımayan, zaman kavramı olmadan güvenliksiz bir yaşam süren bir zihin için yaşam sıradışı bir şeydir. Böyle bir zihin yaşamın kendisidir; çünkü yaşamın dinlendiği bir yer yoktur. Fakat çoğumuz böyle bir dinlenme yeri, küçük bir ev, bir isim, bir konum ister, bunların çok önemli olduğunu söyleriz. Kalıcılık talep ederiz ve aslında Tanrı olmayan, yalnızca kendi arzularımızın yansıması olan Tanrılar icat ederek bu talepler üzerinde yükselen bir kültür yaratırız.

Kalıcılık talep eden bir zihin çok geçmeden durgunlaşır; nehrin kenarındaki o havuz gibi kirlenir, bozulur. Yalnızca duvarları, tutunacak yeri, bariyerleri, dinlenme yeri olmayan,

tümüyle yaşamla birlikte hareket eden, zamansızca ilerleyen, keşfeden, patlayan bir zihin mutlu olabilir ve sonsuza kadar yeni kalabilir; çünkü o, kendi başına yaratıcıdır.

Neden bahsettiğimi anlıyor musunuz? Anlamalısınız, çünkü tüm bunlar gerçek eğitimin bir parçasıdır ve bunu anladığınızda tüm yaşamınız bir dönüşüm geçirecek; dünyayla, komşunuzla, eşinizle olan ilişkileriniz tamamıyla farklı bir anlam kazanacaktır. O zaman tatmin peşinde olmanın keder ve acıyı davet etmekten başka bir işe yaramadığını görecek ve kendinizi hiçbir şeyle tatmin etmeye çalışmayacaksınız. Bu yüzden tüm bunları öğretmenlerinize sormalı ve kendi aranızda tartışmalısınız. Bunu anlarsanız, yaşamın ne olduğunu kavramaya başlamış olursunuz ki bu kavrayışta iyiliğin filizlenmesiyle ortaya çıkan muazzam bir güzellik ve sevgi vardır. Fakat kendine bir güvenlik, kalıcılık havuzu arayan bir zihnin çabaları yalnızca karanlığa ve çürümeye yol açar. Bir kez havuza yerleştiğinde böyle bir zihin risk almaktan, araştırmaktan, keşfetmekten korkar; fakat hakikat, Tanrı, gerçeklik ya da aradığınız her neyse o, bu havuzun dışındadır.

Dinin ne olduğunu biliyor musunuz? Din ilahiler değildir, *puja* ayini ya da başka bir tören değildir, putlara ya da taşlara tapınma değildir, tapınaklar ve kiliseler değildir, İncil ya da *Gita* okumak değildir, kutsal bir ismin tekrar edilişi ya da insanlar tarafından uydurulmuş başka bir batıl inanışın takip edilmesi de değildir. Bunların hiçbiri din değildir.

Din iyilik hissidir, yaşayan, bir nehir gibi, sonsuz bir hareket halinde olan sevgidir. Bu halde, artık hiçbir şeyin aranmadığı bir an geldiğini görürsünüz; ve bu arayışın sonu tamamen farklı bir şeyin başlangıcıdır. Tanrı, hakikat arayışı, tümüyle iyi olma hissi –iyiliğin, tevazunun geliştirilmesi değil, zihnin icatlarının ve oyunlarının ötesinde bir şey istemek, yani o şey için bir duygu taşımak, onda yaşamak, o olmak– işte gerçek din budur. Fakat bunu ancak kendiniz için kazdığınız

havuzu terk edip yaşamın nehrine daldığınızda yapabilirsiniz. O zaman yaşam da sizinle ilgilenmek için şaşırtıcı bir yöntem kullanır; çünkü o zaman kendinizle ilgilenmenize gerek yoktur. Yaşam sizi istediği yere taşır; çünkü onun parçası olursunuz; o zaman güvenlik de insanların ne diyeceği ya da demeyeceği de bir sorun olmaktan çıkar ki yaşamın güzelliği de budur.

SORU: Ölümden korkmamızın sebebi nedir?

KRISHNAMURTI: Sizce yere düşen bir yaprak ölümden korkar mı? Bir kuş ölüm korkusuyla mı yaşar? Zamanı geldiğinde ölümü karşılar; fakat ölümle ilgilenmez, yaşamla, böcek yakalamakla, yuva kurmakla, şarkı söylemekle, keyif için uçmakla çok fazla meşguldür. Hiç kuşların yükseklerde kanat çırpmadan rüzgâr tarafından taşınarak süzülmelerini izlediniz mi? Nasıl sonu gelmez bir biçimde bakarlar keyiflerine. Ölümü dert etmezler. Ölüm gelirse, sorun olmaz, işleri bitmiştir. Ne olacağına dair hiçbir tasaları yoktur; anı yaşarlar, öyle değil mi? Sürekli ölümü dert edenler biz insanlarız; çünkü yaşamıyoruz. Mesele budur: ölüyoruz, yaşamıyoruz. Yaşlılar çoktan mezarın yanındalar; gençler de çok geride değil.

Bildiklerimizi, topladıklarımızı kaybetmekten korktuğumuz için ölüm endişesi duyarız. Eşimizi, çocuğumuzu, arkadaşımızı kaybetmekten korkarız; öğrendiklerimizi, biriktirdiklerimizi kaybetmekten korkarız. Topladığımız şeyleri –arkadaşlarımızı, sahip olduklarımızı, yeteneklerimizi, karakterimizi– yanımızda götürebilseydik ölümden de korkmazdık, değil mi? Bu yüzden ölüme ve sonrasına dair teoriler üretiriz. Fakat gerçek şu ki, ölüm bir sondur ve çoğumuz bu gerçekle yüzleşmek istemeyiz. Bilineni terk etmek istemeyiz; yani içimize korku salan bilinmeyen değil bilinene olan bağlılığımız-

dır. Bilinmeyen, bilinen aracılığı ile kavranamaz. Fakat bilinenlerden meydana gelen zihin, "Sonum gelecek," der ve bu yüzden korkuya kapılır.

Peki anı yaşayabilseniz, gelecekle ilgili endişe duymasanız, yalnızca bugün ile meşgul olma yüzeyselliğine düşmeksizin yarını düşünmeden yaşayabilseniz; bilinene dair tüm süreçlerin fakında olarak bildiklerinizden vazgeçebilir, tümünün gitmesine izin verebilirseniz o zaman çok şaşırtıcı bir şeyin ortaya çıktığını da görürsünüz. Bunu bir deneyin; bildiğiniz her şeyi bir kenara itin, unutun ve ne olduğuna bakın. Endişelerinizi bir günden diğerine, bir saatten diğerine, bir andan diğerine taşımayın; hepsinin gitmesine izin verin ve bu özgürlükten yaşam ve ölümü içeren sıradışı bir hayatın doğduğunu görün. Ölüm yalnızca bir şeyin sonudur ve ölümün ta kendisinde bir yenilenme mevcuttur.

SORU: Her birimizin içinde kalıcı ve zamandışı bir hakikat olduğu söyleniyor; fakat yaşamımız geçici olduğuna göre hakikat nasıl içimizde olabilir?

KRISHNAMURTI: Hakikati kalıcı bir şey yaptık. Peki hakikat kalıcı mıdır? Öyle ise zamanın alanında olmalıdır. Bir şeyin kalıcı olduğunu söylemek onun süreklilik sahibi olduğunu söylemektir; ve sürekliği olan hakikat değildir. Hakikatin güzelliği budur: Anbean keşfedilmesi gerekir, hatırlanması değil. Hatırlanan bir hakikat, ölü bir şeydir. Hakikatin her an keşfedilmesi gerekir; çünkü o, yaşayan bir şeydir, asla aynı değildir ve yine de onu her keşfettiğinizde aynıdır.

Önemli olan hakikate dair bir teori üretmemek, hakikatin içimizde kalıcı olduğunu söylememektir. Bunlar hem ölümden hem de yaşamdan korkan eskilerin icadıdır. Hakikatin kalıcı olduğuna, ölümsüz bir ruh taşıdığınız için korkmanız gerekmediğine ve benzerlerine dair bu hayret verici teoriler

zihinleri çürüyen, tutarlı bir felsefeleri olmayan, korkmuş insanlar tarafından üretilmiştir. Gerçek şu ki hakikat yaşamdır ve yaşam için kalıcılık söz konusu değildir. Yaşamın her an, her gün yeniden keşfedilmesi gerekir; yaşamın *keşfedilmesi* zorunludur, yaşamın ne olduğunu biliyorum diyemezsiniz. Yaşamın ne olduğunu biliyorum demek, yaşamıyorsunuz demektir. Günde üç öğün yemek, giyim kuşam, başınızı sokacak bir ev, seks, işiniz, eğlenceleriniz ve düşünme süreciniz; bu sönük, kendini tekrar eden süreç yaşam değildir. Yaşam keşfedilecek bir şeydir ve bulduğunuz şeyleri bir kenara itmez, kaybetmezseniz onu keşfedemezsiniz. Bahsettiğim şeyi bir deneyin. Felsefeleri, dinleri, gelenekleri, etnik tabuları, benzer her şeyi bir kenara koyun çünkü bunlar yaşam değildir. Bunların tutsağı olursanız yaşamı hiçbir zaman keşfedemezsiniz ve eğitimin işlevi, tabii ki, sürekli olarak yaşamı keşfetmenize yardımcı olmaktır.

Bildiğini söyleyen bir kişi zaten ölmüştür. Ama düşünen, "bilmiyorum" diyen, keşfeden, öğrenen, bir son aramayan, bir yere varma, bir şey olma motivasyonuyla düşünmeyen kişi yaşar ve bu yaşam hakikattir.

SORU: Mükemmelliğe dair bir fikir edinebilir miyim?

KRISHNAMURTI: Muhtemelen evet. Tahmin yürüterek, uydurarak, tasarlayarak, "Şu çirkin, bu mükemmel," diyerek mükemmellik hakkında bir fikre sahip olabilirsiniz. Fakat Tanrı inancınız gibi mükemmeliyet fikrinizin de bir anlamı yoktur. Mükemmeliyet önceden tasarlanmamış bir anda yaşanan bir şeydir ve bu anın bir sürekliliği yoktur; bu nedenle de ne mükemmeliyeti tasarlayabilirsiniz ne de onu kalıcı hale getirecek bir yol bulabilirsiniz. Yalnızca çok sakin, önceden tasarlamayan, uydurmayan, planlamayan bir zihin bir mükemmeliyet anını, o eksiksiz anı bilebilir.

SORU: Bizi inciten birini inciterek intikam almayı neden isteriz?

KRISHNAMURTI: Bu içgüdüsel bir hayatta kalma tepkisidir, öyle değil mi? Oysa akıllı, uyanık, enine boyuna düşünen bir zihin, erdemli ya da bağışlayıcı olmak adına değil, karşılık vermenin aptalca ve tümüyle anlamsız olduğunu kavradığı için hiçbir karşılık verme isteği duymaz. Fakat bildiğiniz gibi bunun için meditasyon gerekir.

SORU: Başkalarına takılmayı eğlenceli buluyorum fakat başkaları bana takıldığında öfkeleniyorum.

KRISHNAMURTI: Korkarım yetişkinler için de durum böyle. Başkalarını işletmeyi severiz ama işletilme sırası bize geldiğinde bundan hoşlanmayız. Başkalarını incitmek ya da kızdırmak çok büyük bir düşüncesizliktir, değil mi? Ben merkezli bir yaşamdan kaynaklanır bu. Siz de arkadaşınız da birilerinin size takılmasından hoşlanmıyorsanız, o halde neden ikiniz de birbirinize takılmayı bırakmıyorsunuz. Düşünceli olmak da zaten budur.

SORU: İnsanın görevi nedir?

KRISHNAMURTI: Ne olduğunu düşünüyorsunuz? Çalışmak, sınavları geçmek, bir meslek edinmek ve hayatınızın kalanını bu işi yaparak geçirmek mi? Tapınağa gitmek, gruplara katılmak, çeşitli reformlar yapmak mı? Kendi yiyeceğini sağlamak için hayvanları öldürmek midir insanın görevi? Trenlerin geçmesi için köprüler yapmak, petrol bulmak için kuru toprağa kuyular açmak, dağlara tırmanmak, dünyayı ve gökyüzünü fethetmek, şiirler yazmak, resim yapmak, sevmek, nefret et-

mek midir? Tüm bunlar insanın görevleri midir? Birkaç yüzyıl içinde çöken medeniyetler kurmak, savaşlar açmak, kendi suretinde bir Tanrı yaratmak, din ya da devlet adına insanları öldürmek, gücü ele geçirip başkalarına karşı acımasızca davranırken barış ve kardeşlikten bahsetmek; etrafınızdaki insanlar bunları yapıyor, öyle değil mi? Peki insanın gerçek görevi bu mudur?

Tüm bu işlerin yıkım, sefalet, kaos ve umutsuzluğa yol açtığını görebilirsiniz. Aşırı lüks ve korkunç sefalet yan yana duruyor, hastalık ve açlık, buzdolapları ve uçaklarla yan yana duruyor. Tüm bunlar insanın işi; ve bunu gördüğünüzde kendi kendinize, "Hepsi bu mu? İnsanın gerçek görevi olan başka bir şey yok mu?" diye sormuyor musunuz? İnsanın gerçek görevinin ne olduğunu bulabilirsek, o zaman uçakların, çamaşır makinelerinin, köprülerin, otellerin, tümünün bambaşka bir anlamı olacak; fakat insanın gerçek görevinin ne olduğunu bulmadan yalnızca reformlar yapmak, insanın zaten yapmış olduklarına yeni biçimler vermek bizi hiçbir yere götürmez.

Öyleyse insanın gerçek görevi nedir? Tabii ki insanın gerçek görevi hakikati, Tanrıyı keşfetmektir; sevmek ve kendini sınırlandıran faaliyetlerin esiri olmamaktır. Hakikatin keşfedilmesinde sevgi vardır ve farklı bir medeniyet, yeni bir dünya yaratacak olan da insanın insanla ilişkisindeki bu sevgidir.

SORU: Neden Tanrıya ibadet ediyoruz?

KRISHNAMURTI: Korkarım Tanrıya ibadet etmiyoruz. Gülmeyin. Bizler, Tanrıyı sevmiyoruz. Tanrıyı sevseydik, ibadet diye bir şey olmazdı. Tanrıya ibadet ediyoruz çünkü ondan korkuyoruz; kalplerimizde korku var, sevgi değil. Tapınak, *puja*, kutsal yol; tüm bunlar Tanrıya ait değil, insanın korku ve

kibirinin eseri bunlar. Tanrıya ibadet edenler yalnızca mutsuzlar ve korkanlar. Varlık, konum ve otorite sahibi olanlar, mutlu insanlar değildir. Hırslı biri, dünyanın en mutsuz insanıdır. Mutluluk yalnızca tüm bunlardan arındığınızda gelir ve o zaman Tanrıya da ibadet etmezsiniz. Tapınaklara sürüklenenler zavallılar, acı çekenler, umutsuzluk içindekilerdir; fakat bu ibadet denen şeyi bir kenara itip sefilliklerini anlayabilselerdi o zaman Tanrıyı ve hakikati keşfeden mutlu insanlar olurlardı.

18

DİKKATLİ BİR ZİHİN

Tapınak çanlarının çalışına dikkat ettiniz mi hiç? Peki, neyi dinliyorsunuz? Notaları mı, yoksa notaların arasındaki sessizliği mi? Sessizlik olmasaydı, notalar varolur muydu? Sessizliği dinlediğinizde, notalar başka bir nitelik kazanıp daha etkili olmazlar mı? Ama bildiğiniz gibi, dikkatimizi hiçbir şeye gerçekten doğru dürüst vermiyoruz ve bence dikkat etmenin ne anlama geldiğini öğrenmek gerçekten önemlidir. Öğretmeninizin çözdüğü matematik problemine, tarih hakkında okuduklarınıza, bir arkadaşınızın size anlattığı hikâyeye ya da nehir kenarındayken, nehrin sularının kıyıya vururken çıkardığı seslere genellikle pek dikkatinizi vermezsiniz. Eğer dikkat etmenin ne demek olduğunu keşfedebilirsek, belki de öğrenmek çok daha farklı bir anlam kazanır ve çok daha kolaylaşır.

Öğretmeniniz derse dikkatinizi vermenizi söylediğinde, ne demek ister? Pencereden bakmamanız, başka bir şeyle ilgilenmemeniz ve tamamen çalışmanız gereken şeye odaklanmanız gerektiğini. Ya da bir romana dalıp gittiğinizde, tüm

zihniniz okuduğunuz şeye o kadar yoğunlaşır ki başka hiçbir şeye ilgi göstermezsiniz. Bu, dikkatin başka bir biçimidir. Yani sıradan anlamıyla, dikkat etmek sınırlayıcı bir süreçtir, öyle değil mi?

Ben tamamen farklı türde bir dikkatin de varolduğunu düşünüyorum. Genellikle savunulan, uygulanan ve hoş görülen dikkat, zihnin tek bir noktaya sınırlanmasıdır. Bu, aynı zamanda bir dışarıda bırakma sürecidir. Dikkatinizi vermeye çabaladığınızda, aslında bir şeye –örneğin pencereden dışarı bakma, gelip gideni görme isteğine– direnmiş olursunuz. Böylece, enerjinizin bir kısmı bu dirence harcanmış olur. Belirli bir şeye yoğunlaşabilmesi için zihninizin etrafına bir duvar örer, buna da dikkatini toplaması için zihnin disiplin altına alınması dersiniz. Zihninizin odaklanmasını istediğiniz düşünce dışındaki tüm düşünceleri dışarıda bırakmaya çalışırsınız. İnsanların çoğunun dikkat dediği şey aslında budur. Ama ben tamamen farklı türde, sınırlayıcı, engelleyici olmayan bir dikkatin de varolduğunu ve bu durumda direnç de söz konusu olmadığından, zihnin çok daha dikkatli olabileceğini düşünüyorum. Ancak dirençsiz dikkat ederken her şeyi içine alan bir dikkati kastetmiyorum.

Tartışmak istediğim dikkat türü, genelde dikkat olarak adlandırdığımız şeyden tamamen farklıdır ve sınırlayıcı olmadığı için pek çok olasılığa sahiptir. Bilinçli olarak ya da bilinçsizce, bir konuya, konuşmaya, sohbete odaklandığınızda, diğer düşüncelerin işgaline karşı bir direnç duvarı örersiniz. Bu nedenle de dikkatinizi ne kadar verirseniz verin, zihniniz tam anlamıyla orada olmaz; kısmen oradadır. Çünkü zihninizin bir kısmı herhangi bir işgale, sapmaya ya da dağılmaya direnmekle meşguldür.

Tersten başlayalım. Zihninizin dağılması ne anlama gelir, biliyor musunuz? Dikkatinizi okuduğunuz şeye vermek istersiniz ama dışardan gelen bir gürültü zihninizi dağıtır ve gidip pencereden bakarsınız. Bir şeye odaklanmak istediğinizde zihninizin

odaklanmak istediğiniz şeyden uzaklaşmasına dağılma adı verilir. Sonrasındaysa, zihninizin bir kısmı bu sözde dağılmaya direnir ve sonuçta, enerji israfı meydana gelir. Oysa, her an zihninizin her anının farkında olursanız, dağılma diye bir şey söz konusu olmaz ve zihnin enerjisi direnç yüzünden israf edilmez. Bu nedenle, dikkatin gerçekte ne olduğunu bulmak önemlidir.

Eğer hem çanın sesini hem de vuruşlar arasındaki sessizliği dinlerseniz bu dinleyiş, bir bütün olarak, dikkattir. Benzer biçimde, biri konuşurken, dikkatinizi ona vermeniz, zihninizi sadece sözcüklere değil sözcükler arasındaki boşluklara da vermeniz demektir. Bunu denediğiniz takdirde, zihninizin dağılmadan, direnmeden dikkatini toplayabildiğini görürsünüz. "Pencereden dışarı bakmamalıyım, içeri girenleri seyretmemeliyim, başka bir şey yapmak istesem de dikkatimi derse vermek zorundayım," diyerek zihninizi disiplin altına aldığınızda, bu son derece yıkıcı bir bölünmeye neden olur. Çünkü, zihnin enerjisini dağıtır. Ama etraflıca dinlerseniz eğer, bölünme söz konusu olmaz. Bölünme olmadığı için direnç de olmaz. Bu durumda zihnin çaba sarf etmeden tüm dikkatini verebildiğini görürsünüz. Anladınız mı? Açıklayabildim mi?

Elbette, dikkatini toplaması için zihni disiplin altına almak, zihnin yıpranmasına neden olur ancak bu, zihin bir maymun gibi durup dinlenmeden her yerde gezinmelidir, demek de değildir. Ancak, her şeyi kapsayan dikkati bir yana bırakırsak, tüm bildiğimiz bu iki haldir. Ya başka yönlere sapmaması için zihni sıkı bir disiplin altına alırız ya da zihnin oradan oraya gezinmesine müsaade ederiz. Şimdi tarif ettiğim şey ikisi arasında bir uzlaşma değildir; bilakis, ikisiyle de hiçbir ilgisi yoktur. Bu tamamen farklı bir yaklaşımdır. Bu, tamamen farkında olmaktır ve bu durumda zihniniz sınırlanma sürecine yakalanmadan daima dikkatli olur.

Söylediklerimi deneyin bir; siz de zihninizin ne kadar hızlı öğrenebildiğini göreceksiniz. Bir şarkı ya da bir ses duyabilir, zihninizin duyduğunuz şeyle tamamen dolmasına izin

verebilirsiniz ki bunda herhangi bir öğrenme çabası yoktur. Her şeyden öte, öğretmeninizin tarihi bir gerçek hakkında anlattıklarını nasıl dinlemeniz gerektiğini bilirseniz; zihninizde gerektiği kadar yer ve sessizlik olduğu için direnmeden, dağılmadan, dinleyebilirseniz, sadece sözü edilen tarihi gerçeği değil öğretmeninizin aktarmış olabileceği önyargıyı ve kendi içsel tepkinizi de anlarsınız.

Size bir şey söyleyeceğim. Boşluğun ne olduğunu biliyorsunuz. Bu odada, bir boşluk var. Burasıyla kaldığınız yurt arasındaki, köprüyle eviniz arasındaki, nehrin iki yakası arasındaki mesafe –tüm bunlar boşluktur. Peki, sizin zihninizde de boşluk var mı? Yoksa, zihniniz çok dolu da içinde hiç boş yer yok mu? Eğer zihninizde gerektiği kadar boş yer varsa, orada sessizlik de vardır ve diğer her şey bu sessizlikten gelir. Çünkü ancak o zaman dinleyebilir, direnmeden dikkatinizi verebilirsiniz. Bu nedenle, zihninizde yer açmanız çok önemlidir. Zihniniz dopdolu olmadığı, durmaksızın işgal edilmediği takdirde, havlayan şu köpeği de uzaktaki köprüden geçen trenin sesini de duyabilir ve burada konuşanın sözlerinin tamamen farkında olabilir. İşte o zaman zihin ölü değil, canlı bir şey olur.

SORU: Dünkü toplantının ardından, yolun kenarında oynayan, iki fakir köylü çocuğunu izlediğinizi gördük. Onlara bakarken içinizde nasıl duyguların uyandığını bilmek istiyoruz.

KRISHNAMURTI: Dün öğleden sonra, yolda birkaç öğrenciyle karşılaştım; onlardan ayrıldıktan sonra ise bahçıvanın çocuklarının oyun oynadığını gördüm. Soruyu soranın bilmek istediği de bu çocukları izlerken ne hissettiğim.

Peki, *siz* fakir çocukları izlediğinizde ne hissediyorsunuz? Bu, benim ne hissettiğimden çok daha önemlidir. Yurdunuza ya da derslerinize giderken hep çok meşgul oluyorsunuz da onları hiç seyretmiyor musunuz yoksa?

Sırtlarındaki ağır yüklerle pazara giden fakir kadınları gözlemlediğinizde ya da sizin aldığınız eğitimi alamayan, doğru dürüst bir evi, temizlenecek bir yeri, yeteri kadar giysisi, yemeği olmayan, oynayacak başka bir şeyleri olmadığından çamurun içinde oynayan köylü çocukları seyrettiğinizde; tüm bunları gördüğünüzde, sizin tepkiniz ne oluyor? Tepkinizin ne olduğunu kendi başınıza bulmanız gerçekten çok önemli. Benimkinin ne olduğunu da birazdan söyleyeceğim sizlere.

Bu çocukların uyuyacak doğru dürüst bir yerleri yok; anne babaları durmak nedir bilmeden bütün gün çalışıyor; çocuklar sevilmek, bakılmak nedir bilmiyor; anne babaları onlarla birlikte oturup onlara dünyanın, göklerin güzelliğine dair hikâyeler anlatmıyor. Peki bu ne biçim bir toplumdur ki, dünya üzerinde istedikleri her şeye sahip olabilen zengin insanlarla hiçbir şeyleri olmayan çocukların aynı anda varolduğu bir ortam yaratır? Ne biçim bir toplumdur bu ve nasıl meydana gelmiştir? Başkaldırabilir, bu toplumun kalıplarını yıkabilirsiniz ama tam da bu yıkımdan, aslında bir öncekinin başka bir çeşidi olan –Rusya'daki gibi taşrada özel evlere, ayrıcalıklara, üniformalara ve daha birçoklarına sahip olan komiserleriyle– yeni bir toplum meydana gelir. Her devrimde –Fransız Devrimi'nde de Rus Devrimi'nde de Çin Devrimi'nde de– aynısı olmuştur. Peki, tüm bu yozlaşmanın ve sefaletin varolmadığı bir toplum yaratmak mümkün müdür? Böylesi bir toplum ancak sizler ve ben, birer birey olarak, toplumdan kurtulduğumuzda, hırsı yenip sevmenin anlamını öğrendiğimizde yaratılabilir. Benim bütün tepkim işte bu.

Ama sizler söylediklerimi dinlediniz mi?

SORU: Zihin aynı anda birçok şeyi birden nasıl duyabilir?

KRISHNAMURTI: Bahsettiğim şey bu değil. Aynı anda birçok şeye birden yoğunlaşabilen insanlar vardır ki bu, sadece

zihnin terbiye edilmesiyle alakalıdır. Benim bahsettiğim şey bu değil. Ben, direnç göstermeyen, yeteri kadar yeri olduğu, tüm düşüncelere kaynaklık eden sessizliğe sahip olduğu için dinleyebilen bir zihinden bahsediyorum.

SORU: Tembelliği neden severiz?

KRISHNAMURTI: Tembelliğin nesi yanlış? Sessizce oturup uzaktaki bir sesin gittikçe yakınlaşmasını dinlemenin nesi yanlış? Ya da sabah yatakta yatarken yakındaki bir ağaca konan kuşları; tüm yapraklar hareketsizken esintiyle dans eden tek bir yaprağı izlemenin nesi yanlış? Tembelliği kınarız çünkü tembel olmanın yanlış olduğunu düşünürüz. Öyleyse, tembellik ne anlama gelir bulalım, haydi. Eğer kendinizi iyi hissetmenize rağmen geç saatlere kadar yatakta kalırsanız, bazıları size tembel diyebilir. Eğer enerjiniz olmadığı için ya da başka bir sağlık sorunu yüzünden oynamak ya da çalışmak istemezseniz, size tembel diyen birileri çıkabilir. Ama gerçekte nedir tembellik?

Zihin kendi tepkilerinin, kendi küçük hareketlerinin farkında olmadığı zaman, tembel, bilgisiz bir zihin olur. Sınavlarınızı geçemezseniz, bir sürü kitap okumamışsanız ve pek bilgi sahibi değilseniz bu bilgisizlik değildir. Gerçek bilgisizlik kendinize dair bilginiz; zihninizin nasıl çalıştığına, güdülerinizin, tepkilerinizin ne olduğuna dair bir kavrayışınız olmamasıdır. Aynı şekilde, zihniniz uyuşuk olduğunda ortaya çıkar tembellik. Ve insanların çoğunun zihni uyuşmuş durumdadır. Bilgiyle, kutsal kitaplarla, Shankara'nın ya da bir başkasının sözleriyle uyuşturulmuşlardır. Bir felsefenin takipçisi olur, bir disiplini uygularlar ve zengin, dolu olması, bir nehir gibi taşması gereken zihinleri sınırlanır, körleşir, yorulur. İşte böyle bir zihin tembeldir. Ve bir sonuç elde etmeye çalışan hırslı bir zihin, yüzeysel biçimde aktif, girişken olsa da istediğini elde etmek için bütün gün çalışsa da aslında

kelimenin gerçek anlamıyla aktif değildir; alttan alta umutsuzlukla, hüsranla ağırlaşmıştır.

Bu nedenle, insan gerçekten tembel olup olmadığını bulmak için çok dikkatli olmalıdır. Başkaları tembel olduğunuzu söylediğinde buna hemen inanmayın. Tembelliğin ne olduğunu kendiniz keşfedin. Sadece hemen kabul eden, reddeden ya da taklit edenler; korkan, kendilerini tekdüzeliğe hapsedenler tembeldir. Bu nedenle de zihinleri gittikçe yıpranır, parçalanır. Ama dikkatli, uyanık olan biri, çoğu zaman sessizce oturup ağaçları, kuşları, yıldızları ve sessiz nehri seyretse de tembel değildir.

SORU: Hem topluma başkaldırmamız gerektiğini hem de hırslı olmamamız gerektiğini söylüyorsunuz. Toplumu düzeltmek istemek de bir hırs değil midir?

KRISHNAMURTI: Başkaldırıyla ne kastettiğimi çok dikkatli bir biçimde açıkladım ama şimdi, meselenin daha fazla açıklık kazanması için iki farklı sözcük kullanacağım. Bazı reformlar yaparak toplumu bir parça iyileştirmek için toplumun içinde başkaldırmak, hapishane duvarları içindeki hayatlarını iyileştirmek isteyen mahkûmların isyanı gibidir. Bu nedenle, bu tip bir başkaldırı aslında başkaldırı falan değil, düpedüz isyandır. Farkı anlıyor musunuz? Toplumun içinde başkaldırmak, yemeklerin iyileşmesini, hapishane içinde daha iyi muamele görmeyi isteyen mahkûmların isyanı gibidir. Ancak kavrayıştan doğan başkaldırı, toplumdan bireysel bir kopuştur ve yaratıcı bir devrimdir.

Peki, birey olarak toplumdan koparsanız, bu eyleminizi yönlendiren hırs mıdır? Eğer öyleyse, zaten toplumdan kopmuş olmazsınız. Toplumun temeli hırs, açgözlülük olduğu için hapishanenin içinde kalmış olursunuz. Ama eğer tüm bunları anlar ve tüm benliğinizle bir devrim yaparsanız, artık

hırslı biri olmaz, kıskançlıkla, açgözlülükle harekete geçmezsiniz. Böylece, tüm bunların üzerine kurulu olan toplumun dışına çıkarsınız. O zaman yaratıcı bireylar olursunuz. Eylemleriniz de başka bir kültürün tohumlarını taşır artık.

Bu nedenle, yaratıcı bir devrime dair eylemle toplum içindeki başkaldırı ya da isyana dair eylem arasında çok büyük bir fark vardır. Sadece reform yapmakla, hapishanenin demir parmaklıklarını ya da duvarlarını süslemekle ilgilendiniz sürece yaratıcı olamazsınız. Reformlar daima başka reformları gerektirir ve bu sadece daha fazla acı ve yıkım getirir. Oysa, açgözlülüğün, hırsın üzerine kurulu bu yapıyı anlayan ve bu yapıdan kopan bir zihin sürekli bir devrim halinde olur. Coşkun ve yaratıcı olan bu zihin, durgun bir havuzun içine fırlatılan bir taş gibi, eylemleriyle dalgalar yaratır. Yeni bir medeniyet yaratacak olan da bu dalgalardır.

SORU: Çalışmadığım zaman neden kendimden nefret ediyorum?

KRISHNAMURTI: Soruya kulak verin. Çalışmam gerektiği halde çalışmadığımda neden kendimden nefret ediyorum? Gerektiği gibi iyi olmadığımda neden kendimden nefret ediyorum? Diğer bir deyişle, neden ideallerim uyarınca yaşamıyorum?

Peki, ideallere sahip olmamak daha kolay olmaz mıydı? İdealleriniz olmasaydı, kendinizden nefret etmeniz için bir sebebiniz kalır mıydı? O halde neden, "Kibar olmalıyım, cömert olmalıyım, dikkatimi vermeliyim, çalışmalıyım," diyorsunuz? Bu sorunun cevabını verebilir ve ideallerden kurtulabilirseniz belki o zaman çok farklı davranırsınız. Şimdi bundan bahsedeceğim.

Peki, neden idealleriniz var? Öncelikle, insanlar hep size idealleri olmayanların değersiz olduklarını söyledikleri için.

Toplum ister komünist ister kapitalist bir kalıba göre düzenlensin, "İdeal olan budur," der ve siz de bunu kabul eder, buna göre yaşarsınız, öyle değil mi? Peki, herhangi bir ideal uyarınca yaşamaya çalışmadan önce, ideal sahibi olmanın zorunlu olup olmadığını bulmanız gerekmez mi? Elbette, bu çok daha anlamlıdır. Rama ve Sita'nın ideallerini paylaşabilir ya da toplumdan size geçen ya da kendi başınıza bulduğunuz birçok başka ideale sahip olabilirsiniz. Neden bu ideallere sahip olduğunuzu biliyor musunuz? Çünkü kendiniz olmaktan korkuyorsunuz.

Meseleyi basit tutalım, karmaşıklaştırmayalım. Kendiniz olmaktan korkuyorsunuz. Bu, aslında kendinize güveniniz olmadığı anlamına gelir. Bu nedenle, toplum, anne babalarınız, dininiz ne olmanız gerektiğini söylerse, o olmaya çalışırsınız.

Peki, kendiniz olmaktan neden korkuyorsunuz? Neden olmanız gereken değil de olduğunuz kişi olmakla işe başlamıyorsunuz? Kim olduğunuzu anlamadan, sadece olmanız gerektiğini düşündüğünüz kişi olmaya çalışmanın hiçbir anlamı yoktur. Bu nedenle, tüm idealleri bir kenara atın. Büyükler bundan hoşlanmayacaklardır biliyorum, ama boş verin. Tüm idealleri bir kenara atın, nehirde boğun, çöp kutusuna fırlatın ve kendiniz olmakla işe koyulun. Peki, bu ne demektir?

Diyelim tembelsiniz, çalışmak istemiyor, bütün gençler gibi hep oyun oynamak, güzel vakit geçirmek istiyorsunuz. Bununla başlayın. Güzel zaman geçirmekten bahsettiğinizde ne kastettiğinizi anlamak için zihninizi kullanın. Anne babalarınızın ya da ideallerinin kendi ideallerinizin sesine kulak vermeden, güzel vakit geçirmeye nelerin dahil olduğunu bulun. Neden çalışmak istemediğinizi keşfetmek için zihninizi kullanın. Bu hayatta ne yapmak istediğinizi, toplumun ya da ideallerin size yapmanızı söylediklerini değil, *sizin* ne istediğinizi bulmak için zihninizi kullanın. Eğer tüm benliğinizi bunu soruşturmaya verirseniz, işte o zaman devrimci olursunuz; o zaman yaratmak için, kendiniz olmak için güveniniz

olur ve bunda sürekli yenilenen bir canlılık bulunur. Yoksa diğer türlü, başkası olmaya çalışırken enerjinizi boşa harcarsınız.

Gördüğünüz gibi, kendiniz olmaktan korkmanız gerçekten çok olağandışı bir şeydir çünkü güzellik, kendin olmaktır. Tembel olduğunuzu, aptal olduğunuzu fark ederseniz, değişmeye çalışmadan tembelliği anlar, aptallıkla yüzleşirseniz; bunda büyük bir rahatlama, büyük bir güzellik, büyük bir zekâ olduğunu görürsünüz.

SORU: Topluma başkaldırarak gerçekten yeni bir toplum yaratsak bile bu da hırsın bir başka biçimi olmaz mı?

KRISHNAMURTI: Korkarım ki söylediklerimi dinlememişsiniz. Zihin toplumun kalıpları içinde başkaldırırsa bu başkaldırı, bir hapishane isyanına benzer ve sadece hırsın bir başka biçimidir. Ama zihin, halihazırdaki topluma denk düşen bu yıkıcı süreci anladığında ve adımını dışarı attığında, eyleminde hırsa dair bir iz yoktur. Ancak böylesi bir eylem yeni bir kültür, daha iyi bir toplumsal düzen, farklı bir dünya yaratabilir. Fakat zihin bu yaratımla ilgilenmez. Zihnin tek endişesi hakikatin bilgisine ulaşmaktır ve yeni bir dünya yaratan da topluma başkaldıran zihin değil hakikatin hareketidir.

19

BİLGİ ve GELENEK

Kaçınızın dün akşamki gökkuşağını fark ettiğini merak ediyorum. Tam suyun üzerindeydi ve insan onu aniden fark ediyordu. Çok güzeldi ve insana büyük bir keyfin yanında dünyanın genişliğine ve güzelliğine dair bir farkındalık da veriyordu. Böyle bir keyfi anlatabilmek için insanın kelimelerin bilgisine, uygun bir dilin ahengine ve güzelliğine hâkim olması gerekir, öyle değil mi? Fakat çok daha önemlisi, bu hissin kendisi, güzel bir şey karşısında duyulan hayranlıktan kaynaklanan coşkunluk halidir ve bu his yalnızca bilginin ve hafızanın işlenmesi ile canlandırılamaz.

İletişim kurmak, birbirimize bir şeyler anlatmak için bilgiye gereksinim duyarız ve bilgiyi işlemek için hafıza gerekir. Bilgi olmadan bir uçağı uçuramaz, büyük yollar inşa edemez, ağaç yetiştiremez, hayvanlara bakamaz ve medeni bir insanın yapması gereken pek çok şeyi yapamazsınız. Elektrik üretmek, çeşitli bilim dallarında çalışmak, insanlara tıbbi yardımda bulunmak ve benzeri şeyler için bilgi, birikim, hafıza sahibi olmanız gerekir ve bu meselelerde mümkün olan en iyi eğitimi almak

önemlidir. Bu nedenle, size doğru bilgileri kazandıracak ve çeşitli alanlarda bilginizi geliştirmenize yardım edecek birinci sınıf öğretmenlere sahip olmanız çok önemlidir.

Fakat bilgi, bir alanda gerekliyken başka bir alanda bir engele dönüşür. Fiziksel varlık hakkında çok fazla bilgi mevcut ve sürekli yenileri ekleniyor. Bu tür bilgilere sahip olmak ve bu bilgileri insanın yararı için kullanmak önemlidir. Peki, psikolojik düzeyde, neyin doğru olduğunun keşfi önünde engel olarak duran başka tür bilgiler de yok mudur? Sonuçta bilgi bir tür gelenektir, değil mi? Ve gelenek hafızanın işlenmiş halidir. Mekanik meselelerde gelenek gereklidir fakat insanın iç dünyasını yönlendirmede bir araç olarak kullanıldığında gelenek daha büyük keşiflerin önünde bir engel teşkil eder.

Mekanik işlerde ve günlük yaşantımızda bilgi ve hafızaya güveniriz. Bilgi olmadan araba süremez, pek çok şeyi yapamazdık. Fakat bilgi zihni, aklı, iç dünyayı yönlendiren bir geleneğe, bir inanca dönüştüğünde bir engeldir ve aynı zamanda insanları böler. Bütün dünyada insanlar gruplara bölünüp kendilerine Hindu, Müslüman, Budist ve Hıristiyan gibi isimler takıyor fark ettiniz mi? Onları bölen nedir? Bilimsel keşifler, tarıma, bir köprü yapmaya, uçakları uçurmaya dair bilgiler değildir. İnsanları bölen, zihni belli bir yönde koşullandıran gelenekler ve inançlardır.

Yani, bilgi zihni belli bir kalıba göre koşullandıran, ona biçim veren bir geleneğe dönüştüğünde bir engeldir çünkü o zaman yalnızca insanları bölüp aralarında düşmanlıklar yaratmakla kalmaz, aynı zamanda hakikate, yaşama, Tanrıya dair derin keşifleri de engeller. Tanrının ne olduğunu bulmak için zihnin tüm geleneklerden, tüm birikimlerden, psikolojik bir savunma olarak kullandığı tüm bilgilerden arınması gerekir.

Eğitimin işlevi, öğrenciyi insanın çeşitli uğraşları konusunda eğitmek ve aynı zamanda zihnini tüm geleneklerden arındırmak ve böylece onu araştırmaya, öğrenmeye, keşfetmeye açık hale getirmektir. Aksi halde zihin mekanikleşir,

bilgi makinelerinin yükü altında ezilir. Kendini geleneğin birikimlerinden sürekli olarak arındırmadıkça, zihin sonsuz Yüceliği keşfedemez. Fakat ihtiyaç duyduğu ve üretmesi gereken şeylerle başa çıkabilmek için gittikçe daha fazla bilgi edinmesi gerektiği de âşikardır.

Yani hafızanın işlenmesi olan bilgi, belli bir düzlemde yararlı ve gereklidir fakat başka bir düzlemde zararlı hale gelir. Farkı anlamak, bilginin yıkıcı olduğu, bir kenara bırakılması gerektiği yer ile gerekli olduğu ve olabildiğince çok kullanılması gerektiği yeri görmek zekânın başlangıcıdır.

Peki şu anda eğitimde neler oluyor? Size çeşitli türde bilgiler veriliyor, değil mi? Üniversiteye gidip, mühendis, doktor ya da avukat olabilir, matematik ya da başka bir branşta doktora derecesi alabilir, ev ekonomisi okuyup evin nasıl idare edileceğini, nasıl yemek yapılacağını vb. öğrenebilirsiniz; fakat kimse geleneklerden arınmanıza yardım ederek zihninizin başından itibaren taze, hevesli ve her zaman tümüyle yeni şeyler keşfetmeye açık olmasını sağlamaz. Kitaplardan öğrendiğiniz ve gelenek haline gelen felsefe, teori ve inançlar zihin için gerçekten birer engeldir çünkü zihin bunları kendi psikolojik güvenliği için birer araç olarak kullanır ve bu nedenle onlar tarafından koşullandırılır. Yani aynı anda zihni hem gelenekten arındırmak hem de bilgi ve tekniği işlemek gereklidir ve eğitimin işlevi budur.

Zor olan, zihni bilinenden arındırmak ve böylece sürekli bir biçimde yeni olanı keşfetmesini sağlamaktır. Büyük bir matematikçi bir keresinde günler boyunca bir problem üzerinde çalıştığını ve sonuca ulaşamadığını anlatmıştı. Bir sabah her zamanki gibi yürüyüşe çıktığında aniden cevabı görmüş. Peki ne olmuş olabilir? Zihni sakin ve problemi inceleyebilecek serbestlikteydi ve problemin kendisi cevabı ortaya koydu. İnsanın bir problem hakkında bilgi sahibi olması gerekir; fakat zihin cevabı bulabilmek için bu bilgiden bağımsız olmak zorundadır.

Çoğumuz bir şeyler öğrenir, bilgi ediniriz, fakat zihin hiçbir zaman nasıl dinginleşeceğini, yaşamın tüm kargaşasından, içinde sorunların kökleştiği topraktan nasıl kurtulacağını öğrenmez. Topluluklara katılır, felsefelere bağlanır, kendimizi bir inanca veririz. Fakat tüm bunlar son derece yararsızdır çünkü insani sorunlarımızı çözmezler. Aksine daha büyük acı ve kedere yol açarlar. İhtiyacınız olan, inanç ya da felsefe değil, araştırmak, keşfetmek ve yaratıcı olabilmek için zihnin özgür olmasıdır.

Sınavları geçmek için çalışıp birçok bilgi edinirsiniz ve tüm bunları kâğıda geçirip bir iş bulma umuduyla mezun olur ve evlenirsiniz, peki hepsi bu mudur? Bilgi ve teknik sahibi oldunuz; fakat zihniniz özgür değil, yani sistemin esiri oldunuz ki bu, aslında yaratıcı bir insan olmadığınız anlamına gelir. Çocuklarınız olabilir, birkaç resim yapabilir ya da arada sırada şiir yazabilirsiniz; fakat yaratıcılık bu değildir. Yaratıcılığın ortaya çıkması için zihnin özgür olması gerekir. Ancak o zaman teknik, yaratıcılığı ifade etmek için kullanılabilir. Fakat yaratıcı bir zihin, hakikatin keşfi ile ortaya çıkan sıradışı yaratıcılık olmadan teknik sahibi olmak anlamsızdır. Ne yazık ki çoğumuz bu yaratıcılığı tanımıyoruz çünkü zihinlerimiz bilgi, gelenek, hafıza, Shankara, Buda, Marx ya da başka birinin söylediği şeylerle yüklü. Oysa zihniniz hakikatin keşfi için gerekli serbestliğe sahip olsa, o zaman beraberinde büyük bir keyif getiren sınırsız ve bozulmaz bir zenginliğin ortaya çıktığını da görürsünüz. O zaman insanın diğer kişilerle, fikirlerle, nesnelerle arasındaki ilişki de bambaşka bir anlam kazanır.

SORU: Yaramaz bir çocuk ceza yoluyla mı yola getirilir, sevgi yoluyla mı?

KRISHNAMURTI: *Siz* ne düşünüyorsunuz? Soruyu çok dikkatli bir biçimde dinleyin, düşünün, hissedin. Yaramaz

bir çocuk ceza yoluyla mı yoksa sevgi yoluyla mı yola getirilir? Ceza, yani bir baskı sonucu değişirse buna değişim denir mi? Siz yaşça daha büyük birisiniz, öğretmen ya da anne baba olarak otoriteniz var ve eğer onu tehdit eder, korkutursanız zavallı çocuk siz ne derseniz onu yapar; fakat buna değişim denilebilir mi? Herhangi bir baskı sonucu değişim gerçekleşebilir mi? Yasalarla ya da herhangi bir korku yoluyla değişim sağlanabilir mi?

Peki sevginin yaramaz bir çocukta bir değişime yol açıp açmayacağını sorduğunuzda "sevgi" sözcüğü ile neyi kastediyordunuz? Eğer sevmek çocuğu anlamak, değiştirmeye yönelmeden yaramazlığa yol açan sebepleri anlamaksa, bu anlayışın kendisi onun yaramazlığına bir son verecektir. Çocuğu değiştirerek yaramazlığına bir son vermek istiyorsam, onu değiştirme isteğimin kendisi bir tür baskı değil midir? Fakat onun neden yaramazlık yaptığını anlayabilirsem, yaramazlığının kaynaklarını yani yetersiz beslenme, uykusuzluk, şefkat isteği, başka bir çocuk tarafından kızdırılmış olması gibi etkenleri keşfedip ortadan kaldırabilirsem, o zaman çocuk da yaramazlık yapmayacaktır. Fakat istediğim yalnızca çocuğu değiştirmek, onu belli bir kalıba uydurmaksa o zaman onu anlayamam.

Görüyorsunuz ki burada değişim ile neyi kastettiğimiz önem kazanıyor. Çocuk ona olan sevginiz sonucu bir tür etkilenme ile yaramazlık yapmayı bıraksa bile, buna gerçek değişim denebilir mi? Söz konusu olan sevgi olsa bile, bir şeyler yapması ya da bir şey olması için çocuğa uygulanan bir tür baskıdır. Peki bir çocuğun değişmesi gerektiğini söylediğinizde neyi kastediyorsunuz? Nasıl bir değişim bu? Şu an olduğu şeyden aslında olması *gereken* şeye dönüşmesi mi? Olması gereken şey haline geldiğinde, aslında sadece daha önce olduğu şeyi dönüştürmüş, yani aslında hiç değişmemiş olmayacak mı?

Başka bir biçimde ifade edersek, eğer açgözlüysem ve siz, toplum ve kutsal kitaplar öyle yapmamı söylediği için tokgözlü olursam, değişmiş mi, yoksa yalnızca açgözlülüğe fark-

lı bir isim mi vermiş olurum? Oysa, açgözlülük sorununu tümüyle araştırabilir ve anlayabilirsem, o zaman ondan kurtulurum ki bu tokgözlü olmaktan tamamen farklı bir şeydir.

SORU: İnsan nasıl zeki olabilir?

KRISHNAMURTI: Zeki olmaya çalıştığınız anda, zekânız ortadan kalkar. Buna dikkat edin çünkü gerçekten önemli. Eğer aptalsam ve herkes bana zeki olmam gerektiğini söylüyorsa, genellikle ne olur? Zeki olmak için çabalar, daha çok çalışır daha iyi notlar almaya gayret ederim. O zaman insanlar, "Daha sıkı çalışıyor," der ve sırtımı sıvazlarlar; fakat yalnızca zekânın kırıntılarına ulaşabildiğim için aslında aptal olmayı sürdürürüm. Yani asıl mesele nasıl zeki olunacağı değil, aptallıktan nasıl kurtulmak gerektiğidir. Eğer aptalsam ve zeki olmaya çalışıyorsam, aptalca davranmaya devam ediyorum demektir.

Görüyorsunuz temel sorun değişimle ilgili. "Zekâ nedir ve insan nasıl zeki olabilir?" diye sorduğunuzda bu, zekâya dair bir kavrama işaret eder ve sonra bu kavramın tanımladığı şeye benzemeye çalışırsınız. Peki zekâya dair bir formül, bir teori, bir kavram bulup, kendinizi bu kalıba göre şekillendirmeye çalışmanız ahmakça değil midir? Oysa insan sersemse ve bunu başka bir şeye dönüştürme isteği duymadan, "Aptalın, sersemin biriyim, korkunç bir haldeyim!" demeden, sersemliğin ne olduğunu anlamaya başlarsa, sorunu çözmesinin, hiç çaba gerektirmeden, beraberinde aptallıktan arınmış bir zekâ getirdiğini de görecektir.

SORU: Ben bir Müslümanım. Ailem dinimin günlük vecibelerini yerine getirmezsem, beni evden kovmakla tehdit ediyor. Ne yapmalıyım?

KRISHNAMURTI: Siz, Müslüman olmayanlar, muhtemelen arkadaşınıza evini terk etmesini önerirdiniz, öyle değil

mi? Fakat üzerinizdeki etiket ne olursa olsun, Hindu, Parsi, komünist, Hıristiyan ya da her ne ise, aynı şeyler sizin için de geçerli, yani kendinizi üstün görmeyin, böbürlenmeyin. Ailenize inançlarının aslında eskimiş batıl itikatlar olduğunu söylerseniz, siz de evden atılabilirsiniz.

Peki, belli bir dine göre yetiştirildiyseniz ve babanız artık eskimiş batıl inançlar olarak gördüğünüz belli vecibeleri yerine getirmediğiniz takdirde evi terk etmeniz gerektiğini söylüyorsa ne yaparsınız? Eski batıl inançları takip etmemekte ne kadar ciddi olduğunuza göre değişir, değil mi? Ailenizin karşısına geçip, "Meseleyi iyice düşündüm ve insanın kendisine Müslüman, Hindu, Budist, Hıristiyan ya da başka bir şey demesinin anlamsız olduğuna karar verdim. Bu yüzden evden ayrılmam gerekiyorsa ayrılırım. Yaşam her ne getirirse, sefalet ya da ölüm bile getirse, onunla yüzleşmeye hazırım çünkü doğru olduğunu düşündüğüm şey bu ve bunda ısrarlıyım," der misiniz? Bunu yapmazsanız gelenek ve toplum sizi yutuverir.

Öyleyse ne yapacaksınız? Size bu tür bir güven veremiyorsa, eğitimin amacı nedir? Yalnızca sizi bir mesleğe ve alenen yıkıcı bir topluma uyum sağlamaya hazırlamak mı? "Çok az kişi bundan kurtulabilir ve ben yeterince güçlü değilim," demeyin. Bunu aklına koyan herhangi biri bundan kurtulabilir. Geleneğin baskısını anlamak ve ona karşı koyabilmek için gerekli olan güç değil, güven hissidir, kendi kendinize sorunları çözmeyi bildiğinizde ortaya çıkan o muazzam güven hissi. Fakat görüyorsunuz ki eğitiminiz size *nasıl* düşüneceğinizi öğretmiyor; *ne* düşüneceğinizi söylüyor. Size Müslüman, Hindu, Hıristiyan, şu ya da bu olduğunuz söyleniyor. Fakat kendi kendinize düşünmenize yardım etmek ve kendi düşünmenizden kaynaklanan engin güven hissini size kazandırmak gerçek eğitimin işlevidir. İşte o zaman tutsak bir makine değil, yaratıcı bir insan olursunuz.

SORU: Dikkatimizi toplayabilmemiz için ortada direnç olmaması gerektiğini söylüyorsunuz. Bu nasıl mümkün olabilir?

KRISHNAMURTI: Her türden direncin dikkat dağıtıcı olduğunu söyledim. Kabullenmeyin, bunun üzerinde düşünün. Kimin söylediği fark etmez, hiçbir şeyi kabullenmeyin, meseleyi kendi kendinize araştırın. Sorgulamadan kabul ederseniz mekanikleşir, sersemleşirsiniz, bir ölüden farkınız olmaz; ama araştırırsanız, kendi kendinize düşünürseniz, yaşam dolu, yaratıcı bir insan olursunuz.

Peki, söylenenlere dikkat edip aynı anda, kim oluğunu görmek için başınızı çevirmeden ve başınızı çevirmemek için bir direnç göstermeden içeri birinin girdiğinin farkına varabilir misiniz? Başınızı çevirmemek için direniyorsanız dikkatiniz zaten dağılmış demektir ve bu direnme ile zihinsel enerjinizi boşa harcarsınız. Öyleyse, zihnin dağılmasına ve dolayısıyla direnmeye yer olmayan topyekûn bir dikkat hali olabilir mi? Yani, dikkatinizi tüm benliğinizle bir yere toplayıp aynı zamanda bilincinizin dışını, çevrenizde ve içinizde olanlara karşı duyarlı tutabilir misiniz?

Zihin sıradışı bir araçtır, sürekli bir şeyleri içine çeker, çeşitli biçimler, renkler görür, sayısız izlenimler edinir, sözcüklerin anlamlarını, bir bakışın manasını yakalar ve daha pek çok şey yapar. Bizim sorunumuz, dikkatimizi bir yere yöneltirken zihnin aynı anda, olmakta olan her şeye ve bu arada bilinçdışı izlenim ve tepkilere karşı da gerçekten duyarlı kalabilmesidir.

Bahsettiğim şey meditasyon sorununu gerçekten tümüyle içermektedir. Şimdi buna tümüyle giremeyiz fakat insan meditasyon yapmayı bilmiyorsa, olgun bir insan değildir. Meditasyon yaşamdaki en önemli şeylerden biridir, sınavları geçmek ve okulu bitirmekten çok daha önemlidir. Doğru meditasyonu anlamak için meditasyon yapmayı denemeyi bırakmalısınız. Ruhani meselelerde herhangi bir şey "denemek"

ölümcül sonuçlar doğurur. Doğru meditasyonu anlayabilmek için kişinin kendi bilincinin nasıl işlediğinin farkında olması gerekir, o zaman tam dikkat ortaya çıkar. Fakat ortada herhangi bir tür direnç varsa, tam dikkat de mümkün değildir. Çoğumuz direnç yoluyla dikkatimizi bir yere yöneltmek üzere eğitildik. Bu nedenle, dikkatimiz her zaman kısmi olur ve hiçbir zaman tam dikkate dönüşmez; öğrenmenin sıkıcı, usandırıcı ve korkutucu bir şey olması da bu yüzdendir. Bu yüzden, kelimenin tam anlamıyla dikkatini toplayabilmek çok önemlidir, bu da insanın kendi zihninin işleyişinin farkında olmasını gerektirir. Kendinizi tanımadan dikkatinizi tam olarak bir şeye veremezsiniz. Bu yüzden gerçek bir okulda öğrenciye, çeşitli konular öğretilmekle kalınmamalı, aynı zamanda onun, kendi düşünme sürecini anlamasına da yardımcı olunmalıdır. İnsan kendini anladığında, direnmeden dikkatini toplayabilmeyi de öğrenecektir çünkü meditasyonun yolu insanın kendini anlamasıdır.

SORU: Soru sormak neden ilgimizi çekiyor?

KRISHNAMURTI: Çok basit: Çünkü insan meraklıdır. Nasıl kriket ya da futbol oynanacağını, nasıl uçurtma uçurulacağını bilmek istemiyor musunuz? Yetişkinlerin genelde yaptığı gibi, soru sormayı bırakırsanız, bir ölüden farkınız kalmaz. Zihinleri bilgiyle, başkalarının söyledikleriyle ağırlaştığı için sorgulamayı bırakır onlar; geleneği kabullenir ve onun içinde hareketsizleşirler. Soru sorduğunuz sürece çemberi kırarsınız, fakat kabullenmeye başladığınız anda psikolojik olarak bir ölüden farkınız olmaz. Yani yaşam boyunca hiçbir şeyi kabullenmeyin, her zaman sorgulayın, araştırın. O zaman zihninizin gerçekten sıradışı bir şey olduğunu, bir sonu olmadığını, böyle bir zihin için ölümün söz konusu olamayacağını göreceksiniz.

20

DİNDAR OLMAK GERÇEĞE KARŞI DUYARLI OLMAKTIR

Hardal sarısı çiçekleri ve ortasından akan deresiyle bu yeşil alan ne bakılası, ne hoş, değil mi? Dün akşam bu yeşil alanı seyrettim. Taşranın sıradışı güzelliğini ve sessizliğini görmek, kaçınılmaz biçimde insanın, güzelliğin ne olduğunu kendine sormasına neden oluyor. Hoş şeylere, çirkin şeylere, zevke ve acıya verdiğimiz ani tepkilerimiz var ve biz bunları "Ne kadar güzel," ya da "Ne kadar çirkin," diye kelimelere döküyoruz. Ama asıl önemli olan zevk ya da acı değil, her şeyle bir duygu ortaklığı kurabilmek, hem çirkin olana hem de güzele karşı duyarlı olabilmektir.

Peki, güzellik nedir? Bu yüzeysel değil, bilakis en temel sorulardan biridir, bu nedenle bu soruyu bir kenara itmeyin. Güzelliğin ne olduğunu anlamanın, kalbiniz ve zihniniz güzel bir şeyle paylaşım içinde olduğunda engellere takılmadan ortaya çıkan iyilik hissine sahip olmanın ve böylece kendini tamamen rahat hissetmenin yaşam içinde çok büyük bir değeri vardır. Ve güzellik karşısında verilen bu tepkiyi anlayana kadar, yaşamlarımız son derece sığ kalacaktır. İnsan çeşit-

li güzelliklerle, dağlarla, ovalarla, nehirlerle çevrili olabilir fakat bunların farkına varmadıkça bir ölüden farkı yoktur.

Siz çocuklar ve yetişkinler, kendinize bu soruyu sorun: Güzellik nedir? Bir giysinin temizliği, muntazamlığı, bir gülümseme, zarif bir hareket, bir yürüyüşün ritmi, saçınıza iliştirdiğiniz bir çiçek, kibarlık, konuşmanın netliği, özenli olma, düşünceli olma, dakiklik... Tüm bunlar, güzelliğin parçalarıdır. Ancak bu sadece görünen yüzeydir, öyle değil mi? Güzellik sadece bunlar mıdır yoksa daha derin bir şey var mıdır?

Biçimin güzelliği, tasarımın güzelliği, hayatın güzelliği vardır. Yapraklarla dolu bir ağacın şeklinin hoşluğunu ya da gökyüzüne doğru çırılçıplak uzanan bir ağacın olağanüstü zarafetini gözlemlediniz mi hiç? Tüm bunlar bakılası derecede güzeldir; ancak yine de daha derin bir şeyin yüzeysel ifadeleridir. Öyleyse, güzellik dediğimiz şey aslında nedir?

Güzel bir yüze, düzgün hatlara sahip olabilirsiniz; zevkli giyinebilir, terbiyeli davranabilirsiniz; bir kır manzarasının güzelliğini iyi bir biçimde resmedebilir ya da yazıya dökebilirsiniz; ama içinizde iyilik hissi yoksa, güzelliğe dair tüm dışsal teferruatlar, pek bir değer taşımayan, son derece yüzeysel ve karmaşık bir yaşama sebep olur.

Bu nedenle, güzelliğin gerçekte ne olduğunu bulmak zorundayız, öyle değil mi? Bakınız, güzelliğin dışsal ifadelerinden uzak durmalıyız demiyorum. Hepimiz terbiyeli davranmalı, fiziksel olarak temiz olmalı, şatafata kaçmadan zevkli giyinmeli, dakik olmalı, net konuşmalıyız. Tüm bunlar gerekli şeylerdir ve hoş bir atmosfer yaratırlar. Ama kendi başlarına pek de bir değerleri yoktur.

Dışsal biçime ve harekete zarafetini, inceliğini veren içsel güzelliktir. Peki, yaşamı sığ olmaktan kurtaran bu içsel güzellik nedir? Hiç düşündünüz mü bunu? Büyük bir ihtimalle, hayır. Öylesine meşgulsünüz ki... Zihinleriniz çalışmakla, oynamakla, konuşmakla, gülmekle ve birbirinize sataşmakla meşgul. Ama dışsal biçim ve harekete anlamını veren içsel

güzelliğin ne olduğunu keşfetmenize yardım etmek doğru eğitimin görevlerinden biridir ve güzelliği takdir etmek yaşamınızın önemli bir parçasıdır.

Sığ bir zihin, güzelliği takdir edebilir mi? Güzellikten bahsedebilir belki ama gerçekten güzel olan bir şey karşısında coşkun bir keyif duyabilir mi? Zihin sadece kendisiyle ve kendi faaliyetleriyle ilgilendiğinde güzel değildir; yaptığı şey her ne olursa olsun, çirkin, sınırlıdır ve bu yüzden de güzelliğin ne olduğunu anlamada yetersiz kalır. Oysa, kendisini dert edinmeyen, hırstan arınmış, başarı kazanmak için kendi arzuları ya da başarı hırsı tarafından zapt edilmemiş bir zihin sığ değildir ve iyiliğin içinde bir çiçek gibi açılır. Anlıyor musunuz? Çirkin olduğu söylenen bir yüze bile güzellik veren içsel güzellik işte budur. İçsel iyilik söz konusu olduğunda, çirkin yüz de değişir, çünkü aslında içsel iyilik son derece derin bir dini histir.

Dindar olmak ne anlama gelir biliyor musunuz? Uzaktan sesleri hoş gelse de tapınak çanlarıyla hiçbir alakası yoktur dindar olmanın. *Pujalarla* da, rahiplerin törenleriyle de, tüm diğer törensel saçmalıklarla da bir alakası yoktur. Dindar olmak, gerçeğe karşı duyarlı olmaktır. Tüm benliğiniz –bedeniniz, zihniniz ve kalbiniz– güzelliğe ve çirkinliğe, bir direğe bağlanan eşeğe, bu kasabadaki fakirliğe ve pisliğe, kahkahalara ve gözyaşlarına, size dair her şeye karşı duyarlıdır. Varoluşun tümü karşısında hissedilen bu duyarlılıktan, iyilik ve sevgi doğar ve yetenekli olsanız, iyi giyinseniz, pahalı bir arabaya binseniz, titiz ve temiz olsanız da bu duyarlılık olmadan, güzellik söz konusu olamaz.

Sevgi olağanüstü bir şeydir, öyle değil mi? Kendinizi düşündüğünüz takdirde sevemezsinizki bu, bir başkasını düşünmeniz gerektiği anlamına da gelmez. Sevgi tek başına varolur, bir nesnesi yoktur. Seven bir zihin gerçekten dindar bir zihindir çünkü gerçeğe, hakikate, Tanrıya doğru hareket halindedir. Ve sadece böyle bir zihin, güzelliğin ne olduğunu

anlayabilir. Herhangi bir felsefe tarafından zapt edilmeyen, herhangi bir sistem ya da inanç tarafından sınırlanmayan, kendi hırsları tarafından yönetilmeyen, dolayısıyla duyarlı, dikkatli bir zihin, güzelliğe sahip olabilir.

Tertipli ve temiz olmayı, kıpırdanıp durmadan oturmayı, sofra adabını, düşünceli, dakik olmayı henüz gençken öğrenmeniz çok önemlidir. Ama tüm bunlar, gerekli olsalar da yüzeyseldir ve derinde olanı anlamadan sadece yüzeydekine yönelirseniz, güzelliğin gerçek anlamını hiçbir zaman bilemezsiniz. Herhangi bir millete, gruba ya da topluma ait olmayan, otorite tanımayan, hırs tarafından yönetilmeyen ya da korku tarafından kontrol edilmeyen bir zihin, her zaman sevgi ve iyilik çiçekleri açar. Çünkü gerçeğe doğru hareket halindedir; güzelliğin ne olduğunu bilir; hem çirkin hem de güzel olana karşı duyarlı olduğundan yaratıcıdır, sınırsız anlayışı vardır.

SORU: Çocukken sahip olduğum hırsları, büyüdüğümde tatmin edebilir miyim?

KRISHNAMURTI: Çocukluk hırsları genellikle pek kalıcı olmazlar, öyle değil mi? Küçük bir çocuk makinist olmak ister ya da gökyüzünden şimşek gibi geçen bir uçak görür, pilot olmak ister; ya da nutuk çeken bir politikacı görür, onun gibi olmak ister; ya da bir *sannyasi* görür, o da *sannyasi* olmak ister. Ya da bir kız çocuğu, zengin bir adamla evlenmeyi, büyük bir evde oturmayı ve bir sürü çocuk sahibi olmayı ister. Belki de resim yapmaya ya da şiir yazmaya heves eder.

Peki, çocukluk düşleri gerçekleşir mi? Ya da bu düşler gerçekleşmeye değer mi? Her ne olursa olsun, bir arzuyu tatmin etmeye çalışmak, her zaman beraberinde üzüntü getirir. Belki bunu henüz fark etmediniz ama büyüdükçe anlayacaksınız. Üzüntü, arzunun gölgesidir. Eğer zengin ya da ünlü olmak is-

tersem, başkalarını bir kenara iter, düşmanlık yaratır, amacıma ulaşmak için mücadele ederim. İstediğimi elde etsem bile, er ya da geç kaçınılmaz biçimde bir şeyler olur. Hasta düşerim ya da tam da arzumu tatmin ettiğim anda başka bir şeyi daha fazla arzulamaya başlarım ve hep, köşede pusuya yatmış, beklemektedir ölüm. Hırs, arzu ve tatmin kaçınılmaz biçimde hayal kırıklığına, üzüntüye yol açar. Bu süreci kendiniz de izleyebilirsiniz. Çevrenizdeki insanlara bakın, ünlülere, memleketin önde gelenlerine, nam salanlara, gücü olanlara. Yüzlerine bakın; ne kadar üzgün ya da şişman ve kendini beğenmiş olduklarını görün. Yüzlerinde çirkin çizgiler vardır. İyilikte çiçek açamazlar çünkü kalplerinde keder vardır.

Bu dünyada hırs olmadan, sadece kendimiz kalarak yaşamak mümkün değil midir? Eğer değişmeye çalışmadan kim olduğunuzu anlamaya başlarsanız, kimliğiniz de bir dönüşüme uğrar. Bence insan bu dünyada adı sanı duyulmadan, hırslı, zalim olmadan da yaşayabilir. Kendine önem vermediği takdirde mutlu olabilir. Ve bu da doğru eğitimin bir parçasıdır.

Tüm dünya başarıya tapıyor. Geceleri çalışıp sonunda yargıç olan ya da gazete satmakla başlayıp multi-milyoner olan fakir çocukların hikâyelerini dinliyorsunuz hep. Başarının yüceltilmesiyle besleniyorsunuz. Oysa büyük bir başarı kazanmak, aynı zamanda büyük bir kederdir; ancak çoğumuz başarma arzusu tarafından zapt edilmiş durumdayız ve başarı bizim için kederi anlamaktan ve yıkmaktan çok daha önemli.

SORU: Bahsettiğiniz şeyleri şimdiki toplumsal sistemde gerçekleştirmek çok zor değil mi?

KRISHNAMURTI: Bir şeyi şiddetle istediğinizde, onu gerçekleştirmenin zor olduğunu düşünür müsünüz? Diyelim kriket oynamak istiyorsunuz; tüm benliğinizle oynarsınız, öyle değil mi? Peki, zor der misiniz oyuna? Sadece bir şeyin

hakikatini mutlak surette hissetmezseniz, gerçekleşmesi zor dersiniz. Sevmezsiniz. Sevdiğiniz şeyi hevesle yapar, ondan zevk alırsınız. Ve ancak o zaman, toplumun ya da anne babalarınızın sözleri sizin için bir önem taşımaz. Ama gerçekten ikna olmamışsanız, doğru bulduğunuz şeyi yaparken kendinizi özgür ve mutlu hissetmiyorsanız, elbette ki ilginiz gerçek değil, sahtedir. Bu yüzden de gözünüzde büyür ve siz de yapılması çok zor dersiniz.

Sevdiğiniz şeyi yaparken de güçlüklerle karşılaşabilirsiniz ama bunlar sizin için önemli olmaz; güçlükler de yaşamın bir parçasıdır. Gördüğünüz gibi, güçlüğün felsefesini yapıyor; çabalamayı, mücadele etmeyi, karşı çıkmayı bir erdem olarak kabul ediyoruz.

Çaba ve mücadele yoluyla kazanılan bir yetkinlikten değil, bir şeyi yapmayı sevmekten bahsediyorum. İçinizde bu sevgi olmadıkça topluma savaş açmayın, ölü geleneklerle uğraşmayın. Çünkü bu durumda, mücadeleniz bir anlam taşımaz; sadece daha fazla zarara neden olursunuz. Oysa, doğru olanın ne olduğunu şiddetle hisseder ve böylece tek başınıza dimdik ayakta durabilirseniz, sevgiden doğan eyleminiz de olağanüstü bir değer, canlılık ve güzellik kazanır.

Sadece sakin bir zihinden büyük şeyler doğar ve sakin bir zihin çaba, kontrol ya da disiplinle ortaya çıkmaz.

SORU: Bütüncül bir değişimden ne kastediyorsunuz ve insan bu tip bir değişimi kendi benliğinde nasıl gerçekleştirebilir?

KRISHNAMURTI: Çabaladığınız zaman bütüncül bir değişim gerçekleşebilir mi sanıyorsunuz? Değişim nedir biliyor musunuz? Farz edin ki hırslı birisiniz ve hırsın beraberinde getirdiği her şeyi, umudu, tatmini, hüsranı, zulmü, kederi, anlayışsızlığı, açgözlülüğü, kıskançlığı, katıksız sev-

gisizliği görmeye başladınız. Bütün bunları gördüğünüzde ne yaparsınız? Hırsı değiştirmek için çabalamak da bir başka hırstır, öyle değil mi? Başka bir şey olma arzusuna karşılık gelir. Bir arzuyu reddedebilirsiniz ama tam da bu süreçte, size üzüntü verecek bir başka bir arzunun tohumlarını ekersiniz.

Şimdi, hem hırsın hem de hırstan arınma arzusunun beraberinde üzüntü getirdiğini anlarsanız, bunun hakikatini kendi başınıza açıkça anlar ve eyleme geçmez, hakikatin eylemine izin verirseniz, bu hakikat zihninizde esaslı bir değişim, bütüncül bir devrim meydana getirir. Ancak bu büyük bir dikkat, anlayış ve içgörü gerektirir.

Size iyi olmanız, sevmeniz gerektiği söylendiğinde, ne olur genellikle? "İyi olmaya çalışmalıyım, aileme, hizmetçilere, eşeklere, her şeye sevgi göstermeliyim," dersiniz. Bu, sevgi göstermek için çabaladığınız anlamına gelir ki o zaman sevgi sahte, sevimli bir şeye dönüşür; tıpkı milliyetçilerin durmadan uygulamaya çalıştıkları kardeşlik gibi aptalca bir şey olur. Bunlara neden olansa, açgözlülüktür. Ama milliyetçiliğin, açgözlülüğün içyüzünü, hakikatini görüp, bu hakikatin sizi etkilemesine, hakikatin kendi başına eylemesine izin verdiğiniz takdirde, çaba göstermeden kardeşçe davranırsınız. Sevmek için çaba harcayan bir zihin sevemez. Ama eğer sever ve müdahaleci olmazsanız, sevgi kendi başına işlemeye başlayacaktır.

SORU: Kendini geliştirmek ne demektir?

KRISHNAMURTI: Vali ya da ünlü bir profesör olmak isterseniz, önemli birini ya da bir kahramanı taklit ederseniz, *gurunuzun* ya da bir azizin izinden gitmeye çalışırsanız bu taklit etme, bir şey olma, takip etme süreci bir kendini geliştirme biçimine karşılık gelir, öyle değil mi? Önemli olmak, kendini tatmin etmek isteyen hırslı biri, "Bunu barış için, vatanım için

yapıyorum," der ama eylemi yine de kendisini geliştirmeye yöneliktir.

SORU: Zenginler neden kibirli olurlar?

KRISHNAMURTI: Zenginlerin neden kibirli olduğunu küçük bir çocuk soruyor. Zenginlerin kibirli olduğunu gerçekten fark ettiniz mi? Peki, fakirler de kibirli değiller mi? Hepimizin farklı şekillerde gösterdiği, kendimize özgü bir kibrimiz var. Zenginler, fakirler, eğitimliler, mevki sahipleri, azizler, liderler hepsi, varmak istedikleri yere vardıkları, başarı kazandıkları, önemli biri oldukları ya da bir şeyler yapabildikleri duygusunu kendilerince yaşarlar. Ama bir hiç olan, önemli biri olmak istemeyen, sadece kendi olan ve kendini anlayan insan, kibirden de arınmıştır.

SORU: Neden hep "ben" ve "benim"de takılıp kalıyoruz ve neden sizinle olan toplantılara bu zihniyetin ürünü olan sorunları taşıyıp duruyoruz?

KRISHNAMURTI: Bunu bilmeyi gerçekten istiyor musunuz yoksa sizi bu soruyu sormaya biri mi teşvik etti? "Ben" ve "benim" sorunu, hepimizi bağlayan bir sorundur. Bu gerçekten sahip olduğumuz tek sorundur ve kimi zaman tatmin, kimi zaman hayal kırıklığı ve keder bağlamında, farklı şekillerde olsa da durmadan bundan bahsederiz. Kalıcı mutluluğa ulaşma arzusu, malını mülkünü kaybetme ya da ölüm korkusu, övülmekten aldığımız zevk, aşağılanmanın yarattığı kırgınlık, senin Tanrın benim Tanrım, senin yolun benim yolum çekişmeleri – zihin, başka bir şeyle değil durmaksızın bunlarla meşguldür. Huzuru arıyormuş, kardeşçe davranıyormuş, iyiymiş, seviyormuş gibi davransa da bu sözlerin ardında, "ben" ve "benim" çatışmasına takılıp kalmaya devam

eder. Ve bu nedenle de her sabah başka başka sözlerle buraya taşıdığınız sorunları yaratır.

SORU: Kadınlar neden süslenirler?

KRISHNAMURTI: Bunu onlara sormadınız mı hiç? Peki kuşları da mı hiç izlemediniz? Genellikle daha renkli, daha canlı olanlar erkek kuşlardır. Fiziksel anlamda çekici olmak üremeye yönelik cinsel güdünün bir parçasıdır. Yaşam budur. Ve erkek çocuklar da yaparlar bunu. Büyüdükçe saçlarını belli biçimde taramaktan, güzel bir şapka takmaktan, çekici giysiler giymekten hoşlanırlar ki bu da aynı şeydir işte. Hepimiz gösteriş yapmayı isteriz. Pahalı arabalarıyla zenginler, kendilerini daha da güzelleştiren genç kızlar, akıllı olmaya çalışan genç erkekler, hepsi bir şeylere sahip olduklarını göstermek isterler. Tuhaf bir dünya, öyle değil mi? Oysa, bir zambak ya da gül hiçbir zaman olduğundan farklı davranmaz; güzelliği, kendisi olmasından gelir.

21

ÖĞRENMENİN AMACI

Öğrenmenin ne olduğunu anlamakla ilgileniyor musunuz? Okula bir şeyler öğrenmek için gidiyorsunuz, öyle değil mi? Peki öğrenmek nedir? Bunu hiç düşündünüz mü? Nasıl öğrenirsiniz, neden öğrenirsiniz ve öğrendiğiniz şey nedir? Öğrenmenin anlamı, değeri nedir? Okumayı, yazmayı öğrenmek, çeşitli derslere çalışmak, hayatınızı kazanacağınız mesleği edinmek için bazı teknik beceriler kazanmak zorundasınız. Öğrenmekten söz ettiğimizde bunları kastediyoruz ve çoğumuz burada duruyoruz. Sınavları geçip bir meslek, bir iş sahibi olduğumuzda, öğrenmekle ilgili her şeyi unutuyor gibiyiz.

Fakat öğrenmenin bir sonu olabilir mi? Kitaplardan öğrenmenin ve deneyim yoluyla öğrenmenin iki ayrı şey olduğunu söyleriz; peki öyle mi? Örneğin kitaplardan, başka insanların bilim hakkında yazdıklarını öğreniriz. Sonra kendi deneylerimizi yapar ve bu deneyler yoluyla öğrenmeye devam ederiz. Ve deneyim yolu ile de öğreniriz, en azından böyle söyleriz. Fakat sonuçta yaşamın olağanüstü derinliğini

kavrayabilmek, Tanrının ya da hakikatin ne olduğunu bulabilmek için özgür olmak gerekir; peki deneyim bize öğrenmemiz için özgürlük bırakır mı?

Deneyimin ne olduğunu düşündünüz mü? Bir uyarana tepki verirken duyulan histir değil mi? Bir uyarana tepki vermek deneyimdir. Peki deneyim yoluyla bir şeyler öğrenir misiniz? Bir uyarana, bir dürtüye tepki verdiğinizde, bu tepki koşullanmanıza, aldığınız eğitime, kültürel, dini, sosyal ve ekonomik geçmişinize bağlıdır. Bir uyarana verdiğiniz tepki bir Hindu, bir Hıristiyan, bir komünist ya da her ne iseniz o olarak geçmiş deneyimlerinize göre koşullandırılmıştır. Bu geçmiş deneyimlerden kurtulamazsanız herhangi bir uyarana verdiğiniz tepki de onu ya güçlendirecek ya da bir parça değiştirecektir. Dolayısıyla araştırmak, keşfetmek, hakikati, Tanrıyı anlamak için hiçbir zaman yeterince özgür olamazsınız.

Öyleyse deneyim zihni özgür kılmaz ve deneyim yoluyla öğrenme yalnızca, insanın eski koşullanmasına dayanan yeni kalıplar oluşturması sürecidir. Bunu anlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum çünkü yaşlandıkça bir şeyler öğrenme umuduyla deneyimlerimize daha sıkı bir biçimde tutunuruz; fakat öğrendiklerimiz geçmiş deneyimlerimiz tarafından belirlenmektedir yani deneyim yoluyla öğrenmede hiçbir zaman özgürlük yoktur, sadece koşullanmanın dönüştürülmesi söz konusudur.

Peki öğrenme nedir? Okuma yazmayı, sessizce oturmayı, söylenenleri yapmayı ya da yapmamayı öğrenerek başlarsınız; şu ya da bu ülkenin tarihini, iletişim için gerekli dilleri öğrenirsiniz; hayatınızı nasıl kazanacağınızı, toprağın nasıl zenginleştirileceğini ve buna benzer şeyleri öğrenirsiniz. Peki zihnin, geçmişten bağımsız olduğu, arayışlardan arınmış bir öğrenme hali var mıdır? Soruyu anlıyor musunuz?

Öğrenme dediğimiz, sürekli bir düzeltme, direnme, kontrol altına alma sürecidir; bir şeyden kurtulmak ya da bir şey elde etmek için öğreniriz. Peki zihnin öğrenme değil varolma

aracı olduğu bir hal var mıdır? Aradaki farkı görüyor musunuz? Bir şeyler elde ettiğimiz, bir şeylerden sakındığımız sürece, zihnin bir şeyler öğrenmesi gerekir ve bu tür bir öğrenmede her zaman büyük bir gerilim ve direnç vardır. Öğrenmek için yoğunlaşmanız gerekir değil mi? Peki yoğunlaşma nedir?

Bir şeye yoğunlaştığınızda ne olduğunu hiç fark ettiniz mi? Çalışmak istemediğiniz bir kitabı çalışmanız gerektiğinde hatta çalışmak istediğinizde bile direnç göstermeniz, diğer şeyleri bir kenara koymanız gerekir. Yoğunlaşmak için pencereden dışarı bakma ya da birileriyle konuşma isteğine direnmeniz gerekir. Yani yoğunlaşma her zaman çaba gerektirir değil mi? Yoğunlaşmada bir motivasyon, bir teşvik, bir şeyler elde etmek için öğrenme çabası vardır; ve yaşamımız bu türden bir dizi çaba; bir şeyler öğrenmeye çalıştığımız bir gerilim halidir. Fakat hiç gerilim olmazsa, bilgi toplama ve biriktirme olmazsa, zihin çok daha derin ve hızlı bir biçimde öğrenmez mi? O zaman zihin bir sorgulama; hakikatin, güzelliğin, Tanrının ne olduğunu anlama aracı olur. Yani gerçekten hiçbir otoriteye; bilginin, toplumun, dinin, kültürün ya da koşullandırmanın otoritesine boyun eğmez.

Zihin yalnızca bilginin yükünden arındığında neyin doğru olduğunu bulabilir; ve doğruyu bulma sürecinde bir biriktirme yoktur, öyle değil mi? Deneyimlerinizi ya da öğrendiklerinizi biriktirmeye başladığınız anda bu birikim, üzerine demir atmışsınız gibi zihninizi alıkoyar, onun daha ileri gitmesini önler. Sorgulama sürecinde ise zihin, öğrendiklerini günden güne çıkarıp atar ve böylece her zaman taze kalır ve önceki günün deneyimiyle zehirlenmemiş olur. Hakikat yaşar, sabit değildir ve hakikati keşfedecek zihnin de yaşıyor olması, bilginin ya da deneyimin yükü altında ezilmemesi gerekir. Hakikatin vücuda gelebileceği durum yalnızca budur.

Tüm bunlar kâğıt üzerinde zor görünebilir fakat zihninize uygularsanız anlaması kolaydır. Hayatın derinliklerini sor-

gulamak için zihnin özgür olması gerekir; fakat bir şeyler öğrendiğiniz ve öğrendiğiniz şeyleri daha ileri sorgulamalarınız için temel aldığınız anda, zihniniz özgürlüğünü kaybeder ve artık hiçbir şeyi sorgulayamazsınız.

SORU: Zorlukla öğrendiğimiz şeyleri neden o kadar kolay unutuyoruz?

KRISHNAMURTI: Sadece şartlar sizi buna zorladığı için mi öğreniyorsunuz? Sonuçta fizik ve matematik öğreniyorsanız ve aslında bir avukat olmak istiyorsanız, fizik ve matematiği bir süre sonra unutursunuz. Sizi öğrenmeye teşvik eden bir şey varsa gerçekten öğrenir misiniz? Yalnızca bir iş bulup evlenebilmek için belli sınavları geçmek istiyorsanız, yoğunlaşmak, bir şeyler öğrenmek için çabalayabilirsiniz; fakat sınavı geçtikten bir süre sonra öğrendiklerinizi unutursunuz, değil mi? Öğrenmek sadece bir yere ulaşmanın aracı olduğunda, ulaşmak istediğiniz yere varınca bu aracı unutursunuz ve elbette bu aslında hiç de öğrenme değildir. Yani yalnızca öğrenmek için bir motivasyon, teşvik edici bir ödül söz konusu olmadığında, yalnızca sevdiğiniz için öğrenmek istediğinizde ortaya çıkar öğrenme hali.

SORU: "İlerleme" sözcüğünün önemi nedir?

KRISHNAMURTI: Pek çok insan gibi sizin de idealleriniz var, değil mi? Ve idealler gerçek değildir; *olması gerekendir*, geleceğe ilişkindir. Şimdi, söylediğim şey şu: İdealleri unutun ve ne olduğunuzun farkına varın. *Olması gerekenin* peşine düşmeyin *olanı* anlayın. Ne olduğunuzu anlamanız, olmanız gerekeni kovalamaktan çok daha önemlidir. Neden? Çünkü ne olduğunuzu anlamanızla kendiliğinden bir dönüşüm süreci başlar. Oysa olmanız gerektiğini düşündüğünüz şey ha-

line gelmenizle hiçbir değişiklik ortaya çıkmaz; yalnızca aynı eski şeyin başka bir biçimde sürdürülmesi olur bu. Aptal olduğunu gören bir zihin aptallığını *olması gerekene*, zekâya çevirmeye çalışırsa bu ahmakça olur, hiçbir anlam ifade etmez; yalnızca bir iç-tasarının peşine düşmek ve *olanın* anlaşılmasını ertelemek olur bu. Zihin aptallığını başka bir şeye dönüştürmeye çalıştığı sürece aptallığı devam eder. Fakat, "Aptal olduğumun farkındayım ve aptallığın ne olduğunu anlamak istiyorum, bu yüzden onu araştıracağım, nasıl ortaya çıktığını gözlemleyeceğim," derse bu sorgulama sürecinin kendisi çok temel bir dönüşümü beraberinde getirir.

"*İlerleme* sözcüğünün önemi nedir?" İlerleme diye bir şey var mıdır? Saatte iki mil hız yapan kağnıları da saatte altı yüz mil hızı aşan şu olağanüstü uçakları da bilirsiniz. İlerleme budur değil mi? Teknolojik ilerleme, daha gelişmiş iletişim araçları, daha iyi sağlık hizmetleri ve bu tür şeyler. Peki ilerlemenin başka bir biçimi var mıdır? Zaman içinde ruhsal gelişme anlamına gelen psikolojik ilerleme de söz konusu mudur? Ruhsal düzlemde ilerleme fikri gerçekten ruhsal mıdır yoksa yalnızca zihnin bir icadı mıdır?

Temel sorular üzerinde düşünmenin çok önemli olduğunu biliyorsunuz; fakat ne yazık ki temel sorulara çok basit cevaplar bulma eğilimindeyiz. Basit cevapların çözüm olduğunu düşünüyoruz ama değiller. Temel bir soru sormalı ve bu sorunun içimize işlemesine, mayalanmasına izin vererek ona dair hakikati öğrenmeliyiz.

İlerlemede zaman vurgusu vardır değil mi? Sonuçta kağnıdan uçaklara gelebilmemiz yüzyıllar aldı. Şimdi hakikati ya da Tanrıyı aynı biçimde, zamanla bulabileceğimizi düşünüyoruz. Biz buradayız ve Tanrının orada, uzakta olduğunu düşünüyoruz ve aradaki bu mesafeyi kapatmak için zaman gerektiğini söylüyoruz. Fakat Tanrı ya da hakikat sabit değildir ve biz de sabit değiliz; başlangıç ve bitiş noktaları olarak alınacak sabit noktalar yok. Kendimizi psikolojik olarak gü-

vende hissedebilmek için içimizde sabit bir nokta olduğu ve hakikatin de sabit olduğu fikrine sarılırız; fakat bu bir yanılsamadır, doğru değildir. Ruhsal bir iç gelişme, ilerleme için zaman istediğimiz anda, bu iş ruhsal olmaktan çıkar çünkü hakikatin zamanla bir ilintisi yoktur. Zamana tutsak olan bir zihin hakikati bulmak için zaman talep eder. Fakat hakikat zamanın ötesindedir, sabit bir noktası yoktur. Zihin yalnızca bilinçli ya da bilinçdışı tüm birikimlerinden arındığında hakikati, Tanrıyı bulabilir.

SORU: Yanlarına yaklaştığımda kuşlar neden uçup gidiyor?

KRISHNAMURTI: Yanlarına yaklaştığınızda kuşlar uçup gitmeselerdi ne kadar hoş olurdu! Onlara dokunabilseniz, onlarla arkadaş olabilseniz ne kadar güzel olurdu! Fakat biliyorsunuz, biz insanlar acımasız yaratıklarız. Kuşları öldürüyor, onlara eziyet ediyor, onları yakalayıp kafeslere koyuyoruz. Güzelim bir papağanın kafese konduğunu düşünün! Her akşam eşini çağırır ve diğer kuşların gökyüzünde uçuşunu izler. Kuşlara tüm bunları yaparsak onlara yaklaştığımızda korkmazlar mı sizce? Fakat tenha bir noktada sessizce oturur, hareketsiz ve nazikçe durursanız çok geçmeden kuşların size yaklaştığını görürsünüz; çok yakınınızda dolanıp dururlar ve siz de onların çevik hareketlerini, narin ayaklarını, olağanüstü güzellikteki güçlü kanatlarını görebilirsiniz. Fakat bunun için çok sabırlı olmanız gerekir yani muazzam bir sevgi hissine sahip olmanız ve hiç korku taşımamanız gerekir. Hayvanlar bizdeki korkuyu hisseder ve o zaman onlar da korkup kaçarlar. İnsanın kendisini anlaması bu yüzden çok önemlidir.

Bir ağacın altında sessizce oturmayı deneyin ama yalnızca iki ya da üç dakika için değil, çünkü kuşlar o kadar kısa sürede varlığınıza alışamazlar. Her gün gidip aynı ağacın altında sessizce oturun, bir süre sonra etrafınızdaki her şeyin hayat

dolu olduğunu fark edeceksiniz. Çimenlerin gün ışığında parıldamasını, kuşların sonu gelmez hareketliliğini, bir yılanın olağanüstü ışıltısını ya da kanatlarını hiç kıpırdatmadan rüzgârın keyfine varan bir atmacanın yükseklerde süzülmesini görürsünüz. Fakat tüm bunları görmek ve bunlardan keyif alabilmek için içinizde gerçek bir dinginlik olmalı.

SORU: Sizinle benim aramda ne fark var?

KRISHNAMURTI: Aramızda temel bir fark var mı? Sizin açık renk bir deriniz olabilir, benimki ise iyice koyudur; siz çok zeki olabilir ve benden çok daha fazla şey bilebilirsiniz ya da ben bir köyde yaşarken, siz bütün dünyayı geziyor olabilirsiniz. Elbette görünümde, konuşmada, bilgide, davranışlarda, gelenek ve kültürde farklılıklar vardır; fakat *Brahman* olalım ya da olmayalım, Amerikalı, Rus, Japon, Çinli ya da her ne olursak olalım aramızda çok büyük bir benzerlik yok mu? Hepimiz korkuyoruz, güvende olmak, sevilmek, karnımızı doyurmak ve mutlu olmak istiyoruz. Fakat biliyorsunuz ki yüzeysel farklılıklar insan olarak aramızdaki temel benzerliklere dair farkındalığımızı yok ediyor. Bu benzerliği anlamak büyük bir sevgi ve düşüncelilik hali yaratır. Ne yazık ki çoğumuz ırka, kültüre, inanca dayalı yüzeysel farklılıklara tutsak olup, bunlar tarafından gruplara ayrılıyoruz. İnançlar tam bir başbelasıdır, insanları böler ve düşmanlıklar yaratır. Yalnızca tüm inançların, farklılıkların ve benzerliklerin ötesine geçmek yoluyla zihin kendini özgürleştirip hakikat arayışına koyulabilir.

SORU: Öğretmenim sigara içtiğimde bana neden kızıyor?

KRISHNAMURTI: Muhtemelen sana pek çok defa sigara içmemeni çünkü bunun küçük çocuklar için hiç de iyi bir şey

olmadığını söylemiştir; fakat sen sigara içmeye devam ediyorsun çünkü hoşuna gidiyor, o da bu yüzden sana kızıyor. Peki *sen* ne düşünüyorsun? İnsan, gencecik yaşta sigara içmeye alışmalı ya da başka alışkanlıklar edinmeli midir? Bedenin daha bu yaşta sigara içmeye alışırsa şimdiden bir şeylerin kölesi oldun demektir; bu korkunç bir şey değil mi? Sigara içmenin, büyükler için bile normal olduğu son derece şüphelidir. Ne yazık ki onların çeşitli alışkanlıklara köle olmak için bahaneleri var. Fakat daha çok genç, yeterince olgunlaşmamış, hâlâ büyümekte olan sizler, neden sizi duyarsızlaştırmaktan başka işe yaramayacak bir şeylere alışasınız ya da birtakım alışkanlıklar edinesiniz? Zihin bir şeye alıştığı anda, bu alışkanlığın etkisi altında hareket etmeye başlar ve körelir, artık hassas değildir; Tanrıyı, güzelliği, sevgiyi tanıyabilmek için gereken duyarlılığı kaybeder.

SORU: İnsanlar neden kaplanları avlıyor?

KRISHNAMURTI: Çünkü öldürmenin zevkine varmak için öldürmek istiyorlar. Hepimiz, pek çok düşüncesizce şey yaparız. Ne olacağını görmek için bir sineğin kanatlarını koparmak gibi. Dedikodu yapar, başkaları hakkında kıncı sözler sarf ederiz; karnımızı doyurmak için öldürürüz, sözde barış adına öldürürüz; ülkemiz, fikirlerimiz uğruna öldürürüz. Yani içimizde çok acımasız bir taraf vardır, öyle değil mi? Fakat insan bunu anlayabilir ve bir kenara bırakabilirse, kaplanın yanımızdan geçip gidişini izlemek büyük bir keyiftir. Aramızdan birkaçının Bombay yakınlarında yaptığı gibi. Bir akşam yakınlarda görülmüş bir kaplanı aramak üzere bir arkadaş bizi arabasıyla ormana götürmüştü. Bir tur atmış geri dönüyorduk ki bir kaplan aniden yolun ortasında beliriverdi. Sarı siyah renkte, parlak ve zayıftı, uzun bir kuyruğu vardı, zarif ve güçlüydü ve onu izlemek muhteşem bir şeydi. Farla-

rı söndürdük, homurdanarak bize yaklaştı, neredeyse arabaya sürtünecek kadar yakından geçti. Muhteşem bir manzaraydı. İnsan böyle bir manzarayı elinde silah olmadan seyrettiğinde çok daha büyük bir keyif alabilir ve bunda çok büyük bir güzellik gizlidir.

SORU: Neden kederle doluyuz?

KRISHNAMURTI: Kederi yaşamın kaçınılmaz bir parçası olarak kabul ediyor ve onun hakkında felsefeler geliştiriyoruz; kederi aklıyor ve Tanrıya ulaşmak için gerekli olduğunu söylüyoruz. Bense tam tersine, kederin insanların birbirlerine karşı acımasızlıklarından doğduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda ölüm, işsizlik, fakirlerin sefaleti gibi yaşama dair pek çok şeyi anlamıyoruz ve bu da kedere yol açıyor. Tüm bunları anlamıyoruz ve bu yüzden acı çekiyoruz; ve insan ne kadar duyarlı olursa o kadar acı çekiyor. Bu meseleleri anlamak yerine kederi haklı göstermeye çalışıyoruz; tüm bu çürümüş sisteme başkaldırmak ve onu yıkıp geçmek yerine kendimizi ona uyduruyoruz. Kederden kurtulmak için insan, zarar verme arzusundan olduğu kadar koşullanmamızın ürünü olan sözde "iyilik" yapma tutkusundan da arınmalıdır.

22

SEVGİNİN BASİTLİĞİ

Her sabah, ağaçlardan çiçek toplamak için yakındaki bir bahçeye *sannyasi* cüppesi giymiş bir adam gelirdi. Elleri ve gözleri çiçeklere açtı ve elinin ulaşabildiği bütün çiçekleri toplardı. Besbelli ki çiçekleri cansız bir tasvire, taştan yapılmış bir şeye sunacaktı. Çiçekler sabah güneşiyle açan güzel, hassas şeylerdi ve adam, onları nazikçe toplamıyor, resmen yoluyor, gaddar bir biçimde bahçeyi soyuyordu. Tanrısı bir sürü çiçek istiyordu; cansız bir taş tasvir için bir sürü canlı varlık...

Başka bir gün, çiçek toplayan gençleri izledim. Çiçekleri bir Tanrıya sunmayacaklardı; konuşuyorlar, çiçekleri düşüncesizce koparıyor, oraya buraya atıyorlardı. Kendinizi hiç böyle bir şey yaparken gözlemlediniz mi? Bunu neden yaptığınızı merak ediyorum. Yürürken bir dalı kırıp, yapraklarını koparıp atarsınız. Siz kendinizde bu düşüncesizce hareketi fark etmediniz mi? Yetişkinler de yaparlar bunu, onların içsel barbarlıklarını, canlı varlıklar karşısındaki korkunç saygısızlıklarını ifade edecek kendilerine özgü yolları vardır. Zararsız olmaktan bahsetseler de yaptıkları her şey yıkıcıdır.

Bir iki çiçek koparıp saçınıza takmanız ya da bu çiçekleri sevgiyle birine vermeniz anlaşılabilir bir şeydir ama çiçekleri yolmanızın nedeni nedir? Yetişkinler hırslarıyla çirkinleşirler; savaşlarda birbirlerini katleder, parayla birbirlerini doğru yoldan çıkarırlar. Kendilerine özgü korkunç eylem biçimleri vardır ve görünüşe bakılırsa, başka yerlerde olduğu gibi buradaki gençler de onların izinden gitmektedir.

Önceki gün, çocuklardan biriyle dışarıda yürüyorduk ve yolun üstünde bir taşa rast geldik. Ben taşı kaldırınca bana, "Bunu neden yaptınız?" diye sordu. Bu neye işaret eder? Düşüncesizlik, saygı eksikliği değil midir bu? Sadece korku yüzünden saygı gösteriyorsunuz, öyle değil mi? Odaya bir büyüğünüz girdiğinde derhal ayağa fırlıyorsunuz ama bu saygı değil, korkudur; çünkü eğer gerçekten saygı duysaydınız, çiçekleri mahvetmez, yoldaki taşı kaldırır, ağaçlara nazik davranır, bahçeyle ilgilenirdiniz. Ama ister genç ister yaşlı olalım, içimizde gerçek anlamda düşüncelilik yok. Neden? Sevginin ne olduğunu bilmediğimizden değil mi?

Basit anlamıyla sevgi nedir biliyor musunuz? Cinsel sevginin karmaşıklığı ya da Tanrı sevgisi değil, sadece sevgi; insanın her şeye karşı gerçekten nazik olması. Bu basit sevgiyi evlerinizde her zaman bulamıyorsunuz, anne babalarınız hep çok meşgul. Evde gerçek şefkati, sevecenliği görmediğinizde, buraya böylesi duyarsız bir geçmişle geliyor ve herkes gibi davranıyorsunuz. Peki insan duyarlılığı nasıl ortaya çıkarabilir? Çiçek toplamaya karşı kurallar olsun demiyorum. Çünkü sadece kurallar tarafından engellendiğinizde korku ortaya çıkar. Ancak sizi insanlara, hayvanlara, çiçeklere zarar vermeme konusunda dikkatli kılacak bu duyarlılık nasıl meydana gelir?

Bunlar ilginizi çekti mi? Öyle olması lazım. Eğer duyarlı olmakla ilgilenmiyorsanız, bir ölüden farkınız yoktur ve çoğu insan öyledir. Günde üç öğün yemek yemelerine, iş sahibi olmalarına, çocuk yapmalarına, arabalara binmelerine, gü-

zel giysiler giymelerine rağmen insanların çoğunun bir ölüden farkı yoktur.

Duyarlı olmak ne demektir biliyor musunuz? Elbette ki şefkat hissine sahip olmaktır: Bir hayvanın acı çektiğini görünce bir şeyler yapmak, insanlar yolda çıplak ayakla yürüdükleri için yerdeki taşı, birinin arabasının lastiği patlayabilir diye yoldaki çiviyi kaldırmaktır. Duyarlı olmak, size ait oldukları için değil, olağanüstü güzelliklerinin farkında olduğunuz için insanlara, kuşlara, çiçeklere, ağaçlara karşı bir şeyler hissetmektir. Peki, bu duyarlılık nasıl yaratılır?

Yoğun biçimde duyarlı olduğunuz anda, doğal olarak çiçekleri yolmazsınız; çevrenizdeki şeyleri yok etmemeye, insanları incitmemeye, yani gerçekten saygı ve sevgi duymaya dair içten gelen bir arzu taşırsınız. Sevmek, dünyadaki en önemli şeydir. Fakat sevgiden kastımız nedir? Birini, sizi sevdiği için sevmek sevgi değildir. Sevmek, karşılık beklemeden bu olağanüstü şefkat hissine sahip olmaktır. Son derece zeki olabilirsiniz, tüm sınavlarınızı geçebilir, doktoranızı verebilir ve yüksek bir mevkiye gelebilirsiniz. Ama bu duyarlılığı, bu basit sevgi hissini taşımıyorsanız hayatınızın geri kalanında sefil olursunuz ve zavallı bir hayat yaşarsınız.

Bu nedenle, kalbinizin bu sevgi hissiyle dolu olması çok önemlidir. Çünkü ancak o zaman yok etmez, merhametsiz olmazsınız ve savaşlar da böylece son bulur. İşte o zaman, mutlu insanlar olursunuz; ve mutlu olduğunuz için dua etmez, Tanrıyı aramazsınız; çünkü Tanrı bu mutluluğun ta kendisidir.

Peki, bu sevgi nasıl ortaya çıkar? Elbette ki sevgi eğitimcilerle, öğretmenlerle başlamalıdır. Eğer size matematik, coğrafya ya da tarih bilgisi vermenin dışında, öğretmeniniz bu sevgi hissini kalbinde taşır ve sizlere bundan bahsederse; yoldaki taşı kendiliğinden kaldırır ve tüm pis işleri hizmetlilere bırakmazsa; konuşmalarında, işinde, boş vakitlerinde, yemek yediğinde, sizinle olduğunda ya da yalnız kaldığında,

bu tuhaf duyguyu hisseder ve sık sık sizlerin de dikkatini çekerse, o zaman siz de sevmenin ne olduğunu bilirsiniz.

Pürüzsüz bir cilde, güzel bir yüze sahip olabilir, hoş bir *sari* giyebilir ya da büyük bir sporcu olabilirsiniz ama kalbinizde sevgi yoksa, ölçülemez derecede çirkin bir insan olursunuz. Sevdiğinizde ise, yüzünüz ister çirkin, ister güzel olsun, aydınlık olur. Sevmek, bu dünyadaki en önemli şeydir ve sevgi hakkında konuşmak, sevgiyi hissetmek, beslemek, sevginin değerini bilmek de çok önemlidir. Yoksa sevgi kısa sürede yok olur gider, çünkü dünya çok merhametsiz bir yerdir. Eğer henüz gençken sevgiyi hissetmezseniz, insanlara, hayvanlara, çiçeklere sevgiyle bakmazsanız, büyüdüğünüzde, yaşamınızın bomboş olduğunu görürsünüz; yapayalnız kalırsınız ve korkunun karanlık gölgeleri her zaman peşinizde olur. Ama sevgi denen bu olağanüstü şeyi kalbinizde hissettiğiniz; derinliğini; keyfini, coşkunluğunu duyduğunuz anda, sizin için dünyanın değiştiğini de keşfedersiniz.

SORU: Neden okuldaki törenlere hep bir sürü zengin ve önemli insan davet ediliyor?

KRISHNAMURTI: *Siz* ne düşünüyorsunuz? Babanızın önemli biri olmasını istemez misiniz? Meclis üyesi olsa ve adı gazetelere geçse onunla gurur duymaz mısınız? Büyük bir ev satın alsa ya da Avrupa'ya gidip ağzında bir puroyla geri gelse, bu hoşunuza gitmez mi?

Serveti ve gücü olanlar, kurumların çok işine yarar. Kurumlar bu insanları pohpohlar ve onlar da kurumlar için bir şeyler yaparlar; yani iki taraflı bir ilişkidir bu. Ama asıl mesele, sadece okulların neden önemli insanları törenlere davet ettiği değil; sizin neden önemli biri olmak ya da zengin, tanınmış, yakışıklı biriyle evlenmek istediğinizdir. Hepiniz önemli biri olmak istemiyor musunuz? Oysa bu arzuları taşıdığı-

nızda, içinizde yozlaşmanın tohumlarını taşıyorsunuz demektir. Neden bahsettiğimi anlıyor musunuz?

Bir an için okulunuzun zengin insanları neden davet ettiğini bir kenara bırakın; çünkü bu törenlerde fakir insanlar da bulunuyor. Peki, içinizden herhangi biri hiç fakirlerin, köylülerin yanına oturuyor mu? Peki, bir başka sıradışı şeyi, *sannyasilerin* kendilerine nasıl da göz önünde yerler verilmesini istediklerini, nasıl da önlere geçmeye çalıştıklarını fark ettiniz mi hiç? Hepimiz bilinmek, tanınmak isteriz. Gerçek Brahman, gururlu olduğu için değil, kendi ışığı kendine yettiği için kimseden bir şey istemeyen biridir. Ama tüm bunları yitirdik biz.

İskender'in Hindistan seferine dair müthiş bir hikâye vardır. Ülkeyi zaptettikten sonra İskender, ülkede böylesi bir düzen kurmuş, insanlar arasında böylesi bir dürüstlüğü mümkün kılmış başbakanla tanışmak ister. Kralın, başbakanın bir Brahman olduğunu ve köyüne döndüğünü açıklaması üzerine İskender, başbakanın gelip onu ziyaret etmesini ister. Kral, başbakana haber gönderir ama o, kimseye gösteriş yapmak istemediğinden İskender'i görmeye gelmez. İşte bizler, ne yazık ki, bu ruhu kaybettik. İçsel boşluklarımız, donukluklarımız, kederlerimizle, birilerinin, bir şeylerin bizi beslemesini, bize umut vermesini, bizi ayakta tutmasını bekleyen ruhsal dilencileriz ve işte bu yüzden sıradan şeyleri çirkinleştiriyoruz.

Bazı önemli memurlar için bir binanın temel atma törenine katılmak gayet normal bir şeydir; bunda ne sakınca olabilir ki? Fakat asıl yozlaştırıcı olan bunun ardındaki ruhtur. Hiç gidip de köylüleri ziyaret etmiyorsunuz, değil mi? Onlarla hiç konuşmuyor, birlikte bir şeyler hissetmiyor, ne kadar az yiyecekleri olduğunu, günlerce hiç dinlenmeden ne kadar çok çalıştıklarını kendi gözünüzle görmüyorsunuz. Ama şimdi sırf ben bazı şeylere dikkatinizi çektim diye başkalarını eleştirmeye hazırsınız. Oturup eleştirmeyi bırakın; bu anlamsız bir şeydir. Bunun yerine, gidip köylerin ne halde ol-

duğunu kendi gözlerinizle görün; oralarda bir şeyler yapın; bir ağaç dikin, köylülerle konuşun, onları buraya davet edin, çocuklarıyla oynayın. O zaman, farklı bir toplumun oluştuğunu göreceksiniz çünkü sevgi hâkim olacak. Sevgisiz bir toplum, nehirsiz bir toprağa, bir çöle benzer; oysa nehirlerin olduğu bir toprak zengindir, bereketlidir, güzeldir. Çoğumuz sevgisiz büyüyoruz ve bu yüzden de içinde yaşayan insanlar kadar korkunç bir toplum yaratmışız.

SORU: Tanrının yontulmuş bir tasvirde olmadığını söylediniz ama başkaları orada olduğunu ve kalbimizde bu inancı taşıdığımız takdirde onun gücünü göstereceğini söylüyorlar. Tapınmanın hakikati nedir?

KRISHNAMURTI: Dünyada ne kadar insan varsa o kadar fikir vardır. Fikrin ne anlama geldiğini biliyorsunuz. Siz bunu söylerken bir başkası şunu söyler. Herkesin kendine göre bir fikri vardır fakat fikirle hakikat aynı şey değildir. Bu nedenle, *kimin* fikri olursa olsun, sadece fikirlere kulak vermeyin; hakikati kendiniz bulun. Fikirler bir gecede değişebilir ama hakikat değiştirilemez.

Şimdi, Tanrının ya da hakikatin yontulmuş bir tasvirde olup olmadığını bulmak istiyorsunuz, öyle değil mi? Yontulmuş bir tasvir nedir peki? Zihin tarafından tasarlanmış, ahşaptan ya da taştan elle yapılmış bir şeydir. Zihin imgeyi tasvire yansıtır. Bir milyon insan öyle kabul etse de zihin tarafından yansıtılan bir imgenin Tanrı olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Diyorsunuz ki eğer zihin imgeye inanırsa, imge zihne kuvvet verir. Açıkçası, zihin imgeyi yaratır, sonra kendi yarattığı imgeden güç alır. Zihnin durmadan yaptığı şey budur: İmgeler yaratmak ve bu imgelerden güç, mutluluk, yarar sağlayıp; bomboş ve içsel anlamda yoksul kalmak. Bu nedenle, önemli olan imge ya da milyonların ne söylediği değil, kendi zihninizin işleyişini anlamanızdır.

Zihin Tanrılar yaratıp yok eder; merhametli de olabilir, zalim de. Zihnin en sıradışı şeyleri yapacak gücü vardır. Fikir sahibi olabilir, yanılsamalar yaratabilir, muazzam bir hızla giden uçaklar icat edebilir, güzel köprüler inşa edebilir, upuzun raylar döşeyebilir, insan kapasitesinin üstünde hesaplar yapan makineler tasarlayabilir. Ama zihin hakikati yaratamaz. Yarattığı şey hakikat değil, sadece bir fikir, bir yargıdır. Bu nedenle, hakikatin ne olduğunu kendi başınıza bulmanız çok önemlidir.

Hakikatin ne olduğunu bulmak için zihnin hareketsiz, tamamıyla dingin olması gerekir. Tapınağa gidip çiçekler sunmanız, sonra da yolunuza çıkan dilenciyi bir kenara itmeniz değil, bu dinginliktir ibadet. Korktuğunuz için Tanrıların gönlünü almaya çalışırsınız ama bu ibadet değildir. Zihni anladığınızda ve zihniniz *dinginleştirildiğinde* değil, kendi başına tamamen dingin olduğunda, bu dinginlik bir ibadet olur ve bu dinginlikte, hakikat, güzellik, Tanrı vücut bulur.

SORU: Bir gün sessizce oturup kendi zihnimizin işleyişini gözlemlememiz gerektiğini söylemiştiniz. Ancak biz bilinçli bir biçimde gözlemlemeye başladığımız anda düşüncelerimiz ortadan kayboluyor. Zihin hem algılayan hem de algılanan olduğunda kendi zihnimizi nasıl algılayabiliriz?

KRISHNAMURTI: Bu çok karmaşık bir soru ve kapsamına birçok şey giriyor.

Şimdi, ortada bir algılayan var mı, yoksa sadece bir algı mı var? Lütfen dikkatle takip edin. Düşünen mi var, yoksa sadece düşünme eylemi mi? Elbette, ilk başta düşünen yoktur. Önce düşünme eylemi vardır ve düşüneni bu eylem yaratır. Bu da düşünme esnasında bir bölünmenin gerçekleştiği anlamına gelir. İzleyen ve izlenen, algılayan ve algılamanın nesnesi ancak bu bölünme gerçekleştiğinde ortaya çıkar. Soruyu

soranin da söylediği gibi, eğer zihninizi gözlemlerseniz, bir düşünceyi izlerseniz, bu düşünce ortadan kaybolur, silinir gider; ortadaysa aslında yalnızca algı vardır, algılayan değil. Bir çiçeğe baktığınızda, onu sadece gördüğünüzde, tam da bu anda, gören bir varlık var mıdır ortada? Yoksa sadece görme eylemi mi vardır? Çiçeği görmek size, "Ne kadar da güzel, bu çiçeği istiyorum," dedirtir; ve görme eyleminin hemen ardından arzunun, korkunun, açgözlülüğün, hırsın sonucunda "ben" varoluverir. "Ben"i var eden işte bunlardır; bunlar olmadan "ben"in varolması mümkün değildir.

Bu sorunun derinine indiğiniz takdirde, zihin tamamen hareketsiz ve dingin olduğunda, herhangi bir düşünce bulamadığında ve böylece deneyimleyen, gözlemleyen de söz konusu olmadığında, bu dinginliğin kendi yaratıcı anlayışı olduğunu keşfedersiniz. Bu dinginlikte, zihin başka bir şeye dönüşür. Ancak zihin, bu dinginliğe herhangi bir araç yardımıyla veya disiplin ya da uygulamayla ulaşamaz. Dinginlik hali, bir köşede oturup yoğunlaşmaya çalıştığınızda değil zihnin huylarını anladığınızda ortaya çıkar. İnsanların tapındığı taştan imgeleri yaratan zihindir; *Gita*'yı, örgütlü dinleri, sayısız inancı yaratan zihindir; ve gerçek olanı bulmak için, zihnin yaratılarının ötesine geçmeniz şarttır.

SORU: İnsan yalnızca zihin ve beyinden mi ibarettir; yoksa bunlardan daha fazlası mıdır?

KRISHNAMURTI: Nasıl bulacaksınız bunu? Eğer sadece Shankara, Buda veya bir başkasının sözlerine inanır, onları düşünür, kabul ederseniz, sorguluyor, hakikati bulmaya çalışıyor olmazsınız.

Sadece tek bir aracınız, zihniniz var elinizde ve zihin ve beyin birdir. Bu nedenle, bu meselenin hakikatine ulaşmak için zihnin huylarını öğrenmeniz gerekir, öyle değil mi? Eğer

zihniniz eğriyse, hiçbir zaman doğru göremezsiniz; eğer zihniniz sınırlıysa, sınırsız olanı hiçbir zaman kavrayamazsınız. Algının aracı zihindir ve doğru algılayabilmek için zihnin doğrultulması, tüm koşullanmalardan, korkulardan arındırılması gerekir. Zihin aynı zamanda bilgiden de arındırılmalıdır; çünkü bilgi, zihni dağıtır ve her şeyi çarpıtır. Zihnin açık ve yalın olabilmesi için, muazzam derecedeki icat etme, hayal kurma, tahmin yürütme, düşünme kapasitesinin bir kenara koyulması gerekmez mi? Çünkü ancak, birçok deneyim kazanmış olsa da bilgi ve deneyimden arınmış olan masum bir zihin, beyin ve zihinden ibaret olmayanı, daha fazlasını keşfedebilir. Diğer türlü, keşfettiğiniz şey deneyimlerinizden etkilenir ve deneyimleriniz de zaten sizin koşullanmanızın bir ürünüdür.

SORU: İhtiyaçla açgözlülük arasındaki fark nedir?

KRISHNAMURTI: Bilmiyor musunuz? İhtiyaç duyduklarınıza sahip olduğunuzda bunu anlamıyor musunuz? Açgözlü olduğunuzda size açgözlü olduğunuzu söyleyen bir şey yok mu? En basitinden başlayalım ki siz de böyle olduğunu görün. Size yetecek kadar giysiye, mücevhere ya da her neyse ona sahip olduğunuzda, bunun felsefesini yapmak zorunda olmazsınız. Ama ihtiyaçtan açgözlülüğün alanına geçtiğiniz anda, açgözlülüğün felsefesini yapmaya, onu rasyonelleştirmeye, mazur göstermeye başlarsınız. Örneğin iyi bir hastanenin bir sürü yatağa, belli bir temizlik standardına, belli antiseptiklere vb. ihtiyacı vardır. Seyahat eden birinin belki bir arabaya, bir paltoya ve bunun gibi şeylere sahip olması gerekir. Bunlar ihtiyaçtır. Zanaatinize devam edebilmek için belli bir bilgi birikimine ve beceriye ihtiyaç duyarsınız. Eğer mühendisseniz, bilmeniz gereken belli başlı şeyler vardır. Ancak bu bilgi, açgözlülüğün aracı haline de gelebilir. Açgözlülükte

zihin, ihtiyaç nesnelerini kendi itibarını artırma aracı olarak kullanır. Gözlemlerseniz görürsünüz; bu çok basit bir süreçtir. Eğer asıl ihtiyaçlarınızın farkında olursanız, açgözlülüğün nasıl başladığını, zihnin kendi itibarını artırmak için ihtiyaç nesnelerini nasıl kullandığını da anlarsınız. O zaman ihtiyacı açgözlülükten ayırmak hiç de zor olmaz.

SORU: Eğer zihin ve beyin aynı şeyse, neden beynin bize çirkin olduğunu söylediği bir düşünce ya da dürtü ortaya çıktığında, zihin genellikle bu düşünce ya da dürtüyü sürdürür?

KRISHNAMURTI: Aslında olan nedir? Kolunuza bir iğne batarsa, sinirler bu hissi beyninize taşır, beyin bu hissi acıya çevirir ve sonrasında, zihin bu acıya başkaldırır, siz de ya iğneyi çıkarır ya da başka bir şey yaparsınız. Ama zihnin çirkin ya da aptalca olduğunu bildiği halde sürmesine izin verdiği kimi şeyler de vardır. Örneğin zihin, sigara içmenin ne kadar aptalca olduğunu bilir ama yine de insan sigara içmeye devam eder. Neden? Çünkü sigara içme hissinden hoşlanır, hepsi o. Eğer zihin iğne batmasının acısını fark ettiği şiddette, sigara içmenin aptallığını da fark etseydi, sigara içmeyi o an bırakırdı. Ama bunu bu derece açık görmek istemez çünkü sigara içmek onun için keyifli bir alışkanlık olmuştur. Aynı şey açgözlülük ve şiddet için de geçerli. Eğer açgözlülük size kolunuza batan iğne kadar acı verseydi, hemen açgözlü olmayı bırakır, açgözlülüğün felsefesini yapmazdınız. Eğer şiddetin öneminin tamamen farkında olsaydınız, şiddet karşıtlığı üzerine ciltlerce kitap yazmazdınız. Hissetmeden sadece bunlar hakkında konuşup durmak o kadar anlamsız ki. Eğer yediğiniz şey midenizi ağrıtırsa, onu yemeye devam etmezsiniz, öyle değil mi? Yediğiniz şeyi hemen elinizden atarsınız. Aynı şekilde, kıskançlığın ve hırsın da bir kobranın ısırışı kadar ölümcül, zehirli, kötü ve insafsız olduğunu bir kez kavradınız

mı, bunların farkına varırsınız. Ama zihin bunlara çok yakından bakmak istemez; bu alanda kazanılmış hakları vardır ve hırsın, kıskançlığın, şiddetli arzuların zehirli olduğunu kabul etmeye yanaşmaz. Bu nedenle, "Haydi açgözlü olmamayı, şiddete başvurmamayı tartışalım, haydi bizim de ideallerimiz olsun," der ve bu esnada, zehirleriyle yoluna devam eder. Tüm bunların ne kadar yozlaştırıcı, yıkıcı, zehirli olduğunu kendi başınıza keşfederseniz, kısa sürede bunlardan vazgeçersiniz. Ama sadece, "Yapmamalıyım," der geçer ve eskisi gibi devam ederseniz, ikiyüzlü davranmış olursunuz. Ya öyle olun ya böyle; ya sıcak ya soğuk.

23

TEK BAŞINA KALMA İHTİYACI

Bu kadar çok eğlencenin ve oyalanacak şeyin bulunduğu bir dünyada neredeyse herkesin seyirci, çok az kişinin oyuncu olması çok tuhaf değil mi? Ne zaman birazcık boş vaktimiz olsa çoğumuz oyalanacak bir şeyler ararız. Ciddi bir kitap, bir roman ya da bir dergi alırız elimize. Amerika'daysak radyoyu veya televizyonu açar ya da uzun konuşmalara dalarız. Sonu gelmez bir oyalanma, eğlenme ve kendimizden uzaklaşma talebimiz var. Tek başına olmaktan, yanımızda bir arkadaşın olmamasından, oyalanacak bir şeyler bulamamaktan korkuyoruz. Çok azımız bir kez olsun tarlalarda ya da bir ormanda, konuşmadan, şarkı söylemeden, etrafımızdaki ve içimizdeki şeyleri gözlemleyerek sessizce yürür. Bunu neredeyse hiç yapmayız çünkü çoğumuz öğrenmek, öğretmek, mesleki sorumluluklar ya da evdeki uğraşlar yüzünden o kadar sıkılmış oluyoruz ki boş zamanlarımızda birazcık ya da adamakıllı eğlenmek istiyoruz. Bir şeyler okuyor, sinemaya gidiyor ya da aynı nedenle kendimizi bir dine veriyoruz. Din de bir oyalanma aracı, bunaltıdan, günlük rutinden ciddi bir kaçış yolu haline geldi.

Tüm bunları fark etmiş miydiniz bilmiyorum. Çoğu insan sürekli olarak *puja* gibi, birtakım sözleri tekrar etmek gibi, şuna buna üzülmek gibi şeylerle meşgul oluyor; çünkü kendileriyle baş başa kalmaktan korkuyorlar. Oyalanacak bir şey aramadan tek başınıza kalmayı deneyin, ne kadar kısa süre içinde kendinizden kaçıp ne olduğunuzu unutmak istediğinizi göreceksiniz. Otomatik oyalanma sağlayan ve eğlence sektörü adı verilen devasa yapının medeniyet dediğimiz şeyin bu kadar önemli bir parçası olmasının sebebi de budur. Dikkat ederseniz, görürsünüz ki tüm dünyada insanlar giderek daha dağınık, karmaşık ve dünyevi bir hal alıyorlar. Çoğalan eğlence biçimleri, basılan sayısız kitap, sayfalar dolusu spor haberleri... Bunların hepsi sürekli olarak oyalanmak istediğimizi gösteriyor. Çünkü donuk, sıradan ve içi boş bir haldeyiz; ilişkilerimizi ve toplumsal reformlarımızı kendimizden kurtulma aracı olarak kullanıyoruz. İnsanların çoğunun ne kadar yalnız olduğunu fark ettiniz mi merak ediyorum. Yalnızlıktan kurtulmak için tapınaklara, kiliselere, camilere koşuyor, giyinip kuşanıp toplumsal törenlere katılıyor, televizyon izliyor, radyo dinliyor, bir şeyler okuyor ya da buna benzer şeyler yapıyoruz.

Yalnızlığın ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bazılarınız bu kelimeye âşina olmayabilir fakat nasıl bir his olduğunu çok iyi biliyorsunuz. Tek başınıza yürümek için dışarı çıkmayı, bir kitap ya da konuşacak kimse olmadan evde oturmayı deneyin, ne kadar çabuk sıkıldığınızı göreceksiniz. Bu hissi yeterince tanıyorsunuz, fakat *neden* sıkıldığınızı bilmiyorsunuz, bunu hiçbir zaman sorgulamıyorsunuz. Bu sıkıntıyı biraz sorgularsanız sebebinin yalnızlık olduğunu göreceksiniz. Yalnızlıktan kurtulmak için birlikte zaman geçirmek, eğlenmek, herhangi bir biçimde –*gurularla*, dini törenlerle, dualarla ya da son çıkan romanlarla– oyalanmak istiyoruz. İçten içte yalnız kalarak hayatta sadece birer izleyiciye dönüşüyoruz. Ancak yalnızlığı anlayıp onun ötesine geçtiğimizde oyuncu olabiliriz.

Sonuçta pek çok insan nasıl yalnız yaşayacağını bilmediği için evleniyor ve başka toplumsal ilişkiler arıyor. İnsanın yalnız yaşaması gerektiğini söylemiyorum fakat sevilmek için evleniyorsanız ya da işinizi kendinizi unutma aracı olarak kullanıyorsanız, o zaman göreceksiniz ki bütün yaşamınız sonu gelmez bir oyalanma arayışından başka bir şey değildir. Çok az kişi yalnızlık korkusunun ötesine geçebiliyor; fakat insan bunu *yapmak zorunda* çünkü gerçek hazine bu korkunun ötesinde.

Tek başına olmakla yalnızlık arasında büyük bir fark vardır. Yaşça küçük öğrencilerin bir kısmı henüz yalnızlığın farkında olmayabilir; fakat büyükler yalnızlığı bilir: Tüm bağlantılarının kopması, hiçbir sebep yokken aniden korkuya kapılma hissi. Bir an için, hiçbir şeye güvenemeyeceğini, hiçbir oyalanma aracının içe kapanan boşluk hissini gideremeyeceğini kavradığında zihin bu korkuyu tadar. Bu yalnızlıktır. Fakat tek başına olmak tümüyle farklı bir şeydir; yalnızlığı yaşayıp onu anladığınızda ortaya çıkan bir özgürlük halidir o. Bu tek başınalık halinde psikolojik olarak hiç kimseye bel bağlamazsınız çünkü artık eğlence, rahatlık, tatmin peşinde değilsinizdir. Yalnızca o zaman zihin tümüyle tek başına kalabilir ve yalnızca böyle bir zihin yaratıcı olabilir.

Tüm bunlar eğitimin bir parçasıdır: Yalnızlığın acısıyla, hepimizin bildiği o muazzam boşluk hissiyle yüzleşmek; bu his ortaya çıktığında korkuya kapılmamak, radyoyu açmamak, kendini unutmak için çalışmaya sığınmamak, koşup sinemaya gitmemek ve bunların yerine bu hissi izlemek, incelemek ve anlamak. Bu sarsıcı endişeyi yaşamamış ya da yaşamayacak bir insan yoktur. Üzerimize çöken bu endişeyi asla anlamayışımızın sebebi, her türlü oyalanma aracı ve tatmin şekli –cinsellik, Tanrı, çalışma, alkol, şiir yazmak ya da ezberlediğimiz birtakım sözleri tekrar etmek– vasıtasıyla ondan kaçmamızdır.

O zaman, yalnızlığın acısı üzerinize çöktüğünde onunla yüzleşin, kaçmayı hiç düşünmeden onu izleyin. Kaçarsanız onu asla anlayamazsınız ve her zaman bir köşede durup sizi bekler. Oysa yalnızlığı anlayabilir ve onun ötesine geçebilirseniz, o zaman kaçmaya, eğlence ve tatmin arayışına hiç gerek olmadığını görürsünüz çünkü zihniniz bozulmaz ve ortadan kaldırılamaz bir zenginlikle tanışır.

Tüm bunlar eğitimin parçasıdır. Okulda yalnızca sınavları geçmek için gerekli konuları öğrenirseniz, o zaman öğrenmenin kendisi yalnızlıktan kaçmanın bir aracı haline gelir. Biraz düşünürseniz göreceksiniz. Bunu eğitimcilerinizle konuşun, çok geçmeden onların da sizin de ne kadar yalnız olduğunu göreceksiniz. Fakat iç dünyalarında tek başına olanlar, zihinleri ve kalpleri yalnızlığın acısından kurtulmuş olanlar gerçek insanlardır, çünkü hakikati kendi kendilerine keşfedebilir, zamandışı olanı algılayabilirler.

SORU: Farkındalık ve duyarlılık arasında ne fark vardır?

KRISHNAMURTI: Bir fark var mı yok mu merak ediyorum. Biliyorsunuz, bir soru sorduğunuzda önemli olan yalnızca başkalarının söylediklerini kabullenmeyip, meselenin aslını kendi kendinize bulmanızdır. Öyleyse, farkında olmanın ne demek olduğunu beraberce bulalım.

Yağmurdan sonra yaprakları parıldayan güzel bir ağaç görmeniz; suyun üstünde ve kuşların gri kırçıllı kanatlarında ışıldayan güneş ışığını görmeniz; ağır yükleriyle kasabaya yürüyen köylüleri görmeniz ve onların kahkahalarını duymanız; bir köpeğin havlamasını ya da bir buzağının annesine seslenmesini duymanız... Tüm bunlar çevrenizde olup bitenlere dair farkındalığınızın parçasıdır, değil mi? Biraz daha yakınlaşırsanız, insanlarla, fikirlerle, nesnelerle aranızdaki ilişkileri görürsünüz; eve, yola nasıl baktığınızın

farkında olursunuz; insanların size söylediklerine nasıl tepki verdiğinizi ve zihninizin nasıl sürekli olarak bir şeyleri değerlendirdiğini, yargıladığını, karşılaştırdığını ya da kınadığını gözlemlersiniz. Tüm bunlar yüzeyde başlayıp sürekli daha derine inen farkındalığın parçalarıdır; fakat çoğumuz için farkındalık belli bir noktada durur. Gürültülere, şarkılara, güzel ve çirkin görüntülere dikkat ederiz; fakat onlara verdiğimiz tepkilerin farkında olmayız. "Bu güzel" ya da "bu çirkin" der ve geçeriz; güzelliğin ve çirkinliğin ne olduğunu sorgulamayız. Tepkilerinizin ne olduğunu görmek, kendi düşüncelerinize, tüm hareketlerinize karşı, giderek daha dikkatli olmak, zihninizin koşullanmasında ailenizin, öğretmenlerinizin, milliyetinizin ve kültürünüzün etkilerini gözlemlemek, tüm bunlar elbette farkındalığın parçalarıdır, öyle değil mi?

Zihin kendi düşünme sürecinin derinliklerine ne kadar inerse tüm düşünme biçimlerinin koşullandırılmış olduğunu o kadar iyi anlar ve böylece kendiliğinden bir dinginliğe ulaşır ancak bu, uykuda olduğu anlamına gelmez. Aksine, o zaman zihin olağanüstü dikkatli olur, artık *mantralar* ya da tekrarlanan sözcükler tarafından uyuşturulmamış, disiplin tarafından biçimlendirilmemiştir. Bu sessiz dikkatlilik hali de farkındalığın parçasıdır; ve daha da derinine inerseniz görürsünüz ki farkında olan insanla farkında olunan nesne arasında bir ayrım yoktur.

Peki duyarlı olmak ne anlama gelir? Renk ve biçimden, insanların söylediklerinden ve verdiğiniz tepkilerden haberdar olmak; düşünceli, zevkli ve iyi huylu olmak, kaba olmamak, farkına varmadan insanlara fiziksel ya da duygusal zararlar vermemek; güzel bir şey görmek ve onunla vakit geçirmek; söylenen her şeyi sıkılmadan dinlemek ve bu yolla zihni keskinleştirmek... Tüm bunlar duyarlılıktır değil mi? Öyleyse duyarlılık ve farkındalık arasında çok fazla fark var mı? Ben olduğunu düşünmüyorum.

Zihniniz, bir şeyleri kınadığı, yargıladığı, izlenimler edindiği, sonuçlara vardığı sürece ne farkında ne de duyarlı olabilir. İnsanlara kaba davranmanız, çiçekleri koparıp yere atmanız, hayvanlara kötülük etmeniz, eşyaların üzerine isminizi kazımanız ya da bir sandalyenin bacağını kırmanız, yemek saatlerine uymamanız ve genel olarak kötü huylu olmanız, tüm bunlar duyarsızlığın işaretleridir, değil mi? Tetikte ve uyum sağlama yeteneğinde olmayan bir zihne işaret eder. Ve elbette, öğrencilerin duyarlı olmalarına yardım etmek, böylece yalnızca uyum sağlamak ya da yalnızca direnmek yerine yaşamın bütün hareketlerine karşı tetikte olmalarını sağlamak eğitimin bir parçasıdır. Yaşamda, duyarlı olan insanlar duyarsız olanlardan çok daha fazla acı çekebilir; fakat bu acıyı anlar ve ötesine geçebilirlerse olağanüstü şeyler keşfederler.

SORU: Birisi takılıp düştüğünde neden güleriz?

KRISHNAMURTI: Bu bir tür duyarsızlıktır, değil mi? Bir de sadizm denilen şey var. Bu kelimenin ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Marquis de Sade isminde bir yazar, insanları incitmekten ve onların acı çektiklerini görmekten zevk alan bir adam hakkında bir roman yazmıştır. Başkalarının acılarından keyif almak anlamına gelen "sadizm" kelimesi buradan geliyor. Bazı insanlar başkalarının acı çektiğini görmekten tuhaf bir tatmin duyarlar. Kendinizi izleyin ve bu hissi taşıyıp taşımadığınıza bakın. Açıkça ortada olmayabilir; fakat böyle bir hissiniz varsa bunun kendisini, düşen birine gülme dürtüsüyle ortaya koyduğunu görebilirsiniz. Yükselenlerin aşağı indirilmesini istersiniz, başkalarını düşüncesizce eleştirir, dedikodu yaparsınız ki bunların hepsi duyarsızlığın, insanları incitme isteğinin ifadeleridir. İnsan bir başkasını kasten ve büyük bir şiddet kullanarak incitebileceği gibi, bilmeden, bir söz, bir hareket, bir bakışla da incitebilir; her iki

durumda da geçerli dürtü birilerini incitmeye yöneliktir ve çok az kimse bu sapkınca zevki kökten bir biçimde kendinden uzaklaştırabilmiştir.

SORU: Profesörlerimizden birisi, anlattıklarınızın uygulanmasının mümkün olmadığını söylüyor. Sizi 120 rupelik bir kazançla altı kız ve altı erkek çocuk yetiştirmeye davet ediyor. Bu eleştiriye yanıtınız nedir?

KRISHNAMURTI: 120 rupelik bir kazancım olsaydı altı kız, altı erkek çocuk yetiştirmeye kalkmazdım, bu birincisi. İkinci olarak, bir profesör olsaydım bunu bir iş olarak görmez kendimi adardım. Farkı görüyor musunuz? Herhangi bir düzeyde bir şeyler öğretmek bir meslek değildir, yalnızca bir iş değildir; aslında adanmışlıktan doğan bir eylemdir. Bu "adanma" sözcüğünün anlamını kavrayabiliyor musunuz? Adanmak, karşılığında bir şey istemeden kendini tümüyle bir şeye vermektir; bir rahip, bir münzevi, büyük öğretmenler ve bilginler gibi olmaktır; birkaç sınav geçip kendilerine profesör diyenler gibi değil. Kendilerini para için değil, sevdikleri uğraş bu olduğu için öğretmeye adayanlardan bahsediyorum. Böyle öğretmenler varsa, söylediğim şeylerin çocuklara öğretilebilir ve uygulanabilir yöntemler olduğunu göreceklerdir. Fakat öğretmeyi yalnızca hayatını kazanmak için yaptığı bir iş olarak gören eğitimci, öğretmen, profesör, size bunların uygulanamaz olduğunu söyleyecektir.

Peki uygulanabilir olan nedir? Düşünün. Şu anki yaşam biçimimiz, öğretme biçimimiz, yolsuzluk ve bitmeyen savaşlarla birlikte yönetilme biçimimiz. *Bunlara* mı uygulanabilir diyorsunuz? Hırs uygulanabilir mi, açgözlülük uygulanabilir mi? Hırs rekabeti besler ve insanları yok eder. Açgözlülük ve kazanç üzerine inşa edilmiş bir toplum, içinde her zaman savaş, çatışma ve acı barındırır; peki bu uygulanabilir mi? Olmadığı ortada. Tüm *bu* konuşmalarda size anlatmak istediğim bu.

Sevgi dünyadaki en uygulanabilir şeydir. Sevmek, nazik olmak, açgözlü olmamak, hırslı olmamak, insanlardan etkilenmek yerine kendi kendine düşünmek... Tüm bunlar oldukça uygulanabilir şeyler ve uygulanabilir, mutlu bir toplum meydana getirirler. Fakat kendini adamayan, sevmeyen, adının önüne birkaç unvan eklediği halde kitaplardan topladığı bilgileri satmaktan başka işi olmayan öğretmen, size tüm bunların uygulanabilir olmadığını söyleyecektir çünkü aslında bu konu üzerine düşünmemiştir. Sevmek, uygulanabilir olmaktır; tek başına ayakta durma ve bir sorunu kendi kendine çözme yeteneğinden yoksun vatandaşlar yetiştiren bu sözde eğitimden çok daha fazla uygulanabilirdir.

Onların köşede kıkırdadıklarını bilip ciddiyetini korumaya devam etmek farkındalığın bir parçısıdır.

Yetişkinlerin çoğunun problemi şu: kendi yaşamlarıyla ilgili sorunları çözmedikleri halde size gelip, "Sana neyin uygulanabilir olduğunu, neyin olmadığını anlatayım," diyorlar. Öğretmek yaşamdaki en yüce uğraştır. Şimdilerde en çok küçümsenen olsa bile; en yüce ve soylu çağrıdır. Fakat öğretmenin tamamen kendisini adamış olması gerekir; kendisini tümüyle öğretmeye vermesi, kalbiyle, zihniyle, tüm benliğiyle öğretmesi gerekir; ve bu adanmışlık pek çok şeyi mümkün kılar.

SORU: Eğitilirken, aynı zamanda modern dünyanın lüksleri bizi mahvediyorsa, eğitimin faydası nedir?

KRISHNAMURTI: Korkarım yanlış sözcükler kullanıyorsunuz. İnsanın belli bir oranda konfora gereksinimi vardır, değil mi? İnsan bir odada sessizce oturuyorsa, bu odanın bir halı dışında hiçbir eşyası olmasa da temiz ve derli toplu olması iyi bir şeydir; odanın uygun boyutlarda olması ve doğ-

ru büyüklükte pencereleri olması da önemlidir. Odada bir resim varsa, bu güzel bir şeyin resmi olmalıdır ve bir vazoya konmuş çiçekler varsa, onları oraya getiren insanın ruhunu yansıtmalıdır. Güzel yiyeceklere ve uyumak için sessiz bir yere de ihtiyaç duyar insan. Tüm bunlar modern dünyanın sunduğu konforun parçalarıdır. Peki bu konfor, sözde eğitimli insanı mahveder mi? Yoksa sözde eğitimli insan, hırsı ve açgözlülüğüyle her insanın ihtiyaç duyduğu bu sıradan konforu mu mahvetmektedir? Zengin ülkelerde modern eğitim insanları giderek daha çok maddeci hale getiriyor ve bu yüzden her tür lüks, zihni ayartıp mahvediyor. Hindistan gibi fakir ülkelerde ise eğitim, sizi tümüyle yeni bir kültür yaratmaya teşvik etmiyor, bir devrimci olmanıza yardımcı olmuyor. Ama bomba atan, ölüm saçan türden değil tabii ki. Böyle insanlar devrimci değildir. Gerçek devrimci her türlü teşvikten, ideolojiden, çoğunluğun ortak iradesinin bir ifadesi olan toplumdaki karmaşadan kurtulmuş bir insandır. Eğitiminiz bu tür bir devrimci olmanıza yardım etmiyor. Aksine, size uyum sağlamayı ve yalnızca var olanı iyileştirmeyi öğretiyor.

Yani sizi mahveden, şu sözde eğitiminizdir, modern dünyanın sağladığı lüksler değil. Neden otomobilleriniz ve güzel yollarınız olmasın? Fakat tüm modern teknikler ve icatlar ya savaş için kullanılıyor ya da yalnızca eğlence için, insanın kendinden uzaklaşmasının bir aracı olarak. Ve böylece zihin küçücük aletlerin içinde kendini kaybediyor. Modern eğitim, yemek pişirmenizde, temizlik yapmanızda, ütü yapmanızda, hesap işlerinizde ve pek çok diğer önemli işte size yardım eden, böylece sürekli bunları düşünme zorunluluğundan sizi kurtaran küçük aletlerin, mekanik aygıtların ve makinelerin geliştirilmesiyle ilgileniyor. Bu aletlere, onların içinde kaybolmak için değil, tamamen başka bir şeyler yapabilmek üzere zihninizi serbestleştirmek için sahip olmalısınız.

SORU: Derimin rengi çok koyu ve insanların çoğu daha açık bir ten rengini beğeniyor. Onların beğenisini nasıl kazanabilirim?

KRISHNAMURTI: Teninizin rengini açmaya yarayacak birtakım özel kozmetik ürünleri olduğunu sanıyorum; peki bu, sorununuzu çözer mi? Yine beğenilmek, dikkat çekmek isteyeceksiniz, konum ve prestij özlemi duyacaksınız. Oysa bu beğenilme isteğinde, dikkat çekme mücadelesinde acının iğnesi saklıdır daima. Beğenilmek, dikkat çekmek istediğiniz sürece, eğitiminiz sizi mahvedecektir; çünkü bu toplum içinde bir yere gelmenize yardımcı olacaktır ve bu toplum, yozlaşmış bir toplumdur. Bu yıkıcı toplumu, açgözlülüğümüzle, kıskançlığımızla, korkularımızla inşa ettik ve onu görmezden gelerek ya da bir yanılsama sayarak dönüştürmemiz mümkün değil. Açgözlülük, korku ve maddi hırslar yalnızca doğru eğitim tarafından ortadan kaldırılabilir ve ancak bu şekilde tümüyle yeni bir kültür, farklı bir dünya yaratılabilir. Doğru eğitimse, yalnızca zihin gerçekten kendini anlamak ve kederden kurtulmak istediğinde mümkün olabilir.

24

YAŞAM ENERJİSİ

En önemli sorunlarımızdan biri, disiplin dediğimiz şeydir ve bu gerçekten çok karmaşık bir meseledir. Bildiğiniz gibi, toplum kendini vatandaşlarını kontrol etmek, disiplin altına almak, onların zihinlerini belirli dinsel, toplumsal, ahlaki ve ekonomik kalıplara göre şekillendirmek zorunda hisseder.

Peki, disiplin gerçekten gerekli midir? Lütfen dikkatle dinleyin, hemen "evet" ya da "hayır" demeyin. Çoğumuz, özellikle de gençken, disiplinin gerekli olmadığını, istediğimiz her şeyi yapmamıza izin verilmesi gerektiğini hisseder ve bunu özgürlük sanırız. Ama disiplin sorununu tamamıyla anlamadan sadece disiplin olmalı ya da olmamalı demenin, özgür olmamız lazım deyip kestirip atmanın bir anlamı olmaz.

Gayretli bir sporcu her zaman disiplinlidir, öyle değil mi? Müsabakalara katılmaktan aldığı keyif ve zinde olma zorunluluğu, erkenden yatmasına, sigara içmekten kaçınmasına, doğru beslenmesine ve genel anlamda sağlık kurallarını gözetmesine neden olur. Sahip olduğu disiplin, bir yük ya da çatışma değil, spordan hoşlanıyor olmasının doğal bir sonucudur.

Peki, disiplin insanın enerjisini artırır mı, düşürür mü? Dünyanın dört bir yanında, her dinden, her felsefe okulundan insan, zihni disiplin altına almaya çalışır ki bu, kontrole, direnişe, adaptasyona, baskıya işaret eder. Peki tüm bunlar gerekli midir? Eğer disiplin insanın enerjisine büyük bir verim kazandırıyorsa, o zaman buna değer ve bunun bir anlamı olur; ama insanın enerjisini kesiyorsa, zararlı, yıkıcıdır. Hepimizde bu enerji mevcuttur ve asıl mesele, bu enerjinin disiplin yoluyla canlı, zengin bir hale getirilip, artırılıp artırılamayacağı ya da disiplinin sahip olduğumuz enerjiyi yok edip etmeyeceğidir. Bence asıl mesele budur.

Birçok insanın çok fazla enerjisi yoktur ve sahip oldukları azıcık enerji de kısa süre içinde sözde eğitim aracılığıyla toplumsal kontrollerle, tehditlerle, tabularla boğulur, yok edilir ve onlar da bu toplumun taklitçi, cansız vatandaşları haline gelirler. Peki, disiplin başlangıçta azıcık enerjisi olan birinin enerjisini artırır mı? Yaşamı daha zengin, daha canlı kılabilir mi?

Sizler gibi henüz çok genç olduğumuzda, enerjiyle dolu oluruz, öyle değil mi? Oynamak, koşuşturmak, konuşmak isteriz; sessiz sakin kalamaz, yaşam dolu oluruz. Ya sonra ne olur? Büyüdükçe, öğretmenleriniz bu enerjiyi şekillendirerek, çeşitli kalıplara yönlendirerek azaltmaya başlarlar. Ve sonunda birer kadın ve erkek olduğunuzda, kalan azıcık enerjiniz de size doğru dürüst vatandaşlar olmanız, belli şekillerde davranmanız gerektiğini söyleyen toplum tarafından boğulur. Sözde eğitim ve toplum baskısı yoluyla, gençken sahip olduğunuz o yoğun enerji gittikçe yok olur.

Peki, şu an sahip olduğunuz enerji, disiplin yoluyla daha canlı bir hale getirilebilir mi? Eğer azıcık enerjiniz varsa, disiplin yoluyla enerjiniz artabilir mi? Şayet öyleyse, o zaman disiplinin bir anlamı olur; ama eğer disiplin aslında insanın enerjisini yok ediyorsa, disiplin kesinlikle bir kenara koyulmalıdır.

Nedir peki hepimizin sahip olduğu bu enerji? Düşünme, hissetmedir; ilgi, heves, açgözlülük, tutku, şehvet, hırs, nefrettir. Resim yapmak, makineler icat etmek, köprüler yapmak, yollar inşa etmek, tarım yapmak, oyun oynamak, şiir yazmak, şarkı söylemek, dans etmek, tapınaklara gitmek, ibadet etmek... Tüm bunlar bu enerjinin dışavurumlarıdır. Bu enerji aynı zamanda yanılsamalar, kötülükler, acılar da yaratır. En güzellerinden en yıkıcılarına kadar tüm bu nitelikler insan enerjisinin ifadeleridir. Ama sizin de bildiğiniz gibi, bu enerjiyi kontrol etme ya da disiplin altına alma, bir yöne kanalize ederek sınırlama süreci, sadece topluma uyum sağlanması içindir. Zihin belli bir kültürün kalıplarına göre şekillendirilir ve böylece, enerjisi de gittikçe israf edilir.

Bu nedenle, asıl sorunumuz; öyle ya da böyle hepimizin sahip olduğu bu enerji artırılabilir mi, canlandırılabilir mi, eğer öyleyse ne için, bunu anlamaktır. Bu enerji ne için vardır? Bu enerjinin amacı savaşmak mıdır? Uçak ya da bir sürü başka makine icat etmek, bir *gurunun* izinden gitmek, sınavları geçmek, çocuk yapmak şu ya da bu sorun yüzünden durmadan endişelenmek midir? Yoksa bu enerjiyi başka bir şekilde kullanmak, bu yolla tüm eylemlerimizi onları aşan bir şeyle ilişkileri çerçevesinde anlamlı kılmak mümkün müdür? Elbette, böylesine şaşırtıcı bir enerjiye sahip olan insan zihni gerçeği ya da Tanrıyı aramıyorsa, enerjisinin tüm dışavurumları yıkım ve sefalet aracı haline gelir. Gerçeği aramak muazzam bir enerji gerektirir ve gerçeği aramayan, enerjisini kötülüğe neden olacak şekilde israf eden birinin toplum tarafından kontrol edilmesi şarttır. Peki, Tanrıyı ya da hakikati arayarak enerjiyi özgürleştirmek ve hakikati keşfetme sürecinde, yaşamın temel meselelerini anlayan ve toplum tarafından yok edilemeyecek bir vatandaş olmak mümkün müdür? Takip edebiliyor musunuz, yoksa çok mu karmaşık geldi bunlar size?

İnsan enerjidir ve hakikati aramazsa, enerjisi yıkıcı hale gelir; bu yüzden de toplum bireyi kontrol edip şekillendirir

ve bu yolla, bu enerjiyi bastırır. Tüm dünyada yetişkinlerin büyük bir bölümünün başına gelen şey budur. Belki de bir başka ilginç ve basit gerçeği daha fark etmişsinizdir: Gerçekten bir şey yapmak istediğiniz anda, bunu yapacak enerjiye sahip olursunuz. Oyun oynamaya can attığınızda ne olur örneğin? Derhal enerji bulursunuz, öyle değil mi? Ve bu enerji, kendi kendini kontrol eder; siz de dıştan gelecek bir disipline ihtiyaç duymazsınız. Gerçeklik arayışında, enerji kendi disiplinini yaratır. Kendiliğinden gerçeği arayan biri, olması gerektiği gibi bir vatandaş olur, belli bir toplumun ya da hükümetin kalıplarına göre birisi değil.

Bu nedenle, öğrenciler ve öğretmenler gerçeği, Tanrıyı ya da hakikati bulmak adına bu muazzam enerjinin azat edilmesi için birlikte çalışmalıdır. Hakikat arayışında, disiplin kendiliğinden ortaya çıkacak, sizler de kendi toplumu ya da kültürü tarafından sınırlanmış birer Hindu ya da Parsi değil, gerçek birer insan, gerçek birer birey olacaksınız. Okullar şimdiki gibi öğrencilerinin enerjilerini düşürmek yerine, hakikat arayışında enerjilerini harekete geçirmelerine yardım ederlerse, disiplinin çok farklı bir anlama geldiğini sizler de görürsünüz.

Evde, sınıfta, yurtta neden hep size yapmanız ve yapmamanız gerekenler söyleniyor? Elbette ki toplumun geri kalanı gibi, anne ve babalarınızın ve öğretmenlerinizin, insanın tek bir amaç için, yani gerçeği ya da Tanrıyı bulmak için varolduğunu kavramamaları yüzünden. Eğer eğitimcilerin küçük bir grubu bile bunu anlayıp dikkatlerinin tümünü bu arayışa verselerdi, bambaşka bir eğitim sistemi ve bambaşka bir toplum yaratabilirlerdi.

Anne babalarınız ve öğretmenleriniz de dahil olmak üzere, etrafınızdaki insanların çoğunun ne kadar az enerjiye sahip olduğunu fark etmediniz mi hiç? Bedenleri henüz yaşlanmamış olsa da yavaş yavaş ölüyorlar. Neden? Çünkü toplum tarafından boyun eğmeye zorlanmışlar. Bildiğiniz gibi, insan ana

amacını yani, nükleer denizaltı ve jetleri yaratacak, en harika şiirleri, yazıları yazacak, dünyayı güzelleştirecek ve yok edecek kapasitede olan zihin denen o olağanüstü şeyi özgürleştirmeyi; yani hakikati ya da Tanrıyı bulmayı anlamazsa, bu enerji yıkıcı bir şey haline gelir ve bu durumda toplum, "Bireyin enerjisini şekillendirmek, kontrol etmek zorundayız," der.

Bu nedenle, bana öyle geliyor ki eğitimin görevi iyiliği, hakikati ya da Tanrıyı aramak adına bu enerjinin azat edilmesini sağlamaktır. Bu aynı zamanda, bireyi gerçek bir insan ve dolayısıyla düzgün bir vatandaş haline de getirecektir. Ancak tüm bunlar anlaşılmadan disiplinin hiçbir anlamı yoktur; bu durumda disiplin, en yıkıcı şey olur. Hepiniz bu şekilde eğitilmediğiniz takdirde, hakikati bulmak için canlılık, zekâ, enerji dolu bir halde okuldan çıkıp dünyaya karıştığınızda, toplum tarafından bastırılır, boğulur, yok edilirsiniz ve hayatınızın geri kalanında sefil ve mutsuz olursunuz. Bir nehrin kendini sınırlayan kıyılar yaratması gibi, hakikati arayan enerji de herhangi bir zorlama olmadan kendi disiplinini yaratır ve nehrin denize kavuşması gibi, bu enerji de kendi özgürlüğünü bulur.

Soru: İngilizler neden gelip Hindistan'ı yönetti?

KRISHNAMURTI: Daha fazla enerjiye, canlılığa, kapasiteye, ruha sahip olanlar kendilerinden daha az enerjiye sahip olan komşularına ya acı ya da refah getirirler. Bir zamanlar Hindistan tüm Asya üzerinde şimşek gibi çakmıştı. Halkı yaratıcı bir azimle doluydu ve Çin'e, Japonya'ya, Endonezya'ya, Burma'ya dinlerini götürmüşlerdi. Diğer milletler ticaretle uğraşıyorlardı ki her ne kadar beraberinde kendine özgü acılar getirse de gerekli bir uğraştır bu, yaşam böyledir. İşin ilginci, hakikati ya da Tanrıyı arayanlar çok daha patlayıcı bir güç taşırlar içlerinde, sadece kendilerindeki değil, başkalarındaki

olağanüstü enerjiyi de serbest bırakırlar. Ve gerçek devrimciler komünistler, sosyalistler ya da reform yapmakla kalanlar değil, onlardır. Fatihler, hükümdarlar gelir gider ama insan sorunu hep aynı kalır. Hepimiz hükmetmek, teslim olmak ya da direnmek isteriz ama hakikati arayan insan bütün toplumlardan, bütün kültürlerden bağımsızdır.

SORU: Meditasyon sırasında bile insan hakikati kavrayabilirmiş gibi görünmüyor; bu nedenle, lütfen bize hakikatin ne olduğunu söyler misiniz?

KRISHNAMURTI: Bir an için hakikatin ne olduğu sorusunu bir kenara koyalım ve öncelikle meditasyonun ne olduğunu düşünelim. Benim için meditasyon, kitaplarınızın ve *gurularınızın* size öğrettiği şeyden çok farklıdır. Meditasyon kendi zihnini anlama sürecidir. Eğer kendi düşünme biçiminizi anlamazsanız, ki öz-bilgidir bu, her ne düşünürseniz düşünün pek bir anlam taşımaz. Öz-bilgi üzerinde temellenmedikçe, düşünme, kötülüğe yönelir. Her bir düşünce önemlidir ve eğer zihin, sadece birkaçının değil meydana geldikleri anda her bir düşüncenin önemini görme becerisine sahipse, o zaman sadece belli bir fikre, imgeye ya da bir kelime grubuna yoğunlaşmak –ki buna genellikle meditasyon denir– bir kendi kendine telkin, hipnoz biçimidir.

Sessizce otururken, konuşurken, oyun oynarken, sahip olduğunuz her bir düşüncenin, her bir tepkinin farkında mısınız? Deneyin, düşünceler o kadar hızlı bir biçimde üst üste yığılırlar ki her an kendi düşüncelerinizin farkında olmanın ne kadar zor olduğunu siz de görürsünüz. Ama eğer her bir düşüncenizi ayrı ayrı tetkik edip içeriğini görmek isterseniz, düşüncelerinizin yavaşladığını ve onları gözlemleyebildiğinizi fark edersiniz. Düşünmenin yavaşlaması ve her bir düşüncenin ayrı ayrı tetkiki, meditasyon sürecidir. İncelediğiniz takdirde, şu an durmak bilmez düşüncelerin biriktiği koca-

man bir depo olan zihninizin, her bir düşüncenin farkına vardığında nasıl da sessizleştiğini, sakinleştiğini görürsünüz. O zaman artık ne zorlama, ne baskı ne de herhangi bir korku varolur ve bu dinginlikte, hakikat beliriverir. Hakikati deneyimleyen biri yoktur ortada, zihin sakin olduğunda hakikat öylece beliriverir. "Siz" işin içinde olduğunuzda, yani ortada deneyimleyen biri varsa, o anda, deneyimleyen sadece düşüncenin bir ürünüdür, düşünme olmadığında onun da hiçbir dayanağı yoktur.

SORU: Bir hata yaparsak ve biri bunu bize gösterirse, bu hatayı yeniden neden yaparız?

KRISHNAMURTI: Siz ne düşüyorsunuz? Neden çiçekleri koparıyor, bitkileri yoluyor ya da eşyaları mahvediyor, kâğıtları yerlere atıyorsunuz? Ki bunları yapmamanız size defalarca söylenmiştir, eminim bundan. Dikkatle dinleyin, göreceksiniz. Bu tip şeyler yaptığınızda bir pervasızlık içinde olursunuz, öyle değil mi? Farkında olmazsınız, düşünmezsiniz, zihniniz uykuya dalmıştır. Siz de bariz biçimde aptalca şeyler yaparsınız. Sizler tamamen bilinçli, aklınız tamamen *orada* olmadığı sürece, sadece bazı şeyleri yapmamanızı söylemenin hiçbir faydası yoktur. Ama eğer eğitimciler düşünceli olmanıza; tamamen farkında olmanıza; ağaçları, kuşları, nehirleri, dünyanın olağanüstü zenginliğini keyifle gözlemlemenize yardım edebilirlerse, o zaman bir ipucu bile yeterli olur; çünkü o zaman siz de duyarlı biri, çevresindeki ve içindeki her şeyden haberdar olan biri olursunuz.

Ne yazık ki, duyarlılığınız çoktan yok edildi. Çünkü beşikten mezara kadar, durmadan ne yapıp ne yapmamanız gerektiği söyleniyor size. Aileleriniz, öğretmenleriniz, toplum, din, din adamları ve kendi hırslarınız, kendi açgözlülüğünüz ve kıskançlığınız... Hepsi, şunu yap bunu yapma diyor. Tüm bunlardan kurtulmak ve duyarlı olmak, yani kendiliğinden

nazik olup insanları incitmemek, kâğıtları yere atmamak ya da yolda duran bir taşı kaldırmadan geçip gitmemek için muazzam derecede düşünceli olmanız gerekir. Ve eğitimin amacı, elbette ki sadece isminizin önüne bir unvan eklemek değil, içinizde bu düşünceli olma ruhunu uyandırmak; duyarlı, dikkatli, nazik olmanızı sağlamaktır.

SORU: Yaşam nedir ve nasıl mutlu olabiliriz?

KRISHNAMURTI: Küçük bir çocuktan gelen çok güzel bir soru. Yaşam nedir? Bir işadamına sorarsanız, size yaşamın bir şeyler satmak, para kazanmak olduğunu söyleyecektir; çünkü sabahtan akşama kadar tüm yaşamı bundan ibarettir. Hırslı biri size; yaşam, başarma, tatmin olma mücadelesidir diyecektir. Bir kuruluşun ya da ülkenin başında olan, belli bir konuma gelmiş güçlü biri içinse yaşam, kendi çabasının bir sonucudur. Ve bir işçi için yaşam, özellikle de bu ülkede, durup dinlenmeden çalışmak, pislik içinde, sefil olmak, yetersiz beslenmektir.

Peki, insan bu çatışmanın, mücadelenin, açlık ve sefaletin içinde mutlu olabilir mi? Tabii ki hayır. Peki ne yapar? Sorgulamaz, yaşam nedir diye sormaz, sadece mutluluğun felsefesini yapar. Başkalarını sömürürken kardeşlikten bahseder. Yüce benliği, üst-ruhu, yani sonunda onu daimi olarak mutlu kılacak şeyi icat eder. Ama mutluluk onu aradığınızda ortaya çıkmaz; mutluluk bir yan üründür; iyilik, sevgi olduğunda, hırs söz konusu olmadığında, zihin sessizce hakikati aradığında ortaya çıkar.

SORU: Neden birbirimizle kavga ediyoruz?

KRISHNAMURTI: Sanırım yetişkinler de soruyor bu soruyu, öyle değil mi? Neden kavga ederiz? Amerika, Rusya'ya

karşı çıkıyor; Çin, Batı'yı karşısına alıyor. Neden? Barıştan bahsedip savaşa hazırlanıyoruz. Neden? Çünkü bence insanların büyük bir çoğunluğu rekabeti, kavgayı seviyor. Bu yalın bir gerçek, aksi halde, buna bir son verirdik. Kavga etmekte, yoğun bir hayatta olma hissi vardır; bu da bir gerçek. Hayatta kalmak için her türlü mücadelenin zorunlu olduğunu düşünürüz. Ancak sizin de gördüğünüz gibi, bu tip bir yaşam son derece yıkıcıdır. Mücadele etmeden yaşamanın da bir yolu var. Zambaklar, çiçekler gibi, mücadele etmeden, sadece *varolarak*. Ama bizler bunun için eğitilmedik. Bizler, rekabet etmek, kavga etmek, hep üst kademelerde olmayı isteyip asker, avukat, polis, profesör, okul müdürü, işadamı olmak için eğitildik. Hepimiz başarı istedik. Alçakgönüllü olma iddiasında olan birçok insan var ama mutlu olanlar sadece gerçekten alçakgönüllü olanlardır ve kavga etmeyenler de onlardır.

SORU: Neden zihin diğer insanları ve de kendini kötüye kullanır?

KRISHNAMURTI: Kötüye kullanmaktan kastımız nedir? Hırslı, açgözlü, kıskanç bir zihin, inançları, geleneği yüklenen, insanları sömüren, acımasız bir zihin, eylemleriyle kötülük yaratır ve çatışma dolu bir toplum ortaya çıkarır. Zihin kendini anlamadıkça, eylemleri yıkıcı olmaya mahkûmdur; zihin kendini bilmedikçe, düşmanlık üretmek zorundadır. Bu nedenle, kendinizi bilmeniz ve bir şeyler öğrenmek için sadece kitaplara başvurmamanız şarttır. Hiçbir kitap size kendinizi öğretemez. Bir kitap size kendini bilmek hakkında bilgi verebilir ama bu, fiilen kendini bilmek değildir. Zihin kendini ilişkilerin aynasında gördüğünde, bu kavrayıştan öz-bilgi çıkar ve öz-bilgi olmadan, bu karışıklığı, bu dünyada yaratmış olduğumuz bu korkunç sefaleti temizleyemeyiz.

SORU: Başarı peşinde koşan bir zihin, hakikat peşinde koşan bir zihinden farklı mıdır?

KRISHNAMURTI: İster başarıyı ister hakikati arasın, zihin aynı zihindir. Ancak zihin başarı peşinde koştukça, hakikati de bulamayacaktır. Hakikati anlamak, yanlışın içindeki doğruyu görmek; hakikati ise hakikat olarak görmektir.

25

ÇABA HARCAMADAN YAŞAMAK

İnsanların neden yaşları ilerledikçe, yaşamlarındaki tüm neşeyi kaybediyormuş gibi göründüklerini hiç merak ettiniz mi? Şu anda siz gençlerin çoğu son derece mutlusunuz; küçük sorunlarınız ve düşünmeniz gereken sınavlarınız var. Yine de bu meselelere rağmen yaşama sevinciniz var, değil mi? Yaşamı kendiliğinden, rahat bir kabullenişiniz, her şeye karşı mutlu, aydınlık bir bakışınız var. Peki yaşımız ilerledikçe neden daha aşkın, daha önemli olanla yakınlığımızı kaybediyoruz? Neden sözde olgunluk çağına geldiğimizde çoğumuz donuklaşıyor; neşeye, güzelliğe, engin göklere ve bu muhteşem dünyaya karşı duyarsızlaşıyoruz?

İnsan kendine bu soruyu sorduğunda zihninde pek çok açıklama belirir. Kendimizle çok fazla meşgul olmamız, açıklamalardan birisidir. Bir şey olmak, bir konuma ulaşmak ve onu elimizde tutmak için mücadele ediyoruz; çocuklarımız ve başka sorumluluklarımız var ve para kazanmak zorundayız.

Tüm bu dış etkenler çok geçmeden bizi aşağıya çekiyor ve böylece yaşama sevincimizi kaybediyoruz. Etrafınızdaki yaş-

lı yüzlere bakarsanız, çoğunun nasıl mutsuz, nasıl bitkin ve hasta, nasıl vazgeçmiş, ilgisiz, sinirleri bozulmuş ve bir tebessümden yoksun olduklarını görürsünüz. Kendinize bunun sebebini sormuyor musunuz hiç? Sorduğumuz zaman bile çoğumuz basit açıklamalarla yetinmeyi seçiyor.

Dün akşam batı rüzgârı ile nehrin yukarısına doğru tam yol ilerleyen bir kayık gördüm. Şehre giden yakacak odunlarla yüklenmiş büyük bir kayıktı. Güneş batıyordu ve gökyüzüne karşı bu kayık hayret verici derecede güzeldi. Rüzgâr tüm işi gördüğünden, kayıkçı hiçbir çaba göstermeden onu yalnızca yönlendiriyordu. Hepimiz mücadele ve çatışma sorununu anlayabilseydik, sanırım aynı şekilde, hiç çaba göstermeden, mutlulukla ve gülümseyerek yaşamamız mümkün olabilirdi.

Bizi mahvedenin çaba olduğunu, hayatımızın neredeyse tümünü kapsayan bu mücadele olduğunu düşünüyorum. Etrafınızdaki yetişkinleri izlerseniz, çoğu için yaşamın sadece kendileriyle, eşleriyle, komşularıyla, toplumla giriştikleri bir dizi savaştan ibaret olduğunu görürsünüz ve bu sonu gelmez çatışma enerjiyi tüketir. Keyifli, gerçekten mutlu biri, çabalamanın tutsağı değildir. Çabalamamak, durgunlaştığınız, donuk ve aptal olduğunuz anlamına gelmez; aksine, yalnızca bilge ve olağanüstü zeki olanlar kendilerini çaba ve mücadeleden kurtarabilirler.

Fakat çaba göstermeme halinden bahsedildiğini duyduğumuz anda ona erişmek istiyoruz, hiçbir çatışma, çekişme yaşamayacağımız bir duruma gelmek istiyoruz; bunu bir hedef, bir ideal haline getirip bunun için çabalamaya başlıyoruz; ve bunu yaptığımız anda yaşama sevincimizi kaybediyoruz. Yine çaba ve mücadelenin tutsağı oluyoruz. Mücadelenin konusu değişebilir fakat tüm mücadeleler özünde aynıdır. İnsan, toplumsal reformlar yapmak için, Tanrıyı bulmak için, eşiyle ya da komşusuyla daha iyi ilişkiler kurmak için mücadele edebilir; Ganj'ın kenarında oturabilir, bir *gurunun*

ayaklarına kapanıp ibadet edebilir ya da benzeri şeyler yapabilir. Tüm bunlar çabalama ve mücadelenin değişik biçimleridir. Yani önemli olan, mücadelenin nesnesi olmak yerine mücadelenin özünü anlamaktır.

Peki, zihnin mücadele etmeme farkındalığına anlık tesadüflerle ulaşması yerine, her zaman için mücadeleden uzak olması ve böylelikle güçlü ve güçsüz diye bir şeyin olmadığı bir keyif halini keşfetmesi mümkün müdür?

Karşılaştığımız zorluk şu; zihin kendini güçsüz hissediyor ve bu yüzden bir şey olmak ya da bir şey haline gelmek için mücadele ediyor veya çeşitli çelişen arzularını bir araya getirmek istiyor. Ama şimdi zihnin neden mücadelelerle dolu olduğunu açıklamaya çalışmayalım. Düşünen her insan, içerde ve dışarda neden mücadele olduğunu bilir. Acımasız bir verimlilik yarışına yol açan kıskançlığımız, açgözlülüğümüz, hırsımız, rekabetçiliğimiz, tüm bunlar şu anki dünyada –ya da gelecektekinde– mücadele etmemizin sebepleridir. Demek ki mücadele edişimizin sebeplerini anlamak için psikoloji kitapları okumamız gerekmiyor. Önemli olan, zihnin mücadeleden tümüyle arınmasının mümkün olup olmadığını öğrenmektir.

Bununla birlikte, mücadele ettiğimizde olduğumuz şey ile *olmamız gereken* ya da *olmak istediğimiz* şey arasında çatışma ortaya çıkar. Peki açıklamalar getirmeden insan tüm bu mücadele sürecini anlayıp sona erdirebilir mi? Rüzgârla birlikte yol alan o kayık gibi zihin de mücadele etmeden var olabilir mi? Sorulması gereken soru elbette budur, mücadelenin söz konusu olmadığı bir duruma nasıl ulaşılabileceği değil. Böyle bir duruma ulaşabilmek için harcanan çabanın kendisi de bir mücadele sürecidir ve bu yüzden bu duruma asla ulaşılamaz. Fakat zihnin bu sonu gelmez mücadeleye nasıl kapıldığını anbean gözlemlerseniz –bu olguyu, onu değiştirmeye, zihni huzur adını verdiğiniz bir duruma zorla sürüklemeye çalışmadan yalnızca gözlemlerseniz– o zaman zihnin müca-

deleyi kendiliğinden bıraktığını ve çok büyük bir öğrenme kapasitesine eriştiğini görürsünüz. O zaman öğrenmek, yalnızca bir bilgi edinme süreci değil, zihnin kapsamı dışındaki hazinelerin keşfi olur; ve bu keşfi yapan zihni büyük bir keyif bekler.

Kendinizi izleyin, sabahtan akşama kadar nasıl mücadele ettiğinizi ve enerjinizin bu mücadelede nasıl tükendiğini siz de göreceksiniz. Yalnızca neden mücadele ettiğinizi açıklarsanız, açıklamaların içinde kaybolursunuz ve mücadele devam eder; oysa açıklama yapmadan, sessiz bir biçimde zihninizi izlerseniz, yalnızca zihnin, kendi mücadelesinin farkına varmasına izin verirseniz, hiçbir mücadelenin söz konusu olmadığı, şaşırtıcı bir dikkatlilik halinin ortaya çıktığını görürsünüz. Bu dikkatlilik halinde güçlü-güçsüz diye bir şey yoktur, önemli-önemsiz insan diye bir şey yoktur, *guru* diye bir şey yoktur. Tüm bu saçmalıklar ortadan kalkar; çünkü zihin tümüyle uyanıktır ve bu uyanıklığın keyfini sürer.

SORU: Yapmak istediğim bir şey var ve pek çok defa denememe rağmen başarılı olamadım. Çalışmayı bırakmalı mıyım yoksa bu çabada ısrar mı etmeliyim?

KRISHNAMURTI: Başarılı olmak bir yere varmaktır ve biz başarıya tapıyoruz, öyle değil mi? Fakir bir çocuk büyüyüp bir multi-milyoner olduğunda ya da sıradan bir öğrenci başbakan olduğunda takdir edilir, önemsenir; bu yüzden her çocuk şu ya da bu biçimde başarılı olmak ister.

Peki başarı diye bir şey var mıdır, yoksa bu yalnızca insanın peşinde koştuğu bir fikirden mi ibarettir? Çünkü bir yere vardığınız anda mutlaka daha ileride ulaşmanız gereken başka bir nokta daha çıkacaktır. Herhangi bir alanda başarı peşinde olduğunuz sürece bir çaba, bir çatışma içinde olmanız gerekir, değil mi? Bir yere ulaştığınızda bile dinlenecek za-

mamınız olmaz; çünkü daha yükseğe ulaşmak, daha fazlasına sahip olmak istersiniz. Anlıyor musunuz? Başarı peşinde olmak "daha fazlası"nı arzulamaktır ve sürekli "daha fazlası"nı talep eden bir zihin, zeki bir zihin değildir. Aksine sıradan, aptal bir zihindir; çünkü "daha fazla" talebi, toplumun onun için oluşturduğu kalıp içerisinde verdiği sürekli mücadeleyi gösterir.

Peki, hoşnut olmak ve hoşnutsuzluk nedir? Hoşnutsuzluk, "daha fazla"sı için uğraşmaktır; hoşnut olmaksa mücadeleyi bırakmaktır. Ancak "daha fazla"sına yönelen bu süreci ve zihnin bunu neden talep ettiğini anlamadan hoşnut olmamız da mümkün değildir.

Örneğin, bir sınavda başarısız olursanız o sınava tekrar girmeniz gerekir, değil mi? Sınavlar her durumda çok kötüdür; çünkü hiçbir önemli şeyi göstermez, zekânızın gerçek değerini ortaya koymazlar. Bir sınavı geçmek büyük oranda bir hafıza marifeti ya da bir şans meselesidir. Fakat sınavlarınızı geçmek için uğraşıyorsunuz ve başaramadığınız takdirde işin ucunu bırakmıyorsunuz. Çoğumuz için günlük yaşamda da aynı süreç işler. Bir şeyler için mücadele ediyoruz ve bir an için durup uğrunda mücadele ettiğimiz şey buna değer mi, değmez mi sorgulamıyoruz. Bu çabaya değer mi, değmez mi diye kendimize hiç sormadığımız için de yanıtın olumsuz olduğunu göremiyoruz ve ailemizin, toplumun, Ustaların ve *guruların* fikirlerine karşı koyamıyoruz. Oysa ancak "daha fazla"nın önemini tümüyle anladığımızda, başarı ve başarısızlık açısından düşünmeyi bırakabiliriz.

Yalnızca sınavlarda değil, yaşamda da başarısız olmaktan, hata yapmaktan korkuyoruz. Hata yapmanın berbat bir şey olduğu düşünülür; çünkü hata yaptığımızda eleştirilir, azarlanırız. Peki neden hata yapmayasınız? Dünyadaki tüm insanlar hata yapmıyorlar mı? Hata yapmazsanız dünyadaki bu korkunç düzensizlik son mu bulacak? Hata yapmaktan korkarsanız, asla öğrenemezsiniz. Yetişkinler sürekli hata ya-

parlar fakat sizin hata yapmanızı istemezler ve böylelikle inisiyatif almanızı engellerler. Neden? Çünkü gözlemleyerek, her şeyi sorgulayarak, deneyerek ve hatalar yaparak kendi kendinize bir şeyler öğrenmenizden ve ailenizin, toplumun, geleneğin otoritesinden kurtulmanızdan korkarlar. Size, hedef olarak başarı idealinin gösterilmesi de bundandır ve fark edeceksiniz ki başarı, her zaman saygıdeğerlikle ölçülür. Sözde ruhsal başarıları olan bir azizin bile saygıdeğer olması gerekir, aksi halde kimse tarafından tanınmaz, takip edilmez.

Yani her zaman başarı ve "daha fazla"sı açısından düşünüyoruz. Ve "daha fazla"sı saygıdeğer toplum tarafından değerlendiriliyor. Başka bir deyişle, toplum sizi bir başarı ya da başarısızlık abidesi ilan etmekte kullanacağı normları çok dikkatli bir biçimde belirler. Fakat bir şeyi severek, tüm benliğinizle yapıyorsanız, o zaman başarı ve başarısızlıkla ilgilenmezsiniz. Fakat ne yazık ki ortalıkta çok az zeki insan var ve hiç kimse size bundan bahsetmiyor. Zeki bir insanın tüm ilgilendiği, gerçekleri görmek ve sorunu anlamaktır ki bu, başarı ve başarısızlık açısından düşünmemek demektir. Yalnızca yaptığımız şeyi gerçekten sevmediğimizde böyle düşünürüz.

SORU: Neden temelde benciliz? Bencil davranmamak için elimizden geleni yapsak da kendi çıkarlarımız söz konusu olduğunda yalnızca kendini düşünen, başkalarının çıkarlarına kayıtsız kalan kişiler oluyoruz.

KRISHNAMURTI: İnsanın kendisine bencil ya da özverili dememesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü kelimelerin zihin üzerinde olağanüstü bir etkisi var. Birine "bencil" dediğiniz anda, onu mahkûm etmiş olursunuz; "profesör" dediğinizde ona yaklaşımınız bir anda değişir; "Mahatma" olduğunu söylerseniz, başının etrafında bir hale oluşuverir. Kendi tepkilerinizi izleyin, göreceksiniz ki "avukat", "işa-

damı", "vali", "memur", "sevgi", "Tanrı" gibi sözcüklerin zihniniz kadar sinir sisteminiz üzerinde de tuhaf bir etkisi vardır. Belli bir görevi işaret eden bir sözcük, insanda statü duygusu uyandırır. Öyleyse yapılacak ilk şey belli duyguları belli sözcüklerle ilişkilendiren bu bilinçsiz alışkanlıktan kurtulmaktır, öyle değil mi? Zihniniz "bencil" sözcüğünün son derece kötü bir şeyi temsil ettiğini düşünmek üzere koşullandırılmış durumda ve bu sözcüğü herhangi bir şeye yakıştırdığınız anda onu kınıyorsunuz. Yani, "Neden temelde benciliz?" sorusunu yönelttiğinizde, zaten kınayıcı bir anlam taşıyor sorunuz.

Belli sözcüklerin sizde sinirsel, duygusal, entelektüel bir onaylama ya da kınama hissine neden olduğunun farkında olmanız çok önemlidir. Örneğin, kıskanç olduğunuzu söylediğiniz anda, daha derin bir sorgulamaya girişme, kıskançlık problemini tümüyle ele alma ihtimalini de ortadan kaldırırsınız. Benzer biçimde, kardeşlik için çalıştıklarını söyleyen pek çok insan var ama yaptıkları her şey kardeşliğe aykırı. Ancak onlar bunu göremiyorlar; çünkü "kardeşlik" sözcüğü onlar için bir şey ifade ediyor ve buna inanmış durumdalar; daha derin bir sorgulama yapmıyorlar, bu yüzden de bu sözcüğün yarattığı sinirsel ya da duygusal tepkiden bağımsız bir biçimde, gerçekleri göremiyorlar.

Öyleyse yapılacak ilk şey, belli sözcüklerle ilişkilendirilen olumlu ya da olumsuz çağrışımlar olmadan, olgulara bakıp bakamadığınızı deneyip görmek olmalıdır. Kınama ya da onaylama hissi olmadan olgulara bakabiliyorsanız, bu süreçte zihnin kendisiyle olgular arasına koyduğu engellerin de ortadan kaldırıldığını görürsünüz.

İnsanların "büyük adam" dedikleri kişilere nasıl yaklaştığınızı gözlemleyin. "Büyük adam" lafı sizi etkiler; gazeteler, kitaplar, yandaşlar hepsi aynı şeyi söyler ve zihniniz de bunu kabul eder. Ya da karşı durmayı seçer ve, "Ne kadar aptal, hiç de önemli biri değil," dersiniz. Oysa zihninizi tüm etkiler-

den ayırıp yalnızca olgulara bakabilirseniz bambaşka bir yaklaşımınız olduğunu görürsünüz. Aynı şekilde "köylü" sözcüğü fakirlik, pislik, bakımsızlık ya da başka çağrışımlarla, düşüncenizi etkiler. Fakat zihniniz etkilerden arındığında, kınamak ve onaylamak yerine sadece gözlemlediğinde artık bencil olmaz ve özverili olmaya çalışan bencillik sorunu da ortadan kalkmış olur.

SORU: İnsan beşikten mezara kadar neden sevgi ister ve bu sevgiyi bulamadığında neden akranları kadar ölçülü ve güven dolu olmaz?

KRISHNAMURTI: Akranlarınızın güven dolu olduğunu mu düşünüyorsunuz? Kasılarak yürüyebilirler, havalara girebilirler; fakat bu güven gösterisinin ardında pek çok insanın boş, donuk, sıradan olduğunu görürsünüz ki aslında hiç de güven sahibi değildirler. Peki neden sevilmek isteriz? Anne babanız, öğretmenleriniz, arkadaşlarınız tarafından sevilmek istemez misiniz? Ve eğer yetişkin biriyseniz, eşiniz, çocuğunuz, *gurunuz* tarafından sevilmek istersiniz. Bu sonu gelmez sevgi hasretinin sebebi nedir? Dikkatle dinleyin. Sevilmek istiyorsunuz çünkü sevmiyorsunuz. Oysa sevmeye başladığınız anda sorun kalmaz, birilerinin sizi sevip sevmediğini sorgulamazsınız. Sevilmeyi talep ettiğiniz sürece, içinizde sevgi yoktur; ve sevgi hissetmezseniz, çirkin, kaba bir insan olursunuz ki o zaman neden sevilesiniz? Sevgi olmadan ölü bir varlık olursunuz; ve ölü bir varlık sevgi istese de ölüdür. Oysa kalbiniz sevgi dolu olsaydı, o zaman asla sevilmek istemezdiniz, dilenci kâsenizi doldurması için kimsenin önüne sürmezdiniz. Yalnızca içi boş olan doldurulmak ister ve boş bir kalp, *guruların* peşinde koşmakla ya da bir başka yoldan sevgiyi aramakla doldurulamaz.

SORU: Yetişkin insanlar neden hırsızlık yapar?

KRISHNAMURTI: Siz de bazen hırsızlık yapmıyor musunuz? İstediği bir şeyi başka bir çocuktan çalan küçük bir çocuk tanımıyor musunuz? Genç ya da yaşlı olmamız fark etmez, tamamen aynı şey, yalnızca büyükler bunu daha kurnazca, anlamlı görünen bir sürü laf sarf ederek yapar: Zenginlik, güç, konum ister ve göz yumarak, kitabına uydurarak, felsefesini yaparak, istediklerini alırlar. Çalarlar ama buna çalma demez, saygıdeğer bir isim koyarlar. Peki neden çalıyoruz? Öncelikle, şu anki yapısıyla toplum, pek çok insanı yaşamın gerekliliklerinden yoksun bırakıyor; nüfusun belli kesimleri yeterince yiyecek, giyecek ve barınak bulamıyor ve bunun için de bir şeyler yapıyor. Yeterli yiyecekleri olmadığı için değil, fakat toplum karşıtı oldukları için çalanlar da var. Bunlar için çalmak bir oyuna, bir eğlenceye dönüşmüş durumda ki bu gerçek bir eğitim almadıklarını gösteriyor. Gerçek eğitim yalnızca sınavları geçmek için çalışmak değil, yaşamın değerini anlamaktır. Daha yüksek düzeyde bir hırsızlık daha var: Başkalarının fikirlerini, bilgilerini çalmak. Bir biçimde "daha fazla"sının peşinde olduğumuz zaman, açıkça hırsızlık yaparız.

Neden sürekli talep ediyor, dileniyor, istiyor ve çalıyoruz? Çünkü içimizde hiçbir şey yok; içsel olarak, psikolojik açıdan boş bir davul gibiyiz. Bu boşluğu yalnızca çalarak değil başkalarını taklit ederek de doldurmaya çalışıyoruz. Birisini taklit etmek de bir çeşit hırsızlıktır: Siz bir hiçken o bir şeydir, bu yüzden onu taklit ederek onun görkeminin bir kısmını elde edersiniz. Bu bozulma, insan yaşamının her alanına girer; pek az kimse kendini bundan kurtarabilmiştir. Önemli olan, bu içsel boşluğun herhangi bir biçimde doldurulup doldurulamayacağını bulmaktır. Zihin, kendini doldurmak istediği sürece, boş kalacaktır. Bu boşluk ancak zihin kendi boşluğunu doldurmakla ilgilenmediğinde ortadan kalkabilir.

26

ZİHİN HER ŞEY DEĞİLDİR

Dik oturup, ağırbaşlılıkla, özgüven içinde sessizce durmak çok önemlidir. Hatta şu yapraksız ağaçlara bakmak kadar önemlidir bu. Sabah göğünün solgun mavisine karşı bu ağaçların ne kadar da güzel olduğuna hiç dikkat ettiniz mi? Ağacın güzelliğini, çıplak dalları ortaya koyar ve ağaçlar bahar, yaz, sonbahar boyunca olağanüstü bir güzellik taşırlar. Güzellikleri mevsimle birlikte değişir ve bunu fark etmek, kendi yaşamımızın yönü üzerinde düşünmek kadar önemlidir.

Rusya'da, Amerika'da ya da Hindistan'da yaşıyor olmanız fark etmez, hepimiz insanız; insan olarak ortak sorunlarımız var ve kendimizi Hindular, Amerikalılar, Ruslar, Çinliler ya da bir başka şey olarak görmemiz çok saçma. Politik, coğrafi, etnik ve ekonomik bölünmeler var; fakat bu bölünmüşlüklerin altını çizmek yalnızca nefret ve düşmanlık üretir. Amerikalılar, şu an için, çok zengin olabilirler yani herkesten fazla araç gerece, radyoya, televizyona, her şeyin daha fazlasına, ihtiyaçları olandan çok daha fazla gıdaya sahip olabilir-

ler. Aynı anda bu ülkede büyük bir açlık, sefalet, aşırı nüfus ve işsizlik var. Fakat nerede yaşarsak yaşayalım, hepimiz insanız; ve insan olarak kendi insani sorunlarımızı yaratıyoruz. Oysa kendimizi Hindular, Amerikalılar ya da İngilizler veya beyaz, kahverengi, siyah ya da sarı olarak görmekle aramızda gereksiz engeller yarattığımızı anlamamız çok önemlidir.

Karşılaştığımız temel zorluklardan birisi, tüm dünyada modern eğitimin ilgilendiği başlıca şeyin bizi yalnızca birer teknisyene çevirmek olmasıdır. Uçakların nasıl tasarlanacağını, asfalt yolların nasıl inşa edileceğini, otomobillerin nasıl üretileceğini ya da en yeni nükleer denizaltıların nasıl çalıştırılacağını öğreniyoruz ve tüm bu teknolojinin ortasında insan olduğumuzu unutuyor, yani kalbimizi zihnimize ait şeylerle dolduruyoruz. Yakında bu ülkede de göreceğimiz gibi, Amerika'da otomasyon giderek daha fazla insanı uzun çalışma saatlerinden kurtarıyor. Yakında zamanımızı nasıl değerlendireceğimize dair çok büyük bir problemle karşılaşacağız. Şu anda binlerce kişiye iş sağlayan devasa fabrikalar yakın gelecekte muhtemelen yalnızca birkaç teknisyen tarafından işletilecek. Peki eskiden orada çalışan ve şimdi çok fazla boş zamana sahip olan tüm o diğer insanlara ne olacak? Eğitim bu sorunu ve diğer insani meseleleri dikkate almadığı sürece yaşamlarımız bomboş kalacak.

Yaşamlarımız bomboş değil mi? Bir üniversite bitirmiş olabilirsiniz, evlenmiş olabilirsiniz, işleriniz tıkırında olabilir, çok zeki ve bilgili olabilirsiniz, en yeni kitapları takip ediyor olabilirsiniz; fakat kalbinizi, zihninize ait şeylerle doldurduğunuz sürece yaşamınız boş ve çirkin kalmaya mahkûmdur ve yaşamınızın çok az anlamı olacaktır.

Bunların hepsi bizim kişisel sorunlarımız; bizi ilgilendirmeyen, kurgusal sorunlar değil bunlar. İnsan olarak dünyayı korumayı ve dünyaya dair meseleleri bilmiyorsak, çocuğumuzu nasıl seveceğimizi bilmiyorsak ve yalnızca kendimizle, kişisel ya da milli ilerlemeyle, başarılarımızla ilgili olursak,

dünyamızı berbat bir hale getiririz ki şu anda yaptığımız da budur. Bir ülke çok zenginleşmiş olabilir; fakat başka bir ülke açlık çektiği sürece, bu zenginlik zehirli bir hal alır. Tek bir insanlık, paylaşmamız gereken tek bir dünya var. Dünya, ona sevgiyle bakarsak, hepimiz için yeterli yiyecek, giyecek ve barınağı bize sağlayacaktır.

Öyleyse eğitimin amacı, sizi yalnızca birkaç sınavı geçmeye hazırlamak değil, içinde cinselliği, hayatını kazanmayı, kahkahayla gülmeyi, inisiyatif sahibi olmayı, kararlı olmayı ve derin düşünmeyi bilmeyi de barındıran bu sevgi sorununu tümüyle anlamanıza yardımcı olmaktır. Tanrının ne olduğunu bulmak da bizim sorunumuzdur; çünkü bu, yaşamımızın temelidir. Sağlam temeli olmayan bir ev uzun süre ayakta kalamaz. Tanrının ya da hakikatin arayışı içinde olmadığımız sürece, insanın tüm maharetleri de anlamsız olacaktır.

Eğitimcinin bunu anlamanıza yardım etmesi gerekir; çünkü buna altmışınızda değil çocukluğunuzda başlamanız şarttır. Altmış yaşında Tanrıyı asla bulamazsınız çünkü bu yaşta, insanların çoğu yıpranmış, tükenmiş olur. Bu arayışa çok gençken başlamanız gerekir; çünkü o zaman sağlam bir temel atabilirsiniz ve böylelikle eviniz insanların kendileri için hazırladığı tüm fırtınalara karşı koyabilir. O zaman mutlu bir yaşam sürebilirsiniz çünkü mutluluğunuz hiçbir şeye, *sarilere*, mücevherlere, arabalara, radyolara, birilerinin sizi sevmesine ya da reddetmesine bağlı değildir. Bir şeylere sahip olduğunuz için değil, yaşamınız kendi başına bir anlam taşıdığı için mutlu olursunuz. Bu anlam, yalnızca her an hakikati aramakla keşfedilebilir ve hakikat kilisede, tapınakta, camide ya da birtakım ritüellerde değil, her şeydedir.

Hakikati ararken, yüzyılların onun üzerinde bıraktığı toz tabakasının nasıl ortadan kaldırılacağını bilmemiz gerekir ve lütfen inanınız ki gerçek eğitim, hakikat arayışıdır. Biraz zeki olan herkes, kitap okuyabilir, bilgi toplayabilir, bir konuma gelebilir ve başkalarını kullanabilir; fakat bu gerçek eğitim

değildir. Belli dersleri çalışmak, eğitimin yalnızca küçük bir parçasıdır. Ancak yaşamımızda hiçbir eğitim almadığımız ve doğru yaklaşımın ne olduğunu bilmediğimiz çok geniş bir alan var.

Yaşama nasıl yaklaşılacağını öğrenmek ve böylece günlük yaşamımızı, radyolarımızı, arabalarımızı, uçaklarımızı, tüm bunları kapsayan ve onları aşan başka bir şeyle kurdukları ilişki çerçevesinde anlamlı kılmak, işte *budur* eğitim. Başka bir deyişle eğitim din ile başlamalıdır. Fakat dinin din adamlarıyla, kiliseyle herhangi bir dogma ya da inançla hiçbir ilgisi yoktur. Din karşılıksız sevmek, cömert olmak, iyi olmaktır. Çünkü yalnızca o zaman gerçek insanlar oluruz ve iyilik, cömertlik ya da sevgi, yalnızca hakikati aramakla ortaya çıkarılabilir.

Ne yazık ki yaşamın tüm bu alanları, bugünkü eğitim sistemi tarafından ihmal edilmektedir. Sürekli olarak, çok az anlam taşıyan kitaplarla ve onlar kadar bile anlamlı olmayan sınavlarla meşgul oluyorsunuz. Bunlar yoluyla bir meslek edinebilirsiniz ve bunun bir anlamı olabilir. Fakat günümüzde pek çok fabrika neredeyse tamamen makineler tarafından işletilebilir durumdadır. İşte bu nedenle, serbest vakitlerimizi bir ideal uğruna değil, varlığımızın farkında olmadığımız ve hakkında hiçbir şey bilmediğimiz alanlarını keşfedip anlayabilmemiz için, düzgün bir biçimde değerlendirmek üzere eğitilmemizin vakti geldi. Zihin ve onun incelikli savları her şey demek değildir. Zihnin ötesinde geniş ve ölçülemez bir şey, zihnin anlayamayacağı bir güzellik vardır. Bu enginlikte bir esrime ve görkem bulunur ve eğitim bunu yaşamak, bunu deneyimlemektir. Bu tür bir eğitim almadığınız sürece, dünyaya açıldığınızda geçmiş nesillerin yarattığı bu korkunç düzensizliği devam ettireceksiniz.

Öyleyse, öğretmenler ve öğrenciler, tüm bunları düşünün. Şikâyet etmeyin ve gerçek anlamıyla dinin araştırıldığı, sevildiği, incelendiği ve yaşandığı bir kurum oluşturmaya omuz verin. O zaman yaşamın hayret verici ölçüde zenginleştiğini

göreceksiniz, dünyadaki tüm banka hesaplarından çok daha zengin...

SORU: İnsan bunca bilgi birikimine nasıl ulaştı? Maddi olarak nasıl evrildi? Bunca enerjiyi nereden buldu?

KRISHNAMURTI: "İnsan bunca bilgi birikimine nasıl ulaştı?" Bu son derece basit. Bir şeyler bilirsiniz ve bunları çocuğunuza aktarırsınız; onlar da bir şeyler daha ekleyerek kendi çocuklarına aktarırlar ve çağlar boyunca bu böyle ilerler. Bilgiyi azar azar geliştiririz. Büyük dedelerimiz uçaklar ve bugünün elektronik harikaları hakkında tek bir şey bile bilmiyorlardı. Fakat merak, gereklilik, savaş, korku ve açgözlülük tüm bu bilgiyi aşamalı olarak ortaya çıkardı.

Bilgi ile ilgili tuhaf bir şey var. Pek çok şey bilebilir, büyük bir bilgi birikimi edinebilirsiniz; fakat bilgi ile gölgelenen, onun yükünü taşıyan bir zihin, keşfetme yeteneğine sahip değildir. Zihin bilgi ve teknik yoluyla bir keşfi kullanabilir fakat keşif, bilgiden bağımsız bir biçimde aniden patlayıveren özgün bir şeydir; ve önemli olan bu keşif patlamasıdır. İnsanların çoğu, özellikle bu ülkede, bilgiyle, geleneklerle, fikirlerle ve ailelerinin ya da komşularının ne diyeceği korkusuyla bunalmış durumdalar; yani hiç kendilerine güvenleri yok. Ölüden farkları yok. Bilgi yükünün zihne yaptığı şey budur. Bilgi yararlıdır fakat tek başına çok yıkıcı olur ve bugünün dünyasında olanlar bunu gösteriyor.

Dünyada neler olup bittiğine bir bakın. Pek çok harika icat var: Uçakların yaklaştığını onlar daha çok uzaktayken haber veren radarlar, bir kere bile yüzeye çıkmadan tüm dünyayı dolanabilen denizaltılar, Bombay'daki birinin Banaras'daki ya da New York'daki biriyle konuşabilme mucizesi ve diğerleri. Tüm bunlar bilginin getirileridir. Fakat eksik olan bir şey var. Bu yüzden de bilgi kötüye kullanılıyor; savaş, yıkım, se-

falet ve milyonlarca aç insan ortaya çıkıyor. İnsanlar günde yalnızca bir öğün yemek yiyebiliyorlar ya da buna bile ulaşamıyorlar ve sizin tüm bunlardan haberiniz yok. Yalnızca kitaplarınızı ve Banaras, Delfi ya da Bombay'ın bir köşesindeki kendi küçük sorun ve zevklerinizi biliyorsunuz. Gördüğünüz gibi, çok fazla bilgi sahibi olsak da insanı yaşatan ve keyif, coşku ve sevince kaynaklık eden o şey olmadan kendimizi yok etmemiz kaçınılmazdır.

Maddi açıdan da durum aynı: insanın maddi evrimi aşamalı bir süreç. Peki bunca enerjiyi nereden buluyor insan? Her alanda, büyük mucitler, kâşifler ve araştırmacılar çok büyük bir enerjiye sahip olmuş olmalı; fakat pek çoğumuzun çok az enerjisi var, değil mi? Gençken oyunlar oynar, eğlenir, dans eder ve şarkılar söyleriz; fakat yaşımız ilerledikçe bu enerji ortadan kalkar. Bunu fark etmediniz mi? Yorgun ev kadınlarına dönüşürüz ya da yalnızca yaşamak için gerekli şeyleri alacak parayı kazanmak için her gün bir ofiste uzun saatler geçirir ve sonunda doğal olarak enerjimizi tüketiriz. Enerjimiz olsaydı bu çürümüş toplumu yıkabilir, en rahatsız edici şeyleri yapabilirdik; bu yüzden toplum enerjimizin kalmaması için gerekeni yapıyor, bizi yavaş yavaş "eğitim", gelenek, din ve kültür denen şeyler aracılığıyla boğuyor. Gerçek eğitimin işlevi enerjimizi uyandırmak ve onu patlama haline getirmek, sürekli, güçlü, tutkulu kılmak ve kendiliğinden bir ölçülülük kazandırarak bu enerjinin, hakikatin keşfine adanmasını sağlamaktır. O zaman bu enerji uçsuz bucaksız, engin bir hal alır ve daha fazla sefalete neden olmaz; aksine yeni bir toplumun yaratıcısı olur.

Söylediklerimi dinleyin, bir kenara atmayın; çünkü bunlar çok önemli. Yalnızca onaylamak ya da reddetmek yerine, söylenenlerde doğruluk payı olup olmadığını kendi kendinize araştırın. Kayıtsız olmayın: Ya sıcak olun ya da soğuk. Tüm bunların ardındaki hakikati görebilirseniz ve bunu hararetle isterseniz bu enerji büyür ve yeni bir toplum meyda-

na getirir. Yalnızca mevcut toplumun sınırları içerisinde başkaldırarak kendini tüketmez ki bunun bir hapishanenin duvarlarını dekore etmekten farkı yoktur.

Öyleyse, özellikle eğitim alanında çözmemiz gereken sorun, sahip olduğumuz enerjiyi korumanın ve ona daha fazla canlılık, daha büyük bir patlayıcı güç kazandırmanın yollarının ne olduğunu bulmaktır. Bu muazzam bir anlayış gerektirecektir; çünkü öğretmenlerin kendileri genellikle çok az miktarda enerjiye sahipler; sadece bilgiye boğulmuş ve kendi problemleri içine gömülmüş durumdalar. Bu yüzden de onlardan öğrencilerinin bu yaratıcı enerjiyi uyandırmalarına yardım etmeleri beklenemez. Bu nedenle, tüm bu meseleleri anlamak, öğrencileri olduğu kadar öğretmenleri de ilgilendirir.

SORU: Başka bir dine geçmek istediğimi söylediğimde ailem neden öfkeleniyor?

KRISHNAMURTI: Öncelikle, onlar kendi dinlerine bağlılar ve bunun dünyadaki en iyi, hatta yegâne din olduğu fikrindeler ve doğal olarak, sizin de bu dine inanmanızı istiyorlar. Dahası, sizin de onların düşünme biçimlerine, gruplarına, milliyetlerine, sınıflarına sadık kalmanızı istiyorlar. Nedenlerden biri bu. Ayrıca başka bir dine geçerseniz aileniz için sıkıntı kaynağı olursunuz.

Peki, örgütlü bir dinden bir diğerine geçtiğinizde ne olur? Yalnızca başka bir hapishaneye geçmiş olmaz mısınız? Zihin bir inanca bağlandığı sürece, bir hapishanede tutsak demektir. Bir Hindu olarak doğup Hıristiyanlığa geçerseniz aileniz buna öfkelenebilir, fakat bu önemsiz bir noktadır. Önemli olan, başka bir dine geçmekle yalnızca eskisinin yerine yeni bir dogmalar dizisi koyduğunuzu görmektir. Biraz daha aktif, biraz daha şöyle ya da böyle olabilirsiniz, fakat hâlâ inancın ve dogmanın hapishanesindesinizdir.

Öyleyse, din değiştirmeyin, bu yalnızca hapishane içinde başkaldırmak olur. Bunun yerine hapishane duvarlarını yıkıp geçin ve Tanrının ve hakikatin ne olduğunu kendi kendinize bulun. *Bunun* bir anlamı vardır ve size çok büyük bir canlılık ve enerji kazandırır. Fakat yalnızca bir hapishaneden diğerine geçmek ve hangi hapishanenin daha iyi olduğunun münakaşasını yapmak çocuk oyunundan başka bir şey değildir.

İnancın hapishanesinden kurtulmak olgun, düşünceli, hapishanenin doğasını anlayan ve hapishaneleri birbiriyle karşılaştırmayan bir zihin gerektirir. Bir şeyi anlamak için onu başka bir şeyle karşılaştıramazsınız. Anlayış karşılaştırma yoluyla oluşmaz, yalnızca meseleyi kendi başına incelediğinizde ortaya çıkabilir. Örgütlü dinlerin doğasını incelerseniz görürsünüz ki tüm dinler –Hinduizm, Budizm, İslam, Hıristiyanlık ya da başka tür bir din olan, dinlerin en sonuncusu komünizm– esas unsurları itibariyle birbirine benzerler. Hapishaneyi anladığınız, yani inancın, ritüellerin, din adamlarının tüm uzantılarını algıladığınız anda, bir daha asla bir dine inanmazsınız; çünkü yalnızca inançtan arınmış bir kişi tüm inançların ardındakini, ölçülemez olanı keşfedebilir.

SORU: Bir karakter oluşturmanın gerçek yöntemi nedir?

KRISHNAMURTI: Karakter sahibi olmak elbette yanlışa direnebilmek, doğruda diretebilmektir; fakat karakter oluşturmak zordur; çünkü çoğumuz için kitabın, öğretmenin, anne babanın, hükümetin söyledikleri kendimizin düğündüğünü bulmaktan daha önemlidir. Kendi kendine düşünmek, doğruyu bulmak ve ondan ayrılmamak, yaşam ne getirirse getirsin –sefalet ya da mutluluk– etkilenmemek; işte karakteri oluşturan bunlardır.

Diyelim ki, bir reformcu ya da bir din öğretmeni söylediği için değil, kendi kendinize öyle düşündüğünüz için savaşa

karşısınız. Araştırdınız, sorunu incelediniz, üzerinde yoğunlaştınız ve ister yiyecek için, ister nefret yüzünden, ister vatan sevgisi denen şey uğruna olsun sizin için her türlü öldürme eyleminin yanlış olduğuna karar verdiniz. Bunu güçlü bir biçimde hisseder ve her şeyi, hapse girmeyi ya da bazı ülkelerde başınıza gelebileceği gibi, öldürülmeyi göze alarak, her şeye rağmen bunda diretirseniz; o zaman karakter sahibi olursunuz. O zaman karakterin oldukça farklı bir anlamı olur toplumun yaymaya çalıştığı karakter bu değildir.

Fakat bunu yapmaya teşvik edilmeyiz; ve ne eğitimci ne de öğrenci, düşünüp doğru olanı bulacak, yanlışa yol verip bu doğruya sarılacak canlılık ve enerjiye sahiptir. Fakat bunu yapabilirseniz o zaman hiçbir politik ya da dini önderin takipçisi olmazsınız çünkü kendi ışığıyla aydınlanabilen biri olursunuz. Eğitim, yalnızca gençliğinizde değil, tüm yaşamınız boyunca keşfetmek ve bu ışığı işlemektir.

SORU: Tanrıyı kavramanın önünde yaş nasıl bir engel teşkil eder?

KRISHNAMURTI: Yaş nedir? Yaşadığınız yılların sayısı mı? Yaşın bir parçasıdır bu; şu yılda doğmuştunuz, öyleyse şimdi on beş, kırk ya da altmış yaşındasınız. Bedeniniz yaşlanır ve tüm o deneyimleri, acıları, yaşamın yorgunluğunu yüklendiğinde, zihniniz de yaşlanır; ve böyle bir zihin asla hakikati keşfedemez. Zihin yalnızca genç, taze ve masum olduğunda keşfedebilir; fakat masumiyet yaşla ilgili bir mesele değildir. Yalnızca çocuklar değil –ki aslında onlar da masum olmayabilirler– tecrübe artıkları biriktirmeden deneyimleyen bir zihin de masumdur. Zihnin deneyimlerden geçmesi kaçınılmazdır. Her şeye; nehre, hasta bir hayvana, yakılmak için taşınan bir cenazeye, yol boyunca yüklerini taşıyan köylülere, yaşamın eziyetlerine ve sefaletine tepki vermesi gerekir; aksi halde, bir ölüden farkı olmaz; fakat aynı zamanda tecrü-

benin esiri olmadan tepki verebilmesi gerekir. Zihni yaşlı hale getiren, gelenekler, tecrübeleri biriktirmek ve hafızanın külleridir. Her gün, önceki günün hatıralarını, geçmişin keyif ve acılarını öldürerek uyanan bir zihin taze ve masumdur; böyle bir zihnin yaşı yoktur; bu masumiyete sahip değilseniz ister on, ister altmış yaşında olun, Tanrıyı bulamazsınız.

27

TANRIYI ARAMAK

Hepimizin ve özellikle şu anda eğitim almakta olup çok geçmeden dünya ile yüzleşmeleri gerekecek olanların karşısına çıkan pek çok sorundan biri de reform meselesidir. Çeşitli gruplardan insanlar, sosyalistler, komünistler ve her türden reformcu, dünyada bariz biçimde gereksinim duyulan belli bazı değişiklikleri hayata geçirmeye çalışıyor. Bazı ülkeler yüksek bir refah seviyesinde olsalar da dünyanın genelinde hâlâ açlık var ve milyonlarca insan yeterli giyeceğe ve barınacak düzgün bir yere sahip değil. Peki daha fazla kaos, sefalet ve çatışmaya yol açmaksızın temel bir reform nasıl yapılabilir? Asıl sorun budur, öyle değil mi? İnsan, biraz tarih okuyup bugünkü politik akımları gözlemlerse, ne kadar arzu edilir ve sonunda gerekli olsa da reform dediğimiz şeyin her zaman peşinden başka tür karışıklıklar ve çatışmalar getirdiğini açık bir biçimde görür; ve bu artan sefalete karşı koymak için daha fazla yasal düzenleme, denetim ve reaksiyon gerekli hale gelir. Reform yeni düzensizlikler yaratır, bunları düzeltmeye çalışırken daha başka karışık-

lıklar ortaya çıkar ve kısırdöngü böylece sürer. Yaşadığımız şey budur ve sonu yokmuş gibi görünen bir süreçtir bu.

Peki, insan bu kısırdöngüyü nasıl kırar? Unutmayın, reformun gerekli olduğu bariz bir biçimde ortada; fakat daha da fazla karışıklığa yol açmadan reform yapmak mümkün müdür? Bu bana, düşünen her insanın ilgilenmesi gereken temel meselelerden birisi gibi görünüyor. Asıl mesele, ne türden ya da ne şiddette bir reformun gerekli olduğu değil, beraberinde yeni reformlar gerektirecek başka sorunlar oluşmadan herhangi bir reformun yapılmasının mümkün olup olmadığıdır. Peki bu sonu gelmez süreçten kurtulmak için insan ne yapabilir? Küçük bir okulda ya da evrenin tümünde, yalnızca soyut ya da teorik bir düzlemde felsefi tartışmalar yaparak ya da kitaplar yazarak değil, çözümünü bulmak için sorunla gerçekten yüzleşerek bu problemi ele almak, elbette ki eğitimin işlevidir. İnsan sürekli yeni reformlar gerektiren bu kısırdöngünün tutsağı durumundadır ve bu döngü kırılamazsa sorunlarımıza bir çözüm üretemeyiz.

Öyleyse bu kısırdöngüyü kırmak için ne tür bir eğitim, ne tür bir düşünme şekli gereklidir? Ne tür bir hareket, tüm faaliyetlerimizdeki sorunların büyümesine bir son verebilir? Reform çabalarının yeni reformlara ihtiyaç doğurduğu bu yaşam biçiminden insanı kurtaracak herhangi bir düşünce hareketi var mıdır? Diğer bir deyişle, tepkiden kaynaklanmayan bir eylem var mıdır?

Daha fazla sefalet üreten bu reform sürecine yer bırakmayan bir yaşam biçiminin var olduğunu düşünüyorum. Bu yaşam biçimine "dini" denebilir. Gerçek anlamda dindar bir insan reformla ilgilenmez, yalnızca toplumsal düzende bir değişiklik meydana getirmekle değil, hakikati aramakla meşguldür ve bu arayışın kendisi toplum üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Bu nedenle eğitimin başlıca işlevi, öğrencileri yalnızca belli bir toplumun kalıplarına uymaya hazırlamak yerine, onların Tanrı ve hakikat arayışına yardım etmek olmalıdır.

Bunu gençken anlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum; çünkü yaşımız ilerleyip küçük eğlencelerimizi, oyalanma araçlarımızı, cinsel arzularımızı ve küçük hırslarımızı bir kenara bırakmaya başladıkça, dünyanın karşılaştığı devasa sorunları daha keskin bir biçimde fark eder ve bunlar hakkında bir şeyler yapmak, bir iyileştirme sağlamak isteriz. Fakat içten bir dindarlığımız yoksa yalnızca daha fazla karışıklık ve sefalete yol açarız; dinin ise din adamlarıyla, kiliselerle, dogmalarla ya da örgütlü inançlarla hiçbir alakası yoktur. Bunlar din falan değildir, yalnızca bizi belli bir düşünce ve eylem kalıbının içinde tutmaya yarayan toplumsal uyum biçimleridir; saflık, umut ve korkularımızdan faydalanma araçlarıdır. Din, Tanrı ve hakikat arayışıdır ve bu arayış muazzam bir enerji, engin bir zekâ ve incelikli bir düşünme biçimi gerektirir. Doğru toplumsal hareket, ölçülemez olanın aranmasındadır, belli bir toplumun sözde reformlarında değil.

Hakikati bulmak için muazzam bir sevgi ve insanın tüm diğer şeylerle olan ilişkilerine dair derin bir farkındalık gerekir, yani insanın kendi gelişimi ve başarısıyla ilgilenmemesi gerekir. Gerçek din, hakikatin aranmasıdır ve yalnızca hakikati arayan insanlar gerçek dindarlardır. Böyle biri, taşıdığı sevgiden dolayı toplumun dışındadır ve onun toplum üzerindeki etkisi, toplumun içinde olup reform yapmakla ilgilenen birinin etkisinden tümüyle farklıdır. Reformcu hiçbir zaman yeni bir kültür yaratamaz. Gerekli olan gerçek dindarın arayışıdır; çünkü bu arayış, kendi kültürünü de beraberinde getirir ve bizim tek umudumuz budur. Hakikat arayışı zihne patlayıcı bir yaratıcılık kazandırır ve bu gerçek bir devrimdir. Çünkü bu arayışta zihin toplumun emirleri ve onaylaması ile zehirlenmemiştir. Tüm bunlardan arınmış olan dindar insan, hakikati bulabilir; ve yeni bir kültür yaratacak olan da hakikatin ne olduğunun anbean keşfedilmesidir.

Düzgün bir eğitim almanız bu yüzden çok önemlidir. Bunun için eğitimcinin kendisinin düzgün bir biçimde eğitilmiş

olması gerekir ki öğretmeyi yalnızca hayatını kazanma aracı olarak görmesin ve öğrencilerin tüm dogmaları bir kenara bırakmalarına ve hiçbir din ya da inancın esiri olmamalarına yardım edebilsin. Dini otorite temelinde araya gelen ya da belli ideallerin peşine düşen insanların tümü toplumsal reformla ilgilenmektedir. Oysa bunun hapishane duvarlarını dekore etmekten bir farkı yoktur. Yalnızca gerçek anlamda dindar olan kişi gerçek anlamda devrimcidir; ve kelimenin gerçek anlamıyla dindar olmamıza yardım etmek, eğitimin işlevidir; çünkü kurtuluşumuz yalnızca bu yöndedir.

SORU: Sosyal hizmetlere katılmak istiyorum fakat nasıl başlayacağımı bilmiyorum.

KRISHNAMURTI: Sanırım asıl önemli olan, nereden başlayacağınızı bulmak değil, neden sosyal hizmette bulunmak istediğiniz? Sosyal hizmetlere katılmak istemenizin sebebi nedir? Dünyadaki sefaleti, açlığı, hastalıkları, sömürüyü, büyük zenginliklerle korkunç fukaralıkların yan yanalığındaki acımasızlığı, insanın insana düşmanlığını gördüğünüz için mi? Sebep bu mu? Kalbinizde sevgi taşıdığınız ve kendi kişisel tatminlerinizle ilgilenmediğiniz için mi sosyal hizmette bulunmak istiyorsunuz? Yoksa sosyal hizmet kendinizden kaçmanın bir aracı mı? Anlıyor musunuz? Örneğin, geleneksel evliliğin tüm çirkinliklerini görüp, "Ben hiç evlenmeyeceğim," deyip, bunun yerine kendinizi sosyal hizmete adıyorsunuz; ya da aileniz sizi buna yönlendiriyor veya bir idealiniz var. Bu bir kaçış yoluysa ya da içinde yaşadığınız toplum, bir lider, bir din adamı ya da kendiniz tarafından belirlenmiş bir idealin peşindeyseniz, o zaman katılacağınız sosyal hizmet her ne olursa olsun ancak daha fazla sefalete yol açar. Fakat kalbinizde sevgi varsa, hakikati arıyorsanız yani gerçek manada dindarsanız, hırslarınızı ve başarı peşinde koşmayı bırakmışsanız ve erdem yoluyla saygı kazanmak istemiyor-

sanız, o zaman yaşamınızın kendisi toplumun tümden dönüştürülmesine yardımcı olur.

Bunu anlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Genç insanlar, ki çoğunuz öylesiniz, bir şeyler yapmak isterler ve sosyal hizmet hep gündemdedir; kitaplar bize onu anlatır, gazeteler propagandasını yapar, sosyal hizmette bulunacakları eğitmek için okullar vardır. Fakat kendinizi tanımadan, kendinizi, ilişkilerinizi anlamadan katılacağınız herhangi bir sosyal hizmet ağzınızda acı bir tat bırakacaktır.

Devrimci olan, idealist ya da hayattan kaçan kişi değil, mutlu insandır. Mutlu insansa, çok fazla şeye sahip olan insan değildir. Mutlu insan, gerçek manada dindar kişidir ve onun yaşamının kendisi sosyal hizmettir. Fakat yalnızca sosyal hizmete katılan sayısız insandan biri olursanız kalbiniz bomboş kalır. Paranızdan vazgeçebilir, başka insanları katkı yapmaya ikna edebilir, olağanüstü reformlar yapabilirsiniz fakat kalbiniz boş, zihniniz teorilerle dolu olduğu sürece yaşamınız donuk, keyifsiz ve yorucu olacaktır. Öyleyse önce kendinizi anlayın, kendini tanıma doğru harekete kaynaklık edecektir.

SORU: İnsanlar neden bu kadar katı?

KRISHNAMURTI: Yanıt çok basit değil mi? Eğitim kendini bilgiyi aktarmakla, öğrenciyi bir işe hazırlamakla sınırlar, ona yalnızca idealler gösterip kendi başarısıyla ilgilenmesini öğretirse, insanlar tabii ki katılaşırlar. Çoğumuzun kalbinde sevgi yok. Yıldızlara hiç bakmıyor, suların fısıltısından keyif almıyoruz; ay ışığının hızla akan nehrin üzerinde dans etmesini hiç izlemiyor, bir kuşun uçuşuna hiç bakmıyoruz. Kalbimizde bir şarkı yok, sürekli meşgulüz, zihinlerimiz insanlığı kurtarma ideallerinin planlarıyla dolu; kardeşlik iddiasında bulunuyoruz ama bakışlarımız bile bunu inkâr ediyor. Bu nedenle, gençken düzgün bir eğitim almak, böylece kalplerimi-

zin, zihinlerimizin açık, duyarlı ve istekli olmasını sağlamak çok önemlidir. Fakat bu isteklilik, bu enerji, bu patlayıcı anlayış, korku karşısında yok olur ve çoğumuz korku içindeyiz. Anne babalarımızdan, öğretmenlerimizden, din adamlarından, devletten, patrondan korkuyoruz; kendi kendimizden korkuyoruz. Böylece yaşam, korkunun, karanlığın eline geçiyor ve işte insanların katı olmalarının sebebi de bu.

SORU: İnsan, hem hoşlandığı şeyleri yapmamak için kendini tutup hem de özgür olabilir mi?

KRISHNAMURTI: Biliyorsunuz, sadece ergenlikte değil, yaşam boyunca ne yapmak istediğimizi bulmak en zor şeylerden birisidir. Tüm benliğinizi vererek yapmayı gerçekten istediğiniz şeyin ne olduğunu kendi kendinize bulmadığınız sürece, kendinizi sizin için yaşamsal bir değeri olmayan bir şeyler yaparken bulmanız kaçınılmazdır ve o zaman mutsuz bir yaşamınız olur. Mutsuz olduğunuzda filmlerle, alkolle, sayısız kitabı okumakla, bir tür toplumsal reformla kendinizi oyalarsınız.

Öyleyse, aileniz ya da toplumun ne istediğinden bağımsız olarak, tüm yaşamınız boyunca yapmak istediğiniz şeyin ne olduğunu bulmanıza eğitimciler yardım edebilir mi? Asıl soru budur, değil mi? Çünkü tüm benliğinizle yapmak istediğiniz şeyi bir kez keşfettiğinizde o zaman özgür biri olursunuz; o zaman kapasite, güven ve inisiyatif sahibi olursunuz. Fakat yapmayı gerçekten istediğiniz şeyin ne olduğunu bilmeden avukat, politikacı, şu ya da bu olursanız, o zaman sizin için mutluluk söz konusu olamaz; çünkü bu meslek kendinize ve başkalarına zarar verme aracına dönüşür.

Yapmayı sevdiğiniz şeyin ne olduğunu kendi kendinize bulmalısınız. Topluma girebilmek için bir uğraş seçmeyi düşünmeyin; çünkü bu şekilde, yapmak istediğiniz şeyi asla bulamazsınız. Yapmayı sevdiğiniz bir şey varsa, o zaman seçim söz konusu değildir. Sevdiğinizde ve bu sevginin gereğini ye-

rine getirdiğinizde doğru davranmış olursunuz, çünkü sevgi asla başarı arayışında değildir, asla taklide kapılmaz; fakat sevmediğiniz bir şeye yaşamınızı adarsanız asla özgür olamazsınız.

Ancak her istediğinizi yapmak, sevdiğiniz şeyi yapmak demek değildir. Gerçekten yapmak istediğiniz şeyi bulmak muazzam bir zekâ ve kavrayış gerektirir. Düşünmeye hayatınızı kazanma gerekliliğiyle başlamayın, yapmak istediğiniz şeyin ne olduğunu keşfettiğinizde hayatınızı kazanacak aracı zaten elde etmiş olacaksınız.

SORU: Sadece saf insanların gerçekten korkusuz olabileceği doğru mu?

KRISHNAMURTI: Saflık, temizlik, kardeşlik, şiddet karşıtlığı ve benzeri ideallere kapılmayın çünkü bir anlamları yoktur. Cesur olmaya *çalışmayın* çünkü bu yalnızca korkuya verilen bir tepkidir. Korkusuz olmak muazzam bir kavrayış; korkunun, sebepleriyle birlikte tümüyle anlaşılmasını gerektirir.

Evliliğinizde, işinizde, konumunuzda, sorumluluklarınızda, fikirlerinizde, inançlarınızda, dünya ya da Tanrıyla olan ilişkilerinizde güvende olmak istediğiniz sürece korku var olur. Zihin, herhangi bir tür ya da seviyede güvenlik veya tatmin aradığı anda zorunlu olarak korku ortaya çıkar; önemli olan bu sürecin farkında olmak ve onu anlamaktır. Bu, sözde saflıkla ilgili bir mesele değildir. Uyanık, dikkatli ve korkusuz bir zihin, masum bir zihindir ve yalnızca masum bir zihin hakikati ya da Tanrıyı anlayabilir.

Ne yazık ki, her yerde olduğu gibi bu ülkede de *olması gerekenler* anlamında ideallere olağanüstü bir önem atfediliyor: Şiddet karşıtı olmalıyım, iyi olmalıyım vb. İdeal, yani *olması gereken*, her zaman uzaklarda bir yerlerdedir ve bu yüzden hiçbir zaman *olana* dönüşmez. İdealler başa beladır çünkü

gerçeklerle yüz yüze geldiğinizde dolaysız, basit ve düzgün bir biçimde düşünmenizi önlerler. *Olması gereken*, ideal; *olandan* kaçmanın bir yoludur. *Olan* ise korktuğunuz gerçeklerdir: Ailenizin ne diyeceği, insanların ne düşüneceği korkusu, toplum korkusu, hastalık, ölüm korkusu. *Olanla* yüzleşirseniz, ona bakın ve size acı verse bile onu inceleyin ve anlayın onu, o zaman zihninizin sıradışı bir yalınlık ve açıklığa ulaştığını görürsünüz. Ve korku işte bu açıklığın içinde son bulur. Ne yazık ki, ertelemeden başka bir şey olmayan ideallerin tüm o felsefi saçmalıkları içinde eğitildik; oysa bunların hiçbir geçerliliği yoktur.

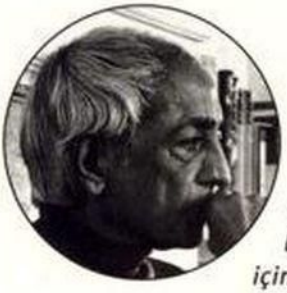
Şiddet karşıtlığının idealiniz olduğunu varsayalım; peki siz şiddet karşıtı mısınız? Öyleyse neden ne olduğunuza bir bakıp kendi şiddetinizle yüzleşmeyesiniz? Kendi açgözlülüğünüzü, hırslarınızı, keyiflerinizi ve eğlencelerinizi gözlemler ve tüm bunları anlamaya başlarsanız, gelişmenin, ideali başarmanın bir aracı olarak zamanın sona erdiğini görürsünüz. Zihin ulaşacağı hedefler için zaman biçer ve bu yüzden asla dinginliğe ve sükûnete ulaşamaz. Dingin bir zihin masumdur ve bin yıllık bir deneyimden geçmiş bile olsa tazedir ve varoluşa dair zorlukları ilişkiler içinde aşabilmesinin sebebi budur.

SORU: İnsan pek çok soruna yol açan arzularının kurbanı oluyor. Bir arzusuzluk haline geçmek nasıl mümkün olabilir?

KRISHNAMURTI: Bir arzusuzluk hali meydana getirme isteği yalnızca zihnin bir oyunudur. Arzunun acı getirdiğini görüp ondan kurtulmak isteyen zihin arzusuzluk idealini tasarlar ve, "Bu ideale nasıl ulaşabilirim?" diye sorar. Peki sonra ne olur? Arzusuz olmak için arzularınızı bastırırsınız değil mi? Arzularınızı boğazlar, öldürmeye çalışır ve arzusuz bir duruma ulaştığınızı sanırsınız ki bu tümüyle yanlıştır.

Arzu nedir? Enerjidir, değil mi? Ve kendi enerjinizi boğduğunuz anda kendinizi donuk, cansız bir hale getirirsiniz. Hindistan'da olan da budur. Tüm o dindar denilen insanlar, arzularını bastırdılar. Düşünen ve özgür olan o kadar az kişi var ki şimdi. Öyleyse önemli olan, arzuları bastırmak değil, enerjiyi anlamak ve onu doğru yönde kullanmaktır.

Gençken çok fazla enerjiniz vardır ve bu enerji, tepeleri aşıp yıldızlara uzanmayı istemenize yol açar. O zaman, toplum devreye girer ve bu enerjiyi, saygıdeğerlik adını verdiği hapishanenin duvarları arasında tutmanızı söyler. Eğitim aracılığıyla, her türden yaptırım ve kontrol aracılığıyla, bu enerji aşamalı olarak ezilir. Oysa sizin daha fazla enerjiye ihtiyacınız var, daha azına değil; çünkü muazzam bir enerjiye sahip olmadan hakikati keşfedemezsiniz. Öyleyse sorun, enerjinin nasıl azaltılacağı değil, nasıl korunup artırılacağı, bir inanca ya da topluma nasıl hizmet edeceği değil, bağımsız ve sürekli bir hale nasıl getirileceğidir ki böylece, Tanrıya yönelen bir harekete dönüşsün. O zaman enerjinin bambaşka bir anlamı olur. Durgun bir göle atılan bir çakıl taşı gibi sürekli genişleyen halkalar oluşturur, böylece enerjinin hakikate yönelen eylemi, yeni bir kültürün dalgalarını yaratır. O zaman enerji sınırsız, ölçülemez olur ve bu enerji Tanrıdır.

13 yaşındayken "dünya öğretmeni" seçilen Krishnamurti, hayatını dünyayı dolaşarak, insanlarla, yaşama ve dünyaya dair konuşarak geçirdi. Kendisine mesihlik yakıştırılmış olmasına rağmen bunu hiçbir zaman kabul etmedi. Onun için, karşılaştığı herkes başlı başına bir "birey"di. Bu nedenle öğretmekten çok paylaşmayı ilke edindi. Yine de dünya üzerindeki milyonlarca kişi ondan çok şey öğrendi.

"Hakikatin kalıcı olduğuna, ölümsüz bir ruh taşıdığınız için korkmanız gerekmediğine dair teoriler zihinleri çürüyen, tutarlı bir felsefeleri olmayan, korkmuş insanlar tarafından üretilmiştir. Gerçek şu ki hakikat yaşamdır ve yaşam için kalıcılık söz konusu değildir. Yaşamın her an, her gün yeniden keşfedilmesi gerekir, yaşamın ne olduğunu biliyorum diyemezsiniz. Yaşamın ne olduğunu biliyorum demek, yaşamıyorsunuz demektir. Yaşam keşfedilecek bir şeydir ve bulduğunuz şeyleri bir kenara itmez, kaybetmezseniz onu keşfedemezsiniz.

Düşünen, 'bilmiyorum' diyen, keşfeden, öğrenen, bir son aramayan, bir yere varma, bir şey olma motivasyonuyla düşünmeyen kişi yaşar ve bu yaşam, hakikattir."

online satış:
www.saykitap.com

ISBN 978-975-468-810-8

OMEGA